VIRGINIA WOOLF

Camera lui Jacob

RAO

Virginia Woolf

CAMERA LUI JACOB

OPERE XX

VIRGINIA WOOLF

Camera lui Jacob

rao international publishing company

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
WOOLF, VIRGINIA
Camera lui Jacob / Virginia Woolf; trad., pref. și note: Mihai Miroiu. -
București: RAO International Publishing Company, 2006

ISBN (10) 973-576-939-5 ISBN (13) 978-973-576-939-0

I. Miroiu, Mihai (trad., pref. și note)

821.111-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

VIRGINIA WOOLF
Jacob's Room
Copyright © The Estate of Virginia Woolf, 1922

Traducere din limba engleză, prefață și note
MIHAI MIROIU

Ilustrația copertei
KURT SCHWITTERS
Collage

© RAO International Publishing Company, 2005
pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de
ALFÖLDI NYOMDA AG
Debrecen, Ungaria

aprilie 2006

ISBN (10) 973-576-939-5
ISBN (13) 978-973-576-939-0

Camera lui Jacob – romanul sui generis al unei vieți

Publicat în anul 1922, după ce Virginia Woolf scrisese încă două romane *(The Voyage Out* – 1915 și *Night and Day* – 1919) și volumul de schițe *Monday or Tuesday* (1921), romanul *Camera lui Jacob (Jacob's Room)* marchează o cotitură în activitatea scriitoarei, fiind prima încercare consecventă de aplicare într-o lucrare întinsă a metodei impresioniste utilizate în schițe și descrise în eseul programatic *Mr. Bennett and Mrs. Brown. Camera lui Jacob* este romanul unei vieți alcătuite din fragmente și restituite printr-o tehnică ce pune în lumină această caracteristică dominantă a existenței protagonistului. Cartea cuprinde toate elementele biografiei tradiționale, dar acestea sînt structurate dintr-o perspectivă inedită, novatoare. Cînd începe povestirea „la trei septembrie", Jacob este un băiețaș care-și petrece vacanța în Cornwall, împreună cu mama lui, văduvă, Betty Flanders și cu cei doi frați mai mici, Archer și John. Apoi scena se schimbă; Jacob se află la Scarborough, în casa părintească unde își petrece copilăria, învață latina de la domnul Floyd (care-i cere mîna mamei sale) și colecționează fluturi. La vîrsta de nouăsprezece ani este trimis să studieze la Cambridge, iar acolo se împrietenește cu Richard Bonamy și Timothy Durrant. Este invitat într-o vacanță la locuința lui Timothy (în Cornwall), unde face cunoștință cu sora acestuia, Clara. După ce își încheie studiile la Cambridge la vîrsta de douăzeci și doi de ani, închiriază un apartament elegant în Conduit Street la Londra, lucrează într-un birou anonim, ia parte la sindrofii și la vînătoare, le

vizitează pe prietenele mamei sale, frecventează opera, scrie eseuri. La douăzeci și cinci de ani călătorește în Franța, Italia și Grecia; cînd se întoarce acasă începe războiul, se înrolează în armată și este ucis pe front. Biografia eroului este lipsită de evenimente dramatice. Singurul moment dramatic este moartea lui Jacob, prezentată într-un registru cît se poate de reținut. Atenția biografului este solicitată de tot felul de alte elemente, nu atît de fapte. Detaliile privind vîrsta, locuința și cunoștințele lui Jacob sînt inserate în țesătura unei descrieri sau a unei meditații. De pildă, „faptul" că Scarborough este orașul natal al protagonistului se îmbină pe prima pagină cu scrisoarea lui Betty Flanders, cu emoția, cu lacrimile și punctul de vedere al acesteia. Deși fiecare capitol oglindește un aspect al vieții lui Jacob, nu ni se oferă o prezentare obiectivă a biografiei sale. În schimb, personalitatea eroului este evocată din diferite puncte de vedere, constituindu-se astfel un portret cuprinzător. Florinda și Fanny Elmer îl compară cu o statuie grecească, Sandra Wentworth Williams îl socotește un băiețel. Clara, cea mai sensibilă dintre femei, îl consideră o ființă nepămîntească.

Toți cei care-l cunosc sînt mai mult sau mai puțin nedumeriți. Deși Jacob nu este o ființă prea complicată, el este distant și misterios. Bonamy îl privește cu admirație amestecată cu teamă. Imaginea oferită de fiecare observator, Bonamy sau Betty Flanders, doamna Durrant, Lucinda sau Sandra, este însă incompletă. Metoda portretizării se aseamănă cu modelarea statuilor grecești, despre care Jacob însuși afirmă: „Acea parte a feței care este îndepărtată de lumină rămîne sumar schițată"[1].

Această viziune estompată despre viață și personaj impune un mod de exprimare adecvat. Calitatea esențială a romanului rămîne raportul fluid dintre biograf și subiect: *Camera lui Jacob* este și un roman despre ce înseamnă să scrii despre Jacob.

„Ce ar fi dacă un lucru ar rezulta din altul – ca într-un roman nescris, dar nu numai pe zece pagini, ci pe două sute sau mai multe... În orice caz, trebuie să bîjbîi încă și să

[1] *Jacob's Room*, Penguin Books, Harmondsworth, 1961, p. 141

experimentez, dar în după-amiaza aceasta am întrevăzut o licărire de lumină."[1]

Deși din această însemnare s-ar putea trage concluzia că ideile autoarei cu privire la formă domină concepția romanului, există unele indicii că lucrurile nu stau tocmai astfel. Cînd a început să scrie noul ei roman, probabil că Virginia Woolf nici nu-și definise precis tema, adică ea nu se hotărîse să înfățișeze experiența de viață a unui tînăr care întreprinde o „călătorie" din copilărie în lumea mai largă a maturității; este însă evident că ea a ținut de la început să-și supună concepția principiului „reflectării în oglindă" la care se referă în schița *Semnul de pe perete.*

Însemnarea din *Jurnal* amintită mai înainte este ilustrată de schimbarea planurilor și de tranziția abruptă de la o scenă la alta, care devine cel mai de seamă procedeu artistic folosit în roman. Astfel, într-una din scene, Jacob aleargă după fluturi, în timp ce mama lui întreține o conversație cu căpitanul Barfoot despre viitorul fiului. Îl vedem apoi pe Jacob călătorind la Cambridge, stînd în capelă, luînd prînzul cu domnul Plumer, vîslind pe Tamisa. Toate aceste episoade se succed cu o mare repeziciune. Cadrul narativ, portretizarea directă și descrierea auctorială sînt pe de-a-ntregul eliminate.

Nu amănuntele statice, neconcludente, ci surprinderea impresiilor de viață în mișcare constituie scopul primordial al autoarei. Capitolul care prezintă serata organizată de familia Durrant este o bună ilustrare a posibilităților ce se deschideau în fața scriitoarei. Episodul se concentrează asupra momentului cînd serata este în plină desfășurare. În mijlocul conversațiilor ce se poartă simultan în salon, al banalităților de circumstanță și comentariilor de tot felul, îi vedem pe Jacob străduindu-se să facă față situației cît mai bine și pe Clara Durrant îndeplinindu-și îndatoririle de gazdă. Descrierea, oricît de amplă și amănunțită, nu ar fi putut reliefa mai bine distanța dintre lumile în care trăiesc cele două personaje.

De-a lungul întregului roman, Virginia Woolf adoptă procedeul folosit în schițe, transcriind reflecții și speculații

[1] Virginia Woolf, *Jurnalul unei scriitoare,* Editura RAO, București, 2005, pp. 33-34

întîmplătoare ce survin în timpul conversației, idei și reminiscențe sugerate de o scenă sau alta. Uneori, autoarea folosește acest procedeu al asocierii ideilor pentru a îmbina elementul spațial cu cel temporal și pentru a realiza totodată efectul continuității. Asocierea ideilor îi oferă, de asemenea, prilejul de a amplifica dimensiunile scenei în care se mișcă personajele. Scena de pe Dods Hill, de exemplu, este privită prin ochii doamnei Flanders, dar amplificată pentru a cuprinde tot ceea ce ea ar putea vedea dacă ar privi în jur. Apoi scena se mută în mijlocul orașului Scarborough, prezentat în prim-plan. Astfel privirile se mișcă dintr-un punct în altul; o idee sau reminiscență generează o alta ce depășeste punctul de vedere al personajului respectiv care se confundă cu cel al autorului gravitînd invizibil în jurul acestuia. Cu ajutorul aceluiași procedeu, se obține un efect de simultaneitate. Doamna Flanders așteaptă la Scarborough o scrisoare de la Jacob care se află la Paris. Scena se mută apoi la Paris, prezentîndu-l pe Jacob și preocupările lui în acel moment. Liniștea și transparența unei nopți de toamnă în Scarborough sînt înlocuite, prin contrast, de exuberanța și frenezia nopții cînd se sărbătorește Guy Fawkes în Parliament Hill. Acest procedeu este uneori complicat de faptul că autoarea prezintă nu numai episoade și scene simultane, alternîndu-le în succesiune rapidă, ci înlocuiește pe nesimțite un fir din jurubița asociației cu altul, pînă cînd ne dăm seama că întreaga imagine s-a schimbat deodată și că din viața lui Jacob Flanders s-a scurs un anume timp cronologic. Așa este, de pildă, episodul înfățișîndu-i pe Jacob și pe Sandra Wentworth Williams pe Acropole, peste care se suprapune o scenă ce se petrece în Anglia și ne-o arată pe Betty Flanders ridicîndu-se din pat. Scena se mută din nou la Atena, unde îi vedem pe Jacob și pe Sandra în dimineața următoare. O altă secvență ne prezintă o dimineață oarecare la Londra și, în sfîrșit, în ultima scenă îl vedem pe Jacob întors acasă și discutînd despre călătorie cu prietenul său Bonamy, în Hyde Park.

Deși o mare parte din roman se desfășoară în stil liber de conversație, sub forma reflecțiilor rezumative ale „personajului autor", cu ajutorul asociației libere ce sugerează caracterul fragmentar, discontinuu și ilogic al proceselor de gîndire, uneori apar și elemente ale tehnicii fluxului de conștiință propriu-zise,

ordonînd impresiile, sentimentele și ideile personajelor. Un exemplu concludent în acest sens apare chiar la începutul cărții, în scena prezentînd-o pe Betty Flanders care stă pe plajă scriind o scrisoare.

„Prelingîndu-se încetișor de pe vîrful peniței de aur, cerneala albastru-deschis a dizolvat punctul deoarece acolo i s-a împotmolit penița. Privirea îi era fixă și ochii i s-au umplut de lacrimi. Întregul golf fremăta; farul se clătină și catargul micului iaht al domnului O'Connor i se păru că se îndoaie aidoma unei lumînări de ceară la soare. Ea clipi repede. Accidentele erau ceva îngrozitor. Clipi din nou. Catargul era drept. Valurile se mișcau cu regularitate. Farul se înălța drept, dar pata de cerneală se întinsese."[1]

Transcrierea proceselor rapide ale gîndirii și ale impresiilor alternînd cu lacrimile dezvăluie izvorul unor emoții care se nasc și dispar într-o clipă. Autoarea folosește imagini din realitatea înconjurătoare pentru a obiectiviza sentimentele cele mai intime ale personajelor, fără a compromite efectul trăirii directe, nemijlocite. Ca în întreaga sa operă, scriitoarea folosește însă și aici ceea ce Robert Humphrey[2] numește „monologul interior indirect", adică ea nu intervine niciodată în roman la persoana întîi, precum face Joyce în *Ulise,* ci păstrează un minimum de control asupra narațiunii.

Există o permanentă tensiune în roman, generată, pe de o parte, de bogăția detaliilor, iar pe de alta, de ideea că viața nu poate fi surprinsă cu ajutorul detaliilor, tensiune în care se înfruntă banalul și insolitul, comedia și patosul. Descrierea camerei lui Jacob ilustrează cu pregnanță această trăsătură definitorie a prozei woolfiene.

„Camera lui Jacob avea o masă rotundă și două scaune joase. Într-un vas pe polița de deasupra căminului se aflau steaguri galbene; o fotografie a mamei lui; cărți de vizită de la diferite societăți cu mici semilune înălțate, blazoane și inițiale; însemnări și pipe; pe masă era hîrtia liniată cu margine roșie – un eseu, fără îndoială – «Oare Istoria înseamnă biografia

[1] *Jacob's Room,* p. 5

[2] Robert Humphrey, *Stream of Consciousness in the Modern Novel,* University of California Press, 1965, p. 25 și urm.

oamenilor mari?» Erau destule cărți; foarte puține cărți franțuzești... Biografii ale ducelui de Wellington, de exemplu, Spinoza, operele lui Dickens, *Crăiasa zînelor,* un dicționar al limbii eline cu petale de mac presate ca mătasea între pagini, toți dramaturgii elisabetani. Papucii lui erau îngrozitor de ponosiți, ca niște corăbii arse la marginea apei. Apoi mai erau fotografii ale statuilor grecești și o gravură după Sir Joshua – totul foarte englezesc... O boare de indiferență plutește într-o cameră goală umflînd doar perdeaua; florile din vas se mișcă. O fibră din scaunul de răchită scîrțîie, deși nu șade nimeni pe el."[1]

Acest pasaj conține elemente în cea mai mare parte banale, care creează un efect satiric privind viața intelectuală a tînărului de la Cambridge cu amestecul ei absurd de influențe literare și admirație față de cultura elenistică și literatura elisabetană. Dar detaliile produc o impresie ciudată de tristețe chiar înainte de lirismul elegiac al ultimelor două propoziții. Schimbarea registrului stilistic – ilustrată de deosebirea dintre expresia uzuală „totul foarte englezesc" și expresia literară „o boare de indiferență..." – este anticipată de imaginea papucilor „asemenea corăbiilor arse la marginea apei" și a „macilor presați ca mătasea între pagini". Prima imagine este mai neașteptată decît cea de-a doua, dar ambele evocă aceeași idee a morții și uitării asociate vag cu legenda clasică despre flota greacă și zeul Morfeu. Jacob tinde astfel să devină o părticică a unei lumi mitice, ceea ce sporește sentimentul pierderii provocat de absența lui. La sfîrșitul cărții, camera lui Jacob, din nou goală, este descrisă cu fraze împrumutate din acest pasaj și din prima descriere a apartamentului lui din Londra, cu căpățîna de berbec deasupra ușii. Asemenea repetiție are fără îndoială o funcție premonitorie. Chemarea tristă pe care Archer o adresează fratelui său pe plajă anticipează ultima chemare adresată de Bonamy prietenului său dispărut la sfîrșitul romanului.

Personalitatea lui Jacob transpare din impresii, din culori abia deslușite și din forme ale căror contururi se șterg și dispar treptat. În fiecare moment al vieții sale, ființa lui Jacob se îmbină pînă la identificare cu obiectele din mediul înconjurător. Sentimentele lui sînt sugerate de culori sau priveliști în

[1] *Jacob's Room,* p. 37

pasaje de proză lirică aparent, dar numai aparent, detașate de contemplarea lui Jacob. Fenomenul identificării personajului, al contopirii acestuia cu mediul înconjurător impersonal nu se mărginește doar la protagonistul romanului. Realitatea esențială a personajelor rezidă în imagini mai degrabă decît în fapte. Astfel, personalitatea lui Jacob este sugerată de imaginea crabului ce încearcă să scape din găleata cu apă, de imaginea fluturelui prins de el în pădure, a copacului ce se prăbușește cu zgomot, a fălcii de oaie pe care o păstrează în copilărie și a capului de berbec atîrnat deasupra pragului ușii mamei sale. Aceste lucruri îl situează pe erou în lumea obiectelor solide. Nu ni-l închipuim pe Jacob luînd înfățișarea unui crab sau a unui fluture, dar zbuciumul și sfîrșitul acestor viețuitoare într-un mediu ostil sugerează dramatismul latent al unei existențe. Se poate astfel constata că efectul de estompare (creat și de sintaxa textului) este rezultatul alăturării unor elemente cît se poate de precise. Repetarea ritmică a unor fraze și imagini creează impresia de mișcare și, totodată, de imobilitate, impresia că Jacob este prezent tot timpul și totuși dispare tot timpul. Astfel el rămîne un personaj aluziv și problematic.

Oare istoria constă din biografia oamenilor mari? Întrebarea din eseul lui Jacob poate fi aplicată romanului în ansamblu. Putem înțelege istoria epocii din biografia lui Jacob? Și oare istoria acestei epoci nu presupune o nouă formă de biografie? Aceste întrebări stabilesc analogia între *Camera lui Jacob* și Jacob. Romanul este un experiment biografic care urmărește reflectarea realității moderne. Ca și autoarea cărții, Jacob scrie neîncetat criticînd scrierile altora și străduindu-se să-și formuleze convingeri proprii asupra existenței. În adolescență îl vedem rectificînd cu scrupulozitate unele afirmații dintr-un tratat de botanică. Cînd părăsește Universitatea Cambridge scrie un eseu despre ediția expurgată a operelor lui Wycherley îngrijită de un profesor din Leeds. Cînd se îndrăgostește de Florinda dăruindu-i un volum de poezii scrise de Shelley copiază eseul „Despre etica indecenței".

În drum spre Grecia, el plănuiește să scrie un eseu despre „civilizație" conținînd „cîteva lovituri destul de dure la adresa domnului Asquith"[1]. În timp ce se află în Grecia, reflecțiile lui

[1] *Jacob's Room,* pp. 9, 128

se cristalizează într-o „însemnare despre importanța istoriei – despre democrație“[1]. În toate aceste referiri la strădaniile literare ale lui Jacob tonul este umoristic, accentuînd lipsa de experiență și tinerețea eroului. Dar ideile literare ale lui Jacob oglindesc condiția lui spirituală. Fervoarea cu care el exaltă opera lui Shakespeare, creațiile clasicilor greci, robustețea lui Henry Fielding arată antagonismul eroului față de cultura și societatea în care trăiește. Afinitățile lui firești sînt permanent amenințate de convențiile societății. Jacob se identifică spontan cu valorile Eladei, el se aseamănă cu o statuie și atît el, cît și prietenul său Timmy Durrant sînt convinși că ei „sînt singurii oameni din lume care știu ce au însemnat grecii“[2]. Dar această aroganță juvenilă nu este tolerată cu ușurință de adulți. Nu este vorba doar de o simplă opoziție între diferiți scriitori și diferite moduri de gîndire cu privire la Grecia, ci de un conflict între impulsurile spontane ale copilăriei și severitatea cu care este impusă autoritatea lumii adulte caracterizate de convenționalism și închistare. Numele banale ale unor oameni banali, săptămînalele ieftine se află la suprafața unui sistem rigid, mecanic de clasificare și evaluare a lucrurilor, al cărui ritm este măsurat de ticăitul ceasului și de huruitul tunurilor, un sistem ostil naturii și copilăriei. Amenințarea războiului constituie punctul culminant al forțelor cărora Jacob și biograful său li s-au împotrivit. În momentul cel mai sumbru și ironic al romanului, războiul, ca formă extremă a „realității“ mecanice a vieții moderne, se confruntă cu imaginația.

„Vasele de război semnalizează deasupra Mării Nordului menținîndu-și cu exactitate pozițiile la distanță unul de altul. La un anumit semnal, toate tunurile sînt îndreptate asupra unei ținte care izbucnește în flăcări prefăcîndu-se în țăndări (tunarul-șef numără secundele cu ceasul în mînă – la a șasea secundă privește în sus).“[3]

Unii comentatori afirmă că romanul se aseamănă mai curînd cu o pictură pointilistă[4], în sensul că cititorul este chemat să

[1] *Ibid.*, p. 128
[2] *Ibid.*, p. 72
[3] *Jacob's Room*, p. 147
[4] Vezi Monique Nathan, *Virginia Woolf*, Grove Press, New York, 1961, p. 129

îmbine scenele separate într-o impresie totală, precum ochiul privitorului unește punctele distincte de culori diferite într-un singur ton. Alții consideră *Camera lui Jacob* un roman „cubist“[1], vrînd probabil să sugereze că diversele scene și momente reprezentînd multiplele laturi ale personalității lui Jacob se aseamănă cu metoda lui Picasso care își descompune pe pînză subiectul în fațete dezvăluind astfel toate laturile și aspectele obiectului văzut. Deși aceste comparații se susțin pînă la un punct, se poate afirma că romanul Virginiei Woolf nu are structura formală riguroasă ce caracterizează școlile de pictură amintite și că termenul impresionism pare a fi mai potrivit, dat fiind faptul că atît în episoade separate, cît și în romanul considerat în ansamblu, impresia generală este aceea a unor trăsături rapide de penel înainte de schimbarea luminii sau de mișcarea personajului.

Autoarea alternează prim-planul cu vederea panoramică în care individul este absorbit de fluxul vieții din jur. Asemenea unei camere de luat vederi, privirile scriitoarei surprind o gamă variată de ipostaze și scene situate la mare distanță în spațiu și în timp. În eseul *Cum vede lucrurile un contemporan,* răspunzînd indirect unora dintre criticile ce-i fuseseră aduse, Virginia Woolf formulează cu pertinență mutația radicală a valorilor ce s-a produs la începutul secolului XX, precum și trăsăturile definitorii ale spiritului modern întruchipate cu atîta strălucire de propria operă.

„O schimbare în proporțiile lucrurilor – războiul, mișcarea bruscă a maselor țintuite pe loc secole de-a rîndul – a zguduit din temelii structura existentă, ne-a înstrăinat de trecut, făcîndu-ne, poate, prea acut conștienți de prezent. În fiecare zi ne descoperim făcînd, spunînd sau gîndind lucruri ce ar fi fost cu neputință pentru părinții noștri. Și simțim deosebirile pînă acum ignorate, cu mai multă ascuțime decît asemănările ce au fost formulate în termeni desăvîrșiți.“[2]

[1] J. Isaacs, *An Assessment of Twentieth Century Literature,* Longmans, London, 1951, p. 31

[2] Virginia Woolf, *The Common Reader,* First Series, The Hogarth Press, London, 1925, pp. 241–242

Prin formă și conținut, *Camera lui Jacob* pune în lumină tocmai această spectaculoasă răsturnare a valorilor, noul mod de a privi realitatea caracterizat de „nuanțe și subtilități... simțul văzului, auzului, pipăitului – mai presus de toate simțul ființei omenești, profunzimea ei și varietatea percepțiilor sale, complexitatea, incertitudinea acesteia, într-un cuvînt ego-ul ei“[1].

Motivul războiului, ca manifestare extremă a forțelor ostile naturii, integrității și imaginației se insinuează în text la sfîrșit, pregătind deznodămîntul romanului. Tema caracterului efemer al vieții individului în contrast cu eternitatea și imensitatea naturii al căror simbol devin landele din preajma orașului Scarborough este sugerată de numeroase episoade.

Prezența naturii anticipează singura consolare posibilă la moartea lui Jacob. El lasă în urmă un nume, obiecte, scrisori, mărunțișuri, o pereche de pantofi vechi, detalii inutile pentru identificarea personalității. Ceea ce stăruie este imaginea păstrată de memoria afectivă, viața spirituală trăită de protagonist în pofida forțelor oarbe. Există, de asemenea, o oarecare consolare în ideea wordsworthiană cînd, în finalul romanului, înainte ca Bonamy să rostească numele prietenului dispărut „toate frunzele au părut că se ridică“. Dar ideea aceasta a fost implicită în conflictul dintre personaj și realitatea socială, precum și în titlul cărții. „Camera lui Jacob“ reprezintă „camera“ universului în care se integrează eroul și ea devine totodată însuși romanul.

MIHAI MIROIU

[1] *Ibid.*, p. 243

Capitolul I

„Așa încît, desigur, n-am avut încotro și a trebuit să plecăm“, scrise Betty Flanders înfundîndu-și și mai adînc călcîiele în nisip. Scurgîndu-se încet din vîrful peniței de aur, cerneala albastru-deschis a dizolvat punctul deoarece acolo i s-a împotmolit stiloul. Privirea îi era fixă și ochii i s-au umplut de lacrimi. Întregul golf fremăta; farul se clătina și catargul micului iaht al domnului O'Connor i se păru că se îndoaie aidoma unei lumînări de ceară la soare. Ea clipi repede. Accidentele erau ceva îngrozitor. Clipi din nou. Catargul era drept. Valurile se mișcau cu regularitate. Farul se înălța drept, dar pata de cerneală se întinsese.

„... și a trebuit să plecăm“, citi ea.

– Ei bine, dacă Jacob nu vrea să se joace (umbra lui Archer, fiul cel mai mare a căzut pe hîrtia de scris și părea albastră pe nisip și ea a simțit că-i e frig – era deja trei septembrie), dacă Jacob nu vrea să se joace – ce pată groaznică! Se face tîrziu.

– Pe unde-o fi umblînd băiețelul ăsta neastîmpărat? a întrebat ea. Nu-l văd nicăieri. Du-te fuga și caută-l! Spune-i să vină îndată... „dar din fericire“, scrise ea fără să mai țină seama de punct, „s-ar părea că toate s-au aranjat mulțumitor, deși stăm înghesuiți ca sardelele și sîntem nevoiți să așezăm căruciorul drept întrucît proprietăreasa bineînțeles că nu îngăduie...“

Așa erau scrisorile adresate de Betty Flanders Căpitanului Barfoot – multe pagini pătate de lacrimi. Scarborough se află la șapte sute de mile de Cornwall. Căpitanul Barfoot este la Scarborough. Seabrook s-a prăpădit. Lacrimile au făcut-o să vadă toate daliile din grădină unduind în valuri roșii și în

fulgerarea unei clipe sera i s-a oglindit în ochi și bucătăria a fost împodobită cu cuțite strălucitoare și în timp ce se cînta imnul și doamna Flanders s-a înclinat adînc deasupra capetelor băieților ei, doamna Jarvis, soția preotului, a prins să cugete în biserică la căsătorie, care e o fortăreață, iar văduvele care rătăcesc singuratice în lumea largă, adunînd pietre, culegînd cîteva paie aurii, părăsite, fără apărare, sărmane ființe. Doamna Flanders era văduvă de doi ani.

„Ja-cob! Ja-cob!“ strigă Archer.

„Scarborough“, a scris pe plic doamna Flanders și a tras o linie apăsată dedesubt. Era orașul ei natal, buricul pămîntului. Dar timbrul? Scotoci în poșetă, apoi o ridică ținînd-o cu deschizătura în jos. După aceea scormoni în poală cu atîta vigoare, încît Charles Steele cu pălăria panama pe cap rămase cu penelul nemișcat în aer.

Trenura de-a binelea ca antenele unei insecte înfuriate. Femeia aceea care se tot foia – de fapt voia să se ridice – naiba s-o ia! Așează în grabă pe pînză o pată neagră violacee. Peisajul o cerea. Era prea deschis – griurile se revărsau în culoarea levănticii și o stea sau un pescăruș alb rămînea așa suspendat – mult prea deschis ca de obicei. Criticii vor spune că e prea șters, întrucît el era un necunoscut ce expunea în anonimat, favoritul copiilor proprietăreselor sale, purtînd un ceas cu o cruce pe lănțișor, dar era cum nu se poate mai mulțumit dacă proprietăreselor le plăceau tablourile lui – ceea ce se întîmpla adeseori.

„Ja-cob! Ja-cob!“ strigă Archer.

Exasperat de zgomot și totuși plăcîndu-i copiii, Steele trase cu nervozitate de smocurile negre micuțe de pe paletă.

– L-am văzut pe fratele tău – l-am văzut pe fratele tău, zise el cînd Archer trecu agale pe lîngă el tîrîndu-și lopățica și uitîndu-se cu o privire încruntată la bătrînul domn cu ochelari.

– Acolo, lîngă stîncă, bîigui Steele cu penelul între dinți storcînd din tub albastru crud de siena și ținîndu-și ochii ațintiți la spatele lui Betty Flanders.

„Jacob, Ja-cob!“ strigă Archer, rămînînd în urmă după o clipă.

În glasul lui răzbătea o nesfîrșită tristețe. Desprins de trup, lipsit de orice patimă, slobozit în lume, solitar, fără răspuns, spărgîndu-se de stînci – așa suna acest glas.

Steele se încruntă, dar era satisfăcut de efectul negrului – acesta era tocmai detaliul care integra totul. „Ah, poți învăța să pictezi și la cincizeci de ani! Ca Tițian...“ Și astfel, după ce găsise nuanța potrivită, privi în sus și spre spaima lui zări un nor deasupra golfului.

Doamna Flanders s-a ridicat, și-a scuturat mantoul cu palma întîi pe o parte, apoi pe cealaltă ca să îndepărteze nisipul și și-a luat umbrela neagră de soare.

Stînca era una dintre acele stînci nemaipomenit de masive, brune sau mai degrabă negre, ce se înalță din nisip ca niște arătări primitive. Înăsprită de cochiliile de moluscă zbîrcite și presărată pe ici, pe colo cu șuvițe de alge uscate, un băiețel trebuie să-și îndepărteze bine picioarele, ba chiar să facă sforțări eroice ca să ajungă în vîrful ei.

Dar acolo, chiar în vîrf, se află o scobitură plină cu apă, cu fundul acoperit de nisip, o bobiță de jeleu lipită de un perete și midii. Un pește zvîcnește prin apă. Vîrfurile algelor galben-cafenii se agită și se ivește un crab cu crusta de opal.

„Ah, un crab uriaș“, a șoptit Jacob – și crabul începe să umble pe fundul nisipos cu picioarele-i slăbănoage. Acum! Jacob și-a afundat mîna în apă. Crabul era rece și foarte ușor. Dar apa era tulbure din cauza nisipului și, mișcîndu-se anevoie, Jacob era gata să sară, ținînd în față găletușa, cînd zări un bărbat și o femeie enormi cu fețele îmbujorate stînd întinși nemișcați unul alături de celălalt.

Un bărbat și o femeie enormi (era o zi cînd magazinele se închideau devreme) stăteau întinși nemișcați, cu capetele așezate pe batiste, unul lîngă altul, la cîțiva pași de mare, în timp ce doi sau trei porumbei atingeau grațios creasta valurilor care se apropiau de ghetele lor.

Fețele mari și roșii așezate pe batiste cu buline galbene și roșii se zgîiau la Jacob. Jacob s-a zgîit la ele de sus. Ținînd cu grijă găletușa, Jacob a sărit atent și s-a îndepărtat mai întîi cu nepăsare, apoi din ce în ce mai repede în timp ce valurile se apropiau înspumate de el și a trebuit să se dea în lături ca să le ocolească, iar pescărușii s-au înălțat în fața lui, au plutit un răstimp, apoi s-au așezat din nou puțin mai departe. O negresă voinică ședea pe nisip. El a alergat spre ea.

„Doică! Doică!“ a strigat el rostind cuvintele printre suspine cu fiecare răsuflare.

Au înconjurat-o valurile. Era aidoma unei stînci. Era acoperită cu alge care pocnesc atunci cînd le apeși. El se rătăcise.

Stătea acolo. Și-a venit în fire. Era gata să urle cînd a zărit o căpățînă printre bețele negre și paiele de sub faleză – poate o căpățînă de vacă, o căpățînă în care se mai găseau poate și dinții. Suspinînd, dar distrat fiind, a alergat tot mai departe pînă cînd s-a trezit ținînd căpățîna în mînă.

„Iată-l!“, a strigat doamna Flanders ivindu-se de după stîncă și acoperind în cîteva secunde întreaga plajă cu trupul ei. „Ce are în mînă oare? Pune-o jos, Jacob! Pune-o jos imediat! Ceva îngrozitor, știu eu. De ce n-ai stat cu noi? Copil neastîmpărat ce ești! Hai, pune-o jos! Veniți amîndoi acum“, și s-a răsucit ținîndu-l pe Archer de mînă, iar cu cealaltă căutînd brațul lui Jacob. Dar acesta s-a eschivat și, îndoindu-se, a ridicat falca de oaie de pe jos.

Legănîndu-și poșeta încoace și încolo, înhățînd umbrela de soare, ținîndu-l pe Archer de mînă și povestind despre explozia butoiului cu praf de pușcă în care bietul domn Curnow își pierduse un ochi, doamna Flanders a pornit în grabă pe ulița abruptă, fiind tot timpul conștientă de o tainică nemulțumire.

Acolo, pe nisip, nu departe de cei doi îndrăgostiți, se afla căpățîna de oaie fără falcă. Curată, albă, măturată de vînturi, roasă de nisipuri, nu puteai găsi un os mai neîntinat nicăieri altundeva pe țărmul din Cornwall. În orbitele ochilor creșteau ilice. Se va preface în țărînă sau un jucător de golf, lovind mingea într-o bună zi, va împrăștia puțin praf – „Nu însă în aparta-
ment, și-a zis doamna Flanders. E o adevărată încercare să mergi atîta cale cu copii mici. Nu e nici un bărbat să te ajute cu căruciorul. Iar Jacob nu-i ușor de dus în brațe și-i deja foarte încăpățînat".

– Arunc-o, scumpule, haide, a spus ea cînd au ajuns la șosea; dar Jacob s-a smucit de lîngă ea; și iscîndu-se vîntul, ea și-a scos acul de la bonetă, a privit marea, și l-a fixat din nou.

Începea să bată vîntul. Valurile vesteau acea neliniște, aidoma unei ființe vii, agitate, care așteaptă biciuirea valurilor înaintea furtunii. Bărcile pescărești erau aplecate pînă la marginea apei. O lumină galben-deschis a trecut iute peste marea purpurie și s-a stins. Farul era aprins. „Haideți", a spus Betty Flanders. Soarele le strălucea în față și poleia cu aur murele mari care tremurau pe gard și pe care Archer încerca să le smulgă cînd treceau pe lîngă ele.

– Nu zăboviți, băieți! N-aveți lucruri de schimb, a zis Betty, trăgîndu-i după ea și privind neliniștită pămîntul ce se înfățișa atît de sinistru cu scînteieri neașteptate de lumină ale serelor din grădini, cu tonuri schimbătoare galbene și negre pe fondul acestui asfințit orbitor, al acestei uimitoare vitalități și vibrații a culorilor care o emoționau pe Betty Flanders și o făceau să se gîndească la responsabilitate și la primejdie. L-a apucat pe Archer de mînă. Urcă mai departe colina.

– Ce ți-am spus să nu uiți? întrebă ea.

– Nu știu, răspunse Archer.

– Ei bine, nici eu nu mai știu, zise Betty pe un ton glumeț și simplu și cine va nega că această uitare de sine, cînd se însoțește cu abundență, bun-simț, paloare, atitudini întîmplătoare, clipe de uimitoare îndrăzneală, umor și sentimentalism – cine va nega că în aceste privințe o femeie este mai agreabilă decît orice bărbat?

Ei bine, mai întîi Betty Flanders.

Ea pusese mîna pe poarta grădinii.
„Carnea!“ exclamă ea lăsînd să cadă zăvorul.
Uitase de carne.
Rebecca stătea la fereastră.

Camera din față a doamnei Pearce se înfățișa în toată goliciunea ei la ora zece seara, cînd în mijlocul mesei stătea o lampă mare cu gaz. Lumina aspră cădea în grădină, străbătea peluza, lumina găletușa unui copil și o rujă-de-toamnă mov, și ajungea la gard. Doamna Flanders își lăsase lucrul de mînă pe masă. Acolo se aflau papiotele mari de ață albă de bumbac și ochelarii ei cu ramă de metal, cutia cu ace, firele de lînă maro înfășurate în jurul unei cărți poștale vechi. Tot acolo erau și trestia și mai multe numere din revista *Strand;* și linoleumul plin de nisip de pe ghetele băieților. Un țînțăroi a trecut ca săgeata dintr-un colț în altul și a lovit becul. Picăturile de ploaie purtate de vînt au izbit fereastra care a capătat reflexe argintii cînd acestea au străbătut lumina. O singură frunză bătea în grabă, stăruitor în geam. În larg se dezlănțuise furtuna.

Archer nu putea să doarmă.
Doamna Flanders s-a aplecat deasupra lui.
– Gîndește-te la zîne, a zis Betty Flanders.
– Gîndește-te la frumoasele, la minunatele păsări care se așază pe cuiburile lor. Acum închide ochii și închipuie-ți-o pe mama lor cu un vierme în cioc. Acum întoarce-te și închide ochii, a murmurat ea, și închide ochii.

Casa cu apartamente de închiriat părea plină de șopoteli și mișcare grăbită. Rezervorul se revărsa, apa bolborosea, chițăia și curgea pe conducte căzînd în șiroaie pe geamuri.
– Ce-i cu apa asta care năvălește așa? murmură Archer.
– Nu-i decît apa de la baie care se scurge, spuse doamna Flanders.
Afară s-a auzit trosnind ceva.
– Ce zici, n-o să se scufunde vaporul ăla? întrebă Archer, deschizînd ochii.

– Firește că nu, răspunse doamna Flanders. Căpitanul s-a culcat de mult. Închide ochii și gîndește-te la zînele care dorm duse, acoperite cu flori.

– Am crezut că n-o să se mai termine – uragan, nu glumă, i-a spus în șoptă Rebeccăi care era aplecată deasupra unui primus în camera de alături. Afară vîntul sufla în rafale, dar flăcăruia primusului ardea liniștit, leagănul fiind ferit de lumină de o carte așezată pe tăietură.

– A băut tot laptele din biberon? a întrebat doamna Flanders în șoaptă. Rebecca a dat din cap, s-a apropiat de leagăn și a lăsat în jos plapuma, iar doamna Flanders s-a aplecat și a privit îngrijorată copilașul care dormea încruntat.

Fereastra s-a zgîlțîit și Rebecca s-a strecurat ca o pisică și a fixat-o cu ajutorul unei pene. Cele două femei șușoteau deasupra primusului punînd la cale eterna conspirație a tăcerii și a biberoanelor curate, în timp ce vîntul bătea cu furie și smucea pe neașteptate foraibărele slabe. Amîndouă și-au îndreptat privirile spre leagăn. Aveau buzele strînse. Doamna Flanders s-a apropiat de leagăn.

– Doarme? întrebă Rebecca în șoaptă uitîndu-se spre leagăn.

Doamna Flanders dădu din cap în semn că da.

– Noapte bună, Rebecca, șopti doamna Flanders și Rebecca îi spunea „doamnă“, deși ele erau conspiratoare punînd la cale eternul complot al tăcerii și al biberoanelor curate.

Doamna Flanders lăsase lumina aprinsă în camera din față. Acolo erau ochelarii, coșul de lucru și o scrisoare cu ștampila poștei din Scarborough. Ea lăsase și perdelele netrase.

Lumina s-a revărsat peste stratul de iarbă, a căzut pe găletușa verde a copilului înconjurată de o linie aurie și pe ochiul-boului care tremura foarte tare alături. Căci vîntul mătura țărmul năpustindu-se asupra colinelor și se învîrtejea în rafale bruște. Ce repede s-a răspîndit deasupra orașului din vale! Cum părea să clipească și să tremure lumina de furia lui, luminile din port, lumina aprinsă la ferestrele din

dormitoare! Și rostogolind valuri negre în fața lui, vîntul gonea deasupra Atlanticului smucind stelele deasupra vapoarelor într-o parte și în alta.

S-a auzit un țăcănit scurt în salonul din față. Domnul Pearce stinsese lumina. Grădina se întunecă. Nu mai era decît un petic de pămînt negru. Ploaia cădea pe fiecare centimetru. Toate firele de iarbă se aplecau sub bătaia ploii. Ploaia aceasta ar fi putut zăvorî și pleoapele. Stînd pe spate n-ai fi putut zări nimic altceva decît harababură și zăpăceală – nori ce se tot învîrteau și ceva galben și sulfuros în întuneric.

Micuții din dormitorul din față aruncaseră păturile de pe ei și dormeau sub cearșafuri. Era nespus de cald, o căldură lipicioasă, aburindă. Archer stătea întins cu un braț așezat de-a curmezișul pernei. Era îmbujorat la față și, cînd perdeaua groasă s-a umflat puțin, el s-a întors într-o parte și i-au mijit ochii. Vîntul a agitat stola ce acoperea scrinul și înăuntru a răzbătut puțină lumină astfel încît marginea ascuțită a scrinului a devenit vizibilă de jos pînă sus unde o formă albă ieșea în evidență și în oglindă s-a ivit o dungă argintie.

În celălalt pat de lîngă ușă dormea Jacob, un somn profund, adîncit în lumea viselor. Falca de oaie cu dinți mari galbeni se afla la picioarele lui. O împinsese cu piciorul pînă la grilajul de fier al patului.

Afară ploaia cădea în șiroaie tot mai puternice și mai neostenite, pe măsură ce vîntul a slăbit în primele ore ale dimineții. Ochiul-boului era culcat la pămînt. Găletușa băiețelului se umpluse pe jumătate cu apă și crabul cu cochilia opalină se rotea încet pe fundul ei încercînd să urce pe peretele abrupt cu picioarele-i slăbănoage. Încerca din nou și cădea, apoi o lua de la capăt iar și iar.

Capitolul II

– Doamna Flanders – Biata Betty Flanders – Draga de Betty…

– Este încă foarte atrăgătoare.

– Ciudat că nu se căsătorește din nou.

– Este bineînțeles Căpitanul Barfoot – îi face vizită în fiecare miercuri cu o precizie de ceasornic și nu-și aduce niciodată soția.

– Dar asta-i vina lui Ellen Barfoot, spuneau doamnele din Scarborough. Ea nu se deranjează pentru nimeni.

– Un bărbat vrea să aibă un fiu – asta o știm cu toții.

– Unele tumori trebuie să fie operate, dar cea pe care o avea mama o poți suporta ani în șir și nu e nevoie să-ți aducă la pat nici măcar o ceașcă de ceai.

Doamna Barfoot era invalidă.

Elizabeth Flanders, despre care se spuneau și se vor mai spune toate acestea și multe altele, era, desigur, văduvă în floarea vîrstei. Se afla la jumătatea drumului între patruzeci și cincizeci de ani. Ani însoțiți de necazuri: moartea lui Seabrook, soțul ei; trei băieți; sărăcie, o casă la marginea orașului Scarborough; ruina și poate chiar moartea fratelui ei, bietul Morty – căci unde era el oare? Cu ce se ocupa el? Punîndu-și mîna streașină la ochi, ea a privit pe drum după Căpitanul Barfoot – da, iată-l, punctual ca întotdeauna. Atențiile Căpitanului o desăvîrșeau pe Betty Flanders, îi împlineau înfățișarea, îi așterneau pe chip voioșie și-i umpleau ochii de lacrimi chiar și de trei ori pe zi fără să poată înțelege cineva motivul.

E drept, nu-i nici un rău să-ți plîngi bărbatul, iar mormîntul, deși lipsit de podoabe, era o lucrare temeinică și vara, cînd văduva își aducea băieții acolo să se reculeagă, toată lumea îi arăta simpatie. Bărbații își ridicau pălăria mai sus ca de obicei, soțiile trăgeau de brațul soților. Seabrook se odihnea la șase picioare sub pămînt, dispărut de atîția ani, închis într-un sicriu cu trei învelișuri, cu crăpăturile astupate cu plumb, așa încît, dacă pămîntul și lemnul ar fi fost sticlă, fără îndoială că fața i-ar fi fost vizibilă dedesubt, fața unui bărbat tînăr și chipeș cu favoriți, care plecase la vînătoare de rațe și refuzase să-și schimbe ghetele.

„Negustor din acest oraș", glăsuia piatra funerară, dar de ce oare Betty Flanders hotărîse să-i spună astfel cînd, după cum mulți își aminteau încă, el nu făcuse altceva decît să șadă în spatele unui ghișeu într-un birou vreme de trei luni, iar înainte de asta îmblînzise cai, vînase călare și cu cîini, cultivase cîteva ogoare și își cam făcuse de cap – ei bine, trebuia să-i spună și ea cumva. Să fie un exemplu pentru băieți.

Și atunci, el nu fusese nimic? O întrebare fără răspuns căci, chiar dacă n-ar fi obiceiul antreprenorului de pompe funebre să închidă ochii mortului, lumina îi părăsește prea curînd. La început parte din ființa ei, acum în lumea celor drepți, el se contopise cu iarba, cu colina înclinată, cu miile de pietre albe, unele aplecate, altele drepte, cu coroanele putrezite, cu crucile de tablă verde, cu cărările galbene înguste și cu liliacul care se apleca în aprilie peste zidul cimitirului avînd un miros ca acela din camera unui bolnav. Seabrook se contopise acum cu toate acestea, iar cînd, cu fusta ridicată, ea hrănea puii și auzea clopotul vestind o slujbă sau o înmormîntare, acela era glasul lui Seabrook – glasul morților.

Cocoșul se-nvățase să-i zboare pe umăr și să-i ciugulească gîtul, de aceea cînd se ducea să hrănească păsările ținea în mînă un băț sau îl lua cu ea pe unul dintre copii.

– N-ai vrea să-ți dau cuțitul meu, mamă? a întrebat Archer.

Făcîndu-se auzit în aceeași clipă cu clopotul, glasul fiului ei îmbina strîns viața și moartea, ceea ce te umplea de voie bună.

– Ce cuțit mare pentru un băiat așa de mic! a exclamat ea. L-a luat totuși ca să-i facă plăcere. Atunci cocoșul a zburat

afară din coteț și, strigîndu-i lui Archer să închidă poarta dinspre grădina de zarzavat, doamna Flanders a pus mîncarea jos, a chemat găinile printr-un cloncănit, s-a foit de colo pînă colo prin livadă și a fost zărită de dincolo de drum de către doamna Cranch care, scuturîndu-și carpeta de perete, a ținut-o o clipă suspendată în timp ce o vestea pe doamna Page, vecina ei, că doamna Flanders este în livadă cu puii.

Doamna Page, doamna Cranch și doamna Garfit o puteau vedea pe doamna Flanders în livadă deoarece livada era o bucată îngrădită din colina Dods Hill care domina satul. Importanța colinei nu poate fi exprimată în cuvinte. Ea era pămîntul, lumea de sub bolta cerească, zarea tuturor privirilor ce pot fi numărate doar de cei care au trăit toată viața în același sat părăsindu-l numai o singură dată pentru a lupta în Crimeea, cum făcuse bătrînul George Garfit care își fuma pipa sprijinindu-se de poarta grădinii sale. După colină se măsura mișcarea soarelui, după ea se aprecia momentul zilei.

– Acum urcă dealul cu micuțul John, i-a spus doamna Cranch doamnei Garfit, scuturînd carpeta pentru ultima oară și grăbindu-se în casă.

Deschizînd poarta livezii, doamna Flanders a urcat pînă în vîrful colinei ținîndu-l pe John de mînă. Archer și Jacob alergau în față sau zăboveau în urmă; dar, cînd ea a ajuns în vîrf, ei erau deja în fortăreața romană vestind prin strigăte ce vapoare se aflau în golf. Căci era o priveliște încîntătoare – în spate landele, în față marea și întregul oraș Scarborough de la un capăt la celălalt întins aidoma unui joc ce se cere dezlegat.

Doamna Flanders, care începuse să se cam îngrașe, s-a așezat în fortăreață și a privit în jur.

Întreaga gamă a schimbărilor priveliștii trebuie să-i fi fost cunoscută, înfățișarea acesteia iarna, primăvara, vara și toamna, cum se iscau furtunile de pe mare, cum tremurau și se luminau landele cînd zburau deasupra lor norii. Ea trebuie să fi observat locul roșu unde se construiau vilele și încrucișările de linii unde fuseseră trasate parcelele și sclipirea de diamant a micilor sere luminate de soare. Sau, dacă asemenea amănunte îi scăpau, putea să-și lase imaginația să hoinărească nestingherit pe luciul auriu al mării la apusul soarelui și să-și închipuie cum lumina asfințitului se revărsa peste șindrilă în

monede de aur. În golf pătrundeau mici ambarcațiuni, iar brațul negru al cheiului îl împrejmuia. Întregul oraș era scăldat în roz și auriu, cupolat, împodobit cu ghirlande de ceață, plin de rezonanțe, strident. Se auzeau zvonuri de banjo; promenada mirosea a gudron care se lipea de tocurile pantofilor; pe neașteptate, niște capre au trecut în galop mic prin mulțime. Se remarca priceperea cu care Consiliul municipal aranjase straturile de flori. Uneori o pălărie de pai era luată de vînt. Căldura soarelui pîrjolea lalelele. Nenumărate perechi de pantaloni largi erau întinse în șiruri. Bonete mov cu franjuri fine, chipuri roz, certărețe așezate pe perne în șezlonguri. Panouri de afișaj triunghiulare pe roți erau împinse de bărbați în haine albe. Căpitanul George Boase prinsese un rechin uriaș. Acest lucru era scris pe o parte a panourilor triunghiulare cu litere roșii, albastre și galbene, și fiecare rînd se încheia cu trei semne de exclamare diferit colorate.

Așadar, acesta era un motiv pentru a coborî la Acvariu, unde jaluzelele gălbui, mirosul stătut de săruri, scaunele de bambus, mesele cu scrumiere, peștele care se răsucea, croșetatul în spatele a șase sau șapte cutii de ciocolată (adeseori ea era singură cu peștii ceasuri de-a rîndul), toate acestea stăruiau în minte ca parte a rechinului uriaș – acesta fiind doar un receptacul flasc galben, aidoma unui sac de voiaj din piele într-un bazin. Nimeni nu fusese primit cu aplauze de Acvariu, dar chipurile celor care ieșeau își pierdeau curînd expresia posomorîtă, rece, cînd vedeau că numai stînd la rînd ți se permitea să mergi pe chei. Îndată ce treceau prin crucea de barieră, toți mergeau sprinten cîțiva pași; unii zăboveau la o tarabă, alții la alta. Dar, în cele din urmă, fanfara îi atrăgea pe toți, chiar și pe pescarii de pe cheiul inferior care-și aveau locul obișnuit în preajma ei. Fanfara cînta în chioșcul maur. Pe panoul de afișaj a apărut numărul nouă. Era o melodie de vals. Fetele palide, bătrîna doamnă văduvă, cei trei evrei care locuiau la aceeași pensiune, filfizonul, maiorul, geambașul de cai și gentlemanul rentier, cu toții aveau aceeași expresie ștearsă, somnolentă și prin crăpăturile din scîndurile de la picioarele lor puteau vedea undele verzi ale verii legănîndu-se pașnic, grațios în jurul stîlpilor de fier ai cheiului.

A fost însă o vreme cînd nimic din toate acestea nu exista (își zise tînărul care se rezemase de balustradă). Ațintește-ți privirea asupra fustei doamnei, cea gri – deasupra ciorapilor de mătase roz e foarte potrivită.

Dar fusta se schimbă; îi acoperă geznele – anii nouăzeci; apoi se lărgește – anii șaptezeci; acum are un lustru roșu și este întinsă deasupra unei crinoline – anii șaizeci; un picior mic încălțat într-un ciorap alb de bumbac se ivește de dedesubt. Ea șade încă acolo? Da – ea este încă pe chei. Mătasea este acum împodobită cu trandafiri, dar lucrurile nu mai sînt atît de deslușite. Sub noi nu se mai află nici un chei. Rădvanul greu poate înainta în pas cadențat pe drumul cu barieră, dar nu mai este nici un chei la care să se oprească și cît de cenușie și tulbure este marea în secolul al șaptesprezecelea! Hai să mergem la muzeu! Obuze, vîrfuri de săgeți, sticlărie romană și un forceps de culoare verde cu verde-gri. Părintele Jasper Floyd le-a excavat pe cheltuiala sa în castrul roman de pe colina Dods Hill în anii patruzeci – vezi mica etichetă cu scrisul șters.

Și acum ce mai este de văzut în Scarborough?

Doamna Flanders ședea în partea de sus a castrului roman cîrpind pantalonii lui Jacob și ridicîndu-și privirea numai cînd umezea capătul aței sau cînd vreo gîză se izbea de ea, îi zumzăia în ureche și se făcea nevăzută.

John se tot foia încoace și încolo și-i arunca în poală iarbă sau frunze uscate cărora le spunea „ceai“, iar ea le aranja sistematic, dar cu neatenție, așezînd capetele înflorite ale firelor de iarbă împreună și gîndindu-se cum fusese Archer treaz din nou noaptea trecută; orologiul bisericii mergea înainte cu zece sau treisprezece minute. Ar fi vrut să poată cumpăra pogonul de pămînt de la Garfit.

– Asta-i o frunză de orhidee, Johnny. Uită-te la punctele mici maronii. Haide, dragule! Trebuie să mergem acasă. Archer! Ja-cob!

– Ar-cher, Ja-cob! rosti Johnny cu o voce pițigăiată, răsucindu-se pe un călcîi și împrăștiind iarba și frunzele în palme, de parcă ar fi semănat semințe. Archer și Jacob au sărit de după

movila unde se pitiseră cu gîndul să se năpustească asupra mamei lor pe neașteptate și o porniră cu toții agale spre casă.

– Cine este? întrebă doamna Flanders, punîndu-și mîna streașină la ochi.

– Bătrînul acela de pe drum? zise Archer uitîndu-se în jos.

– Nu e bătrîn, spuse doamna Flanders. Este – nu, nu este – credeam că e Căpitanul, dar este domnul Floyd. Haideți, băieți!

– La naiba cu domnul Floyd! exclamă Jacob retezînd vîrful unui scai fiindcă știa că domnul Floyd vine să-i învețe latina cum făcea de trei ani din bunăvoință, în timpul liber, căci nu se mai afla în vecinătate nici un alt domn căruia doamna Flanders i s-ar fi putut adresa în acest scop, și băieții cei mari o depășeau și trebuiau pregătiți pentru școală, și asta era mai mult decît ar fi făcut oricare alt preot, să vină după ceai sau să țină lecția în odaia lui – după cum putea s-o potrivească – fiindcă parohia era foarte mare, iar domnul Floyd, la fel ca tatăl său înaintea lui, îi vizita pe enoriașii care locuiau la depărtare de mile în lande și, la fel ca tatăl său, era un mare cărturar, ceea ce făcea lucrul și mai improbabil – niciodată nu se gîndise la așa ceva. Trebuia oare să ghicească? Dar pe lîngă faptul că era cărturar, era cu opt ani mai tînăr decît ea. Ea o cunoștea pe mama lui – pe bătrîna doamnă Floyd. Lua ceaiul acolo. Și tocmai în seara cînd se întorcea de la ceai de la doamna Floyd a găsit un bilet în hol și l-a luat în bucătărie cînd s-a dus să-i dea peștele Rebeccăi, închipuindu-și că trebuie să fie vorba despre băieți.

– Domnul Floyd l-a adus chiar el, nu-i așa? Cred că brînza este în pachetul din hol – ah, în hol – căci ea citea. Nu, nu era vorba despre băieți.

– Da, destul pentru mîncarea de pește de mîine, desigur. Poate Căpitanul Barfoot – ajunsese la cuvîntul „dragoste“. Se duse în grădină și citi rezemîndu-se de nuc ca să se țină pe picioare. Sînii i se înălțau și coborau. Imaginea lui Seabrook i se ivi plină de viață în fața ochilor. Clătină capul și printre lacrimi privi frunzele mici ce se mișcau pe fondul galben al cerului cînd trei gîște, aci alergînd, aci zburînd, au străbătut peluza cu Johnny fluturînd un băț în urma lor.

Doamna Flanders roși de mînie.

– De cîte ori ți-am spus? strigă ea și apucîndu-l îi smulse bățul din mînă.

– Dar scăpaseră! strigă el, zbătîndu-se să se elibereze.

– Ești un băiat tare neastîmpărat. Doar ți-am spus de atîtea ori. Să nu te prind gonind gîștele! zise ea și, mototolind scrisoarea domnului Floyd, îl ținu strîns pe Johnny și mînă gîștele înapoi în livadă.

„Cum aș putea să mă gîndesc la căsătorie!“ își zise cu amărăciune legînd poarta cu o bucată de sîrmă. Niciodată nu-i plăcuse părul roșu la bărbați, își zise, gîndindu-se la înfățișarea domnului Floyd, în seara aceea, după ce băieții s-au dus la culcare. Și împingînd la o parte cutia cu lucrul, trase sugativa mai aproape și citi din nou scrisoarea domnului Floyd, iar sînii i se înălțau și coborau cînd a ajuns la cuvîntul „dragoste“, dar nu atît de tare de data aceasta, căci l-a văzut pe Johnny alergînd după gîște și știa că este imposibil să se căsătorească cu cineva – cu atît mai puțin cu domnul Floyd, care era cu atîția ani mai tînăr decît ea, dar ce om drăguț – și pe deasupra ce mare cărturar.

„Dragă domnule Floyd“, a început ea scrisoarea – „Oare am uitat de brînză?“ s-a întrebat punînd tocul jos. Nu, îi spusese Rebeccăi că brînza este în hol. „Sînt foarte mirată...“ a urmat ea.

Dar scrisoarea pe care domnul Floyd a găsit-o pe masă cînd s-a sculat devreme a doua zi dimineață nu începea cu „Sînt foarte mirată“, ci era o scrisoare atît de maternă, respectuoasă, neînsemnată, plină de regrete, încît a păstrat-o mulți ani, mult timp după căsătoria sa cu domnișoara Wimbush din Andover, mult timp după ce plecase din sat. Căci ceruse o parohie în Sheffield și o obținuse, și chemîndu-i pe Archer, pe Jacob și pe John să-și ia rămas-bun, le-a spus să aleagă tot ce doresc din camera lui de studiu drept amintire de la el. Archer a ales un coupe-papier fiindcă nu-i plăcea să aleagă un lucru prea frumos; Jacob a ales operele lui Byron într-un volum; John, care era încă prea mic pentru a avea vreo preferință, și-a ales pisoiul domnului Floyd, o alegere pe care frații lui au socotit-o absurdă, dar domnul Floyd l-a susținut spunîndu-i: „Are blană ca tine“. Apoi domnul Floyd a vorbit despre Flota Regală (unde urma să se înroleze Archer) și despre Rugby

(unde avea să meargă Jacob) și ziua următoare a primit o tavă de argint și a plecat mai întîi la Sheffield, unde a cunoscut-o pe domnișoara Wimbush care se afla în vizită la unchiul ei, apoi la Hackney, iar după aceea la Maresfield House, unde a devenit director și, în cele din urmă, ajungînd redactor al unei cunoscute colecții de Biografii ale prelaților, s-a retras la Hampstead împreună cu soția și fiica și poate fi adesea văzut hrănind rațele din iazul Piciorul Berbecului. Cît despre scrisoarea doamnei Flanders – cînd a căutat-o deunăzi n-a găsit-o și nu-i plăcea s-o întrebe pe soție dacă nu cumva se descotorosise de ea. Întîlnindu-l recent pe Jacob în Piccadilly, l-a recunoscut în cîteva clipe. Dar Jacob se făcuse un tînăr atît de chipeș, încît domnul Floyd nu a îndrăznit să-l oprească pe stradă.

„Ei, poftim!“ a exclamat doamna Flanders cînd a citit în *Scarborough and Harrogate Courier* că domnul abate Andrew Floyd etc. fusese numit director la Maresfield House, „acesta trebuie să fie domnul Floyd al nostru“.

O ușoară tristețe se așternu deasupra mesei: Jacob se servea cu gem; poștașul vorbea cu Rebecca în bucătărie; o albină zumzăia în jurul florii galbene care se legăna la fereastra deschisă. Totul era plin de viață, adică, în timp ce bietul domn Floyd devenea director la Maresfield House.

Doamna Flanders s-a ridicat și, ducîndu-se la grătarul de la sobă, l-a mîngiiat pe Topaz la ceafă în spatele urechilor.

„Bietul Topaz“, spuse ea (căci pisoiul domnului Floyd era acum un motan foarte bătrîn, cu pielea de după urechi acoperită de rîie și va trebui ucis într-o bună zi).

„Bietul Topaz“, zise doamna Flanders cînd motanul se întinse la soare, iar ea zîmbi, gîndindu-se cum pusese să-l castreze și cum nu-i plăcea părul roșu la bărbați. Zîmbind, a intrat în bucătărie.

Jacob și-a șters fața cu o batistă cam murdară. A urcat în odaia lui.

Rădașca moare încet (John era cel care colecționa gîndaci). Chiar și a doua zi picioarele ei erau flexibile. Dar fluturii muriseră. Un miros de ouă stricate răpunea fluturii gălbui care cădeau ca grindina peste livadă și deasupra colinei Dods Hill

și departe peste landă, acum pierzîndu-se în spatele unei tufe de grozamă, apoi zburînd din nou alandala sub un soare arzător. O lalea pestriță se încălzea la soare pe o piatră albă în castrul roman. Din vale se auzea dangătul clopotelor bisericii. La Scarborough toată lumea mînca friptură de vacă; căci era duminică atunci cînd Jacob a prins fluturii gălbui în cîmpul de trifoi, la opt mile depărtare de casă.

Rebecca prinsese fluturele-cap-de-mort în bucătărie.

De la cutiile cu fluturi venea un puternic miros de camfor.

Mirosul de camfor se amesteca cu mirosul de neconfundat de alge. De ușă atîrnau panglici roșietice. Soarele bătea drept pe ele.

Aripile superioare ale fluturelui pe care-l ținea Jacob erau însemnate vizibil cu picățele roșcate în formă de rinichi. Dar sub aripă nu era nici o semilună. În noaptea cînd l-a prins căzuse copacul. Se auzise un foc de pistol în străfundul pădurii. Cînd a venit acasă tîrziu, mama a crezut că era un hoț. Singurul dintre fiii ei care nu o ascultă niciodată, a spus ea.

Morris a numit-o „o insectă răspîndită pe arii limitate ce poate fi întîlnită în locuri umede sau mlăștinoase". Dar Morris greșește uneori. Folosind o peniță foarte fină, Jacob făcea uneori corecturi pe margine.

Copacul se prăbușise, deși fusese o noapte fără vînt, și felinarul așezat pe pămînt luminase frunzele încă verzi și frunzele de fag uscate. Era un loc lipsit de umiditate. Era acolo și o broască rîioasă. Și fluturele cap-de-mort se rotise în jurul luminii, trecuse ca un fulger și dispăruse. Fluturele nu s-a mai întors, deși Jacob așteptase. Trecuse de ora douăsprezece cînd a străbătut pajiștea și a văzut-o pa mama lui în camera luminată dînd pasiențe, așteptîndu-l.

„Ce tare m-ai speriat!" strigase ea. Credea că se întîmplase ceva îngrozitor. Iar el a trezit-o pe Rebecca, iar ea trebuia să se scoale așa de devreme.

Stătea acolo palid, ivindu-se din străfundurile întunericului, în camera încălzită, clipind din ochi din pricina luminii.

Nu, nu putea fi un fluture cu aripile tivite în galben de culoarea paiului.

Mașina de tuns iarba nu era niciodată unsă. Barnet a întors-o chiar sub fereastra lui Jacob și aceasta a scîrțîit și a zăngănit peste peluză, și apoi a scîrțîit din nou.

Acum începuse să se înnoreze.

Soarele se ivi iarăși, orbitor.

Căzu aidoma unui ochi pe scările de la șa și apoi brusc și totuși foarte ușor zăbovi pe pat, pe ceasul deșteptător și pe cutia cu fluturi deschisă. Fluturii gălbui se învîrtiseră roi deasupra landei, apoi zburaseră în zigzag peste cîmpul de trifoi. Lalelele pestrițe se agitau mîndru de-a lungul gardului. Fluturii albaștri se așezau pe mici schelete ce zăceau pe brazdele de iarbă în bătaia soarelui, iar buburuzele colorate și păunii se ospătau cu măruntaiele însîngerate căzute din ghearele unui uliu. La o depărtare de cîteva mile de casă, într-o vîlcea printre scaieți, dincolo de niște ruine descoperise fluturii cu desene albe sub aripi. Văzuse un fluture-amiral alb rotindu-se din ce în ce mai sus în jurul unui stejar, dar nu izbutise să-l prindă. O țărancă bătrînă care locuia singură ceva mai sus îi vorbise de un fluture purpuriu care venea în grădina ei în fiecare vară. I-a mai spus că puii de vulpe se jucau dimineața prin tufele de grozamă. Iar dacă te uitai afară, în zorii zilei vedeai mereu doi bursuci. Uneori se răsturnau unul pe altul la pămînt ca doi băieți care se bat, a zis ea.

– Să nu te duci departe în după-amiaza aceasta, Jacob, a spus mama lui vîrîndu-și capul pe ușă, fiindcă vine Căpitanul Barfoot să-si ia rămas-bun. Era ultima zi a vacantei de Pasti.

Miercuri era ziua de vizită a Căpitanului Barfoot. Se îmbrăcă foarte îngrijit într-un costum de serj albastru, își luă bastonul cu capătul îmbărcat în cauciuc – căci era șchiop și-i lipseau două degete de la mîna stîngă pentru că își slujise țara – și o porni de acasă cu bastonul la orele patru după-amiază precis.

La orele trei sosi domnul Dickens, care o scotea la plimbare pe doamna Barfoot în scaunul de invalid.

„Să mergem!“ îi zicea ea domnului Dickens după ce stătuse cincisprezece minute pe esplanadă. Și iarăși: „Ajunge, domnule Dickens, mulțumesc“. La prima poruncă el căuta un loc luminat de soare; la cea de-a doua, așeza scaunul acolo pe porțiunea luminată.

Și el, un vechi locuitor al acestor meleaguri, avea multe lucruri în comun cu doamna Barfoot – fiica lui James Coppard.

Fîntîna unde West Street întîlnește Broad Street este darul lui James Coppard care a fost primar pe vremea jubileului Reginei Victoria și chipul lui Coppard este zugrăvit pe autocisternele municipale, deasupra vitrinelor magazinelor și pe jaluzelele de zinc ale ferestrelor de la birourile de consultații ale avocaților. Dar Ellen Barfoot nu vizita Acvariul (deși îl cunoscuse foarte bine pe Căpitanul Boase care prinsese rechinul) și cînd oamenii treceau cu placardele, îi privea disprețuitor, căci știa că n-o să-i vadă pe comicii Pierrot sau pe frații Zeno, sau pe Daisy Budd și trupa ei de foci dresate. Căci Ellen Barfoot în căruciorul ei de invalid pe esplanadă era prizonieră – prizoniera civilizației – toate zăbrelele cuștii ei cădeau pe esplandă în zilele însorite cînd primăria, magazinele de manufactură, piscina și casa memorială vărgau pămîntul cu umbre.

Vechi locuitor al acestor meleaguri, domnul Dickens stătea puțin mai în spatele ei fumîndu-și pipa. Ea îi punea tot felul de întrebări – cine erau oamenii – cine ținea acum prăvălia domnului Jones – apoi despre vreme – și dacă doamna Dickens încercase cutare sau cutare lucru – cuvintele ieșindu-i dintre buze ca firimiturile de biscuiți uscați.

Ea închise ochii. Domnul Dickens făcu vreo cîțiva pași. Sentimentele bărbătești nu-l părăsiseră cu totul, deși, cînd se apropia de tine, puteai observa cum o gheată neagră noduroasă se bălăbănea tremurînd în fața celeilalte, cum burta îi era suptă între vestă și pantaloni, cum se apleca înainte șovăitor ca un cal bătrîn care se trezește pe neașteptate în afara hulubelor și fără căruță. Dar cînd domnul Dickens trăgea și dădea afară fumul, în priviri i se puteau citi simțăminte bărbătești. Se gîndea cum Căpitanul Barfoot e în drum spre Mount Pleasant, Căpitanul Barfoot, stăpînul lui. Căci acasă, în salonul mic de deasupra grajdurilor, cu canarul la fereastră, cu fetele la mașina de cusut și doamna Dickens ghemuită din pricina reumatismului – acasă unde lui nu i se dădea nici o importanță, gîndul că era în slujba Căpitanului Barfoot îl îmbărbăta. Îi plăcea să creadă că, în timp ce tăifăsuia cu doamna Barfoot pe promenada de pe faleză, îl ajuta pe Căpitan în drumul său spre doamna Flanders. El, un bărbat, o avea în grijă pe doamna Barfoot, o femeie.

Întorcîndu-se, văzu că ea stătea la taifas cu doamna Rogers. Întorcîndu-se din nou, văzu că doamna Rogers

plecase. Se întoarse la cărucior și doamna Barfoot îl întrebă cît e ceasul, iar el scoase ceasul mare de argint și-i spuse foarte îndatoritor, ca și cînd el știa mult mai mult decît ea despre oră și despre toate celelalte. Dar doamna Barfoot știa, Căpitanul Barfoot era în drum spre doamna Flanders.

Căpitanul se îndrepta într-adevăr spre doamna Flanders după ce coborîse din tramvai și zărea colina Dods Hill înălțîndu-se verde la sud-est pe un cer albastru inundat la orizont de nuanțe cenușii-roșcate. Mărșăluia pe deal în sus. În ciuda șchiopătatului, avea ceva milităresc în mers. Doamna Jarvis, ieșind pe poarta prezbiteriului, îl văzu venind și cîinele ei de rasă terra-nova își mișcă încet coada dintr-o parte în alta.

– Ah, domnul căpitan Barfoot! exclamă doamna Jarvis.

– Bună ziua, doamnă Jarvis, zise Căpitanul. Au mers împreună și, cînd au ajuns la poarta doamnei Flanders, Căpitanul Bartfoot și-a scos șapca de tweed și a spus, înclinîndu-se curtenitor:

– Ziua bună, doamnă Jarvis.

Și doamna Jarvis merse mai departe singură. Se ducea să se plimbe pe landă. Oare se plimbase pe pajiște iarăși pînă seara tîrziu? Ciocănise din nou la fereastra camerei de lucru și strigase: „Privește luna, Herbert, privește luna!“

Și Herbert a privit luna.

Doamna Jarvis se plimba pe landă cînd era nefericită, mergînd pe o vîlcea în formă de farfurioară, deși întotdeauna dorea să meargă pînă la o culme mai depărtată; acolo se așeza și scotea cărticica ascunsă în pelerină, și citea cîteva versuri, și privea în jur. Nu era prea nefericită și, ținînd seama că avea patruzeci și cinci de ani, probabil că nu avea să fie niciodată prea nefericită, adică într-o stare de o asemenea disperare încît să-și părăsească bărbatul și să ruineze cariera unui om vrednic, așa cum amenința uneori că va face. Totuși, nu e nevoie să spunem la ce riscuri se expune soția unui preot cînd se plimbă pe landă. Scundă, brunetă, cu ochi ațîțători, cu o pană de fazan la pălărie, doamna Jarvis era tocmai genul de femeie gata să-și piardă credința pe landă – adică să confunde Dumnezeul ei cu Dumnezeul universal – dar ea nu și-a pierdut credința, nu și-a părăsit soțul, nu a citit niciodată poezia pînă la capăt și a continuat să se plimbe pe lande privind luna în spatele ulmilor și

simțind pe cînd ședea pe iarbă sus deasupra orașului Scarborough... Da, da, cînd se înălța ciocîrlia; cînd oile, mișcîndu-se un pas sau doi înainte, pasc iarba și în același timp fac să le sune tălăngile; cînd vîntul lin întîi adie și apoi se oprește, lăsîndu-ți pe obraz sărutarea; cînd vapoarele de pe mare, dedesubt, par să se încrucișeze și trec de parcă ar fi trase de o mînă nevăzută; cînd în aer se aud zguduiri îndepărtate și călăreți fantomă galopînd, oprindu-se; cînd zarea plutește albastră, verde, sentimental – atunci doamna Jarvis, scoțînd un suspin, cugeta în sinea sa: „Dacă ar putea da cineva... dacă aș putea da cuiva...“ Dar nu știe ce anume vrea să dea, nici cine anume ar putea să-i dăruiască acel ceva.

– Doamna Flanders a ieșit acum numai cinci minute, domnule Căpitan, a spus Rebecca. Căpitanul Barfoot s-a așezat în fotoliu să aștepte. Sprijnindu-și coatele pe brațele fotoliului, cu o mînă deasupra celeilalte, cu piciorul beteag întins și bastonul cu capătul de cauciuc alături de acesta, el ședea complet nemișcat. În înfățișarea lui era ceva țeapăn. Se gîndea oare la ceva? Probabil că prin cap îi treceau mereu aceleași gînduri. Erau oare gînduri „bune“, interesante? Era un bărbat cu toane, tenace, statornic. Femeile și-ar fi zis: „Aici se află ordinea și legea. De aceea trebuie să-l păstrăm cu grijă pe acest bărbat. Noaptea, el stă pe covertă“, și, înmînîndu-i ceașca sau ceea ce se nimerea să fie, închipuirea lor plăsmuia naufragii și dezastre în care pasagerii se rostogolesc cu toții afară din cabine, iar căpitanul se afla acolo în mantaua verde cu nasturii încheiați, înfruntînd furtuna, învins de furtună, dar de nimeni altcineva. „Totuși, am și eu un suflet“, cugeta doamna Jarvis cînd Căpitanul Barfoot își suflă pe neașteptate nasul într-o batistă mare roșie, „și prostia bărbatului este cauza acestui lucru, iar furtuna este atît a mea, cît și a lui“... așa cugeta doamna Jarvis cînd Căpitanul a venit să le facă o vizită și l-a găsit pe Herbert afară și a petrecut două sau trei ceasuri, șezînd în fotoliu fără să scoată o vorbă. Dar Betty Flanders nu se gîndea la nimic de felul acesta.

– Ah, domnule Căpitan, spuse doamna Flanders intrînd în salon. A trebuit să alerg după omul lui Barker... Sper că Rebecca... Sper că Jacob...

Gîfîia, dar nu era nicidecum indispusă și, cînd a pus jos peria de curățat căminul pe care o cumpărase de la negustorul de uleiuri, a zis că e cald, a deschis fereastra mai larg, a netezit o cuvertură, a luat o carte ca și cum ar fi fost sigură de sine, foarte îndrăgostită de Căpitan și cu mult mai tînără decît el. La drept vorbind, îmbrăcată în șorțul albastru, nu i-ai fi dat mai mult de treizeci și cinci de ani. Căpitanul trecuse bine de cincizeci.

Ea își mișca mîinile în jurul mesei; capul Căpitanului se mișca dintr-o parte în alta și, în timp ce Betty sporovăia în voie, el rostea sunete monosilabice – după douăzeci de ani.

– Ei bine, spuse el în cele din urmă, am primit vești de la domnul Polegate. Aflase de la domnul Polegate că acesta nu poate da un sfat mai bun decît să-l trimită pe unul dintre băieți la una din universități.

– Domnul Floyd a fost la Cambridge... nu, la Oxford... ei bine, la una sau la cealaltă, a spus doamna Flanders.

Ea a privit pe fereastră. În ochii ei se oglindeau ferestre mici, liliacul și verdele grădinii.

– Archer învață foarte bine, a zis ea. Am primit o scrisoare foarte binevoitoare de la domnul Căpitan Maxwell.

– Am să-ți las scrisoarea să i-o arăți lui Jacob, zise Căpitanul, vîrînd-o cu stîngăcie înapoi în plic.

– Jacob e plecat după fluturi, ca de obicei, spuse doamna Flanders supărată, dar fu surprinsă de un gînd întîrziat. Săptămîna asta începe meciul de crichet, desigur.

– Edward Jenkinson și-a dat demisia, zise Căpitanul Barfoot.

– Atunci o să candidezi la funcția de consilier municipal? întrebă doamna Flanders, privindu-l pe Căpitan drept în față.

– Ei, cît despre asta, a început Căpitanul Barfoot, instalîndu-se parcă și mai comod în fotoliu.

Așadar, Jacob Flanders a plecat la Cambridge în luna octombrie, 1906.

Capitolul III

– Acesta nu este un vagon pentru fumători, a protestat doamna Norman pe un ton nervos, dar foarte timid cînd s-a deschis ușa și a intrat un tînăr voinic. El nu părea s-o fi auzit. Trenul nu oprea nicăieri pînă la Cambridge, iar ea se afla închisă aici, singură, într-un vagon, împreună cu un tînăr.

A atins arcul trusei de toaletă ca să se asigure că sticluța cu parfum și un roman cumpărat de la librăria Mudie's se aflau la îndemînă (tînărul stătea în picioare cu spatele la ea, punîndu-și sacul în plasa pentru bagaje). Va arunca sticluța cu parfum cu mîna dreaptă, iar cu stînga va trage semnalul de alarmă, așa hotărîse. Avea cincizeci de ani și avea un fiu la colegiu. Totuși, este un fapt de netăgăduit că bărbații sînt periculoși. Citi o jumătate de coloană din ziar, apoi privi pe furiș pe deasupra marginii ziarului pentru a soluționa problema siguranței prin proba infailibilă a aparenței... Ar dori să-i ofere ziarul. Dar oare tinerii citesc *Morning Post?* Se uita să vadă ce ziar citea el – *Daily Telegraph.*

Observîndu-i șosetele (largi), cravata (ponosită), ajunse din nou la față. Privirea ei stărui asupra gurii. Buzele erau închise. Ochii erau aplecați deoarece el citea. Totul era hotărît, totuși tineresc, indiferent, inconștient – tocmai potrivit să te doboare printr-o lovitură de pumn! Nu, nu, nu! Privi pe fereastră zîmbind ușor și apoi se întoarse la loc căci el n-o lua în seamă. Solemn, insensibil... acum privea în sus, dincolo de ea, el părea atît de nelalocul lui, cumva, împreună cu o doamnă în vîrstă... apoi își aținti ochii – care erau albaștri – asupra peisajului. Nu-și dăduse seama de prezența ei, și-a zis ea. Totuși, nu

era vina ei că acesta nu este un vagon pentru fumători – dacă asta voia să spună.

Nimeni nu vede pe cineva așa cum este, cu atît mai puțin o doamnă în vîrstă care șade într-un vagon vizavi de un tînăr ciudat. Vezi un tot – vezi tot felul de lucruri – te vezi pe tine însuți... Doamna Norman citi trei pagini dintr-unul din romanele domnului Norris. Să-i spună tînărului (care la urma urmei era de aceeași vîrstă cu băiatul ei): „Dacă vrei să fumezi, nu te sinchisi de mine“? Nu, părea că prezența ei îl lăsa absolut indiferent... ea nu voia să-l întrerupă.

Dar, întrucît chiar și la vîrsta ei, ea îi observa indiferența, probabil că el era într-un fel sau altul – cel puțin în ochii ei – amabil, chipeș, interesant, distins, bine făcut, la fel ca băiatul ei? Trebuie să facem tot ce putem cu descrierea ei. Oricum, acesta era Jacob Flanders în vîrstă de nouăsprezece ani. N-are rost să încerci să-i înfățișezi pe oameni ca un tot. Trebuie să urmărești aluzii, nu tocmai ceea ce se spune, nici chiar tot ceea ce se face – de pildă, cînd trenul a tras în stație, domnul Flanders a deschis brusc ușa și i-a întins trusa de voiaj zicînd sau mai degrabă mormăind: „Dați-mi voie“, foarte timid; într-adevăr, era destul de stîngaci.

„Cine...“ zise doamna întîlnindu-și fiul, dar, cum pe peron se afla o mulțime de oameni și Jacob plecase deja, nu apucă să-și termine propoziția. Deoarece era la Cambridge și ea avea să petreacă weekendul acolo și cît e ziua de lungă nu vedea decît tineri pe străzi și în jurul meselor, această imagine a tovarășului ei de călătorie i s-a șters complet din minte după cum acul îndoit aruncat de un copil în fîntînă întru împlinirea dorințelor se învîrtește repede în apă și dispare pentru totdeauna.

Se spune că pretutindeni cerul este la fel. Călătorii, naufragiații, exilații și muribunzii află mîngîiere în acest gînd și, neîndoielnic, dacă ai înclinații mistice, de pe suprafața netedă se revarsă consolare și chiar lămurire. Dar deasupra orașului Cambridge – în orice caz deasupra acoperișului capelei de la King's College – există o deosebire. Aflîndu-te în largul mării, un oraș mare luminează în noapte. Este oare fantezist să ne închipuim că cerul care se strecoară printre crăpăturile Capelei de la King's College este mai ușor, mai transparent, mai

strălucitor decît cerul de aiurea? Oare Cambridge luminează nu numai noaptea, ci și ziua?

Priviți, cînd se duc la slujbă, cît de grațios se mișcă robele, de parcă sub ele nu s-ar afla nimic material. Ce chipuri sculpturale, cîtă siguranță, cîtă autoritate stăpînită de pietate, deși sub robe pășesc ghete. Cît de ordonat înaintează această procesiune. Lumînări groase de ceară stau drept, tineri în robe albe se ridică în picioare, în timp ce vulturul plecat susține spre cercetare cartea cea mare albă.

O dîră de lumină piezișă iese exact prin fiecare fereastră, purpurie și galbenă chiar și în praful cel mai difuz, iar cînd cade pe o piatră, aceea se colorează în roșu, galben și mov. Nici zăpada, nici verdeața nu au putere asupra vechilor vitralii. După cum pereții felinarului ocrotesc flacăra încît aceasta arde statornic chiar și în noaptea cea mai bîntuită de furtuni – arde statornic și luminează solemn trunchiurile copacilor – tot astfel în interiorul Capelei totul era rînduit cu grijă. Glasurile răsunau solemn; orga răspundea înțelept ca pentru a sprijini credința omului cu încuviințarea elementelor. Siluetele învești mîntate în robe albe treceau dintr-o parte într-alta, acum urcau trepte, acum coborau, totul într-o desăvîrșită ordine.

... Dacă așezi un felinar sub un copac, toate gîzele din pădure se furișează spre el, o adunare ciudată, deoarece, cu toate că se străduiesc din răsputeri să ajungă, se clatină și-și lovesc capul de sticlă, ele par să nu aibă nici un scop – sînt împinse de ceva absurd. Obosești privindu-le cum se foiesc în jurul felinarului și lovesc orbește în el ca să intre, o broască mare rîioasă fiind cea mai nătîngă dintre toate și croindu-și drum printre celelalte. Ah, dar ce-i asta? Răsună o salvă înfricoșătoare – trosnește pe neașteptate; freamătul se împrăștie – peste sunet se așterne neted liniștea. Un copac – a căzut un copac, un fel de moarte în pădure. După aceea, vîntul suflă melancolic printre copaci.

Dar această slujbă în Capela de la Ring's College – de ce să li se îngăduie femeilor să ia parte la ea? Firește, dacă mintea pribegește (și Jacob părea extraordinar de distrat, cu capul dat pe spate, cu cartea de rugăciuni deschisă la o pagină greșită), dacă mintea pribegește, aceasta se întîmplă deoarece pe scaunele cu fundul de trestie sînt etalate mai multe magazine

de pălării și dulapuri peste dulapuri de rochii colorate. Deși capetele și trupurile pot fi cucernice, îți dai seama de personalitatea fiecăreia – unora le place albastrul, altora cafeniul; unora le plac penele, altora panseluțele și florile de nu-mă-uita. Nimeni nu s-ar gîndi să aducă un cîine în biserică. Căci deși cîinelui îi șade bine pe o cărare pietruită și nu este necuviincios cu florile, chipul în care umblă încoace și încolo prin strană, ba uitîndu-se, ba ridicînd o labă și apropiindu-se de un stîlp cu un scop care te face să-ți înghețe sîngele în vine de spaimă (de se întîmplă să faci parte dintr-o adunare – căci singur, nici vorbă nu poate fi de sfială), un cîine îți strică slujba de-a binelea. Așa fac și aceste femei cu toate că, luate în parte, sînt cucernice, distinse și chezășuite de teologia, matematica, latina și greaca profesată de soții lor. Dumnezeu știe de ce se întîmplă așa. În primul rînd, își zise Jacob, sînt urîte de mama focului.

Au urmat plecăciuni și șușoteli. El și-a încrucișat privirea cu a lui Timmy Durrant, l-a privit foarte aspru și apoi a clipit din ochi, grav.

Vila de pe șoseaua către Girton se numea „Waverley“ și asta nu pentru că domnul Plumer l-ar fi admirat pe Scott sau ar fi ales un nume, oricare ar fi el, ci pentru că numele sînt folositoare cînd trebuie să ospătezi studenți și, în timp ce ședeau așteptîndu-l pe cel de-al patrulea student, duminică la prînz, se discuta despre nume scrise pe porți:

– Ce plictisitor! a întrerupt doamna Plumer discuția spontan. Îl cunoaște cineva pe domnul Flanders?

Domnul Durrant îl cunoștea și de aceea s-a înroșit ușor și a spus cu stîngăcie că desigur – uitîndu-se la domnul Plumer și ridicîndu-și pantalonul pe piciorul drept în timp ce vorbea. Domnul Plumer s-a ridicat în picioare și s-a așezat în fața căminului. Doamna Plumer a rîs ca un camarad deschis, prietenos. În două cuvinte, ar fi fost greu de imaginat ceva mai îngrozitor decît priveliștea, decorul, perspectiva, chiar și decît grădina în luna mai bîntuită atunci de o sterilitate glacială și decît norul care tocmai atunci și-a găsit să acopere soarele. Mai întîi era grădina, firește. Toți și-au îndreptat privirile spre

ea în aceeași clipă. Din cauza norului frunzele răvășite au devenit cenușii și vrăbiile – mai erau și două vrăbii.

– Cred, spuse doamna Plumer, profitînd de răgaz, în timp ce tinerii se zgîiau la grădină, să se uite la soțul ei, iar acesta, nevrînd să-și asume responsabilitatea deplină a acestui gest, atinse totuși clopoțelul.

Nu există nici o scuză pentru această încălcare a unui ceas din viața omenească în afară de reflecția care-i trecu prin minte domnului Plumer în timp ce tăia friptura de berbec, că, dacă nici un profesor nu dădea niciodată un prînz, dacă trecea o duminică după alta, dacă studenții își încheiau studiile, deveneau avocați, doctori, membri ai parlamentului, oameni de afaceri – dacă nici un profesor nu dădea niciodată un prînz...

– Oare mielul dă gust sosului de mentă sau sosul dă gust mielului? îl întrebă el pe tînărul care ședea alături ca să întrerupă liniștea ce dura de mai bine de cinci minute.

– Nu știu, domnule, răspunse tînărul înroșindu-se foarte tare. În clipa aceea a intrat domnul Flanders. Greșise ora.

Deși terminase cu friptura, doamna Plumer s-a mai servit cu o porție de varză. Jacob a hotărît firește, să mănînce friptura în timp ce ea termina de mîncat varza, uitîndu-se o dată sau de două ori ca să-și potrivească ritmul – doar că era îngrozitor de flămînd. Observînd acestea, doamna Plumer a spus că e sigură că domnul Flanders n-are nimic împotrivă – și s-a adus tarta cu fructe. Făcînd semn cu capul într-un fel anume, ea porunci servitoarei să-i aducă domnului Flanders a doua porție de friptură de berbec. Aruncă o privire la friptură. N-o să mai rămînă cine știe ce din ciozvîrtă pentru cină.

Nu era vina ei – căci cum ar fi putut să-l împiedice pe tatăl ei s-o zămislească acum patruzeci de ani în suburbiile Manchester-ului, și odată venită pe lume, cum ar fi putut face altfel decît să crească zgîrcită, ambițioasă, cu o idee exactă dictată de instinct privind treptele scării și împingîndu-l în față pe George Plumer spre vîrful scării cu o tenacitate de furnică? Ce era în vîrful scării? Senzația că toate treptele se aflau dedesubt, după cîte se pare, căci, atunci cînd George Plumer a devenit profesor de fizică sau de cine știe ce altă disciplină, doamna Plumer se afla în situația de a rămîne credincioasă poziției sale

sociale, privind atent în jos și îmboldindu-le pe cele două fiice urîțele să urce treptele scării.

– Am fost la curse ieri cu fetițele, zise ea.

Nu era nicidecum vina lor. Au intrat în salon îmbrăcate în rochițe albe și cu eșarfe largi albastre. Au adus țigările. Rhoda moștenise ochii cenușii reci ai tatălui ei. George Plumer avea ochi cenușii și reci, dar în ei plutea o lumină abstractă. Știa să vorbească despre Persia, vînturile alizee, legea reformei[1] și despre perioada recoltelor. Pe rafturile bibliotecii lui se aflau cărți de Wells și Shaw, pe masă, săptămînalele sobre, ieftine, scrise de bărbați palizi în ghete murdare – scîrțîiala și stridența săptămînală a creierelor clătite în apă rece și stoarse pînă se usucă – ziare care inspiră gînduri negre.

– Nu consider că știu adevărul despre ceva pînă cînd nu le-am citit pe amîndouă! spuse doamna Plumer vesel, bătînd ușor în tabla de materii cu mîna ei mare, roșie, pe care verigheta părea atît de nepotrivită.

„Ah, Doamne, ah Doamne, ah Doamne!“ exclamă Jacob pe cînd cei patru studenți ieșeau din han, „Ah, Dumnezeule!“

„Al naibii, ce rușine!“ a spus el cercetînd strada să vadă un liliac sau o bicicletă – orice care să-l ajute să-și recapete sentimentul de libertate.

„Al naibii, ce rușine!“ i-a zis lui Timmy Durrant, rezumînd stînjeneala ce i-o pricinuise lumea la masa de prînz, o lume capabilă să supraviețuiască – nu există nici o îndoială în privința aceasta –, dar atît de inutilă, să crezi în asemenea lucruri – Shaw și Wells și săptămînalele sobre de două parale! Ce urmăreau acești oameni în vîrstă prin purificare și iconoclasm? Oare nu-i citiseră niciodată pe Homer, pe Shakespeare, pe elisabetani? Văzu totul limpede conturat în noianul sentimentelor ce izvorau din tinerețea și din pornirile sale firești. Bieții indivizi născociseră acest lucru ridicol. Totuși, îl încerca un sentiment de oarecare milă. Fetițele acelea nenorocite...

[1] Lege votată de Parlamentul britanic în 1832, care prevedea mărirea numărului celor care aveau drept de vot la alegerile pentru Camera Comunelor.

Neliniștea care-l cuprinsese dovedește că stătea ca pe ghimpi. Era impertinent și lipsit de experiență, dar desigur că orașele pe care mai-marii rasei umane le-au construit la orizont arătau ca niște suburbii din cărămidă, cazărmi și locuri de menținere a disciplinei în fața unei vîlvătăi roșii și galbene. Era impresionabil, dar cuvîntul este contrazis de stăpînirea cu care își făcea mîna căuș ca să protejeze un chibrit. Era un tînăr cu dare de mînă.

Oricum, fie că ești student sau băiat de prăvălie, bărbat sau femeie, trebuie să simți un adevărat șoc pe la vîrsta de douăzeci de ani – lumea celor mari – cu contururi atît de întunecate – azvîrlită asupra a tot ceea ce sîntem, asupra realității, a landelor și a lui Byron, a mării și a farului, a fălcii de oaie cu dinții galbeni, a convingerii îndărătnice de nestăpînit care face ca tinerețea să fie atît de insuportabil de antipatică – „Sînt ceea ce sînt și asta intenționez să fiu", pentru care nu va exista model în lume pînă cînd Jacob nu și-l va făuri singur. De-alde Plumer vor încerca să-l împiedice să și-l făurească. Wells și Shaw, și săptămînalele sobre de două parale îi vor sta pe cap. De fiecare dată cînd va lua masa în altă parte duminica – la dineuri și ceaiuri – va simți același șoc – oroare – stînjeneală – apoi plăcere căci, cu fiecare pas pe care-l face plimbîndu-se de-a lungul rîului, soarbe atîta siguranță de neclintit, atîta tărie din toate părțile, din copacii care se pleacă, din turlele cenușii ingașe pe albastrul cerului, din glasurile care răsună și par suspendate în aer, din atmosfera primăvăratică de mai, din aerul vibrînd din toate particulele sale – flori de castan, polen, tot ceea ce dă vigoare aerului de mai, adumbrind copacii, încleind mugurii, pătînd verdeața. Și rîul curge nici revărsîndu-se, nici repede, dar înțepenind vîsla care se afundă în el, din lama căreia cad picături albe plutind în adînc verzi pe tulpinile de trestii plecate, de parcă le-ar mîngîia drăgăstos.

Unde au ancorat ei barca, crengile copacilor se plecau la pămînt astfel încît frunzele de pe vîrful acestora se tîrau pe unde și pana care era alcătuită de frunze în apă se mișca într-o parte și într-alta cînd se mișcau frunzele adevărate. A urmat o adiere de vînt – imediat s-a ivit o margine de cer; și cum Durrant mînca cireșe, lăsa să cadă cireșele galbene pipernicite prin pana de frunze, codițele lor licăreau cînd se răsuceau

înăuntru și în afară, și uneori o cireașă mușcată pe jumătate cădea roșie pe apa verde. Pajiștea se afla la înălțimea ochilor lui Jacob cînd acesta stătea pe spate; era împodobită cu piciorul-cocoșului, dar iarba nu unduia ca masa verde de iarbă subțire de la cimitir gata să se reverse peste pietrele funerare, ci se înălța plină de sevă și deasă. Uitîndu-se în sus, îndărăt, a văzut picioarele copiilor afundate adînc în iarbă și picioarele vacilor. Auzi zgomotul rumegătoarelor, apoi un pas scurt prin iarbă, după aceea iarăși zgomotul de mestecat cînd vacile retezau iarba scurt de la rădăcină. În fața lui doi fluturi se roteau din ce în ce mai sus în jurul ulmului.

„Jacob a plecat“, gîndi Durrant ridicîndu-și privirea de pe roman. Mai citi cîteva pagini, după care își înălță privirea într-un mod curios, metodic, și de cîte ori își ridica privirea lua cîteva cireșe din pungă și le mînca absent. Au trecut și alte bărci pe lîngă ei străbătînd răstoaca dintr-o parte într-alta ca să nu se ciocnească, multe fiind acum ancorate și se vedeau rochii albe și o deschizătură în spațiul dintre doi arbori în jurul căreia șerpuia un fir de albastru – petrecerea la iarbă verde a lui Lady Miller. Veneau alte și alte bărci și, fără să se ridice, Durrant împinse barca lor mai aproape de mal.

„Aaah“, oftă Jacob cînd barca s-a legănat, arborii s-au legănat și rochiile albe și pantalonii albi de flanelă s-au lungit și au fluturat sus pe mal.

„Aaah“, se ridică și simți de parcă l-ar fi lovit în față un elastic.

– Sînt niște prieteni ai mamei, a zis Durrant. Așa încît bătrînul Bow și-a dat multă osteneală cu barca.

Iar barca aceasta călătorise de la Falmouth la golful St. Ives de-a lungul coastei. Un vas mai mare, un iaht de zece tone echipat cu toate cele necesare, în jurul datei de douăzeci iunie, a spus Durrant...

– Mai este și problema banilor, zise Jacob.

– Vor avea ai mei grijă de asta, spuse Durrant (fiul unui bancher, decedat).

– Intenționez să-mi păstrez independența economică, răspunse Jacob bățos. (Începea să se enerveze.)

– Mama a spus ceva despre plecarea la Harrogate, zise el puțin iritat, pipăindu-și buzunarul în care își păstra scrisorile.

– E adevărată povestea că unchiul tău a îmbrățișat mahomedanismul? întrebă Timmy Durrant.

Jacob relatase povestea unchiului său Morty seara trecută, în camera lui Durrant.

– Sper că din el se-nfruptă acum rechinii, dacă e să spunem adevărul, răspunse Jacob. Ei, Durrant, n-a mai rămas nici una, exclamă el mototolind punga în care fuseseră cireșele și aruncînd-o în rîu. Văzu petrecerea la iarbă verde pe insulă, dată de Lady Miller, în timp ce arunca punga în rîu. În priviri i se ivi un fel de stîngăcie, îmbufnare, întristare.

– Să plecăm de aici... mulțimea asta îngrozitoare... zise el.

Așadar, au pornit mai departe lăsînd în urmă insula.

Luna albă împodobită cu pene nu lăsa o clipă cerul să se întunece; toată noaptea florile de castan au smălțat verdeața cu alb; pătrunjelul sălbatic stătea întunecat pe pajiște. Se vede că ospătarii de la Trinity amestecau farfuriile aidoma cărților de joc judecînd după zăngănitul ce se auzea în Curtea Mare. Locuința lui Jacob era însă în Curtea Neville, sus de tot, așa încît, cînd ajungeai la ușa lui, intrai gîfîind, dar el nu era acolo. Probabil că lua masa în Refectoriul colegiului. În Curtea Neville o să fie întuneric cu mult înainte de miezul nopții, doar stîlpii de vizavi vor rămîne tot timpul albi, ca și fîntînile de altfel. Poarta are un efect curios asemenea dantelei pe verde-deschis. Chiar și la fereastră auzi farfuriile; un murmur de conversație între meseni; Refectoriul luminat și ușile batante închizîndu-se și deschizîndu-se cu un zgomot înăbușit. Unii sînt în întîrziere.

Camera lui Jacob avea o masă rotundă și două scaune joase. Într-un vas pe polița de deasupra căminului se aflau steaguri galbene; o fotografie a mamei lui; cărți de vizită de la diferite societăți cu mici semilune înălțate, blazoane și inițiale; însemnări și pipe; pe masă era hîrtie liniată cu margine roșie – un eseu, fără îndoială – „Oare Istoria înseamnă Biografia Oamenilor mari?“ Erau destule cărți; foarte puține cărți franțuzești; dar la urma urmelor orice om care prețuiește cîtuși de puțin citește ceea ce îi place și cum îi vine chef, cu entuziasm năstrușnic. Biografii ale ducelui de Wellington, de exemplu,

Spinoza, operele lui Dickens, *Crăiasa zînelor*[1], un dicționar al limbii eline cu petale de mac presate ca mătasea între pagini, toți dramaturgii elisabetani. Papucii lui erau îngrozitor de ponosiți, ca niște corăbii arse la marginea apei. Apoi mai erau fotografii ale statuilor grecești și o gravură după Sir Joshua[2] – totul foarte englezesc. Și operele lui Jane Austen, probabil din respect pentru gusturile altcuiva. Carlyle era un premiu. Erau și cărți despre pictorii italieni ai Renașterii, un *Manual despre bolile cailor* și toate manualele obișnuite. O boare de indiferență plutește într-o cameră goală umflînd doar perdeaua; florile din vas se mișcă. O fibră din scaunul de răchită scîrțîie, deși nu șade nimeni pe el.

Coborînd treptele puțin pieziș (Jacob ședea pe scaunul de sub fereastră, vorbind cu Durrant; el fuma, iar Durrant se uita la hartă), bătrînul cu mîinile strînse la spate, cu roba fluturîndu-i înapoi mergea împleticindu-se pe lîngă perete; odată ajuns sus, a intrat în cameră. Apoi un altul care și-a ridicat mîna aducînd laudă coloanelor, porții, cerului; altul, agil și infatuat. Fiecare dintre ei a urcat pe o scară; trei lumini s-au aprins la ferestrele întunecate.

Dacă arde vreo lumină deasupra Cambridge-ului trebuie să fie de la trei asemenea camere; aici arde elina; dincolo arde știința; filosofia la parter. Bietul bătrîn Huxtable nu poate merge drept; iar Sopwith tot preamărește cerul de douăzeci de ani în fiecare noapte; și Cowan încă rîde pe înfundate cînd aude aceleași povești. Nu este simplă și nici pură sau pe de-a întregul minunată această faclă a științei deoarece, dacă îi vezi acolo sub lumina ei (fie că este a lui Rossetti pe perete sau o reproducere după Van Gogh, fie că sînt flori de liliac în vază sau pipe de culoare roșie-cafenie), ce înfățișare preoțească au! Ce mult se aseamănă cu o suburbie unde te duci să vezi o priveliște și să mănînci o prăjitură specială! „Noi sîntem singurii furnizori ai acestei prăjituri!“ Acum înapoi la Londra; căci distracția s-a terminat.

[1] Poem alegoric aparținînd lui Edmund Spenser (1552?–1599)

[2] Sir Joshua Reynolds (1723–1792), pictor englez, renumit pentru portretele și peisajele sale

Bătrînul profesor Huxtable, îndeplinind cu exactitate de ceasornic ritualul schimbării costumului, s-a așezat pe scaun, și-a umplut pipa, și-a ales ziarul, și-a încrucișat picioarele și și-a scos ochelarii. Atunci întreaga față i s-a încrețit de parcă ar fi fost îndepărtate proptelele. Totuși, dacă ai îndepărta capetele unei banchete dintr-un vagon de metrou, capul bătrînului Huxtable le-ar putea ține pe toate. Acum, cînd ochii i se îndreaptă spre litere, ce cortegiu ordonat străbate grăbit cărările creierului său și, pe măsură ce marșul înaintează, el e sporit de noi pîrîiașe, pînă cînd întreaga încăpere, dom sau oricum vrei să-i zici, se populează cu idei. O asemenea abundență nu se produce în nici un alt creier. Totuși, uneori el șade acolo ceasuri în șir, apucînd strîns brațul fotoliului ca un om care ține strîns pentru că s-a împotmolit și apoi, fiindcă îl chinuie o bătătură sau poate guta, ce oroare, și Dumnezeule! să-l auzi vorbind despre bani, scoțîndu-și punga de piele și despărțindu-se cu șovăială pînă și de cea mai măruntă monedă de argint, rezervat și suspicios ca o țărancă bătrînă cu toate minciunile ei. Ciudata paralizie și reținere – minunată iluminare. Peste toate acestea domnește senină fruntea mare și rotundă, și uneori adormit sau în întinderea tăcută a nopții ți-ai putea închipui că el stă triumfător pe o pernă de piatră.

Între timp, Sopwith, înaintînd de la cămin cu un pas ușor curios, a tăiat tortul în bucăți. În camera lui veneau studenți pînă la miezul nopții sau și mai tîrziu, uneori cîte doisprezece, alteori trei sau patru; dar nimeni nu se ridica nici cînd venea cineva, nici cînd pleca; Sopwith continua să trăncănească. O trăncăneală nesfîrșită – de parcă s-ar putea trăncăni despre orice – pînă și sufletul se strecoară printre buze sub forma unor discuri subțiri de argint care se topesc în mințile tinerilor ca argintul, ca lumina lunii. Oh! O să-și amintească de aceasta cînd vor fi departe și cufundați în tristețe, vor privi înapoi și vor ajunge să se învioreze iarăși.

„Formidabil! Ăsta-i bătrînul Chucky[1]. Cum o mai duci, dragul meu?“ și a intrat bietul Chucky, provincialul care nu reușește în viață, Stenhouse pe adevăratul său nume, dar,

[1] Puișor – din engl.

firește, folosindu-l pe celălalt Sopwith și-a reamintit tot, absolut tot, „ceea ce eu nu am putut fi niciodată“ – da, deși a doua zi, cumpărîndu-și ziarul și prinzînd trenul de dimineață, toate acestea i se păreau puerile, absurde; tortul, tinerii; Sopwith recapitulînd faptele; nu, nicidecum; o să-și trimită fiul acolo. Va economisi fiecare bănuț ca să-și trimită fiul acolo. Sopwith continua să vorbească; răsucea firele nemlădioase ale conversației stîngace – lucruri ce ieșeau din gura tinerilor – împletindu-le în jurul ghirlandei sale frumoase, scoțînd în evidență partea strălucitoare, pajiștile pline de viață, ghimpii ascuțiți, bărbăția. Îi plăcea aceasta. Într-adevăr, lui Sopwith îi puteai spune orice poate pînă la bătrînețe sau pînă cînd se va scufunda, se va scufunda adînc și discurile de argint vor suna dogit, iar inscripțiile vor fi prea umile, vechea gravură va părea prea pură și imaginea va fi întotdeauna aceeași – un cap de copil grec. Dar el încă își va păstra respectul. O femeie, bănuind că e vorba de un preot, l-ar disprețui fără să vrea.

Cowan, Erasmus Cowan, își sorbea vinul de Porto de unul singur sau împreună cu un omuleț roșu în obraji, a cărui memorie cuprindea exact aceeași perioadă de timp; își sorbea vinul, își spunea poveștile și fără nici o carte în față psalmodia în latină din Vergiliu și Catul, de parcă limba era vin pe buzele lui. Doar că – îi trecea cîteodată vreunuia prin minte – ce-ar fi dacă poetul ar intra acum? „Aceasta să fie imaginea mea?“ ar putea întreba arătînd spre omul dolofan a cărui minte este împuternicitul lui Vergiliu printre noi, deși trupul se ghiftuiește, iar cît despre brațe, albine sau chiar despre plug, Cowan își face călătoriile în străinătate cu un roman franțuzesc în buzunar, un pled în jurul genunchilor și este recunoscător să se întoarcă din nou acasă la locul lui, la versul lui, înfățișînd în oglinjoara-i comodă imaginea lui Vergiliu, toate aureolate de anecdotele profesorilor de la Trinity și de reflexele rubinii ale vinului de Porto. Dar limba e vin pe buzele lui. Nicăieri altundeva nu ar putea Vergiliu să audă ceva asemănător. Și deși, în timp ce hoinărește de-a lungul malului rîului Cam, bătrîna domnișoară Umphelby îi cîntă destul de melodios și cu acurateță, cînd ajunge la podul Clare, îi vine întotdeauna în minte această întrebare: „Dar dacă-l întîlnesc ce-ar trebui să port?“ – și apoi, luînd-o pe drumul spre Newnham, ea își lasă

închipuirea să urzească alte amănunte despre întîlnirile dintre bărbați și femei care n-au văzut niciodată lumina tiparului. De aceea, prelegerile ei nu sînt nici pe jumătate atît de frecventate ca acelea ale lui Cowan și ea întotdeauna omite explicația ce ar fi putut duce la elucidarea textului. În două cuvinte, pune-l pe un profesor în fața imaginii celui pe care îl învață și oglinda se va sparge. Dar Cowan își sorbea vinul, înflăcărarea îi trecuse, nu mai era împuternicitul lui Vergiliu. Nu, ci mai degrabă constructor, asesor, topograf, trăgînd linii între nume, atîrnînd liste deasupra ușilor. Aceasta este alcătuirea prin care trebuie să strălucească lumina, dacă poate străluci – lumina tuturor acestor limbi, chineza și rusa, persana și araba, lumina simbolurilor și cifrelor, a istoriei, a lucrurilor ce sînt cunoscute și a lucrurilor pe cale de a fi cunoscute. Așa încît, dacă noaptea, în largul mării, deasupra valurilor care se rostogolesc vezi o ceață ușoară, un oraș iluminat, o străluminare chiar și a cerului, ca aceea ce se află acum deasupra Refectoriului colegiului Trinity unde oamenii sînt încă la masă sau spală farfuriile, aceea este lumina care arde acolo – lumina din Cambridge.

– Hai să mergem în camera lui Simeon, a spus Jacob și, după ce au stabilit ce aveau de făcut, au înfășurat harta.

Toate luminile se aprindeau în jocul curții, cădeau pe piatra de pavaj scoțînd la iveală petice întunecate de iarbă și cîte o margaretă ici și colo. Tinerii se întorseseră acum în camerele lor. Dumnezeu știe ce făceau. Oare ce-a putut să cadă cu un astfel de zgomot? Și aplecîndu-se deasupra jgheabului de flori plin de spume al ferestrei, unul îl oprea pe altul care se grăbea, și urcau, și coborau, pînă cînd deasupra curții s-a așternut un fel de plenitudine, stupul plin de albine, albinele întorcîndu-se acasă încărcate cu aur, somnoroase, zumzăind, ridicînd glasul pe neașteptate; *Sonata lunii* urmată de un vals.

Sonata lunii suna dulce, valsul se auzea ca un bubuit. Deși tinerii tot mai intrau și ieșeau, ei pășeau de parcă aveau de îndeplinit niște obligații. Din cînd în cînd se auzea un zgomot înăbușit, ca și cum o mobilă grea ar fi căzut pe neașteptate, de la sine, nu în agitația generală de după masă. Îți închipuiai că tinerii își ridicau privirile de pe carte cînd cădea mobila. Citeau

oare? Fără îndoială, simțeai în atmosferă o încordare a gîndirii. În spatele pereților cenușii ședeau atîția tineri, unii neîndoielnic citind reviste, romane de senzație ieftine; cu picioarele așezate, poate, pe brațele fotoliilor; fumînd; întinzîndu-se pe mese și scriind în timp ce capetele li se învîrteau, iar penița se mișca – tineri fără pretenții, aceștia, care au să – dar nu este nevoie să ni-i închipuim la bătrînețe; alții mîncînd dulciuri; alții boxau și, ei bine, domnul Hawkins trebuie să fi fost silit să deschidă brusc fereastra și să zbiere: „Jo-seph! Jo-seph!“ și apoi a alergat cît îl țineau picioarele dintr-o parte în cealaltă a curții, în timp ce un bărbat în vîrstă într-un șorț verde ducînd un teanc enorm de capace de tablă a șovăit, s-a cumpănit și apoi și-a urmat drumul. Aceasta era însă o diversiune. Erau tineri care citeau întinși în fotolii puțin adînci, ținîndu-și cărțile de parcă puseseră mîna pe ceva care avea să-i scoată la liman, fiind cu toții chinuiți ca feciori de preoți care se trăgeau din orașele din centrul țării. Alții îl citeau pe Keats. Și acele lungi istorii în multe volume – desigur că începea cineva acum cu începutul pentru a putea înțelege așa cum trebuie, Imperiul Roman cel sfînt. Aceasta făcea parte din încordarea gîndirii, deși ar fi primejdios într-o seară caldă de primăvară – primejdios, probabil, să-ți concentrezi atenția prea mult asupra unei singure cărți, a unor capitole anume, cînd în orice clipă se deschidea ușa și se ivea Jacob; sau Richard Bonamy, care, nemaicitindu-l pe Keats, a început să facă lungi cornete roz dintr-un ziar vechi, aplecîndu-se înainte, și nu mai părea deloc nerăbdător și satisfăcut, ci aproape înverșunat. De ce? Poate numai pentru că Keats murise tînăr – fiecare vrea să scrie poezii și să iubească – oh, brutele! E teribil de greu. Dar, la urma urmelor, nu chiar atît de greu dacă pe scara vecină, în camera cea mare, sînt doi, trei, cinci tineri convinși de aceasta – adică de brutalitatea și de distincția limpede dintre bine și rău. Erau acolo o canapea, scaune, o masă pătrată și, fereastra fiind deschisă, puteai vedea cum ședeau – niște picioare ivindu-se aici, un altul îndoit într-un colț al canapelei; și, probabil, căci nu-l puteai vedea, cineva stătea lîngă paravanul căminului și vorbea. Oricum, Jacob, care ședea călare pe un scaun mîncînd curmale dintr-o cutie lunguiață, izbucni în rîs. Răspunsul veni din colțul canapelei; căci pipa a fost ținută în aer și apoi dusă din

nou la loc. Jacob se învîrtea în jur. Avea ceva de spus în legătură cu *aceasta,* deși băiatul voinic cu părul roșu de la masă părea să nege acest lucru, clătinîndu-și încet capul dintr-o parte în alta; iar apoi, scoțîndu-și briceagul, i-a înfipt vîrful de două ori într-un nod al mesei, ca și cum dorea să afirme că vocea dinspre paravanul căminului avea dreptate – ceea ce Jacob nu putea să conteste. Poate că după ce va sfîrși de rînduit sîmburii de curmale, ar putea găsi ceva de spus – într-adevăr buzele i se deschiseră – numai că atunci izbucni un hohot de rîs.

Rîsul se stinse în aer. Zgomotul lui cu greu ar fi putut fi auzit de cineva aflat lîngă Capelă, care se întindea de-a lungul laturii opuse a curții. Rîsul a amuțit, și numai gesturile brațelor și mișcările trupurilor se puteau vedea desenînd o formă în cameră. Era o discuție? Un pariu la cursele de canotaj? Cu totul altceva? Ce plăsmuiau oare brațele și trupurile care se mișcau în camera cufundată în umbră?

La un pas sau doi dincolo de fereastră nu mai era nimic în afară de clădirile înconjurătoare, – coșuri drepte, acoperișuri orizontale; poate prea multă cărămidă și prea multe clădiri pentru o noapte de mai. Iar apoi în fața ochilor ți se iveau dealurile golașe ale Turciei – linii precise, pămînt uscat, flori colorate și culoare pe umerii femeilor care stau cu picioarele goale în rîu spălînd rufele pe pietre. Rîul forma ochiuri de apă în jurul gleznelor lor. Dar nimic din toate acestea nu se putea vedea deslușit prin scutecele și cuverturile unei nopți la Cambridge. Pînă și bătaia orologiului era înăbușită; ca și cum ea ar fi fost intonată respectuos de la amvon; ca și cum generații de oameni învățați ar fi auzit-o ultima oară rostogolindu-se prin rîndurile lor și ar fi pus-o în circulație deja rotunjită și mîncată de bătrînețe, cu binecuvîntarea lor, întru folosul celor vii.

Oare pentru a primi acest dar de la trecut a venit tînărul la fereastră și a stat acolo uitîndu-se în partea cealaltă a curții? Era Jacob. Stătea fumîndu-și pipa în timp ce în jurul lui se auzea ticăitul liniștit al ceasului. Poate că avusese loc o discuție. El părea mulțumit, ba chiar desăvîrșit; expresie ce s-a schimbat ușor în timp ce el stătea acolo, sunetul orologiului evocîndu-i (probabil) senzația unor clădiri și timpuri vechi; el drept moștenitor; și apoi ziua de mîine; și prietenii, la gîndul cărora părea că, din pură încredere și plăcere, a căscat și s-a întins.

În acest răstimp în spatele lui, forma pe care o plăsmuiseră prin discuție sau nu, forma spirituală, solidă și totuși efemeră, ca sticla în comparație cu piatra întunecată a Capelei, fusese făcută fărîme, tinerii ridicîndu-se de pe scaune și din colțurile canapelei, zumzăind și umblînd prin cameră, împingîndu-se unul pe altul în ușa dormitorului care cedă, iar ei au căzut cu toții înăuntru. Atunci Jacob a fost lăsat acolo, în fotoliul subțire, singur cu Marsham; cu Anderson sau cu Simeon? Ah, era Simeon. Ceilalți plecaseră cu toții.

„... Iulian Apostatul...“ Care dintre ei spusese aceasta și celelalte cuvinte murmurate în jurul acestora? Dar spre miezul nopții se iscă uneori un vînt puternic asemenea unei siluete voalate trezite pe neașteptate; și cum acest vînt bătea acum din aripi prin Trinity, ridica frunze nevăzute și ștergea contururile tuturor lucrurilor. „Iulian Apostatul“ – și apoi vîntul. Ramurile ulmului se umflă, vechile goelete se înalță și coboară, valurile cenușii ale Oceanului Indian fierbinte se rostogolesc aprig, și apoi totul redevine normal.

Astfel, dacă doamna cu voaletă ar păși acum prin curțile colegiului Trinity, ea ar moțăi din nou, cu veșmintele în falduri, sprijinindu-și capul de un stîlp.

„Oricum, aceasta pare să aibă însemnătate.“

Vocea scăzută îi aparținea lui Simeon.

Vocea care i-a răspuns era și mai scăzută. Zgomotul făcut de pipa lovită energic de policioara căminului a înăbușit cuvintele. Și poate că Jacob a rostit doar „hm!“ sau poate nu a zis nimic. Într-adevăr, cuvintele nu puteau fi auzite. Era intimitatea, un fel de mlădiere spirituală, cînd o minte lasă urme de neșters asupra altei minți.

„Ei bine, se pare că ți-ai însușit bine materia“, a spus Jacob ridicîndu-se și stînd în picioare lîngă scaunul lui Simeon. S-a cumpănit; se legăna puțin. Părea extraordinar de fericit, ca și cum plăcerea s-ar fi revărsat și s-ar fi risipit dacă Simeon ar fi vorbit.

Simeon n-a rostit nici o vorbă. Jacob a rămas în picioare. Dar intimitatea plutea în întreaga cameră, tăcută, adîncă, aidoma unui ochi de mare. Neavînd nevoie nici de mișcare, nici de cuvinte, se înălța ușor și învăluia totul, potolind,

înflăcărînd și învește mîntînd mintea cu lustrul perlei, astfel încît, dacă vorbești despre o lumină, despre Cambridge arzînd, nu este vorba numai de limbaje. Este Iulian Apostatul.

Dar Jacob s-a mișcat. A șoptit noapte bună. A ieșit în curte. Și-a încheiat nasturii de la vestă pe piept. S-a întors în apartamentul lui și, fiind singurul om care se îndrepta în clipa aceea spre camera lui, pașii îi răsunau, silueta lui mare se contura vag. Rînd pe rînd, Capela, Refectoriul, Biblioteca răsfrîngeau zgomotul pașilor lui ca și cum vechile ziduri ar fi repetat cu autoritatea unui magistru: „Tînărul – tînărul – tînărul – din nou în apartament".

Capitolul IV

Ce rost are să încerci să-l citești pe Shakespeare mai ales într-una din edițiile de format mic pe hîrtie subțire ale căror pagini se mototolesc sau se lipesc din cauza apei de mare? Măcar că piesele lui Shakespeare fuseseră lăudate adesea, ba chiar citate și situate mai presus decît cele grecești, de cînd porniseră, Jacob nu izbutise să citească una pînă la capăt. Totuși, ce prilej deosebit!

Căci Insulele Scilly fuseseră zărite de Timmy Durrant întinzîndu-se ca niște vîrfuri de munți aproape la nivel cu suprafața apei exact la locul corespunzător. Calculele lui fuseseră fără greș și zău că văzîndu-l șezînd acolo cu mîna pe fusul cîrmei, rumen la obraz, abia mijindu-i barba, privind stelele încruntat, apoi privind busola, descifrîndu-și foarte precis pagina din eterna carte de învățătură, o femeie ar fi fost emoționată. Jacob nu era femeie, firește. Vederea lui Timmy Durrant nu era o priveliște pentru ochii lui, ceva pe care să-l așezi pe fundalul cerului și să-l venerezi; departe de asta. Se sfădiseră. Greu de spus cum, avînd la bord opera lui Shakespeare și în împrejurări atît de minunate, sfada în jurul celui mai potrivit mod de a deschide o cutie de conserve de carne a putut să-i prefacă în doi școlari îmbufnați. Carnea conservată este hrană rece, totuși; iar apa sărată strică biscuiții; și valurile se rostogolesc și saltă la fel ceas de ceas – se rostogolesc și saltă la orizont. Acum plutește pe lîngă ei ramura unei plante de mare – acum un trunchi de copac. Aici au naufragiat vapoare. Unul sau două trec urmîndu-și fiecare calea lui. Timmy știa încotro se îndreaptă, ce încărcătură aveau și, privind cu binoclul, putea spune numele companiei de navigație și putea chiar ghici ce

dividende plătea aceasta acționarilor ei. Totuși, ăsta nu era un motiv ca Jacob să se îmbufneze. Insulele Scilly aveau înfățișarea unor vîrfuri de munte aproape la nivelul apei. Din nefericire, Jacob a rupt acul de la primus.

Insulele Scilly ar putea prea bine să fie nimicite de un val care să treacă peste ele ca un tăvălug.

Dar trebuie să le recunoaștem tinerilor meritul că, deși micul dejun servit în asemenea împrejurări este sumbru, ei admit că este măcar sincer. Nu este nevoie să faci conversație. Și-au scos pipele.

Timothy și-a notat o observație științifică oarecare, și – care a fost întrebarea ce a rupt tăcerea – ora exactă sau ziua din lună? oricum, ea a fost rostită fără cea mai mică stîngăcie; în modul cel mai prozaic din lume; și atunci Jacob a început să-și descheie nasturii la haine și a rămas gol, avînd doar cămașa pe el și intenționînd, după cîte se pare, să facă baie.

Insulele Scilly căpătau o culoare albăstruie; și pe neașteptate albastrul, purpuriul și verdele au inundat marea; au lăsat-o cenușie; au trasat o dungă care apoi a dispărut; dar cînd Jacob și-a scos cămașa peste cap, întreaga suprafață a valurilor era albastră și albă, unduitoare și încrețită, deși din cînd în cînd se mai ivea cîte o pată mare purpurie asemenea unei vînătăi; sau plutea un întreg smarald colorat în galben. El s-a aruncat în apă. A înghițit apă, a scuipat-o afară, a lovit cu brațul drept, apoi cu stîngul, a fost tras de un odgon, a respirat cu greutate, a împroșcat cu apă și a fost tras la bord. Scaunul din barcă era pur și simplu fierbinte și soarele îi încălzi spatele cum stătea gol cu un prosop în mînă privind Insulele Scilly care – la naiba! vela s-a lovit de catarg. Shakespeare a fost aruncat peste bord. Îl puteai vedea plutind voios tot mai departe cu toate paginile mototolindu-se în fel și chip; și apoi s-a scufundat.

Destul de ciudat, simțeai miros de violete or, dacă este imposibil ca violetele să crească în iulie, se vede că atunci pe uscat cultivau ceva cu miros foarte pătrunzător. Țărmul, care nu era prea departe – puteai vedea crăpături în stînci, case țărănești albe, fumul înălțîndu-se –, avea o înfățișare neobișnuită cuprinsă de liniște, pace însorită, ca și cum asupra oamenilor din partea locului pogorîseră înțelepciunea și cucernicia. Se auzi un strigăt de parcă un ins vindea sardele pe

o stradă principală. Avea o înfățișare neobișnuită de cucernicie și pace, ca și cum bătrînii fumau lîngă ușă și fetele stăteau la fîntînă cu mîinile în șolduri și caii stăteau pe loc; ca și cum ar fi venit sfîrșitul lumii și ogoarele cu varză, și zidurile de piatră, și posturile pazei de coastă și, mai presus de toate, golfurile albe de nisip cu valurile care se spărgeau nevăzute de nimeni s-ar fi ridicat la cer cuprinse de un fel de extaz.

Dar pe nesimțite fumul se lasă în jos, capătă înfățișarea unui semn de doliu, un drapel care-și răspîndește mîngîierile deasupra unui mormînt. Pescărușii, zburînd în cercuri largi și apoi plutind în liniște, par să indice locul mormîntului.

Fără îndoială că, dacă aceasta ar fi Italia, Grecia sau chiar țărmul Spaniei, tristețea ar fi alungată de necunoscut și de emoție, precum și de imboldul învățăturii clasice. Dar pe creștetul colinelor din Cornwall se ridică hornuri drepte; și, într-un fel sau altul, frumusețea lor este grozav de tristă. Da, hornurile și posturile pazei de coastă, și micile golfuri cu valuri ce se sparg nevăzute de nimeni te fac să-ți amintești de copleșitoarea durere. Și ce poate fi această durere?

Ea este generată de pămîntul însuși. Își trage obîrșia din casele de pe țărm. La început, este senin și apoi norii se îndesesc.

Întreaga istorie se află în spatele ochiului nostru de geam. Orice scăpare este zadarnică.

Dar e cu neputință să spunem dacă aceasta este explicația corectă a melancoliei lui Jacob în timp ce ședea gol la soare, uitîndu-se la Land's End, pentru că nu a rostit nici o vorbă. Timmy se întreba uneori (doar pentru o clipă) dacă familia îl cicălea... Nu are nici o însemnătate. Sînt lucruri ce nu pot să fie spuse. Să ne descotorosim de asta. Să ne uscăm și să luăm primul lucru pe care-l avem la îndemînă... Carnetul de observații științifice al lui Timmy Durrant.

– Acum... spuse Jacob.

Urmează o discuție nemaipomenită. Unii oameni pot urmări argumentele pas cu pas, ba pot chiar contribui și ei cu partea lor cît de mică la sfîrșit; alții rămîn atenți numai la semnele exterioare.

Privirile se ațintesc asupra vătraiului; mîna dreaptă ia vătraiul și-l ridică; îl răsucește încet și apoi, foarte exact, îl așază la loc. Mîna stîngă, care stă pe genunchi, interpretează un marș maiestuos, dar intermitent. Se respiră adînc; dar respirația se evaporă nefolosită. Pisica trece peste covorașul din fața căminului. Nimeni n-o bagă în seamă.

– Mai explicit decît atît nu pot să fiu, încheie Durrant.

În următorul minut stăpînește o liniște de mormînt.

– Urmează... a spus Jacob.

A urmat doar o jumătate de propoziție, dar aceste jumătăți de propoziții sînt asemenea steagurilor așezate în vîrful clădirilor pentru observatorul priveliștilor exterioare aflat jos. Ce altceva era coasta din Cornwall cu miresmele ei de violete și semnele de doliu, și cucernicia calmă, decît un paravan care atîma din întîmplare drept în spate în timp ce mintea lui mergea înainte?

– Urmează... a spus Jacob.

– Da, a zis Timmy, după oarecare gîndire. Așa este.

Acum Jacob începu să se scufunde mai ca să se întindă, mai dintr-un fel de voioșie, fără îndoială, căci dintre buze îi ieși un sunet cît se poate de ciudat în timp ce înfășura vela, freca plăcile răgușit, discordant un fel de imn de triumf fiindcă înțelesese argumentul, fiindcă era stăpîn pe situație, ars de soare, nebărbierit, pe deasupra în stare să navigheze în jurul lumii într-un iaht de zece tone, ceea ce, foarte probabil, va face într-o bună zi în loc să se instaleze într-un birou de avocați și să poarte ghetre.

– Prietenul nostru Masham, spuse Timmy Durrant, ar prefera să nu fie văzut în compania noastră, așa cum sîntem acum. Nasturii îi căzuseră.

– O cunoști pe mătușa lui Masham? întrebă Jacob.

– N-am știut niciodată că are o mătușă, răspunse Timmy.

– Masham are o sumedenie de mătuși, zise Jacob.

– Masham este pomenit în Cartea Judecății de Apoi, spuse Timmy.

– Și mătușile lui sînt, zise Jacob.

– Sora lui e o fată foarte drăguță, spuse Timmy.

– Asta-i ce-o să ți se întîmple, Timmy, zise Jacob.

– O să ți se întîmple întîi ție, spuse Timmy.

– Dar femeia despre care-ți vorbeam – mătușa lui Marsham.

– Lasă-te de glume, zise Timmy, căci Jacob rîdea așa de tare încît nu putea să vorbească.

– Mătușa lui Masham...

– Ce-are Masham ăsta de te face să rîzi? întrebă Timmy.

– La naiba – un om care-și înghite acul de cravată, spuse Jacob.

– Va fi Lord Cancelar înainte de a împlini cincizeci de ani, zise Timmy.

– E un gentleman, spuse Jacob.

– Ducele de Wellington a fost un gentleman, zise Timmy.

– Keats nu a fost.

– Lordul Salisbury a fost.

– Dar Dumnezeu? întrebă Jacob.

Insulele Scilly se iviră acum de parcă erau arătate fățis cu un deget de aur ce ieșea dintr-un nor; și toată lumea știe cît de rău prevestitoare este această priveliște și cum aceste raze late, fie că luminează Insulele Scilly, fie mormintele cruciaților din catedrale, întotdeauna zdruncină scepticismul din temelii și dau naștere la glume pe seama lui Dumnezeu.

Rămîi cu mine:
Seara repede se lasă:
Umbrele se adîncesc;
Doamne, cu mine adastă,

cîntă Timmy Durrant.

– Acasă cîntam un imn care începea cu:

Mărite Doamne, oare ce văd și ce aud?

spuse Jacob.

Pescărușii pluteau ușor legănîndu-se în stoluri mici de doi sau trei foarte aproape de barcă; cormoranul, ca și cum mergea în urma gîtului său lung și întins într-o eternă urmărire, a zburat la un deget deasupra apei pînă la stînca

următoare; și zgomotul mareelor în grote străbătu apele; scăzut, monoton ca glasul cuiva care vorbea singur.

Stîncă străveche, crăpată adînc,
În tine mă lasă să mă ascund,

cîntă Jacob.

Aidoma dintelui tocit al unui monstru, o stîncă a tulburat suprafața apei; cafenie; cu neîncetate cascade revărsîndu-se peste ea.

Stîncă străveche,

cînta Jacob, întins pe spate, privind cerul în miezul zilei din care se retrăseseră toate crîmpeiele de nori, astfel încît arăta ca un lucru etalat în permanență fără înveliș.

Pe la ora șase, a bătut vîntul dinspre un cîmp de ghețuri; pe la șapte, apa era mai mult mov decît albastră; iar pe la șapte jumătate, în jurul Insulelor Scilly era o dîră aurie și fața lui Durrant, în timp ce stătea la cîrmă, avea culoarea unei cutii roșii lăcuite, șlefuite generații de-a rîndul. La ora nouă, tot focul și toată harababura au dispărut de pe cer lăsînd în urmă pene de culoarea mărului verde și discuri de un galben spălăcit; și la ora zece felinarele din barcă făceau să șerpuiască pe valuri culori alungite sau scurte și groase, după cum valurile se întindeau sau se strîngeau. Lumina de la far trecea repede peste apă. La infinite milioane de mile depărtare licăreau stele pudrate; dar valurile izbeau barca și se spărgeau de stînci cu o solemnitate ritmică și înspăimîntătoare.

Deși ar fi cu putință să bați la ușa unei case țărănești și să ceri un pahar cu lapte, numai setea te-ar putea obliga la un asemenea deranj. Totuși, poate că doamna Pascoe ar întîmpina acest lucru cu bucurie. Ziua de vară poate să treacă greu. Spălînd în bucătărioară, poate că aude ceasul ieftin de pe policioara căminului tic, tac, tic, tac... tic, tac, tic, tac. Este singură în casă. Soțul a ieșit ca să-l ajute pe fermierul Hosken; fiica ei s-a măritat și a plecat în America. Băiatul mai mare este și el

căsătorit, dar ea nu se înțelege cu soția lui. Preotul metodist a venit și i l-a luat pe băiatul cel mic. Ea este singură în casă. Un vapor, îndreptîndu-se probabil spre Cardiff, trece acum la orizont, în timp ce alături clopoțelul unei degetarițe se leagănă încolo și încoace cu un bondar slujindu-i drept limbă.

Aceste case țărănești din Cornwall sînt clădite pe marginea falezei, în grădină grozama crește mai repede decît varza; iar drept gard, vreun om din vechime a îngrămădit în jur bolovani de granit. Într-unul din aceștia a fost scobit un fel de bazin ca să țină sîngele victimelor, după cum ar presupune un istoric, dar în zilele noastre el slujește mai prozaic drept scaun pentru turiștii care doresc să aibă o perspectivă cuprinzătoare asupra Capului Gurnard. Nu pentru că ar avea cineva ceva împotriva unei rochii albastre cu model și a unui șort alb în grădina unei case tărănesti.

– Privește – ca să aibă apă, ea trebuie s-o scoată din fîntîna din grădină.

– Iarna trebuie să fie foarte izolat, cu vîntul care mătură dealurile acelea și valurile care se izbesc de stînci.

Le auzi murmurul chiar și într-o zi de vară.

După ce a scos apa, doamna Pascoe a intrat în casă, turiștii au regretat că nu-și luaseră binocluri ca să poată citi numele cargobotului care făcea curse neregulate. Într-adevăr, era o zi atît de frumoasă, încît nu poți ști ce ți-ar fi căzut sub ochi de-ai fi avut la îndemînă un binoclu de cîmp. Două lughere de pescuit, probabil din golful St. Ives, navigau acum în direcție opusă față de cargobot și fundul mării devenea pe rînd limpede și întunecat. Cît despre bondar, după ce a cules pe săturate miere, i-a făcut o vizită scaietelui, după care a zburat drept la stratul doamnei Pascoe, atrăgînd încă o dată privirile turiștilor spre rochia cu model și șortul alb al bătrînei care ieșise în ușa casei si stătea acolo.

Stătea acolo, cu mîna streașină la ochi privind spre mare.

Se uita la mare, poate, pentru a milioana oară. Un fluture ochi-de-păun își întinse aripile pe scaiete, proaspăt și nou-născut după cum o dovedea puful albastru și ciocolatiu de pe aripi. Doamna Pascoe a intrat în casă, a luat o oală pentru smîntînă, a ieșit și a început s-o curețe. Fără îndoială, chipul ei nu era gingaș, senzual sau lasciv, ci mai degrabă aspru,

înțelept, sănătos, aducînd suflul vieții adevărate într-o cameră plină de oameni blazați. Spunea însă o minciună, la fel de ușor ca și un adevăr. Pe perete, în spatele ei, atîrna o patină mare uscată. Închisă în salon ea muta din loc prețuri, căni de porțelan și fotografii, deși cămăruța mucegăită era ferită de briza marină de un perete de grosimea unei cărămizi, și printre perdelele de dantelă vedeai gîsca-de-mare lăsîndu-se în jos și căzînd ca o piatră, și în zilele cu furtună pescărușii veneau tremurînd prin aer, iar luminile vaporului erau cînd sus, cînd jos. Triste erau sunetele în nopțile de iarnă.

Ziarele ilustrate au fost aduse prompt duminică, și ea a stăruit îndelung asupra nunții lui Lady Cynthia la Catedrală. I-ar fi plăcut și ei să se plimbe într-o trăsură cu arcuri. Silabele moi, rapide din rostirea oamenilor instruiți o făceau adesea să se rușineze de cele cîteva sunete dure din propria vorbire. Și apoi să auzi toată noaptea scrîșnitul Atlanticului de stînci, în loc de trăsuri elegante și valeți fluierînd după automobile... Poate că la acestea visa ea curățînd oala pentru smîntînă. Dar oamenii vorbăreți, iuți de minte, s-au dus să trăiască în orașe. Aidoma unui avar, ea și-a adunat în taină sentimentele în sufletul ei. Nu s-a schimbat nici măcar cu o iotă în toți acești ani și, privind-o cu invidie, s-ar părea că totul în această ființă este aur curat.

Bătrîna cea înțeleaptă, după ce și-a ațintit privirile asupra mării, s-a retras încă o dată. Turiștii au hotărît că este timpul să o pornească spre Capul Gurnard.

Trei secunde mai tîrziu doamna Durrant a ciocănit la ușă.

– Doamna Pascoe? a întrebat ea.

Îi privea cam disprețuitor pe turiștii care străbăteau cîmpul pe potecă. Se trăgea dintr-o seminție din ținuturile muntoase ale Scoției, renumită pentru căpeteniile ei.

Se ivi doamna Pascoe.

– Vă invidiez pentru tufa aceea, doamnă Pascoe, spuse doamna Durrant îndreptînd umbrela cu care ciocănise în ușă spre pîlcul de flori galbene care creșteau alături. Doamna Pascoe privi tufa dezaprobator.

– Îl aștept pe fiul meu peste o zi sau două, spuse doamna Durrant.

– Călătorește de la Falmouth cu barca împreună cu un prieten... Ai primit vreo veste de la Lizzie, doamnă Pascoe?

Căluții ei cu coada lungă stăteau douăzeci de pași mai încolo pe drum trăgîndu-se de urechi. Din cînd în cînd, băiatul, Curnow, alunga muștele de pe ei. O văzu pe stăpîna lui intrînd în casă, ieșind din nou afară; apoi a trecut în jurul grădinii de zarzavat din fața casei vorbind energic, dacă ar fi să judecăm după mișcarea mîinilor ei. Doamna Pascoe era mătușa lui. Cele două femei examinau atent o tufă. Doamna Durrant s-a oprit și a rupt o rămurică din ea. Apoi a arătat (mișcările ei erau hotărîte; se ținea foarte dreaptă) spre cartofi. Aveau filoxeră. În anul acela toți cartofii aveau filoxeră. Doamna Durrant îi arăta doamnei Pascoe cît de rea era filoxera cartofilor ei. Doamna Durrant vorbea energic; doamna Pascoe asculta supusă. Băiatul Curnow știa că doamna Durrant spune că e cît se poate de simplu; amesteci praful într-un galon de apă: „Am făcut acest lucru cu mîinile mele în propria grădină“, spunea doamna Durrant.

– O să rămîi fără cartofi – o să rămîi fără cartofi, zicea doamna Durrant pe tonul ei autoritar cînd au ajuns la poartă. Băiatul Curnow rămase nemișcat ca o stîncă.

Doamna Durrant a luat frîiele în mînă și s-a instalat pe locul vizitiului.

– Îngrijește-ți piciorul, altfel îți trimit doctorul, a strigat ea peste umăr; a atins căluții; și trăsura a pornit-o înainte. Băiatul Curnow a avut timp doar să se urce făcîndu-și vînt pe vîrful ghetei. Băiatul Curnow, șezînd în mijlocul banchetei din spate, o privea pe mătușa lui.

Doamna Pascoe stătea la poartă uitîndu-se după ei; a stat la poartă pînă cînd trăsurica a dat colțul; a stat la poartă uitîndu-se cînd la dreapta cînd la stînga; apoi s-a întors la casa ei.

Curînd căluții o porniră pe drumul din mlaștină plin de hurducături, opintindu-se cu picioarele dinainte. Doamna Durrant a slăbit frîiele și s-a aplecat pe spate. Vioiciunea o părăsise. Nasul acvilin îi era subțire ca un os curățat prin care aproape că poți vedea lumina. Mîinile ei care stăteau pe frîie în poală erau sigure chiar și în stare de repaos. Buza de sus era atît de îngustă, încît se ridica de pe dinții din față aproape într-un surîs batjocoritor. Mintea ei se desfășura pe întinderi de

leghe, pe cînd mintea doamnei Pascoe se mărginea la bucata ei de pămînt. Mintea ei aluneca pe distanță de leghe în timp ce căluții urcau drumul de pe colină. Mintea ei zbura înainte și înapoi ca și cum casele fără acoperiș, mormanele de zgură și grădinile caselor năpădite de degetariță și de rugi ar fi aruncat o umbră asupra ei. Sosind în vîrful dealului, ea a oprit trăsura. În jurul ei se întindeau colinele șterse presărate cu pietre străvechi; dedesubt, era marea schimbătoare ca o mare meridională, ea însăși stătea acolo privind de pe deal marea, dreaptă, acvilină, la fel de pregătită să se întristeze sau să rîdă. Deodată ea a șfichiuit căluții, încît băiatul Curnow a trebuit să se sprijine în tocul ghetei și să sară în trăsură.

Ciorile se așezau; ciorile se ridicau. Copacii pe care îi atingeau atît de capricios păreau neîndestulători – pentru a le adăposti cîte erau de numeroase. Vîrfurile copacilor vuiau în bătaia vîntului; crengile scîrțîiau tare și din cînd în cînd cădeau din ele coji sau rămurele, deși era mijlocul verii. Ciorile se ridicau și coborau din nou, înălțîndu-se mai puține de fiecare dată cînd cele mai înțelepte dintre ele se pregăteau să se așeze, căci seara era destul de tîrzie ca în pădure aproape să se fi întunecat. Mușchiul era moale; trunchiurile copacilor, fantomatice. Dincolo de aceștia se întindea o pajiște argintie. Iarba de stepă își înălța vîrfurile de pe movilele de verdeață la marginea pajiștei. Lucea un ochi de apă. Volbura se răsucea deja în jurul florilor. Condurul-doamnei și vanilia sălbatică, portocalii și mov se topeau în amurg, dar tutunul și floarea-patimilor peste care se rotea fluturele cel mare erau albe ca porțelanul. Ciorile și-au strîns aripile făcîndu-le să scîrțîie în vîrfurile copacilor și se pregăteau să se culce cînd, în depărtare, s-a iscat un sunet cunoscut, fremătînd – a sporit – le-a asurzit de-a binelea – aripi sacre somnoroase s-au ridicat în aer iarăși – clopotul din casă vestind cina.

După șase zile de vînt dinspre mare, ploaie și soare, Jacob Flanders îmbrăcase un smoching. Acest obiect negru, discret, se ivise din cînd în cînd în barcă printre cutii de conserve, murături, carne conservată și, pe măsură ce călătoria continua, devenise tot mai distonant, greu să mai creadă cineva în utilitatea lui. Și acum cînd lumea era statornică, fiind luminată de

lumînări, numai smochingul îl apăra. Nu putea să-i fie îndeajuns de recunoscător. Chiar și așa gîtul, încheieturile și fața îi erau expuse, fiind neacoperite, și toată ființa lui, expusă sau nu, palpita și radia astfel încît făcea ca pînă și stofa neagră să nu fie o pavăză desăvîrșită. Retrase mîna mare roșie care stătea pe fața de masă. Pe furiș, degetele i se strînseră pe pahare subțiri și pe furculițe de argint rotunjite. Oasele cotletelor erau împodobite cu dichisuri roz – iar ieri el rosese șuncă de pe os! Vizavi de el erau forme vagi, semitransparente de galben și albastru. În spatele lor, din nou, era grădina verde-cenușie; iar printre frunzele de escalonia în formă de pară bărcile de pescar păreau prinse și suspendate. Un vas cu pînze a trecut încet prin spatele femeilor. Două sau trei siluete au străbătut în grabă terasa în amurg. Ușa se deschidea și se închidea. Nimic nu se statornicea și nimic nu rămînea neîntrerupt. Asemenea lopeților vîslind cînd într-o parte, cînd într-alta, așa erau propozițiile ce se auzeau cînd aici, cînd dincolo, rostite din ambele laturi ale mesei.

„Oh, Clara, Clara!“ exclamă doamna Durrant, și Timothy Durrant adăugînd: „Clara, Clara“, Jacob identifică forma în voal galben drept sora lui Timothy, Clara. Fata stătea zîmbind îmbujorată. Avînd ochii negri ai fratelui ei, ea era mai ștearsă și mai delicată decît el. Cînd rîsul a încetat, ea a spus: „Da era adevărat, mamă. El a spus asta, nu-i așa? Domnișoara Eliot a fost de acord cu noi...“

Dar domnișoara Eliot, înaltă, cu părul cărunt, îi făcea loc lîngă ea bătrînului care intrase de pe terasă. „Cina asta n-o să se mai termine“, cugetă Jacob, iar el nu voia să se termine, deși vaporul se deplasase de la un colț al ramei ferestrei pînă la celălalt și o lumină indica limita cheiului. O văzu pe doamna Durrant uitîndu-se țintă la lumină. Ea s-a întors spre el.

– Tu ai fost comandant sau Timothy? întrebă ea. Iartă-mă că-ți spun pe nume. Am auzit atîtea despre tine!

Apoi privirea i se întoarse din nou spre mare. Ochii i se împăienjeniră cînd se uită la priveliște.

– Odinioară nu era decît un sătuleț, zise ea, iar acum s-a dezvoltat...

Ea s-a ridicat luîndu-și șervețelul de masă și s-a dus lîngă fereastră.

– Te-ai certat cu Timothy? întrebă Clara timid. Eu m-aș fi certat.

Doamna Durrant s-a întors de la fereastră.

– Se face tot mai tîrziu, a spus ea, stînd dreaptă și dominînd întreaga masă. Ar trebui să vă fie rușine – tuturor. Domnule Clutterbuck, ar trebui să-ți fie rușine! Ridică tonul deoarece domnul Clutterbuck era surd.

– Ne e rușine, spuse o fată. Dar bătrînul cu barbă continuă să mănînce tartă cu prune. Doamna Durrant a rîs și s-a aplecat pe spate în scaun ca și cum voia să-i facă pe plac.

– Dumneavoastră ce părere aveți, doamnă Durrant? întrebă un tînăr cu ochelari cu lentile groase și mustață fioroasă. Eu zic că au fost îndeplinite condițiile. Ea îmi datorează o liră.

– Nu înainte de pește – ci odată cu peștele, doamnă Durrant, zise Charlotte Wilding.

– Așa a fost pariul; împreună cu peștele, spuse Clara cu seriozitate. Begonia, mamă. Să le mănînce cu peștele.

– Ah, Doamne! exclamă doamna Durrant.

– Charlotte n-o să-ți dea banii, spuse Timothy.

– Cum îndrăznești... zise Charlotte.

– Eu voi avea acest privilegiu, spuse curtenitorul domn Wortley, scoțînd la iveală o cutie de argint înțesată cu lire și dînd drumul unei monede pe masă. Atunci doamna Durrant s-a ridicat și s-a dus la celălalt capăt al camerei, ținîndu-se foarte dreaptă, iar fetele în voal argintiu, albastru și galben au urmat-o, ca și bătrîna domnișoară Eliot în rochia ei de catifea; precum și o femeie scundă cu obrajii rumeni, șovăind la ușă, îngrijită, meticuloasă, probabil o guvernantă. Au ieșit cu toții pe ușa deschisă.

– Cînd o să fii de vîrsta mea, Charlotte, zise doamna Durrant trăgînd mîna fetei într-a ei în timp ce măsurau terasa cu pașii.

– De ce sînteți atît de tristă? întrebă Charlotte spontan.

– Ți se pare că sînt tristă? Sper că nu sînt, zise doamna Durrant.

– Ei bine, chiar acum. Nu sînteți bătrînă.

– Sînt destul de bătrînă ca să-i fiu mamă lui Timothy. S-au oprit.

Domnișoara Eliot se uita prin telescopul domnului Clutterbuck la marginea terasei. Bătrînul surd stătea lîngă ea mîngîindu-și barba și recitînd numele constelațiilor: „Andromeda, Boarul, Sidonia, Casiopeea...“

– Andromeda, șopti domnișoara Eliot, mișcînd ușor telescopul.

Doamna Durrant și Charlotte au privit cilindrul instrumentului îndreptat spre bolta cerească.

– Sînt milioane de stele, zise Charlotte cu convingere. Domnișoara Eliot a plecat de la telescop. Deodată tinerii din sufragerie au izbucnit în rîs.

– Să mă uit și eu, zise Charlotte nerăbdătoare.

– Stelele mă plictisesc, spuse doamna Durrant străbătînd terasa împreună cu Julia Eliot. Am citit odată o carte despre stele... Ce spun? Se opri în fața ferestrei sufrageriei. Timothy, remarcă ea.

– Tînărul cel tăcut, zise domnișoara Eliot.

– Da, Jacob Flanders, spuse doamna Durrant.

– Ah, mamă! Nu te-am recunoscut! exclamă Clara Durrant venind din direcția opusă, împreună cu Elsbeth.

– Ce încîntător, șopti ea strivind o frunză de verbină.

Doamna Durrant s-a întors și a plecat singură.

– Clara! strigă ea. Clara se apropie.

– Ce mult se deosebesc! zise domnișoara Eliot.

Domnul Wortley trecu pe lîngă ele fumînd o țigară de foi.

– În fiecare zi ce o trăiesc constat că sînt de acord.... spuse el cînd trecea pe lîngă ele.

– E foarte interesant să ghicești... murmură Julia Eliot.

– Cînd am ieșit afară prima oară puteam vedea florile pe brazda aceea, spuse Elsbeth.

– Se vede foarte puțin acum, zise domnișoara Eliot.

– Trebuie să fi fost nespus de frumoasă și toată lumea o iubea, firește, spuse Charlotte. Cred că domnul Wortley... și aici se opri.

– Moartea lui Edward a fost o tragedie, afirmă domnișoara Eliot cu hotărîre.

Atunci li s-a alăturat domnul Erskine.

– Nu există tăcere, spuse el cu convingere. Într-o noapte ca aceasta pot auzi douăzeci de sunete diferite fără a mai pune la socoteală și glasurile voastre.

– Ai vrea să pariezi? întrebă Charlotte.

– S-a făcut, răspunse domnul Erskine. Unu, marea; doi, vîntul; trei, un cîine; patru...

Ceilalți treceau mai departe.

– Bietul Timothy, zise Elsbeth.

– O noapte foarte frumoasă, strigă domnișoara Eliot la urechea domnului Clutterbuck.

– Ai vrea să te uiți la stele? întrebă bătrînul, întorcînd telescopul către Elsbeth.

– Nu te întristează – să te uiți la stele? strigă domnișoara Eliot.

– Vai, nu, vai, nu! domnul Clutterbuck chicoti cînd înțelese despre ce era vorba. De ce să mă întristeze? Nici o clipă – vai, nu!

– Mulțumesc, Timothy, dar acum vreau să intru în casă, zise domnișoara Eliot. Elsbeth, uite o broboadă.

– Intru, șopti Elsbeth cu ochii la telescop. Casiopeea murmură ea. Unde sînteți cu toții? întrebă ea, luîndu-și ochii de pe telescop. Ce întuneric este!

Doamna Durrant ședea în salon lîngă o lampă depănînd un ghem de lînă. Domnul Clutterbuck citea *The Times*. Mai încolo era o a doua lampă și în jurul ei ședeau domnișoarele mînuind cu repeziciune foarfeci deasupra unui material cu paiete argintii pentru spectacole de teatru de amatori. Domnul Wortley citea o carte.

– Da, el are perfectă dreptate, zise doamna Durrant, îndreptîndu-se și oprindu-se din depănatul lînii. Și, în timp ce domnul Clutterbuck citea restul discursului lordului Lansdowne, ea ședea dreaptă, fără să atingă ghemul.

– Ah, domnul Flanders, zise ea, vorbind cu mîndrie, de parcă i s-ar fi adresat lordului Lansdowne în persoană. Apoi a oftat și a început să depene din nou lîna.

– Șezi aici, spuse ea.

Jacob a ieșit din întunericul de lîngă fereastră pe unde se ținuse. Lumina s-a revărsat asupra lui, luminîndu-i fiecare

părticică a ființei; dar nu i se clinti nici un mușchi al feței în timp ce ședea uitîndu-se afară în grădină.

– Vreau să-mi povestești despre călătoria voastră, spuse doamna Durrant.

– Da, zise el.

– Acum douăzeci de ani am făcut si noi acelasi lucru.

– Da, zise el. Ea îl privi cu atenție.

„Este extraordinar de stîngaci", își zise ea, observînd cum își atingea șosetele cu degetele. „Totuși, arată atît de distins!"

– În zilele acelea... reîncepu ea și îi spuse cum navigaseră... soțul meu, care știa o mulțime de lucruri despre navigație fiindcă, înainte de căsătoria noastră, avusese un iaht... și apoi cu cîtă nechibzuință nu-i luaseră în seamă pe pescari, cît pe-aci să plătim pentru asta cu viața, dar ce mîndri eram de noi! Își întinse brusc mîna în care ținea un ghem de lînă.

– Să vă țin lîna? întrebă Jacob bățos.

– Faci asta și pentru mama dumitale, spuse doamna Durrant privindu-l din nou aspru în timp ce muta sculul. Da, merge mult mai bine.

El a zîmbit, dar nu a zis nimic.

Elsbeth Siddons se învîrtea în spatele lor cu ceva argintiu pe braț.

– Noi vrem, zise ea... Am venit... și se opri.

– Sărmane Jacob, spuse doamna Durrant, liniștit, de parcă l-ar fi cunoscut toată viața. Te vor convinge să joci în piesa lor.

– Ce mult vă iubesc! exclamă Elsbeth, îngenunchind lîngă scaunul doamnei Durrant.

– Dă-mi lîna, spuse doamna Durrant.

– A venit – a venit! strigă Charlotte Wilding. Am cîștigat pariul!

– Mai e un ciorchine mai sus, șopti Clara Durrant, urcînd încă o treaptă pe scară. Jacob ținea scara în timp ce ea se întindea să ajungă la strugurii agățați sus în viță.

– Iată! zise ea, retezînd codița. Era diafană; palidă, uimitor de frumoasă acolo sus printre frunzele de viță și ciorchinii galbeni și mov, cu luminile plutind deasupra ei și formînd insule colorate. În ghivece așezate pe scînduri erau geranii și begonia; roșiile se cățărau pe pereți.

– Frunzele trebuie rărite într-adevăr, chibzui ea, și o frunză verde, întinsă ca o palmă, căzu învîrtindu-se pe lîngă capul lui Jacob.

– Am mai mult decît pot mînca, zise el, privind în sus.

– Pare absurd... începu Clara, să te întorci la Londra...

– Ridicol, replică Jacob cu hotărîre.

– Atunci... zise Clara, trebuie să vii anul viitor, cum se cuvine, zise ea, retezînd o altă frunză de viță, cam la întîmplare.

– Dacă... dacă...

Un copil trecu în goană pe lîngă seră strigînd. Clara a coborît încet scara cu coșul cu struguri.

– Un ciorchine alb și doi mov, spuse ea și așează două frunze mari deasupra lor în coș unde stăteau încolăciți la căldură.

– M-am distrat, zise Jacob, uitându-se în jos la seră.

– Da, a fost încîntător, spuse ea vag.

– Oh, domnișoară Durrant, zise el, luînd coșul cu struguri; dar ea trecu pe lîngă el către ușa serei.

„Ești prea bun – prea bun“, își zicea ea, gîndindu-se la Jacob, socotind că el nu trebuie să spună că o iubește. Nu, nu, nu.

Copiii au trecut valvîrtej pe lîngă ușă azvîrlind în sus lucruri.

– Diavoli mici! strigă el. Ce au acolo? îl întrebă ea pe Jacob.

– Ceapă, cred, răspunse acesta. El îi privea fără să se clintească.

– Anul viitor în august, să nu uiți, Jacob, zise doamna Durrant strîngîndu-i mîna pe terasă unde atîrna cercelușul, în spatele capului ei aidoma unui cercel stacojiu. Domnul Wortley ieși prin fereastra deschisă, în papuci galbeni, tîrînd după el ziarul *The Times* și întinzînd mîna foarte prietenos.

– La revedere, spuse Jacob. La revedere, repetă el. La revedere, mai spuse o dată. Charlotte Wilding deschise fereastra de la dormitor și strigă: „La revedere, domnule Jacob!“

– Domnule Flanders! strigă Clutterbuck, încercând să iasă din scaunul său ca un stup. Jacob Flanders!

– Prea tîrziu, Joseph, zise doamna Durrant.

– Să nu-mi pozeze, ce păcat! spuse domnișoara Eliot așezîndu-și trepiedul pe peluză.

Capitolul V

– Eu cred mai degrabă că e Vergiliu, zise Jacob, scoțîndu-și pipa din gură și, împingînd înapoi scaunul, se duse la fereastră.

Cei mai grăbiți șoferi din lume sînt, fără îndoială, șoferii furgonetelor poștale. Deplasîndu-se pe Lamb's Conduit Street, furgoneta roșie a virat la colț pe lîngă cutia de scrisori, astfel încît a atins ușor marginea trotuarului, făcînd-o pe o fetiță care stătea pe vîrfuri să pună o scrisoare în cutie să se uite în sus pe jumătate speriată, pe jumătate curioasă. Ea s-a oprit cu mîna în deschizătura cutiei; apoi a dat drumul scrisorii și a luat-o la fugă. Numai rareori privim cu milă la un copil în vîrful picioarelor – mai adesea simțim o vagă stînjeneală, un grăunte de nisip în pantof care nu merită osteneala să fie îndepărtat – acesta este sentimentul ce-l încercăm, și astfel – Jacob s-a întors spre bibliotecă.

Demult au trăit aici oameni mari care, întorcîndu-se de la Curte după miezul nopții, își aruncau de-a valma fustele de atlaz sub tocurile sculptate ale ușilor, iar valetul se trezea pe salteaua așezată pe podea, își încheia în grabă nasturii de jos ai jiletcii și le deschidea să intre. Ploaia înverșunată a secolului al optsprezecelea năvălea în șanțul de scurgere. Totuși, astăzi, Southampton Row este remarcabilă mai ales datorită faptului că acolo vei găsi întotdeauna un om care încearcă să vîndă o broască țestoasă unui croitor.

„Pune în valoare tweedul, domnule; ceea ce doresc oamenii bine este ceva aparte care să atragă atenția, domnule – și care să fie îngrijit în deprinderile sale, domnule!“ De aceea ei expun în vitrine broaște țestoase.

La colțul lui Mudie din Oxford Street toate mărgelele roșii și albastre se strînseseră laolaltă într-un șirag. Omnibuzele erau înțepenite. Domnul Spalding care mergea în centru îl privea pe domnul Budgeon în timp ce acesta se îndrepta spre Shepherd's Bush. Imediata apropiere a omnibuzelor oferea pasagerilor din afară posibilitatea să se zgîiască unul la altul. Totuși, puțini se foloseau de acest avantaj. Fiecare avea treaba lui la care să se gîndească. Fiecare își avea propriul trecut închis în sine aidoma filelor unei cărți pe care o știa pe de rost; iar prietenii lui puteau citi doar titlul, James Spalding sau Charles Budgeon și trecătorii care mergeau în direcția opusă nu puteau citi chiar nimic – cu excepția „unui om cu mustață blondă", un tînăr în gri care fuma pipă. Soarele de octombrie se odihnea pe toți acești bărbați și femei care stăteau nemiș-cați; și micul Johnnie Sturgeon a profitat de ocazie ca să dea buzna pe scară în jos ducînd un pachet mare misterios și, strecurîndu-se în zigzag printre roți, a ajuns la trotuar, a început să fluiere o melodie și curînd s-a făcut nevăzut – pentru totdeauna. Omnibuzele au pornit cu o smucitură și fiecare om a simțit o ușurare că se afla puțin mai aproape de sfîrșitul călătoriei, deși unii se amăgeau dincolo de obligația imediată cu făgăduiala unui răsfăț după aceea – biftec și budincă de rinichi, băutură sau o partidă de domino în colțul plin de fum al unui restaurant din oraș. Oh, da, viața omenească este foarte suportabilă de pe imperiala unui omnibuz în Holborn, cînd polițistul ridică brațul și lumina soarelui te dogorește în spate, și, dacă există ceea ce se cheamă cochilie secretată de un om care să i se potrivească, aici o găsim; pe malurile Tamisei, unde marile artere se unesc și Catedrala Sf. Pavel asemenea volutei de pe suprafața cochiliei melcului o desăvîrșește. Jacob, coborînd din omnibuzul în care se afla, a zăbovit pe scări, s-a uitat la ceas si s-a hotărît în cele din urmă să intre. Este necesar un efort pentru a face acest lucru? Da. Aceste schimbări ale stării sufletești ne istovesc.

Este întunecoasă, bîntuită de fantome de marmură albă cărora orga le cîntă veșnic. Dacă scîrțîie o gheată este îngrozitor; apoi ordinea; disciplina. Purtătorul cîrjei face să dispară viața de sub el cu toiagul. Angelicii coriști sînt încîntători și sacri. Și sunetele subțiri și înalte ale glasurilor și ale orgii

răzbat neîncetat în jurul umerilor de marmură, pătrund și ies dintre degetele îndoite. Veșnic recviem – odihnă. Ostenită să tot frece treptele biroului Societății de Asigurări Prudential, ceea ce făcea an de an, doamna Lidgett s-a așezat sub mormîntul marelui duce, și-a încrucișat mîinile și a închis ochii pe jumătate. Un loc minunat unde să se odihnească o bătrînă, chiar alături de osemintele marelui duce ale cărui victorii nu înseamnă nimic pentru ea, al cărui nume nu-l cunoaște, deși, cînd iese, nu uită niciodată să dea binețe îngerilor de vizavi, dorindu-și să aibă și ea parte de asemenea îngeri pe mormîntul ei, căci perdeaua de piele a inimii s-a deschis larg și se furișează afară gînduri de odihnă, dulci melodii... Bătrînul Spicer, negustor de iută, nu avea însă asemenea gînduri. Oricît de ciudat ar părea, nu fusese niciodată la Catedrala Sf. Pavel în acești cincizeci de ani, deși ferestrele biroului său dădeau spre cimitir! „Asta-i tot, deci? Ei bine, un loc sumbru. ... Unde este mormîntul lui Nelson? N-am timp acum – vino din nou – o monedă s-o pui în cutia pentru pomeni... Plouă sau e frumos? Ei, de s-ar hotărî odată!“ Copiii se abat alene pe acolo – purtătorul cîrjei îi despovățuiește – și altul, și altul... bărbat, femeie, bărbat, femeie, băiat... aruncîndu-și în sus privirile, țuguindu-și buzele, aceeași umbră acoperind aceleași chipuri; perdeaua de piele a inimii se deschide larg.

De pe treptele Catedralei Sf. Pavel nimic nu pare mai sigur decît faptul că fiecare persoană este înzestrată în mod miraculos cu jachetă, fustă și ghete, cu un venit, cu un obiect. Doar Jacob, ducînd în mînă *Imperiul bizantin* de Finlay, pe care o cumpărase pe Ludgate Hill Street, arăta puțin altfel; fiindcă în mînă avea o carte pe care o va deschide și o va studia exact la ora nouă treizeci în fața propriului cămin, așa cum nimeni din această mulțime nu va face. Ei nu au casă. Lor le aparțin străzile; bisericile; ale lor sînt nenumăratele birouri; luminile răspîndite din birouri; furgonetele sînt ale lor ca și calea ferată suspendată deasupra străzii! Dacă privești mai atent, vei observa că trei bărbați în vîrstă, la o mică depărtare unul de altul, urmăresc păianjeni pe trotuar ca și cum strada ar fi salonul lor și aici, rezemată de perete, o femeie holbîndu-se în gol expune șireturi de ghete pe care nu te invită să le cumperi. Afișele sînt de asemenea ale lor; ca și știrile de pe ele. Un oraș nimicit; o

cursă cîștigată. Un popor lipsit de adăpost învîrtindu-se sub un cer al cărui albastru sau alb este acoperit de un strat de pilitură de fier și balegă de cal sfărîmată și prefăcută în praf.

Acolo, la umbra verde, cu capul aplecat deasupra hîrtiei albe, domnul Sibley trecea cifrele pe foi de hîrtie, și pe fiecare birou observi, drept hrană, un vraf de hîrtii, alimentația zilei, consumată lent de penița harnică. Nenumărate paltoane de calitatea stipulată atîrnă goale toată ziua pe coridoare, dar cînd orologiul a sunat șase, fiecare dintre ele a fost îmbrăcat cu precizie și micile siluete despărțite și formînd pantaloni sau turnate într-o singură formă groasă se mișcau convulsiv pe trotuar înaintînd stîngaci, apoi se cufundau în întuneric. Sub trotuar, scufundate în pămînt, tuburi găunoase căptușite cu lumină galbenă îi duceau fără întrerupere încoace și încolo, și în acest infern litere mari pe plăci emailate reprezentau parcurile, cvartalele de locuințe, piețele rotunde cu străzi radiale ale infernului de deasupra. „Marble Arch – Shepherd's Bush" – pentru cei mai mulți Arch și Bush nu sînt decît niște litere veșnic albe pe un fond albastru. Numai într-un singur loc – poate Acton, Holloway, Kensal Rise, Caledonian Road – numele înseamnă magazine unde cumperi lucruri și case, iar într-una dintre ele, pe dreapta, unde printre pietrele de pavaj cresc pomi cu vîrful retezat, este o fereastră pătrată cu perdele și un dormitor.

Mult după apusul soarelui o bătrînă oarbă ședea pe un scăunel pliant cu spatele la zidul de piatră al clădirii Union of London and Smith's Bank ținînd strîns în brațe un cîine de curte corcit și cîntînd tare, nu pentru bani, nu, din străfundurile inimii ei voioase nestăpînite – inima ei păcătoasă, burdușită – deoarece copilul care vine s-o ducă acasă este fructul păcatului, și el ar fi trebuit să fie în pat, cu perdelele trase, adormit, în loc să audă la lumina becurilor cîntecul smintit al mamei lui, care stă rezemată de zidul băncii, cîntînd nu pentru bani, cu cîinele la piept.

Au plecat acasă. I-au primit turlele cenușii ale bisericii, orașul cărunt, vechi, corupt și impunător. Una în spatele celeilalte, rotunde sau ascuțite, avîntîndu-se spre înălțimi sau strîngîndu-se grămadă, aidoma unor vase cu pînze, aidoma unor stînci de granit, turle și birouri, cheiuri și fabrici se înghesuie pe mal; pelerinii merg veșnic tîrîndu-și picioarele;

șlepurile grele de încărcătură se odihnesc în mijlocul apei; după cum cred unii, orașul își iubește la nebunie prostituatele.

Dar se pare că la puțini le este îngăduit să ajungă pînă acolo. Dintre toate caleștile care pleacă de la arcul Operei, nici măcar una nu se îndreaptă spre răsărit și, cînd un hoț mărunt este prins în piața pustie, nimeni îmbrăcat în costum de seară alb-negru sau în rochie trandafirie nu blochează drumul oprindu-se cu mîna pe portiera trăsurii pentru a oferi ajutor sau a dezaproba – deși Lady Charles, ca să-i facem dreptate, oftează trist în timp ce urcă scara locuinței sale, ia din raft o carte de Thomas à Kempis[1] și nu adoarme pînă cînd mintea ei nu se rătăcește iscodind profunzimea lucrurilor. De ce? De ce? De ce? oftează ea. În general, cel mai bine este să te întorci acasă de la Operă pe jos. Oboseala este cel mai bun somnifer.

Toamna era în toi. Tristan își strîngea pledul sub braț de două ori pe săptămînă. Isolda își flutura eșarfa într-o uimitoare înțelegere cu bagheta dirijorului. În toate părțile sălii se puteau vedea chipuri îmbujorate și piepturi strălucitoare. Cînd o mînă regească aparținînd unui trup invizibil s-a strecurat afară și a retras buchetul de flori roșii și albe ce stătea pe marginea stacojie a lojei, Regina Angliei părea un nume pentru care merita să te jertfești. Frumusețea în diversitatea dintr-o seră (care nu este deloc de lepădat) înflorea într-o lojă după alta; și, deși nu se rosteau lucruri de importanță covîrșitoare, și deși este îndeobște admis că buzele frumoaselor nu mai rostesc vorbe de spirit cam de pe vremea cînd a murit Walpole[2] – în orice caz de cînd Victoria a coborît în cămașă de noapte să-și întîmpine miniștrii, buzele (prin binoclul de operă) au rămas roșii, adorabile. Bărbați distinși, plești, cu bastoane cu măciulie de aur cutreierau de-a lungul intervalelor roșii-închise dintre staluri și-și întrerupeau comunicarea cu cei din loje cînd se stingeau luminile, și dirijorul, înclinîndu-se mai întîi către Regină, apoi către bărbații plești, se răsucea pe călcîie și ridica bagheta.

[1] Thomas à Kempis (1379?–1471), prelat german, autor al unor lucrări teologice

[2] Sir Robert Walpole (1676–1745), om de stat britanic, de două ori prim-ministru

Atunci două mii de inimi în semiîntuneric își aminteau, așteptau, călătoreau prin labirinturi întunecoase; și Clara Durrant și-a luat rămas-bun de la Jacob Flanders și a gustat fiorul morții în efigie. Doamna Durrant, șezînd în spatele ei în umbra lojei, a slobozit oftatul ei adînc. Domnul Wortley, schimbîndu-și poziția în spatele soției ambasadorului Italiei, și-a zis că Brangaena era puțintel cam răgușită. Și agățat la galerie mulți metri deasupra capetelor lor, Edward Whittaker își lumina pe furiș cu o lanternă minuscula partitură; și... și...

În două cuvinte, observatorul este pur și simplu sufocat de observații. Numai pentru a ne împiedica să nu ne scufundăm cu totul în haos, natura pe de o parte și societatea pe de alta au rînduit un sistem de clasificare cît se poate de simplu; staluri, loje, amfiteatru, galerie. Locurile sînt ocupate în fiecare seară. Nu este nevoie să distingi amănunte. Rămîne însă o dificultate – trebuie să alegi. Deși nu doresc să fiu Regina Angliei – sau doar pentru o clipă – aș ședea bucuros lîngă ea; aș auzi flecăreala prim-ministrului, șoaptele contesei și aș fi părtașul amintirilor ei despre saloane și grădini. Fațadele masive ale celor respectabili ascund la urma urmelor codul lor tainic, altfel de ce ar fi atît de impenetrabile? Și apoi, scoțîndu-ți coiful, ce ciudat să ți-l pui pe-al altuia – al oricui – pentru a fi un om de ispravă care a condus Imperiul; să faci aluzie la fragmente din Sofocle în timp ce Brangaena cîntă sau să vezi într-o străfulgerare poduri și apeducte cînd pastorul își cîntă aria din fluier. Dar nu – trebuie să alegem. Nicicînd n-a existat o nevoie mai neîndurătoare sau una care să atragă după sine o durere mai mare, o nenorocire mai sigură; căci, oriunde mă așez, eu mor în exil: Whittaker, în casa lui cu apartamente de închiriat; Lady Charles, la Conac.

Un tînăr cu un nas à la Wellington care ocupase un loc de șapte șilingi jumătate își făcea drum pe scara de piatră la sfîrșitul operei, ca și cînd influența muzicii l-ar fi izolat de semenii săi.

La miezul nopții, Jacob Flanders auzi o bătaie în ușă.

– Pe legea mea! exclamă el. Ești tocmai omul de care am nevoie! și fără multă vorbă descoperiră versurile pe care le

căutase toată ziua; numai că acestea nu se găseau la Vergiliu, ci la Lucrețiu.

– Da, asta o să-l lase cu gura căscată, a spus Bonamy cînd Jacob s-a oprit din citit. Jacob era emoționat. Era prima oară cînd își citea eseul cu glas tare.

– Porc afurisit! zise el cam extravagant, dar lauda i se urcase la cap. Profesorul Bulteel din Leeds scosese o ediție a operelor lui Wycherley[1] fără să menționeze că omisese, eliminase sau indicase doar prin asterisc mai multe cuvinte indecente și niște expresii nelalocul lor. O crimă, a spus Jacob; un abuz de încredere; curată afectare; dovadă a unei minți lascive și a unei firi dezgustătoare. Erau citați Aristofan și Shakespeare. Viața modernă era repudiată. Se făcea mare caz de titlul științific, iar Leeds, ca lăcaș de cultură, era luat în zeflemea. Și lucrul cel mai neobișnuit era că acești tineri aveau perfectă dreptate – neobișnuit deoarece, chiar în timp ce Jacob copia paginile eseului său, știa că nimeni nu i le va tipări niciodată; și cum era de așteptat, i-au fost restituite de către revistele *Fortnightly, Contemporary, Nineteenth Century* – cînd Jacob le-a aruncat în lada neagră de lemn în care păstra scrisorile mamei sale, vechii săi pantaloni de flanel și unul sau două bilete cu ștampila poștei din Cornwall. Capacul lăzii s-a închis zăvorînd adevărul.

Această ladă neagră de lemn, pe care numele său scris cu vopsea albă se mai putea încă citi, era așezată între ferestrele lungi ale salonului. Dedesubt era strada. Fără îndoială că dormitorul se afla în spate. Mobila – trei scaune de răchită și o masă cu tăblia demontabilă – provenea de la Cambridge. Aceste case (fiica domnului Garfit, doamna Whitehorn era proprietăreasa acesteia) au fost construite, să zicem, acum o sută cincizeci de ani. Camerele sînt plăcute, plafoanele – înalte; deasupra ușii este sculptat în perete un trandafir sau un cap de berbec. Secolul al optsprezecelea are stilul său. Chiar și panourile pictate în culoarea zmeurei... au o distincție proprie...

„Distincție“ – doamna Durrant a spus că Jacob Flanders avea o „figură distinsă“. „Cît se poate de stîngaci“, a spus ea,

[1] William Wycherley (cca. 1640–1716) dramaturg și poet englez

„dar cu o figură foarte distinsă". Văzîndu-l pentru prima oară, acesta este fără îndoială cuvîntul care i se potrivește cel mai bine. Lăsîndu-se pe spate în fotoliu, scoțîndu-și pipa dintre dinți și spunîndu-i lui Bonamy: „Acum să vorbim despre opera aceasta" (căci isprăviseră cu indecența). „Tipul ăsta, Wagner...." distincție era un cuvînt pe care îl foloseai firesc, totuși, privindu-l, ți-ar fi fost greu să spui ce loc îi aparținea la operă, staluri, galerie sau balconul întîi. Scriitor? Îi lipsea conștiința de sine. Pictor? Era ceva în forma mîinilor lui care dovedea gust (descindea dintr-o familie străveche și cît se poate de obscură din partea mamei). Apoi gura – dar cu siguranță că dintre toate îndeletnicirile inutile catalogarea trăsăturilor este cea mai rea. Un cuvînt este de ajuns. Dar dacă nu-l poți găsi?

„Îmi place Jacob Flanders", a scris Clara Durrant în jurnalul ei. „E atît de străin de această lume! Nu-și dă deloc aere și poți să-i spui ce vrei, deși el este înfricoșător fiindcă..." Dar în jurnalele de un șiling tipărite de domnul Letts este prea puțin spațiu de scris. Clara nu era persoana care să încalce ziua de miercuri. Cea mai modestă și mai neprefăcută femeie! „Nu, nu, nu", ofta ea, stînd la ușa serei, „nu rupe, nu strica" – ce? Ceva neasemuit de frumos.

Dar la urma urmelor aceasta este limba folosită de o tînără care iubește sau se ferește de dragoste. Dorea ca momentul să continue la nesfîrșit, întocmai așa cum era în acea dimineață de iulie. Dar momentele nu continuă astfel. Acum, de pildă, Jacob spunea o poveste despre o călătorie pe jos pe care o făcuse și hanul se numea „Oala care spumegă", ceea ce, ținînd seama de numele proprietăresei... S-au tăvălit de răs. Era o glumă indecentă.

Apoi Julia Eliot a spus: „tînărul cel tăcut" și, întrucît ea lua masa cu prim-miniștri, desigur, a vrut să spună: „Dacă vrea să răzbată în viață va trebui să-și dezlege limba".

Timothy Durrant nu făcea niciodată nici un fel de observații. Slujnica a fost răsplătită cu foarte mare dărnicie.

Domnul Sopwith avea o părere la fel de sentimentală ca a Clarei, deși el a exprimat-o mult mai meșteșugit.

Betty Flanders era romantică în privința lui Archer și tandră în ceea ce îl privește pe John; neîndemînarea lui Jacob în casă o irita peste măsură.

Căpitanul Barfoot îl plăcea pe el cel mai mult dintre băieți; dar cît despre motive...

Așadar, se pare că bărbații și femeile greșesc deopotrivă. Se pare că opinia profundă, imparțială și absolut obiectivă despre semenii noștri este total necunoscută. Sîntem fie bărbați, fie femei. Fie că sîntem reci, fie că sîntem sentimentali. Ori sîntem tineri, ori îmbătrînim. çn orice caz, viața nu este decît un cortegiu de umbre și Dumnezeu știe de ce le îmbrățișăm cu atîta nerăbdare și cînd ne despărțim de ele suferim atîta, nefiind decît niște umbre. Și de ce, dacă acest lucru și multe altele, pe deasupra sînt adevărate, de ce sîntem încă surprinși în colțul de la fereastră de închipuirea neașteptată că tînărul care șade în fotoliu este cel mai real, cel mai robust, cel mai cunoscut dintre toate cîte sînt pe lume – de ce oare? Căci în clipa următoare nu mai știm nimic despre el.

Acesta este modul în care înțelegem noi lucrurile. Acestea sînt împrejurările iubirii noastre.

(„Am douăzeci și doi de ani. Se apropie sfîrșitul lui octombrie. Viața este nespus de plăcută, deși, din păcate, sînt foarte mulți nătărăi în jurul nostru. Trebuie să te apuci de ceva – Dumnezeu știe de ce. Totul este foarte vesel – în afară de deșteptarea dimineața și purtatul fracului.“)

– Ei, Bonamy, ce-i cu Beethoven?

(„Bonamy e un tip uimitor. Știe practic totul – nu știe mai mult decît mine despre literatura engleză, dar el i-a citit în schimb pe toți francezii aceia.“)

– Presupun că vorbești prostii, Bonamy. În ciuda celor spuse de tine, bietul Tennyson...

(„Adevărul este că trebuia să fi învățat franțuzește. Cred că acum bătrînul Barfoot vorbește cu mama. Hotărît, ăsta-i un lucru ciudat. Dar nu-l văd acolo pe Bonamy. La naiba cu Londra!“)

– Ce-ar fi să facem o plimbare sîmbătă?

(„Ce se întîmplă sîmbătă?“)

Apoi, scoțîndu-și agenda, s-a încredințat că seara cu petrecerea lui Durrant era săptămîna viitoare.

Dar deși toate acestea pot prea bine să fie adevărate – astfel a gîndit și a vorbit Jacob – astfel și-a încrucișat el picioarele – și-a umplut pipa – și-a sorbit whisky-ul și s-a uitat

o dată în agendă răvășindu-și părul în timp ce făcea acestea, mai rămîne totuși ceva ce nu poate fi comunicat unei alte persoane de către nimeni altcineva decît de Jacob însuși. Mai mult, din aceasta face parte nu Jacob, ci Richard Bonamy – camera, căruțele de piață, ora, chiar și momentul istoric. După aceea, trebuie luat în considerare efectul apartenenței la un gen sau altul – modul cum acesta plutește ca un val, vibrînd astfel încît aici este o vale, acolo o culme, cînd, în fapt, poate totul este neted ca palma mea. Pînă și cuvintele exacte capătă un accent greșit. Dar întotdeauna ceva te îndeamnă să zumzăi vibrînd asemenea fluturelui-sfinx la gura peșterii misterioase, înzestrîndu-l pe Jacob Flanders cu tot felul de însușiri pe care nu le avea nicidecum – căci, deși, cu siguranță, ședea vorbind cu Bonamy, jumătate din ceea ce a spus el era prea plicticos ca să fie repetat; multe lucruri de neînțeles (despre oameni necunoscuți și despre parlament); ceea ce rămîne este în cea mai mare parte o chestiune de ghiceală. Totuși, noi planăm deasupra lui cuprinși de emoție.

– Da, a spus Căpitanul Barfoot, scuturîndu-și pipa de plita căminului doamnei Flanders și încheindu-și nasturii la haină. Muncesc de două ori mai mult, dar nu mă sinchisesc de asta.

Era acum consilier municipal. Priveau noaptea care era la fel ca noaptea londoneză atît că era mult mai limpede. Clopotele bisericii din oraș băteau ora unsprezece. Pe mare încetase vântul. Și toate ferestrele dormitorului erau cufundate în întuneric – familia Page dormea; familia Garfit dormea; familia Cranch dormea – în timp ce la această oră în Londra pe colina Parliament Hill dădeau foc momîiei lui Guy Fawkes[1].

[1] Guy Fawkes (1570–1606), organizatorul unui complot, complotul butoaielor cu praf de pușcă din 5 noiembrie 1605, care urmărea uciderea regelui James I. Complotul a eșuat, autorul fiind prins și executat. Acest eveniment este sărbătorit în Anglia în fiecare an la 5 noiembrie.

Capitolul VI

Flăcările se întețiseră.

„Iată Catedrala Sf. Pavel!“ a strigat careva. Cînd lemnele s-au aprins, orașul Londra a fost luminat pentru o clipă; de cealaltă parte a focului se aflau copaci. Dintre chipurile care se iveau proaspete și pline de viață de parcă erau pictate în galben și în roșu ieșea în evidență chipul unei fete. Jocul luminii focului o făcea să pară că nu are trup. Ovalul feței și părul atîrnau lîngă foc avînd întunericul drept decor. Ca și cum ar fi fost orbiți de lumina strălucitoare ochii ei albaștri-verzui erau ațintiți asupra flăcărilor. Toți mușchii feței ei erau încordați. Era ceva tragic în privirea ei încremenită – la vîrsta între douăzeci și douăzeci și cinci de ani.

O mînă coborînd din întunericul în carouri i-a vîrît pe cap pălăria albă conică de Pierrot. Clătinînd din cap, ea continua să privească țintă. Deasupra ei se ivi un chip cu favoriți. Au aruncat în foc două picioare de masă și niște vreascuri și frunze. S-a înălțat o vîlvătaie dînd la iveală mai departe, în spate, chipuri rotunde, palide, netede, cu barbă, unele purtînd pălării joase; toți erau absorbiți; a dat la iveală și Catedrala Sf. Pavel plutind pe o pînză neuniformă de ceață alburie și două sau trei turle înguste albe de forma unui extinctor.

Flăcările se zbăteau printre lemne și vîjîiau cînd, Dumnezeu știe de unde, s-au aruncat găleți cu apă în forme frumoase scobite, ca de carapace de broască țestoasă lustruită. Au fost aruncate alte și alte găleți pănă cînd șuierăturile semănau cu un roi de albine și toate chipurile au dispărut.

– Oh, Jacob, a zis fata în timp ce urcau voinicește dealul în întuneric. Sînt îngrozitor de nefericită!

Ceilalți au slobozit hohote de rîs – înalte, joase; unii în față, alții în spate.

Sufrageria hotelului era puternic luminată. La un capăt al mesei se afla un cap de cerb din ghips; la celălalt – un bust roman vopsit în negru și roșu astfel încît să-l reprezinte pe Guy Fawkes, a cărui sărbătorire avea loc în seara aceea. Mesenii erau legați între ei cu lanțuri de trandafiri de hîrtie, iar cînd au trebuit să cînte *Auld Lang Syne*[1] cu mîinile încrucișate, o linie galbenă și roz s-a înălțat și a căzut de la un capăt la altul al mesei. A urmat un zgomot îngrozitor făcut de paharele de vin verzi. Un tînăr s-a ridicat și Florinda, luînd unul din globurile mov ce se aflau pe masă, l-a aruncat drept în capul lui. Globul s-a spart în mii de fărîme.

– Sînt îngrozitor de nefericită! a spus ea întorcîndu-se spre Jacob care ședea alături.

Masa alerga, de parcă era așezată pe picioare nevăzute într-o parte a camerei și o flașnetă împodobită cu stofă roșie și două oale cu flori de hîrtie zdrăngănea muzică de vals. Jacob nu știa să danseze. Stătea lîngă perete fumînd pipă.

– Noi credem, au spus doi dintre dansatori desprinzîndu-se de ceilalți și înclinîndu-se adînc în fața lui, că tu ești cel mai frumos bărbat pe care l-am văzut vreodată.

Și i-au pus pe cap o ghirlandă din flori de hîrtie. Apoi cineva a adus un scaun alb aurit și l-au făcut să șadă pe el. Cînd treceau, oamenii îi atîrnau de umeri struguri de sticlă, pînă cînd a ajuns să arate ca o figură sculptată de pe un vas naufragiat. Apoi Florinda s-a așezat pe genunchiul lui și și-a ascuns fața în jiletcă. O ținea pe fată cu o mînă, iar în cealaltă ținea pipa.

– Hai să vorbim acum despre lucruri de bun-simț, a spus Jacob în timp ce cobora colina Haverstock Hill braț la braț cu Timmy Durrant între orele patru și cinci în dimineața zilei de șase noiembrie.

Grecii – da, despre asta au discutat – după ce ai cumpănit bine lucrurile, după ce ai savurat toate literaturile lumii,

[1] Cîntec pe versurile poetului scoțian Robert Burns (1759–1796), care celebrează prietenia și loialitatea.

inclusiv literatura chineză și rusă (dar slavii aceștia nu sînt prea rafinați), ceea ce rămîne este savoarea grecilor. Durrant l-a citat pe Eschil – Jacob, pe Sofocle. Este adevărat că nici un grec nu ar fi putut pricepe și nici un profesor nu s-ar fi putut abține de a sublinia. N-are importanță; de ce mai există limba greacă dacă nu pentru a fi rostită cu voce tare în zorii zilei? Pe deasupra, Durrant nu-l asculta niciodată pe Sofocle și nici Jacob pe Eschil. Erau lăudăroși, triumfători; amîndurora li se părea că au citit toate cărțile din lume și cunoșteau toate păcatele, pasiunile și bucuriile cîte există. Civilizațiile se rînduiau în jurul lor ca florile care așteaptă să fie culese. Ele se înfășurau la picioarele lor ca valurile prielnice navigației. Și cuprinzînd cu privirea toate acestea, ivindu-se nedeslușit prin ceață, la lumina lămpii, în umbrele Londrei, cei doi tineri au hotărît în favoarea Greciei.

– Probabil că noi sîntem singurii oameni din lume care știu ce au însemnat grecii, a spus Jacob.

Au băut cafea la o dugheană unde ibricele erau lustruite și de-a lungul tejghelei erau aprinse beculețe. Luîndu-l pe Jacob drept militar, proprietarul i-a povestit despre băiatul lui care se afla în Gibraltar și Jacob a ocărît armata britanică și l-a lăudat pe Ducele de Wellington. Și au pornit-o mai departe pe deal în jos discutînd despre greci.

Ciudat lucru – dacă stai să te gîndești – această dragoste pentru limba greacă, înflorind într-o asemenea obscuritate, schimonosită, stăvilită, totuși țîșnind pe neașteptate, mai ales cînd ieși din camere ticsite de lume sau după ce ai citit pînă la saturație, sau cînd luna plutește pe crestele colinelor, sau în zile londoneze goale, palide, nerodnice, ca un medicament specific; o lamă curată; un veșnic miracol. Jacob nu știa mai multă greacă decît îi trebuia să citească o piesă cu poticneli. Despre istoria antică nu știa nimic. Totuși, cînd hoinăreau prin Londra, i se părea că ei făceau să răsune dalele pe drumul spre Acropole și că, dacă Sofocle i-ar fi văzut venind, s-ar fi mișcat cu sprinteneală și ar fi zis: „minunații mei confrați“, căci întregul sentiment al Atenei era pe placul lui, liber, îndrăzneț, înflăcărat... Îi spusese pe

nume fără a-i cere îngăduința. Șezuse pe genunchii lui. Astfel procedau toate femeile de ispravă pe vremea grecilor.

În clipa aceea în aer a izbucnit o lamentare jalnică, tremurătoare, șovăitoare, lipsită parcă de puterea de a se desfășura și care totuși continua slăbind în intensitate; la auzul căreia s-au deschis brusc cu mînie uși pe străzi dosnice; muncitori călcau apăsat.

Florinda era bolnavă.

Doamna Durrant, suferind de insomnie ca de obicei, a făcut o însemnare pe marginea anumitor versuri din *Infernul.*

Clara dormea cu capul adîncit în perne; pe masa ei de toaletă, trandafiri răsfirați și o pereche de mănuși lungi albe.

Purtînd încă pălăria comică albă de Pierrot, Florinda era bolnavă.

Dormitorul părea potrivit pentru asemenea nenorociri – ieftin, de culoarea mustarului, pe jumătate mansardă, pe jumătate studio, împodobit ciudat cu stele de hîrtie argintie, cu pălării ca ale femeilor din Țara Galilor și mătănii care atîrnau de lămpi de gaz. Cît despre povestea Florindei, numele îi fusese dat de către un pictor care dorise ca acesta să însemne că floarea fecioriei ei nu fusese încă atinsă. Adevărat sau nu, cert este că ea nu avea nume de familie, iar în loc de părinți avea doar fotografia unei pietre de mormînt sub care, spunea ea, era înmormîntat tatăl ei. Uneori ea stăruia asupra dimensiunilor mormîntului și se zvonea că tatăl Florindei murise din cauza oaselor care-i tot creșteau și nu mai puteau fi oprite; cum că mama ei se bucura de încrederea unui stăpîn regesc și că din cînd în cînd Florinda însăși era prințesă, dar mai cu seamă cînd era amețită. Astfel părăsită, pe deasupra și drăguță, cu ochi triști și buze de copil, vorbea mai mult despre feciorie decît o fac în general femeile; și o pierduse doar noaptea trecută sau ținea la ea mai mult decît inima ce-i bătea în piept, după cum era bărbatul cu care stătea de vorbă. Dar vorbea întotdeauna cu bărbați? Nu, ea avea confidenta ei: mama Stuart. Stuart, după cum doamna în cauză ținea să sublinieze, este numele unei dinastii regale; dar nimeni nu știa ce însemna aceasta și care

era îndeletnicirea ei. Se știa doar că primește avize poștale în fiecare luni dimineața, că ține papagal, crede în metempsihoză și știe să ghicească viitorul în frunze de ceai. Ea nu era decît un tapet murdar dintr-o casă cu apartamente de închiriat pe lîngă castitatea Florindei.

Acum Florinda a plîns și a petrecut ziua hoinărind pe străzi; s-a oprit în Chelsea și a privit cum curge Tamisa; a umblat pe străzile cu magazine; și-a deschis poșeta și și-a pudrat obrajii în omnibuze; a citit scrisori de dragoste, sprijinindu-le de oala de lapte în lactobar; a descoperit sticlă în zaharniță; a învinuit-o pe chelneriță că vrea s-o otrăvească; a susținut că tinerii se holbau la ea; și spre seară s-a trezit mergînd agale pe strada lui Jacob cînd i-a venit ideea că îi plăcea de Jacob mai mult decît de negustorii slinoși și, stînd la masa lui, (el transcria eseul despre *Etica indecenței)* și-a scos mănușile și i-a povestit cum mama Stuart o lovise în cap cu învelitoarea ceainicului.

Jacob a crezut-o pe cuvînt că e fecioară. Șezînd lîngă foc, ea sporovăia despre pictori celebri. A pomenit de mormîntul tatălui ei. Era nestăpînită, ușuratică și frumoasă și așa erau și femeile grecilor, cugeta Jacob; și asta era viața; iar el – bărbat și Florinda – fecioară.

A plecat cu unul din poemele lui Shelley sub braț. Doamna Stuart vorbea adesea despre el, a spus ea.

Minunați sînt cei neprihăniți. Să crezi că fata însăși este mai presus de toate minciunile (căci Jacob nu era atît de neghiob încît să creadă orbește), să te minunezi pizmaș de o viață nesigură – viața lui părîndu-i-se răsfățată și chiar claustrată în comparație cu ei – să ai la îndemănă ca remediu suveran pentru toate bolile sufletului *Adonais*[1] și piesele lui Shakespeare; să legi o prietenie plină de temperament în ceea ce o privește pe ea, ocrotitoare în ceea ce îl privește pe el, totuși egală în ambele cazuri, căci femeile, gîndea Jacob, sînt întocmai ca bărbații – nevinovăție ca aceasta este o adevărată minune și poate că la urma urmelor nu este chiar atît de ridicolă.

[1] Poem aparținînd marelui poet romantic englez Percy Bysshe Shelley (1792–1822)

Căci cînd a ajuns acasă în seara aceea, Florinda s-a spălat mai întîi pe cap; apoi a mîncat cremă de ciocolată, după care a deschis cartea cu poemele lui Shelley. Adevărat, era îngrozitor de plictisită. Dar despre ce naiba era vorba? Trebui să parieze cu sine că va întoarce pagina înainte de a mînca o altă ciocolată. De fapt a adormit. Dar avusese o zi lungă, mama Stuart îi aruncase învelitoarea ceainicului în cap; străzile îți oferă priveliști nemaipomenite și, deși Florinda era neștiutoare ca o bufniță și nu avea să învețe niciodată să citească corect nici măcar scrisorile de dragoste, avea și ea totuși sentimente proprii, îi plăceau unii bărbați mai mult decît alții și era la cheremul împrejurărilor. Dacă era sau nu fecioară pare să fie o chestiune fără nici o importanță. Dacă nu cumva acesta este singurul lucru care are vreo importanță.

Cînd ea a plecat, Jacob era neliniștit.

Toată noaptea bărbați și femei s-au vînzolit în sus și în jos pe cărări bine cunoscute. Cei ce veneau acasă tîrziu puteau vedea umbre pe jaluzele chiar și în cartierele cele mai respectabile. Fiecare scuar acoperit de zăpadă sau de ceață își avea perechea de îndrăgostiți. Toate piesele tratau aceeași temă. Din această cauză, aproape în fiecare noapte mulți își zburau creierii în camere de hotel. Cînd trupul scăpa neschilodit, rareori inima ajungea în mormînt nevătămată. În teatre și în romanele populare se discuta puțin despre alte lucruri. Totuși, spunem că aceasta nu are nici o importanță.

Ba cu Shakespeare și Adonais, ba cu Mozart și episcopul Berkeley – alegeți pe cine doriți – faptul este ascuns, și pentru cei mai mulți dintre noi serile trec onorabil sau doar cu freamătul produs de un șarpe alunecînd prin iarbă. Dar tăinuirea în sine abate mintea de la scris și de la sunet. Dacă Florinda ar fi avut minte, ar fi putut citi cu ochi mai limpezi decît noi. Ea și cele de seama ei au rezolvat problema transformînd-o într-o bagatelă, adică spălarea mîinilor în fiecare seară înainte de a merge la culcare, singura greutate constînd în preferința pentru apa caldă sau rece și, odată hotărît acest lucru, mintea își poate urma calea nestingherită.

Ședeau la o măsuță în restaurant. Florinda își sprijinea coatele pe masă și-și ținea bărbia în căușul mîinilor. Mantia îi

alunecase în spate. Ea a apărut acoperită cu mărgele strălucitoare aurii și albe, cu chipul care îi ânflorea din trup, nevinovată, ușor îmbujorată, ochii ei privind candid în jur sau oprindu-se asupra lui Jacob și zăbovind. Ea vorbea:

– Știi lada aceea neagră mare pe care australianul a lăsat-o în camera mea cu foarte mult timp în urmă?... După părerea mea, blănurile le îmbătrînesc pe femei... Acela care a intrat acum e Bechstein... Mă întrebam cum arătai cînd ai fost băiețaș, Jacob. Ciugulea din corn și se uita la el.

– Jacob. Ești ca una din statuile acelea... Cred că în Muzeul Britanic sînt lucruri drăguțe, nu-i așa? O sumedenie de lucruri drăguțe... spunea ea visătoare. Camera se umplea de oameni; căldura sporea. Conversația dintr-un restaurant este conversația unor somnambuli buimaici, sînt atîtea lucruri de privit – atîta zgomot – alți oameni vorbind. Poți să auzi fără să vrei? Da, dar noi nu trebuie să fim auziți.

– Asta numai Ellen Nagle poate s-o facă – fata aceea... și așa mai departe.

– Sînt grozav de fericită de cînd te cunosc pe tine, Jacob. Ești un om atît de bun! Camera devenea tot mai plină; conversația, mai zgomotoasă; zăngănitul cuțitelor, mai tare.

– Ei bine, înțelegi, ceea ce o face să spună asemenea lucruri este...

Ea s-a oprit. Toți ceilalți s-au oprit de asemenea.

– Mîine... duminică... groaznic... să-mi spui... du-te atunci! Trosc! și a zbughit-o afară.

La masa vecină glasul se ridica din ce în ce mai sus. Deodată femeia a izbit farfuriile de podea. Bărbatul a rămas acolo. Toată lumea se holba. Apoi:

– Ei bine, bietul om, nu trebuie să ne zgîim. Ce dandana! Ai auzit ce-a spus? Zău că arată ca o smintită! Probabil că n-a fost la înălțimea situației. Tot mustarul pe fața de masă. Chelnerii care rîdeau.

Jacob o observa pe Florinda. Cum stătea așa zgîindu-se, i s-a părut că pe fața ei citește o sminteală îngrozitoare.

Negresa cu pană de dansatoare la pălărie a zbughit-o afară.

Totuși, trebuia să se ducă undeva. Noaptea nu este un ocean întunecat zgomotos în care te scufunzi sau navighezi ca

o stea. De fapt, era o noapte umedă de noiembrie. Lămpile din Soho formau pe trotuar pete mari de lumină tulbure. Străzile lăturalnice erau destul de întunecoase pentru a adăposti pe bărbatul sau femeia care se rezema de uși. Cînd Jacob și Florinda s-au apropiat, s-a ivit o femeie.

– I-a căzut o mănușă, a spus Florinda. Jacob, grăbindu-se s-o ajungă, i-a înmînat-o.

I-a mulțumit cu un potop de cuvinte; a făcut cale întoarsă; i-a căzut iarăși mănușa. Dar de ce? Pentru cine?

Între timp unde ajunsese cealaltă femeie? Dar bărbatul?

Lumina străzii nu ajunge atît de departe ca să putem afla. Glasurile mînioase, lascive, deznădăjduite, pasionate nu se deosebeau prea mult de zgomotele pe care le fac noaptea animalele închise în cușcă. Opriți un bărbat; întrebați-l în ce direcție trebuie să mergeți. O să vă spună. Dar ți-e frică să-l întrebi încotro trebuie să mergi. De ce ne temem oare? – De ochiul omenesc. Deodată trotuarul se îngustează – se cască hăul. Iată! S-au contopit cu el – atît bărbatul, cît și femeia. Ceva mai departe, trîmbițîndu-și zgomotos lăudabila-i trăinicie, o pensiune își etalează în spatele unor ferestre fără perdele dovada sănătății morale a Londrei. Iată-i șezînd în plină lumină, îmbrăcați ca niște doamne și domni, pe scaune de bambus. Văduvele oamenilor de afaceri dovedesc stăruitor că sînt înrudite cu judecători. Soțiile negustorilor de cărbuni ripostează pe loc că părinții lor aveau vizitii. O slujnică aduce cafea și coșul cu lucru de mînă trebuie pus deoparte. Și au continuat astfel în întuneric trecînd ba pe lîngă o fată care-și vindea farmecele, ba pe lîngă o bătrînă care nu te îmbia decît cu chibrituri, trecînd pe lîngă mulțimea din stația de metrou, femeile cu părul acoperit cu voal, în cele din urmă trecînd doar pe lîngă uși închise, tocuri de ușă sculptate și pe lîngă un polițist singuratic. Jacob, ținînd-o pe Florinda de braț, a ajuns la camera lui și, aprinzînd lumina, n-au scos o vorbă.

– Nu-mi placi cînd arăți așa, a spus Florinda.

Este o problemă ce nu poate fi dezlegată. Trupul este înhămat la un creier. Frumusețea merge mînă în mînă cu prostia. Ea ședea acolo zgîindu-se la foc așa cum se zgîise la borcanul cu muștar spart. În ciuda faptului că Jacob apăra

indecența, el se îndoia că preferă indecența în stare brută. El manifesta o puternică preferință pentru societatea bărbaților, pentru camere retrase și operele clasicilor; și era gata să-și verse mînia pe oricine care se făcea vinovat de a fi rînduit astfel viața.

Atunci Florinda și-a pus mîna pe genunchiul lui.

La urma urmelor nu era deloc vina ei. Dar gîndul acesta l-a întristat. Nu nenorocirile, crimele, moartea, bolile sînt cele care ne îmbătrînesc și ne vîră în mormînt, ci felul în care oamenii privesc și rîd, și aleargă pe scările omnibuzelor.

O femeie proastă se slujește însă de orice pretext. El i-a spus că îl durea capul.

Dar cînd ea l-a privit fără să rostească un cuvînt, pe jumătate ghicind, pe jumătate înțelegînd, cerîndu-și poate iertare, oricum spunînd cum spusese el: „Nu-i deloc vina mea", cu trupul drept și frumos, cu chipul ca o cochilie în învelișul ei, atunci el și-a dat seama că mănăstirile și clasicii nu sînt de nici un folos.

Problema nu poate fi dezlegată.

Capitolul VII

Cam în acest răstimp o firmă comercială care avea legături cu Orientul a scos pe piață floricele de hîrtie care se deschideau în contact cu apa. Cum era obiceiul ca la sfîrșitul mesei să se folosească un bol de spălat degetele, noua descoperire s-a dovedit de mare folos. În aceste mici lacuri adăpostite floricelele colorate înotau și lunecau; treceau peste valuri line, alunecoase și uneori se sfărîmau și stăteau ca niște pietricele pe fundul de sticlă al vasului. Soarta lor era urmărită de ochi atenți și încîntători. Aceasta este neîndoielnic o descoperire care duce la unirea inimilor și la întemeierea căminelor. Florile de hîrtie tocmai acest lucru l-au înfăptuit.

Nu trebuie însă să ne închipuim că ele au înlăturat florile naturale. Trandafirii, crinii și mai cu seamă garoafele priveau peste marginile vazelor și măsurau viața strălucitoare și sfîrșitul fulgerător al rudelor lor artificiale.

Domnul Stuart Ormond a observat acest lucru considerat încîntător, și, grație lui, șase luni mai tîrziu, Kitty Craster s-a căsătorit cu el. Dar nu ne putem lipsi niciodată de flori naturale. Dacă am putea, atunci viața omenească ar fi cu totul altfel. Căci florile se ofilesc, crizantemele sînt cele mai plăpînde; desăvîrșite în timpul nopții; îngălbenite și istovite a doua zi dimineață – nevrednice de a fi privite. În general, garoafele se păstrează cel mai bine, deși prețul lor este exorbitant; întrebarea care se pune este însă dacă este înțelept să fie legate cu sîrmă. Unele florării recomandă acest lucru. Desigur că acesta este singurul mod de a le păstra la un dans. Este discutabil însă dacă acest lucru este necesar la un dineu, în afară de cazul cînd este foarte cald în camere. Bătrîna doamnă Temple obișnuia să recomande

o frunză de iederă – doar una singură – cufundată în vază. Ea spunea că apa se păstrează curată zile în șir. Dar există unele motive să credem că bătrîna doamnă Temple greșea.

Dar micile cărți cu nume gravate pe ele sînt o chestiune mai serioasă decît florile. S-au istovit mai mulți cai, și-au irosit viața mai mulți vizitii și s-au pierdut în mod zadarnic mai multe ore bune după-amiaza, decît toate cîte ne-au slujit la cîștigarea bătăliei de la Waterloo, și pe deasupra să mai și plătim pentru ea. Micii demoni sînt izvorul unui număr la fel de mare de amînări, nenorociri și tulburări ca și bătălia însăși. Uneori doamna Bonham tocmai iese, alteori este acasă. Dar chiar dacă s-ar întîmpla să fie înlocuite cărțile, ceea ce pare puțin probabil, rămîn forțele nesupuse care dezlănțuie furtuni în viață, tulburînd dimineți rodnice și șubrezind statornicia după-amiezelor – cu alte cuvinte croitoresele și cofetăriile. Șase iarzi de mătase ajung să acopere un trup; ce se întîmplă însă dacă trebuie să născocești șase sute de modele diferite pentru același trup și de două ori mai multe culori? Iar în mijlocul acestei tărășenii se ivește chestiunea urgentă a budincii cu ciucuri de frișcă vopsită în verde și creneluri din cremă de migdale, care nu a sosit încă.

Ceasurile ca niște flamingo fîlfîiau ușor din aripi pe bolta cerească, dar de fiecare dată își cufundau aripile în întunericul ca smoala; de exemplu, Notting Hill sau împrejurimile din Clerkenwell. Nu-i de mirare că limba italiană rămînea o artă tainică, iar pianul cînta întotdeauna aceeași sonată. Ca să cumperi o pereche de ciorapi cu elastic pentru doamna Page, văduvă în vîrstă de șaizeci și trei de ani care primește cinci șilingi drept ajutor pentru săraci și sprijin din partea unicului ei fiu angajat la vopsitoria Domnilor Mackie, care suferă iarna de plămîni, trebuie să scrii scrisori, să completezi coloane cu același scris rotund, neafectat care a consemnat în agenda tipărită de domnul Letts că vremea este frumoasă, copiii sînt niște diavoli și că Jacob Flanders este o ființă nepămîntească. Clara Durrant a procurat ciorapii, a cîntat sonata, a pus apă în vaze, a adus budinca, a lăsat deoparte cărțile și, cînd a fost născocită invenția cu florile de hîrtie ce pluteau în bolurile de

spălat degetele la masă, ea a fost unul dintre cei care se minunau cel mai mult de scurta lor viață.

Nu lipseau nici poeții care să celebreze această temă. De exemplu, Edwin Mallet a scris versuri care se încheiau astfel:

Și Chloe în priviri le prevestea sfîrșitul.

și care au făcut-o pe Clara să roșească la prima lectură și să rîdă la cea de-a doua, zicînd că numai el putea face asta, să-i spună Chloe cînd numele ei era Clara. Ce tînăr caraghios! Dar cînd, într-o dimineață ploioasă între orele zece și unsprezece, Edwin Mallet și-a pus viața la picioarele ei, ea a fugit afară din cameră și s-a ascuns în dormitor, iar toată dimineața aceea Timothy, care se afla în camera de dedesubt, nu a putut să-și facă treaba din cauza suspinelor ei.

– Ceea ce este urmarea faptului că te-ai distrat, a spus doamna Durrant cu asprime, parcurgînd cu privirea carnețelul de bal însemnat peste tot cu aceleași inițiale, mai bine zis ele erau altele de data aceasta – R.B. în loc de E.M. Acum era vorba de Richard Bonamy, tînărul cu nas à la Wellington.

– Dar nu m-aș putea mărita niciodată cu un bărbat cu un asemenea nas, a zis Clara.

– Prostii, a răspuns doamna Durrant.

„Dar sînt prea aspră“, își zise ea. Căci Clara, pierzîndu-și cu totul vioiciunea, a rupt în bucăți carnețelul de bal și l-a azvîrlit pe grătarul căminului.

Acestea erau urmările foarte grave ale inventării florilor de hîrtie care plutesc în boluri.

– Vă rog să nu mă prezentați. Vreau să privesc, a spus Julia Eliot ocupîndu-și locul lîngă perdea, aproape vizavi de ușă. Lucrul cel mai amuzant, a continuat ea, adresîndu-se domnului Salvin care, fiind șchiop, primise un scaun, lucrul cel mai amuzant la o petrecere este să privești oamenii – tot venind și plecînd, venind și plecînd.

– Ultima oară ne-am întîlnit la familia Farquhar, zise domnul Salvin. Biata femeie! Multe mai are de îndurat!

– Ce încîntătoare e! a exclamat domnișoara Eliot cînd Clara Durrant a trecut pe lîngă ei.

– Da' care dintre ele...? întrebă domnul Salvin, coborînd glasul și vorbind pe un ton glumeț.

– Sînt atît de multe... răspunse domnișoara Eliot. Trei tineri stăteau în ușă căutînd-o cu privirile pe amfitrioană.

– Nu ți-o amintești pe Elizabeth așa cum mi-o amintesc eu, zise domnul Salvin, dansînd dansuri scoțiene la Banchorie. Clara nu are temperamentul mamei ei. Clara e puțin cam palidă.

– Ce oameni deosebiți poți vedea aici! spuse domnișoara Eliot.

– Din fericire, pe noi nu ne conduc ziarele de seară, zise domnul Salvin.

– Eu nu le citesc niciodată, răspunse domnișoara Eliot. Nu mă pricep deloc la politică, adăugă ea.

– Pianul este acordat, spuse Clara, trecînd pe lîngă ei, dar poate va trebui să rugăm pe cineva să ni-l aducă.

– O să danseze? întrebă domnul Salvin.

– Nimeni nu vă va deranja, replică doamna Durrant pe un ton peremptoriu pe cînd trecea.

– Julia Eliot. Dar e Julia Eliot! zise bătrîna Lady Hibbert, întinzînd amîndouă mîinile. Și domnul Salvin. Ce-o să se întîmple cu noi, domnule Salvin? După cîte cunosc eu despre politica britanică... Draga mea, aseară mă gîndeam la tatăl tău – unul din cei mai vechi prieteni, domnul Salvin. Să nu-mi spui acum că fetele de zece ani nu sînt capabile să iubească! Îl cunoșteam pe Shakespeare în întregime pe de rost înainte de a împlini zece ani, domnule Salvin!

– Nu mai spuneți, zise domnul Salvin.

– Chiar așa, spuse Lady Hibbert.

– Oh, domnule Salvin, îmi pare așa de rău...

– Dacă ai să fii atît de drăguță să mă ajuți, eu mă voi retrage, spuse domnul Salvin.

– Veți ședea lîngă mama, zise Clara. Se pare că aici vine toată lumea... Domnule Calthorp, să vă prezint domnișoarei Edwards.

– Plecați undeva de Crăciun? întrebă domnul Calthorp.

– Da, dacă fratele meu primește permisie, răspunse domnișoara Edwards.

– În ce regiment este? întrebă domnul Calthorp.

– Douăzeci husari, răspunse domnișoara Edwards.

– Poate că-l cunoașteți pe fratele meu? zise domnul Calthorp.

– Mă tem că nu v-am auzit bine numele, spuse domnișoara Edwards.

– Calthorp, răspunse domnul Calthorp.

– Dar cum se putea dovedi că slujba de căsătorie s-a ținut cu adevărat? întrebă domnul Crosby.

– Nu există nici un temei de îndoială că Charles James Fox... începu domnul Burley; dar la acestea doamna Stretton îi spuse că ea o cunoștea bine pe sora lui, că stătuse la ea cu mai puțin de șase săptămîni în urmă și considera casa încîntătoare, dar deprimantă în timpul iernii.

– Umbli ca fetele din ziua de azi, zise doamna Forster.

Domnul Bowley privi în jur și, zărind-o pe Rose Shaw, se îndreptă către ea și, întinzîndu-și brusc mîinile, a exclamat: „Ei bine!“

– Nimic! a răspuns ea. Absolut nimic – deși i-am lăsat intenționat singuri toată după-amiaza.

– Ei, poftim! a spus domnul Bowley. Am să-l invit pe Jimmy la micul dejun.

– Dar cine ar putea oare să-i reziste? strigă Rose Shaw. Scumpă Clara – știu că nu trebuie să te opresc...

– Știu că tu și domnul Bowley bîrfiți de mama focului, zise Clara.

– Viața e haină – viața e dezgustătoare! strigă Rose Shaw.

– Chestia asta nu e cine știe ce, nu-i așa? îi spuse Timothy Durrant lui Jacob.

– Femeilor le place.

– Le place ce? întrebă Charlotte Wlilding, apropiindu-se.

– De unde ai apărut? întrebă Timothy. Ai fost la masă undeva, probabil.

– Nu văd de ce să nu fi fost, răspunse Charlotte.

– Trebuie să mergem jos, zise Clara trecînd pe lîngă ei. Ia-o pe Charlotte, Timothy. Ce mai faceți, domnule Flanders?

– Îmi pare bine, domnule Flanders, spuse Julia Eliot, întinzîndu-i mîna. Ce vi s-a întîmplat?

Cine-i Silvia și ce face?
Că bărbații toți o laudă?

cîntă Elsbeth Siddons.

Toți stăteau în picioare sau se așezau dacă găseau un scaun liber.

– Ah, suspină Clara, care stătea lîngă Jacob, pe la jumătatea cîntecului.

S-o cîntăm pe Silvia dară,
În desăvîrșirea-i rară,
Muritori întrece iară
Ce pe-ăst pămînt adăstară
Cununi i-aduceți în dar,

cînta Elsbeth Siddons.

– Ah! exclamă Clara tare și bătu din palmele înmănușate; și Jacob bătea din palme fără mănuși; apoi ea se duse în față și-i îndrumă pe oameni să intre de la ușă.

– Locuiești la Londra? întrebă domnișoara Julia Eliot.

– Da, răspunse Jacob.

– Ai un apartament?

– Da.

– Iată-l pe domnul Clutterbuck. Întotdeauna îl vezi aici pe domnul Clutterbuck. Mă tem că acasă nu e prea fericit. Se spune că domnul Clutterbuck... zise ea coborînd glasul. De aceea locuiește la familia Durrant. Erai acolo cînd au jucat piesa domnului Wortley? Oh, nu, desigur că nu – în ultima clipă, ai auzit – îmi amintesc că a trebuit să pleci la mama dumitale la Harrogate. Cum spuneam, în ultima clipă, tocmai cînd totul era pregătit, costumele și celelalte erau gata... Acum Elsbeth o să cînte din nou. Clara o acompaniază la pian sau cred că întoarce paginile pentru domnul Carter. Nu, domnul Carter cîntă singur. E Bach, șopti ea în timp ce domnul Carter cînta primele note.

– Îți place muzica? întrebă doamna Durrant.

– Da, îmi place să ascult, răspunse Jacob. Nu mă pricep deloc la muzică.

– Foarte puțini oameni se pricep, spuse doamna Durrant. Cred mai degrabă că nu te-au învățat. De ce, Sir Jasper? Sir Jasper Bingham – domnul Flanders. De ce nu învață nimeni nimic din ceea ce ar trebui să știe, Sir Jasper? I-a lăsat stînd în picioare lîngă perete.

Nici unul din cei doi domni nu a rostit o vorbă timp de trei minute, deși Jacob s-a mișcat vreo cîțiva centimetri la stînga și apoi tot atîția la dreapta. După care Jacob a mormăit și a traversat camera.

– Vrei să vii să servești ceva? a întrebat-o el pe Clara Durrant.

– Da, o înghețată. Repede. Acum, a răspuns ea.

Si au coborât.

Dar la jumătatea drumului i-au întîlnit pe domnul și pe doamna Gresham, pe Herbert Turner, pe Sylvia Rashleigh și un prieten pe care aceștia avuseseră curajul să-l aducă din America „știind că doamna Durrant – dorind să-i arate domnului Pilcher...“

– Domnul Pilcher din New York. Dînsa este domnișoara Durrant.

– Despre care am auzit atîtea, spuse domnul Pilcher înclinîndu-se ceremonios.

După care Clara l-a părăsit.

Capitolul VIII

Cam pe la nouă și jumătate Jacob pleca de acasă trîntind ușa camerei lui, trîntind alte uși, cumpărîndu-și ziarul, urcînd în omnibuz sau, dacă vremea era frumoasă, mergînd pe jos așa cum fac și alții. Capul aplecat, un birou, un telefon, cărți legate în piele verde, lumină electrică... „Cărbuni, domnule?“... „Ceaiul dumneavoastră, domnule“... Conversație despre fotbal, despre echipele Hotspurs, Harlequins; la ora șase jumătate curierul aducea ziarul *Star;* ciorile din Gray's Inn[1] zburau deasupra capului; ramuri subțiri și fragile prin ceață; iar prin vuietul circulației un glas strigînd din cînd în cînd: „Verdict – verdict – cîștigător – cîștigător“, în timp ce într-un coș se acumulează scrisori, Jacob le semnează și fiecare seară îl găsește, cînd își scoate haina, cu un alt mușchi al creierului într-o stare de încordare.

Apoi, uneori, o partidă de șah; sau un film în Bond Street, sau o plimbare lungă pe jos spre casă ca să ia aer cu Bonamy la braț, mergînd gînditor, cu capul dat pe spate, lumea întreagă un spectacol, luna timpurie deasupra turlelor ivindu-se spre a fi slăvită, pescărușii cu zborul înalt, Nelson în vîrful columnei scrutînd orizontul și lumea corabia noastră.

În acest răstimp, scrisoarea bietei Betty Flanders, sosită cu cel de-al doilea curier, stătea pe masa din hol – biata doamnă Flanders scriind numele fiului ei, stimatului Jacob Alan Flanders, așa cum fac mamele, și cerneala spălăcită, întinsă,

[1] Una dintre cele patru instituții juridice din Anglia (Lincoln's Inn, The Inner Temple, The Middle Temple, Gray's Inn) care acordă dreptul de a profesa avocatura.

dovedind cum mamele, acolo în Scarborough, scriu în grabă în jurul focului cu picioarele pe grătarul căminului, după ce s-au strîns ceștile de ceai, și nu reușesc niciodată, absolut niciodată să spună ceea ce au de spus – probabil asta: Nu umbla cu femei destrăbălate, fii cuminte; poartă cămășile groase și întoarce-te, întoarce-te, întoarce-te la mine.

Dar ea nu spunea nimic din toate acestea. „Îți aduci aminte de bătrîna domnișoară Wargrave care a fost atît de bună cînd ai avut tuse convulsivă?“ scria ea: „în cele din urmă s-a prăpădit, săraca. Le-ar face plăcere dacă le-ai scrie și tu. Ellen a venit pe la mine și am petrecut o zi agreabilă făcînd cumpărături. Bătrînului Mouse au început să-i înțepenească încheieturile și trebuie să-l ajutăm să urce și cel mai mic deal. În sfîrșit, Rebecca, nu pot spune după cîtă așteptare, s-a dus la domnul Adamson. El spune că trebuie să-i extragă trei dinți. Vremea este atît de blîndă pentru anotimpul în care ne aflăm, perii au dat mugurași. Și doamna Jarvis mi-a spus: „Doamnei Flanders îi plăcea doamna Jarvis, zicea întotdeauna despre ea că este prea cumsecade pentru un loc atît de liniștit și, măcar că nu-i asculta niciodată nemulțumirea și la sfîrșit (ridicind privirea, umezind firul în gură sau scoțîndu-și ochelarii) îi spunea că puțină turbă înfășurată în jurul rădăcinilor de stînjenel le ferește de îngheț și că vînzarea de la Parrot va fi marțea viitoare, „să nu uiți“. Doamna Flanders știa exact ceea ce simțea doamna Jarvis; și ce interesante erau scrisorile ei despre doamna Jarvis, dacă le-ar fi putut citi cineva an de an – lucrările ample nepublicate ale femeilor, scrise la gura sobei cu cerneală spălăcită, uscate de flăcări deoarece sugativa e uzată și plină de găuri, iar penița despicată și grunzuroasă. Apoi Căpitanul Barfoot. Lui îi zicea „Căpitanul“, vorbea despre el deschis, deși niciodată fără reticențe. Căpitanul se interesa pentru ea cu privire la peticul de pămînt al lui Garfit, îi dădea sfaturi despre pui; putea promite profituri sau suferea de sciatică; ori doamna Barfoot nu ieșise din casă de săptămîni de zile; ori Căpitanul spunea că lucrurile arată prost, adică politica, deoarece, cum bine știa Jacob, uneori, cînd seara era pe sfîrșite, Căpitanul vorbea despre Irlanda ori despre India. Iar apoi doamna Flanders cădea într-un fel de visare despre Morty, fratele ei, pierdut de atîția ani – oare îl capturaseră

băștinașii, i se scufundase vaporul – oare Amiralitatea o să-i comunice? Căpitanul scuturîndu-și pipa, după cum știa Jacob, ridicîndu-se să plece, întinzîndu-se cu greutate să ia de jos ghemul care se rostogolise sub scaun. Discuția despre ferma de păsări revenea în repetate rînduri, femeia, chiar și la cincizeci de ani, cu o inimă năvalnică, plăsmuind un viitor nebulos cu o droaie de găini de rasa Leghorn, Cochinchina, Orpington. El se afla, ca și Jacob, în spatele planului ei, dar puternic cum era el, proaspăt și plin de vigoare, alergînd încoace și încolo, certînd-o pe Rebecca.

Scrisoarea stătea pe masa din hol; venind în seara aceea, Florinda a luat-o cu ea, a pus-o pe masă cînd îl săruta pe Jacob și acesta, văzînd scrisul, a lăsat-o acolo sub lampă, între cutia de biscuiți și cutia pentru tutun. Apoi au închis ușa dormitorului în urma lor.

Salonul nici nu știa și nici nu-i păsa. Ușa era închisă și e o naivitate să-ți închipui că atunci cînd scîrțîie lemnul vestește altceva decît faptul că șoarecii nu stau degeaba și că lemnul însuși este uscat. Aceste case vechi sînt clădite numai din cărămidă și lemn, udate cu sudoare omenească, măcinate de josnicia omenească. Dar dacă plicul albastru-deschis care stătea lîngă cutia de biscuiți ar fi avut sentimente materne, inima i-ar fi fost sfîșiată de scîrțîitul slab, de mișcarea bruscă. În spatele ușii se petrecea ceva dezgustător, se afla o prezență alarmantă și o cuprindea spaima ca în fața morții sau ca la nașterea unui copil. Ar fi, poate, mai bine să dea năvală înăuntru și să privească lucrurile în față, decît să șadă în anticameră ascultînd scîrțîitul slab, mișcarea bruscă, deoarece inima îi era mărită și o săgeta durerea. Fiul meu, fiul meu – acesta ar fi strigătul ce l-ar rosti ea pentru a-și ascunde imaginea lui întins împreună cu Florinda, lucru de neiertat, absurd la o femeie cu trei copii care locuiește la Scarborough. Vina era a Florindei. Într-adevăr, cînd s-a deschis ușa și cei doi au ieșit, doamna Flanders s-ar fi năpustit asupra ei, numai că acela care a ieșit primul a fost Jacob în haină de casă, curtenitor, de o frumusețe sănătoasă, ca un prunc după ce a fost scos la aer, cu ochii limpezi ca apa de izvor. Îl urma Florinda întinzîndu-se leneș, căscînd ușor, aranjîndu-și părul la oglindă – în timp ce Jacob citea scrisoarea mamei lui.

Să discutăm despre scrisori – cum sosesc ele la micul dejun și seara, cu timbre galbene și timbre verzi imortalizate de ștampila poștei – căci să vezi propriul plic pe masa altcuiva înseamnă să-ți dai seama cît de repede faptele se dezbină și devin străine. Atunci, în sfîrșit, se vădește puterea minții de a părăsi trupul și poate că ne temem ori urîm, ori dorim să nimicim această nălucire a propriei ființe zăcînd pe masă. Totuși, există și scrisori care vestesc pur și simplu că dineul are loc la ora șapte; altele prin care se comandă cărbuni, se stabilesc întîlniri. Mîna care le-a scris abia se simte și cu atît mai puțin vocea sau privirea încruntată a celui care le-a scris. Ah, dar cînd poștasul bate la ușă și sosește scrisoarea, minunea pare să se repete întotdeauna – se redescoperă darul vorbirii. Respectabile sînt scrisorile, nesfîrșit de curajoase, abandonate și pierdute.

Dar fără ele viața s-ar dezintegra. „Veniți la ceai, veniți la cină, ce-i adevărat în povestea asta? Ați aflat noutățile? În capitală viața este veselă; dansatorii ruși...“ Acestea sînt reazemul și punctul nostru de sprijin. Ele leagă zilele una de alta și fac ca viața să fie de o rotunjime desăvîrșită. Și totuși, și totuși... cînd mergem la cină, cînd, strîngînd vîrful degetelor, sperăm să ne întîlnim undeva curînd, în sufletul nostru se furișează o îndoială. Acesta este oare modul cel mai chibzuit de a ne petrece zilele? Lucrurile rare, limitate, ce ni se oferă atît de curînd – să bei ceai? să iei masa undeva? și însemnările se adună. Și telefoanele sună. Și pretutindeni unde mergem ne înconjoară cabluri și conducte pentru a duce mai departe glasurile care încearcă să pătrundă înainte ca ultima carte poștală să fie distribuită și zilele să se sfîrșească. „Încearcă să pătrundă“, căci, cînd ridicăm ceașca, cînd strîngem mîna, cînd ne exprimăm speranța, ceva ne șoptește: Oare asta-i totul? Nu voi putea oare niciodată să știu, să fiu părtaș, să fiu sigur? Să fiu sortit oare ca toată viața să scriu scrisori, să transmit opinii, care se aud la masă la ceai, se șterg în timpul drumului, fixînd întîlniri, în timp ce viața se irosește, să răspund invitațiilor la masă? Totuși, scrisorile sînt respectabile, iar telefonul temerar, deoarece călătoria este singuratică și dacă, uniți prin biletele și telefoane intrăm în lume, poate – cine știe? – am putea reuși să și stăm de vorbă printre altele.

Ei bine, oamenii au încercat. Byron a scris scrisori. La fel și Cowper. De secole de-a rîndul pupitrul de scris conține hîrtie de scris bună de întrebuințat tocmai la comunicările dintre prieteni. Artiștii cuvîntului, poeții din vechime au trecut de la coala care dăinuie la coala care se distruge, dînd la o parte tava pentru servit ceai, trăgîndu-se spre foc (căci scrisorile se scriu cînd întunericul se îndesește în jurul unei peșteri luminate de foc), și și-au asumat sarcina de a ajunge, de a atinge, a pătrunde în inima omului. Dacă acest lucru ar fi cu putință! Dar cuvintele au fost folosite prea adesea: au fost atinse și răsturnate și părăsite în praful străzii. Cuvintele pe care le căutăm noi atîrnă aproape de copac. Venim în zori și le găsim proaspete și suave sub frunze.

Doamna Flanders scria scrisori; doamna Jarvis scria și ea ca și doamna Durrant. Mama Stuart în fapt parfuma paginile adăugîndu-le astfel o mireasmă pe care limba engleză nu o are. Jacob scrisese la vremea lui scrisori lungi despre artă, morală și politică adresate tinerilor de la colegiu. Scrisorile Clarei Durrant erau scrisori copilărești. Florinda – obstacolul ce se înălța în fața Florindei cînd lua pana să scrie era de netrecut. Închipuiți-vă un fluture, o libelulă ori o altă insectă înaripată lipită de o rămurea plină de noroi pe care o rostogolește pe o pagină. Scrisul ei era înfiorător. Sentimentele ei erau infantile. Și din cine știe ce motiv, cînd scria își mărturisea credința în Dumnezeu. Mai erau apoi crucile – urmele de lacrimi și scrisul însuși fără șir și reabilitat numai de faptul – care o reabilita întotdeauna pe Florinda – de faptul că ea ținea la ceva. Da, fie că era vorba de cremă de ciocolată, de o baie fierbinte sau de forma chipului ei în oglindă. Florinda nu putea să simuleze un sentiment, după cum nu putea să bea whisky. Refuzul ei era lipsit de cumpătare. Oamenii mari sînt demni de încredere și aceste prostituate mărunte, zgîindu-se la foc, scoțîndu-și puful pentru pudrat, rujîndu-și buzele la cîțiva centimetri de oglindă sînt de o fidelitate inviolabilă (gîndea Jacob).

Apoi a zărit-o ivindu-se pe Greek Street la brațul unui alt bărbat.

Lumina lămpii cu arc îl scălda de sus pînă jos. Stătu o clipă nemișcat sub lampă. Strada era împestrițată de umbre. Alte siluete singure sau cîte două se revărsau, traversau strada șovăind și au șters imaginea Florindei și a bărbatului.

Lumina îl scălda pe Jacob de sus pînă jos. Îi puteai vedea desenul de pe stofa pantalonilor, vechile noduri de pe baston, șireturile de la pantofi, mîinile goale și fața.

Era ca și cum o piatră ar fi fost măcinată și prefăcută în praf, ca și cum scîntei albe ar fi zburat dintr-o piatră de ascuțit plumburie care era spinarea lui; ca și cum calea ferată aeriană ar fi coborît în străfunduri și ar fi căzut la nesfîrșit. Așa era chipul lui.

Dar să știm ce se petrecea în mintea lui este o cu totul altă chestiune. Admițînd diferența de vîrstă de zece ani și deosebirea de sex, primul sentiment ce-l încerci este teama de el. Această teamă este înăbușită de dorința de a-l ajuta – un sentiment copleșitor, rațiunea și ora de noapte. Imediat după aceea urmează mînia – față de Florinda, față de soartă și-apoi se revarsă un optimism nesăbuit. „Desigur, pe stradă este acum destulă lumină ca să înece în aur toate grijile noastre!“ Ah, ce rost are să spui aceasta? Chiar cînd vorbești și privești peste umăr spre Shaftesbury Avenue, destinul face o crestătură în ființa lui. S-a întors să plece. Să-l urmăm înapoi în apartamentul lui, nu – nu vom face asta.

Și totuși, aceasta este exact ceea ce facem. El a intrat în casă și a închis ușa, deși orologiile orașului băteau numai ora unu fără zece. Nimeni nu se poate culca la ora zece. Nimeni nu se gîndește să se ducă la culcare. Era o zi mohorîtă de ianuarie, dar doamna Wagg stătea în pragul ușii de parcă aștepta să se întîmple ceva. Cînta o flașnetă ca o privighetoare nerușinată sub frunzele ude. Copiii alergau dintr-o parte în alta a drumului. Ici și colo puteai zări lambriul cafeniu din interiorul ușii holului... Călătoria minții pe sub ferestrele altora este și așa destul de ciudată. Acum se abate din pricina lambriurilor cafenii, acum din cauza unei ferigi într-un ghiveci; cînd însăilează cîteva fraze ca să danseze în ritmul flașnetei, cînd împrumută voioșia nepăsătoare a unui bețiv, apoi preocupați cu totul de cuvinte, săracii strigă unii la alții dintr-o parte a străzii în cealaltă (atît de deschis, atît de viguros) – dar în tot acest

răstimp în centrul atenției, punctul de atracție este un tînăr singur în camera lui.

„Viața e haină – viața e odioasă“, a strigat Rose Shaw.

Ciudățenia vieții constă în faptul că, deși esența ei trebuie să fi fost limpede tuturor de sute de ani, nimeni nu ne-a lăsat o descriere satisfăcătoare a acesteia. Străzile Londrei sînt trasate pe hartă, dar pasiunile noastre rămîn neconsemnate. Oare ce-o să găsești dacă dai colțul acesta?

„Drept în față se află Holborn“, spune polițistul, Ah, dar unde mergi dacă, în loc să treci repede pe lîngă bătrînul cu barbă albă, cu medalie de argint și o vioară ieftină, îl lași să-și urmeze povestea care se încheie cu o invitație să mergeți undeva, în camera lui pesemne, lîngă Queen's Square, iar acolo îți arată o colecție de ouă de pasăre și o scrisoare de la secretarul Prințului de Wales, și aceasta (trecînd peste episoadele intermediare) te poartă într-o zi de iarnă pe coasta din Essex, unde mica barcă se îndreaptă spre vapor, și vaporul pleacă și tu zărești la orizont insulele Azore. Și păsările flamingo se înalță, și tu stai acolo la marginea mlaștinei și bei punci cu rom, un proscris, deoarece ai comis o crimă, s-ar putea foarte bine să fi căpătat friguri galbene și – completați schița aceasta cum doriți.

Aceste prăpăstii în continuitatea cărărilor noastre sînt tot atît de dese ca și colțurile de stradă în Holborn. Totuși, noi ne urmăm calea.

Rose Shaw, vorbind pe un ton afectiv cu domnul Bowley la serata doamnei Durrant cu cîteva seri în urmă, a spus că viața este haină pentru că un bărbat numit Jimmy a refuzat să se căsătorească cu o femeie numită Helen Aitken (dacă memoria nu ne înșală).

Amîndoi erau frumoși. Amîndoi sînt plicticoși. Masa ovală pentru servit ceaiul îi despărțea permanent și tot ceea ce i-a oferit el a fost o farfurie cu biscuiți. El a făcut o plecăciune; ea a înclinat capul. Au dansat. El dansa dumnezeiește. Au stat în chioșcul de vară amîndoi; n-au rostit nici măcar o vorbă. Perna ei era udă de lacrimi. Bunul domn Bowley și scumpa de Rose Shaw se minunau și o compătimeau. Bowley avea un apartament la hotelul Albany. În fiecare seară cînd orologiul bătea

ora opt Rose renăștea. Toți patru erau o izbîndă a civilizației, iar dacă persistați în convingerea că stăpînirea limbii engleze face parte din moștenirea noastră, nu se poate răspunde decît că frumusețea este întotdeauna mută. Frumusețea bărbătească asociată cu frumusețea femeii generează în spectator un sentiment de teamă. I-am văzut adesea – pe Helen și pe Jimmy – și i-am asemuit cu două corăbii plutind în voia valurilor și m-am temut pentru mica mea ambarcațiune. Sau, să zicem, ați observat vreodată niște cîini ciobănești buni stînd la pîndă la o distanță de douăzeci de pași? Tot astfel îi tresăreau șoldurile cînd ea i-a dat ceașca. Bowley a înțeles ce se petrece și l-a invitat pe Jimmy la micul dejun. Helen trebuie să i se fi destăinuit lui Rose. În ceea ce mă privește, mie mi-este extrem de dificil să interpretez cîntece fără cuvinte. Și acum Jimmy hrănește cioarele în Flandra, iar Helen vizitează spitalele. Oh, viața este îngrozitoare, viața este haină, cum spunea Rose Shaw.

Lămpile Londrei țin întunericul ca în vîrful unor baionete arzătoare. Baldachinul galben se afundă și se înalță deasupra marelui pat cu patru stîlpi. Pasagerii poștalioanelor care veneau la Londra în secolul al optsprezecelea priveau printre crengile desfrunzite și vedeau orașul strălucind puternic dedesubt. Lumina arde în spatele jaluzelelor galbene și roz și deasupra ferestrelor în formă de evantai și la ferestrele camerelor de la subsol. Piața de pe o stradă din cartierul Soho este luminată orbitor. Carnea proaspătă, cănile de porțelan și ciorapii de mătase strălucesc în lumină. Voci aspre se împletesc în jurul becurilor de gaz luminoase. Cu mîinile în șolduri, domnii Kettle și Wilkinson stau pe trotuar vociferînd, soțiile lor șed în magazin cu blana înfășurată în jurul gîtului, cu brațele încrucișate, cu priviri disprețuitoare. Așa sînt chipurile pe care le vezi.

Omulețul care pipăie carnea trebuie să se fi ghemuit în fața focului în nenumărate case cu camere de închiriat și trebuie să fi auzit, văzut și cunoscut atîtea, încît acestea par să capete grai prin ochii negri, prin buzele desfăcute în timp ce pipăie carnea în tăcere, chipul lui la fel de trist ca al unui poet fără să fi cîntat vreodată un cîntec. Femei înfășurate în broboade poartă în brațe prunci cu pleoape mov. La colțuri de stradă stau băieți.

Fetele privesc peste drum – ilustrații vulgare, poze dintr-o carte ale cărei pagini le întoarcem la nesfîrșit ca pentru a afla în cele din urmă ceea ce căutăm. Fiecare chip, fiecare prăvălie, fereastră de dormit, cîrciumă și scuar întunecat este o poză pe o pagină întoarsă cu înfrigurare – ca să cauți ce? Același lucru se întîmplă și cu cărțile. Ce căutăm prin milioane de pagini? Întorcînd paginile încă, plini de speranță – oh, iată camera lui Jacob.

El ședea la masă și citea ziarul *Globe*. Foaia trandafirie era întinsă în fața lui. Își sprijinea fața în mînă astfel încît pielea obrazului i se încrețise formînd cute adînci. Avea o înfățișare neobișnuit de aspră, hotărîtă și sfidătoare. (Prin cîte trec oamenii într-o jumătate de oră! Dar nimic nu-l mai poate scăpa. Aceste evenimente sînt trăsături distincte ale peisajului nostru. Un străin care vine la Londra cu greu ar lăsa să-i scape prilejul pentru a vizita Catedrala Sf. Pavel.) El analiza critic viața. Aceste ziare trandafirii și verzui sînt foițe de gelatină ce se lipesc în fiecare seară pe creierul și inima omenirii. Ele capătă impresia întregului. Jacob și-a aruncat ochii asupra ziarului. O grevă, o crimă, fotbal, cadavre descoperite; strigăte din toate părțile Angliei în același timp. Ce jalnic este că ziarul *Globe* nu-i poate oferi nimic mai bun lui Jacob Flanders! Cînd un copil începe să citească istoria, te minunezi cu tristețe să-l auzi silabisind cuvintele străvechi cu vocea lui tînără.

Discursul prim-ministrului a fost relatat pe ceva mai mult de cinci coloane. Pipăind în buzunar, Jacob și-a scos pipa și a început s-o umple.

Au trecut cinci minute, zece minute, cincisprezece minute. Jacob a luat ziarul și s-a dus lîngă foc. Prim-ministrul propunea un plan pentru a acorda Irlandei autonomie. Jacob și-a scuturat pipa. El se gîndea desigur la autonomia Irlandei – o chestiune foarte dificilă. O noapte foarte rece.

Zăpada, care căzuse toată noaptea, acoperea la ora trei după-amiază cîmpurile și dealurile. Mănunchiuri de iarbă veștedă ieșeau în evidență pe vîrful dealului; tufele de grozamă erau negre și din cînd în cînd o înfiorare mohorîtă străbătea zăpada cînd vîntul se învolbura spulberînd fărîme de

gheață înaintea lui. Făcea zgomotul unei mături care tot mătură și mătură.

Pîrîul se strecura de-a lungul drumului nevăzut de nimeni. Bețe și frunze se agățau în iarba înghețată. Cerul era cenușiu-închis, iar copacii de culoarea fierului întunecat. Ținutul era de o asprime de neîmpăcat. La ora patru ningea din nou. Ziua se sfîrșise.

Numai o fereastră colorată în galben, cam două picioare de-a curmezișul, se împotrivea cîmpurilor albe și copacilor întunecați... La ora șase silueta unui bărbat purtînd un felinar a străbătut cîmpul... O plută de rămurele rămasă pe o piatră s-a desprins deodată și a plutit către podeț... O grămadă de zăpadă a alunecat și a căzut de pe creanga unui brad... Mai tîrziu, s-a auzit un strigăt jalnic... Un automobil venea pe drum izgonind întunericul dinaintea lui... În spatele lui întunericul se închidea la loc...

Fiecare din aceste mișcări era separată de intervale de completă imobilitate. Pămîntul părea că zace fără viață... Apoi bătrînul cioban s-a întors înțepenit peste cîmp. Pămîntul înghețat era călcat în picioare anevoie, dureros și ceda sub greutate ca o roată de ocnă. Glasurile obosite ale orologiilor repetau ora toată noaptea.

Jacob le-a auzit și el și a domolit focul. S-a întins. S-a dus la culcare.

Capitolul IX

Contesa de Rocksbier ședea în capul mesei singură cu Jacob. Hrănindu-se cu șampanie și arome timp de cel puțin două secole (patru, dacă pui la socoteală spița femeiască), Contesa Lucy avea o înfățișare de om bine hrănit. Avea un nas fin la parfumuri, alungit de parcă se afla în căutarea lor; buza de jos ieșea în afară ca o poliță îngustă roșie; avea ochii mici cu smocuri roșcate drept sprîncene și maxilarul de jos îi atîrna greu. În spatele ei (fereastra dădea în scuarul Grosvenor), pe trotuar, stătea Moll Pratt îmbiindu-te cu violete de vînzare; și doamna Hilda Thomas, ridicîndu-și poala rochiei, pregătindu-se să traverseze strada. Una era din Walworth, cealaltă din Putney. Amîndouă purtau ciorapi negri, dar doamna Thomas era înfășurată în blănuri. Comparația o avantaja evident pe Lady Rocksbier. Moll avea mai mult umor, dar era mai iute la mînie, ba era și proastă pe deasupra. Hilda Thomas era mieroasă, își ținea toate ramele de argint înclinate; în salon avea pahare pentru ouă și perdelele erau trase la ferestre. Lady Rocksbier, oricare ar fi fost neajunsurile profilului ei, fusese neîntrecută la vînătoarea călare. Folosea cuțitul cu autoritate, rupea oasele de pui cu mîna cerîndu-i scuze lui Jacob.

– Cine vine? l-a întrebat ea pe majordomul Boxall.

– Trăsura lui Lady Fittlemere, doamnă, ceea ce i-a amintit să trimită o carte de vizită și să întrebe de sănătatea domniei sale. „O bătrînă grosolană“, gîndi Jacob. Vinul era excelent. Ea își zicea „femeie bătrînă“ – „atît de amabil să iei masa cu o femeie bătrînă“ – ceea ce l-a măgulit. Ea a vorbit despre Joseph Chamberlain, pe care îl cunoscuse. A spus că Jacob trebuie să vină și să cunoască una din celebritățile noastre. Și

Lady Alice a intrat cu trei cîini în lesă și Jackie, care s-a repezit s-o sărute pe bunica în timp ce Boxall a adus o telegramă, iar Jacob a primit o țigară bună de foi.

Cu cîteva clipe înainte de a sări, calul încetinește pasul, merge înclinat într-o parte, își adună forțele, se înalță ca un val uriaș și cade pe partea cealaltă. Gardurile și cerul se prăvălesc formînd un semicerc. Apoi, ca și cînd trupul tău ar intra în corpul calului și picioarele dinainte care sar ar fi propriile picioare, te avînți în aer, pămîntul este elastic, corpurile sînt o masă de mușchi, totuși tu deții controlul, stînd drept în tăcere, cu privirile măsurînd distanța. Apoi arcuirile încetează devenind adevărate lovituri de ciocan care te calcă pe nervi și te oprești cu o hurducătură, destinzîndu-te puțin, strălucind, palpitînd, acoperit cu o sudoare de gheață, dar cu arterele bătînd să se spargă, respirînd cu greutate: „Ah! Hei! Hei! aburul înălțîndu-se de pe cai cînd aceștia se îmbulzesc la răscruce unde se află indicatorul rutier și femeia în șorț stă și se zgîiește la ușă. Bărbatul se ridică și el din varză ca să se zgîiască.

Așa galopa Jacob peste cîmpurile din Essex, a căzut în noroi, a pierdut vînătoarea și a călărit singur mîncînd sandviciuri, privind peste garduri, observînd culorile de parcă erau proaspăt curățate, blestemîndu-și norocul.

A luat ceaiul la han; și erau acolo cu toții, plesnindu-și palmele, dînd din picioare, zicînd: „După dumneavoastră“, adunați laolaltă, poruncitori, roșii ca moțul curcanului, slobozi la gură pînă în clipa cînd doamna Horsefield și prietena ei, domnișoara Dudding, s-au ivit în ușă cu poalele rochiei ridicate și cu părul căzîndu-le în jos. Atunci Tom Dudding a ciocănit la fereastră cu coada biciului. În curte duduia motorul unui automobil. Domnii, căutîndu-și chibriturile, au ieșit afară și Jacob s-a dus la bar împreună cu Brandy Jones ca să fumeze cu țăranii. Aici erau bătrînul Jevons care-și pierduse un ochi, cu haine de culoarea noroiului, cu sacul pe spate, cu mintea rătăcită în pămînt printre rădăcinile violetelor și urzicilor; Mary Sanders cu lada ei de lemn, iar Tom, fiul sărac cu duhul

al paracliserului, a trimis după bere – și toate acestea se petreceau la o distanță de treizeci de mile de Londra.

Doamna Papworth din Endell Street, în Covent Garden, gătea pentru domnul Bonamy care locuia în New Square, Lincoln's Inn, și cînd spăla vasele în oficiu i-a auzit pe tineri discutînd în camera de alături. Domnul Sanders, adică Flanders, venise din nou, iar dacă o bătrînă iscoditoare reține greșit un nume, ce siguranță ai că ea îți va relata cu exactitate o discuție? Cînd ținea farfuriile sub apă și apoi le așeza pe grămada de sub gazul care șuiera, a ascultat și l-a auzit pe Sanders vorbind pe un ton ridicat și cam arogant: „bine", spunea el și „absolut" și „dreptate", „pedeapsă" și „voința majorității". Apoi stăpînul ei s-a făcut auzit; ea era de partea lui în disputa cu Sanders. Totuși, Sanders era un tînăr de ispravă (în clipa aceea toate firimiturile și resturile s-au rotit ca un vîrtej în jurul chiuvetei frecate de mîinile ei roșii aproape fără unghii). „Femei", își zise ea, și se întrebă oare ce făceau Sanders și domnul ei în acest domeniu, o pleoapă închizîndu-i-se vizibil pe cînd cugeta astfel, căci era mama a nouă copii – trei născuți morți, iar unul surdo-mut din naștere. Așezînd farfuriile pe stativ, l-a auzit pe Sanders începînd din nou („Nu-i lasă nici o posibilitate lui Bonamy", gîndi ea). „... obiectiv" spuse Bonamy și „platformă comună" și altceva – toate, cuvinte foarte lungi, observă ea. „Cînd înveți carte, știi", își zise în sinea ei și cînd își vîra mîinile în buzunarele jachetei a auzit ceva căzînd – poate măsuța de lîngă foc; și apoi lovituri repetate cu piciorul în jurul camerei – ca și cum cei doi s-ar fi luat la harță – făcînd farfuriile să se clatine.

– Mîine, micul dejun, domnule, zise ea, deschizînd ușa; și Sanders, și Bonamy, ca doi tauri se împingeau unul pe altul într-o parte și într-alta, și făceau atîta larmă, și toate scaunele erau pe jos. Nici măcar n-au luat-o în seamă. Se simțea ca o mamă față de ei. „Micul dejun, domnule", a spus ea cînd ei s-au apropiat. Și Bonamy, cu părul răvășit și cu cravata fluturînd încoace și încolo, s-a întrerupt brusc și l-a împins pe Sanders în fotoliu și a spus că domnul Sanders spărsese ibricul

și că-l învăța minte pe domnul Sanders... Neîndoielnic, ibricul zăcea spart pe covorașul din fața căminului.

„Săptămîna aceasta în orice zi în afară de joi", scria domnișoara Perry și aceasta nu era nicidecum prima invitație. Să fi fost oare toate săptămînile domnișoarei Perry libere cu excepția zilei de joi, și oare singura ei dorință era aceea de a-l vedea pe fiul vechii ei prietene? Fetele bătrîne cu stare dispun de timp fără sfîrșit ca de lungi panglici albe pe care le înfășoară în toate chipurile ajutate de cinci slujnice, un majordom, un frumos papagal mexican, mese la ore fixe, de biblioteca lui Mudie și de prieteni care vin în vizită. Era cam ofensată că Jacob nu-i făcuse o vizită.

– Mama ta este una din cele mai vechi prietene ale mele, a spus ea.

Domnișoara Rosseter, care ședea lîngă foc ținînd revista *Spectator* între obraz și flacără, a refuzat un paravan ignifug, dar în cele din urmă a acceptat unul. Apoi s-a discutat despre vreme căci, din respect pentru Parkes care deschidea măsuțele, chestiunile mai serioase au fost amînate. Domnișoara Rosseter a atras luarea-aminte a lui Jacob asupra frumuseții scrinului.

– Se pricepe admirabil să aleagă lucruri, spuse ea. Domnișoara Perry îl descoperise în Yorkshire. S-a discutat despre Anglia de Nord. Cînd a vorbit Jacob, amîndouă au ascultat. Domnișoara Perry se gîndea să spună ceva potrivit, bărbătesc, cînd s-a deschis ușa și a fost anunțat domnul Benson. Acum, în camera aceea ședeau patru persoane. Domnișoara Perry, în vîrstă de 66 de ani, domnișoara Rosseter – 42 de ani, domnul Benson – 38 de ani și Jacob – 25 de ani.

– Vechea mea prietenă arată tot așa de bine ca întotdeauna, spuse domnul Benson lovind zăbrelele coliviei papagalului. În același timp, domnișoara Rosseter a lăudat ceaiul. Jacob a greșit farfuriile și domnișoara Perry și-a făcut cunoscută dorința de a veni mai aproape de el.

– Frații tăi, începu ea vag.

– Archer și John, completă Jacob. Apoi, spre satisfacția ei, ea își aminti de numele Rebeccăi și cum într-o zi, „cînd voi erați mici și vă jucati în salon..."

– Dar suportul ceainicului este la domnișoara Perry, a spus domnișoara Rosseter, și într-adevăr, domnișoara Perry îl strîngea la piept. (Fusese, oare, îndrăgostită de tatăl lui Jacob?)

– Atît de isteț – „mai puțin bun ca de obicei" – „l-am considerat cît se poate de inechitabil", au spus domnul Benson și domnișoara Rosseter discutînd despre ziarul *Westminster* de sîmbătă. N-au concurat ei cu regularitate ca să cîștige premii? Nu cîștigase domnul Benson de trei ori o guinee[1], iar domnișoara Rosseter, un premiu de zece șilingi și șase peni? Desigur, Everard Benson suferea de inimă, dar totuși, să cîștige premii, să-și amintească de papagali, de lingușitoarea domnișoară Perry, s-o disprețuiască pe domnișoara Rosseter, să dea ceaiuri în apartamentul său (care era în stilul locuinței lui Whistler[2] cu cărți frumoase așezate pe mese), toate acestea îl făceau să apară în ochii lui Jacob, care nu-l cunoștea, drept un neghiob demn de dispreț. Cît despre domnișoara Rosseter, ea îngrijise un bolnav de cancer, iar acum picta acuarele.

– Pleci așa de repede? a întrebat domnișoara Perry vag. Sînt acasă în toate după-amiezele în afară de joi – dacă n-ai ceva mai bun de făcut.

– Nu știu să-ți fi părăsit vechile prietene nici măcar o dată, spunea domnișoara Rosseter, iar domnul Benson se apleca deasupra coliviei papagalilor și domnișoara Perry se îndrepta spre clopoțel...

Focul ardea luminos între doi stîlpi de marmură verzuie și pe policioara căminului stătea un orologiu verde vegheat de Britania[3] sprijinindu-se în lance. Cît despre tablouri – o fecioară cu o pălărie mare oferea flori peste poarta grădinii unui gentleman îmbrăcat într-un costum din secolul al XVIII-lea. Un buldog stătea întins lîngă o ușă care văzuse zile mai bune. Geamurile de jos ale ferestrelor erau din sticlă mată, iar perdelele, aranjate meticulos, erau tot de pluș verde.

[1] Guinee – monedă de aur de 21 de șilingi, ieșită din uz

[2] James McNeill Whistler (1834–1903), pictor și gravator american care a trăit în Franța și Anglia după 1855.

[3] Sculptură înfățișînd o femeie șezînd, înarmată cu un trident și coif care simbolizează Marea Britanie.

Laurette și Jacob ședeau cu călcîiele pe grătarul căminului, unul lîngă altul, în două fotolii mari acoperite cu pluș verde. Laurette purta fustă scurtă, avea picioare lungi, subțiri, cu ciorapi transparenți. Își mîngăia gleznele cu degetele.

– Nu tocmai pentru că nu-i înțeleg, spunea ea gînditor. Trebuie să mă duc să încerc din nou.

– Cînd vei fi acolo? întrebă Jacob.

Ea a ridicat din umeri.

– Mîine?

Nu, mîine nu.

– Vremea asta mă face să tînjesc după viața la țară, a spus ea privind peste umăr pe fereastră spatele caselor înalte.

– Aș vrea să fi fost cu mine sîmbăta trecută, a zis Jacob.

– Obișnuiam să călătoresc, a spus ea. S-a ridicat cu grație, calm. Jacob s-a ridicat și el. Ea i-a zîmbit. Cînd ea a închis ușa, el a pus o mulțime de șilingi pe policioara căminului.

O conversație cît se poate de rezonabilă; o cameră cît se poate de respectabilă; o fată inteligentă. Doar madama care l-a condus pe Jacob la ușă avea acea căutătură pofticioasă, nerușinată, acea agitație de suprafață (vizibilă mai cu seamă în priviri), care amenință să verse pe trotuar sacul cu murdărie ținut strîns cu mare dificultate. Pe scurt, ceva nu era în ordine.

Cu nu prea mult timp în urmă, lucrătorii suflaseră cu aur ultima literă a numelui lordului Macaulay și numele se întindea formînd un șir neîntrerupt în jurul cupolei Muzeului Britanic. La o adîncime considerabilă dedesubt, sute de muritori ședeau la spițele unei roți de căruță copiind din cărți tipărite în cărți manuscrise; ridicîndu-se din cînd în cînd pentru a consulta un catalog și întorcîndu-se la locul lor pe nesimțite, iar în răstimpuri un om tăcut le umplea compartimentul.

S-a întîmplat o mică nenorocire. Teancul domnișoarei Marchmont s-a răsturnat și a căzut în compartimentul lui Jacob. Asemenea lucruri i se întîmplau domnișoarei Marchmont. Ce căuta ea prin milioane de pagini, în rochia veche de pluș, cu peruca de un roșu-închis, cu pietrele prețioase și degerăturile ei? Căuta cînd una, cînd alta care să-i confirme teoria conform căreia culoarea înseamnă sunet – sau, poate,

are ceva de a face cu muzica. Nu putea niciodată să spună exact, deși se zbătuse mult să afle. Și nu te putea invita la ea acasă pentru că „mă tem că nu e prea curat“, așa încît trebuia să te prindă pe coridor sau să închiriezi un scaun în Hyde Park ca să-ți explice filosofia ei. Ritmul sufletului depinde de aceasta („ce prost crescuți sînt băieții ăștia mici!“ spunea ea) și aici este cuprinsă și politica față de Irlanda a domnului Asquith[1], și Shakespeare, „și regina Alexandra mi-a mulțumit cu cea mai mare bunăvoință odată pentru un exemplar al broșurii mele“, obișnuia ea să spună făcînd magnific semn băieților să se îndepărteze. Dar are nevoie de fonduri ca să-și publice cartea deoarece „editorii sînt capitaliști – editorii sînt lași“. Și astfel, vîrîndu-și cotul în teancul de cărți, acesta s-a răsturnat.

Jacob a rămas impasibil.

Dar Fraser, ateul, de cealaltă parte, care nu putea să sufere plușul și fusese acostat nu o dată cu broșuri, s-a foit iritat. El detesta tot ceea ce este vag – religia creștină, de exemplu, și declarațiile bătrînului vicar Parker. Vicarul Parker scria cărți și Fraser le nimicea prin forța logicii și și-a lăsat copiii nebotezați – soția lui i-a botezat în taină în lighean – dar Fraser nu ținea seama de ea și a continuat să-i sprijine pe blasfemiatori, distribuind broșuri, documentîndu-se la Muzeul Britanic, îmbrăcat vesnic în acelasi costum cadrilat si aceeasi cravată de un roșu-aprins, dar palid, pătat, iritabil. Chiar așa, ce mai îndeletnicire – să nimicești religia!

Jacob a transcris un întreg pasaj din Marlowe[2].

Domnișoara Julia Hedge, sufrageta, își aștepta cărțile. Acestea nu soseau. Și-a umezit penița. A privit în jur. Privirea i-a fost atrasă de ultimele litere ale numelui lordului Macaulay. Și ea a citit toate numele din jurul cupolei – numele oamenilor mari care ne amintesc – „La naiba“, spuse Julia Hedge, „de ce nu au lăsat loc și pentru Eliot sau Brontë?“

Nefericită Julia! umezindu-și cu amărăciune penița și lăsîndu-și șireturile de la pantofi nelegate. Cînd i-au sosit cărțile,

[1] Herbert Henry Asquith (1852–1928), om politic, prim-ministru al Marii Britanii între anii 1908 și 1916. (n.tr.)

[2] Christopher Marlowe (1564–1593), dramaturg și poet elisabetan, contemporan cu Shakespeare.

s-a apucat de truda ei titanică, dar a observat cu ajutorul uneia din fibrele sensibilității ei exasperate cît de liniștiți, de nepăsători și cu cîtă cumpănire s-au apucat de treaba lor ceilalți cititori bărbați. Tînărul acela, de exemplu. Ce altceva avea el de făcut decît să copieze poezii? Iar ea trebuie să studieze statistica. Sînt mai multe femei decît bărbați. Da; dar dacă lași femeile să muncească la fel ca bărbații, ele vor muri mult mai repede. Ele se vor stinge. Acesta era argumentul ei. Din vîrful peniței ei curgea moarte, venin și amărăciune, și cum după-amiaza se scurgea anevoie, pomeții i s-au înroșit și în priviri îi juca o lumină.

Dar ce l-a făcut pe Jacob Flanders să-l citească pe Marlowe la Muzeul Britanic?

Tinerețea, tinerețea – ceva nestăpînit – ceva pedant. De exemplu, îi avem pe domnul Masefield[1], pe domnul Bennett[2]. Vîră-i în văpaia lui Marlowe și arde-i pînă se fac scrum. Să nu rămînă din ei nici o fărîmă. Nu fi evaziv cu cei de mîna a doua. Detestă-ți epoca. Făurește una mai bună. Și ca să realizezi aceasta, citește prietenilor eseuri incredibil de plicticoase despre Marlowe. Scop pentru care trebuie să confrunți diferite ediții la Muzeul Britanic. Trebuie s-o faci tu însuți. N-are rost să te încrezi în victorieni[3] care despică lucrurile sau în cei în viață, care sînt niște simpli gazetari. Viața viitorului depinde pe de-a întregul de șase tineri. Și cum Jacob era unul dintre ei, desigur că părea impunător și încrezut cînd întorcea paginile, și Julia Hedge, firește, simțea antipatie față de el.

Dar atunci, un bărbat cu fața ca o budincă a împins un bilețel spre Jacob și acesta, lăsîndu-se pe spate pe scaun, a început în șoaptă o conversație jenată și au plecat împreună (Julia Hedge nu-i pierdea din ochi), și au rîs tare (și-a zis ea) îndată ce au ajuns în hol.

Nimeni nu rîdea în sala de lectură. Era mișcare de colo-colo, se auzeau șușoteli, strănuturi însoțite de scuze și

[1] John Masefield (1878–1967), poet, dramaturg și critic englez, poet laureat (1930–1967)

[2] Arnold Bennett (1867–1931), romancier englez

[3] Cei care au trăit în timpul domniei reginei Victoria (1837–1901)

tuse bruscă îngrozitoare, lipsită de jenă. Lecția era pe sfîrșite. Pedagogii strîngeau exercițiile. Copiii leneși doreau să se întindă. Cei buni scriau sîrguincios – ah, a mai trecut o zi și ce puțin am făcut! și din cînd în cînd se auzea un oftat greu din întreaga adunare de ființe omenești, după care bătrînul acela umilitor tușea fără jenă și domnișoara Marchmont necheza ca un cal.

Jacob s-a întors tocmai la timp ca să restituie cărțile.

Acum cărțile fuseseră așezate la locul lor. În jurul cupolei erau răspîndite doar cîteva litere ale alfabetului. Așezate aproape una de alta într-un cerc în jurul cupolei se aflau operele lui Platon, Aristotel, Sofocle și Shakespeare, literatura Romei, Greciei, Chinei, Indiei și Persiei. O filă de poezie era lipită de alta, o literă poleită era aranjată lin alături de alta, creînd un înțeles adînc, o concentrare de frumusețe.

– Trebuie să luăm și ceaiul, a spus domnișoara Marchmont, cerîndu-și înapoi umbrela ponosită.

Domnișoara Marchmont dorea să ia ceaiul, dar niciodată nu se putea abține de a mai arunca o ultimă privire la colecția de sculpturi de marmură donată de lordul Elgin[1]. Le privea dintr-o parte făcînd semn cu mîna și murmurînd un cuvînt sau două de salut, ceea ce i-a făcut pe Jacob și pe ceilalți bărbați să se întoarcă. Ea le-a zîmbit binevoitor. Toate acestea făceau parte din filosofia ei – culoarea este sunet sau poate are ceva de a face cu muzica. Și, după ce își îndeplinise slujba, a pornit șonticăind la ceai. Era ora închiderii. Oamenii se adunaseră în hol ca să-și primească umbrelele.

Cel mai adesea, studenții își așteaptă rîndul foarte răbdători. Este liniștitor să stai și să aștepți, timp în care cineva cercetează discurile albe. Umbrela va fi desigur găsită. Dar acest fapt te poartă cu gîndul toată ziua la Macaulay, la Hobbes, la Gibbon; la cărți avînd formatul in octavo, in cvar-

[1] Este vorba de colecția de sculpturi din Partenon și din Templul Victoriei (Nike Apteros) din Atena aparținînd lui Fidias și altor mari artiști, care a fost achiziționată de Thomas Bruce, conte de Elgin, ambasador al Marii Britanii în Turcia, și adusă în Anglia între 1806–1812; din 1816 se află la Muzeul Britanic.

to, in folio; mintea se cufundă tot mai adînc în paginile ca fildeșul și în cărțile legate în marochin, în această profunzime de gîndire, această concentrare de cunoștințe. Bastonul lui Jacob era la fel ca toate celelalte; poate că încurcaseră despărțiturile.

În Muzeul Britanic există o minte uriașă. Țineți seama de faptul că acolo Platon stă față-n față cu Aristotel și Shakespeare cu Marlowe. Această imensă gîndire adunată aici este peste puterile oricărei minți de a o stăpîni. Totuși (deoarece le trebuie atîta timp ca să-ți găsească bastonul), nu te poți împiedica să gîndești cum ar putea cineva să vină cu un caiet, să șadă la masa de lucru și să citească totul de la început pînă la sfîrșit. Un om învățat este cel mai respectabil dintre toți – un om ca Huxtable de la Trinity despre care se spune că-și scrie toate scrierile în grecește și că ar fi putut să-i țină piept și lui Bentley[1]. Mai sînt apoi știința, tablourile, arhitectura – o gîndire uriașă.

Au împins bastonul pe tejghea.

Jacob stătea sub porticul Muzeului Britanic. Ploua. Great Russel Street era lăcuită și lucitoare – aici galben, acolo, în jurul farmaciei, roșu și albastru-deschis. Oamenii mergeau grăbiți pe lîngă zid; trăsurile zdrăngăneau pe străzi cam alandala. Ei, dar puțină ploaie nu strică nimănui. Jacob fugea ca și cum ar fi fost la țară; și, în seara aceea ședea la masă, tîrziu, cu pipa și cartea.

Ploua cu găleata. Muzeul Britanic forma o ridicătură masivă, imensă, foarte deschisă, foarte lucioasă în ploaie, la mai puțin de un sfert de milă depărtare de el. Mintea colosală era învelită în piatră; și în străfundurile ei fiecare compartiment era uscat și se afla la adăpost. Paznicii de noapte, luminînd în fugă cu lanternele cotoarele tomurilor de Platon și Shakespeare, aveau grijă ca în această zi de douăzeci și două februarie aceste comori să nu fie violate nici de flăcări, nici de șoareci, nici de spărgători – oameni săraci, foarte respectabili, cu soții și familii în cartierul Kentish Town, fac tot ce le stă în putință timp de douăzeci de ani să-i ocrotească pe Platon și pe

[1] Richard Bentley (1662–1742), erudit și critic englez

Shakespeare, și după aceea sînt înmormîntați în cimitirul Highgate.

Piatra acoperă trainic Muzeul Britanic, după cum osul acoperă rece plăsmuirile și înflăcărarea minții. Numai că aici mintea este mintea lui Platon și a lui Shakespeare; mintea aceasta a creat oale și statui, tauri mari și giuvaiere mici, și a traversat rîul morții neîncetat dintr-o parte într-alta căutînd un liman, acum înfășurînd trupul bine pentru somnul cel lung; acum punînd un bănuț pe ochi; acum întorcînd călcîiele cu scrupulozitate spre răsărit. Între timp, Platon își continuă dialogul în pofida ploii, a fluieratului după trăsuri, în ciuda femeii din fundătura din spatele Great Ormond Street care a venit acasă beată și strigă toată noaptea: „Deschideți-mi! Deschideți-mi!“

In strada de sub camera lui Jacob se înălțau glasuri. Dar el a citit mai departe. Căci la urma urmelor Platon continuă imperturbabil dialogul. Și Hamlet își rostește monologul. Iar statuile de marmură donate de lordul Elgin stau acolo toată noaptea, felinarul bătrînului Jones trezindu-l în amintire uneori pe Ulise sau un cap de cal, iar uneori o lucire de aur ori obrazul galben supt al unei mumii. Platon și Shakespeare continuă și Jacob, care citea *Phaidros* a auzit oameni strigînd în gura mare în jurul stîlpului de felinar și femeia care bătea tare în ușă și striga: „Dați-mi drumul să intru!“ de parcă din foc căzuse un cărbune sau o muscă odată căzută de pe tavan zăcea pe spate fiind prea slabă ca să se întoarcă.

Phaidros e foarte dificil. Și astfel, cînd în cele din urmă citești încontinuu intrînd în ritm, mergînd înainte, devenind pentru o clipă (după cît se pare) o părticică din această energie netulburată care se rostogolește calm, care alungă întunericul de cînd Platon s-a plimbat pe Acropole, este imposibil să te îngrijești de foc. Dialogul se apropie de sfîrșit. Platon și-a încheiat demonstrația. Demonstrația lui Platon este înmagazinată undeva în mintea lui Jacob și, timp de cinci minute, aceasta continuă drumul singură, înainte, în întuneric. Apoi, ridicîndu-se, el a dat perdelele la o parte și a văzut cu o uimitoare limpezime că familia Springett de vizavi se dusese la culcare, că ploua și că evreii și femeia străină de la capătul străzii stăteau lîngă cutia de scrisori și se certau.

De cîte ori se deschidea ușa și intra un nou-venit, cei care se aflau în cameră se mișcau ușor; cei care stăteau în picioare priveau peste umăr; cei care ședeau se opreau în mijlocul frazei. Ba cu lumina, ba cu vinul, ba cu zdrăngănitul unei ghitare, se întîmpla ceva emoționant de cîte ori se deschidea ușa. Cine sosea?

– Acesta-i Gibson.

– Pictorul?

– Dar continuă ceea ce spuneai.

Spuneau ceva ce era mult prea intim pentru a fi rostit deschis. Dar zgomotul glasurilor avea efectul unei cîrîitoare asupra minții micuței doamne Withers, speriind stoluri de păsărele care zburau în aer, apoi se așezau, și atunci ei îi era teamă, își ducea mîna la cap, își unea amîndouă mîinile în jurul genunchilor, îl privea pe Oliver Skelton cu teamă și spunea:

– Promite, promite că n-ai să spui la nimeni... el era atît de atent, atît de tandru. Discutau despre firea bărbatului ei. El era rece, spunea ea. Splendida Magdalen i-a luat pe neașteptate, brunetă, caldă, voluminoasă, abia atingînd iarba cu picioarele încălțate în sandale. Părul îi flutura; mătăsurile unduitoare păreau abia prinse în ace. O actriță desigur, cu un nimb de lumină însoțind-o în permanență. N-a spus decît „Draga mea“ și glasul ei a slobozit triluri tiroleze printre trecători alpine. Și s-a rostogolit pe podea și a cîntat, căci nu era nimic de spus, exclamînd „ah“ și „oh“. Apropiindu-se de ea, Mangin, poetul, stătea privind-o de sus, trăgînd din pipă. A început dansul.

Cărunta doamnă Keymer l-a rugat pe Dick Graves să-i spună cine este Mangin și a zis că văzuse prea multe de-astea la Paris ca să se mai scandalizeze. (Magdalen i se urcase pe genunchi; acum ea îi luase pipa și o ținea în gură.) „Cine este acela?“ a întrebat ea ținîndu-și ochelarii cînd au ajuns la Jacob, căci într-adevăr acesta părea liniștit, nu indiferent, ci precum un om care stă și privește pe o plajă.

– Oh, dragă, lasă-mă să mă sprijin de tine, a spus Helen Askey gîfîind, țopăind într-un picior deoarece șnurul de argint din jurul gleznei i se desfăcuse. Doamna Keymer s-a întors și a privit tabloul de pe perete.

– Privește-l pe Jacob, a spus Helen (cînd îl legau la ochi pentru a juca vreun joc).

Iar Dick Graves, fiind puțin beat, foarte fidel și foarte naiv, i-a spus că îl consideră pe Jacob cel mai ilustru om pe care l-a cunoscut vreodată. Și s-au așezat pe perne cu picioarele încrucișate și au vorbit despre Jacob, iar vocea lui Helen tremura fiindcă ei amîndoi i se păreau eroi și prietenia dintre ei, cu mult mai frumoasă decît prietenia dintre femei. Acum Anthony Pollett a invitat-o la dans și, în timp ce dansa, ea i-a privit peste umăr cum stăteau la masă și beau împreună.

Lumea splendidă – lumea plină de viață, rațională, viguroasă... Aceste cuvinte se referă la porțiunea de trotuar de lemn dintre Hammersmith și Holborn în luna ianuarie, între orele două și trei dimineața. Pe această porțiune călcau picioarele lui Jacob. Era sănătoasă și splendidă, deoarece într-o cameră, deasupra unei fundături, undeva aproape de Tamisa, se aflau cincizeci de oameni emoționați, volubili, prietenoși. Și apoi simpla plimbare pe trotuar (nu se zărea nici o trăsură sau polițist în jur) este de ajuns ca să te înveselească. Lunga buclă formată de Piccadilly, brodată cu diamante, se vede în cea mai favorabilă lumină cînd este goală. Un tînăr nu are de ce să se teamă. Dimpotrivă, chiar dacă nu a spus nimic genial, el e convins că nu se dă bătut. Era încîntat că l-a cunoscut pe Mangin; o admira pe femeia de pe podea; toți îi plăceau; toate acestea îi plăceau. Pe scurt, sunau toate tobele și trompetele. Măturătorii de stradă erau deocamdată singurii oameni din jur. E de prisos să spunem cît de binevoitor față de ei se simțea Jacob, ce plăcere îi făcea să intre descuind cu cheia ușa camerei lui; cum i se părea că aduce cu el în camera goală zece sau unsprezece oameni pe care nu-i cunoscuse cînd a ieșit; cum căuta ceva de citit și a găsit, dar nu a citit fiindcă l-a furat somnul.

Într-adevăr, tobe și trompete nu este o vorbă goală. E adevărat, Piccadilly și Holborn, și salonul gol, și salonul plin cu cincizeci de oameni pot în orice clipă să slobozească muzică în jur. Femeile se emoționează poate mai ușor decît bărbații. Rareori vorbește cineva despre acest lucru și, cînd vezi mulțimea traversînd Podul Waterloo ca să prindă trenul direct de Surbiton, ai putea crede că îi împinge înainte rațiunea. Nu, nu. Tobele și trompetele îi împing. Numai că, dacă te abați

într-una din acele mici arcade de pe Podul Waterloo ca să meditezi asupra lucrurilor, probabil că totul ți se va părea harababură și mister.

Traversează podul fără încetare. Uneori în mijlocul căruțelor și omnibuzelor se ivește un camion cărînd copaci mari de pădure legați cu lanțuri. Apoi, poate, furgonul unui zidar cu pietre funerare purtînd inscripții proaspete care amintesc cum cineva a iubit pe cineva care este înmormîntat la Putney. După care automobilul din față se smucește înainte și pietrele funerare trec prea repede ca să mai poți citi și restul. Șuvoiul de oameni nu încetează nici o clipă să treacă din partea dinspre Surrey către Strand; dinspre Strand către Surrey. S-ar zice că săracii s-au dus să prade orașul și acum se întorceau la locuințele lor ca niște gîndaci care aleargă cu pași mărunți în gropile lor, căci bătrîna aceea șonticăie de-a binelea spre Waterloo ținînd strîns un săculeț lucios, de parcă ea ar fi fost afară la lumină și acum ar lua-o la sănătoasa spre cocioaba ei subterană cu niște oase de pui curățate de carne. Pe de altă parte, deși vîntul este aspru și le bate în față, fetele acelea de acolo, care merg mînă în mînă, cîntînd un cîntec cît le ține gura, par să nu simtă nici frig, nici jenă. Nu au pălării. Ele jubilează.

Vîntul a ridicat valurile. Rîul aleargă sub noi și bărbații care stau pe șlepuri trebuie să se aplece cu toată greutatea pe fusul cîrmei. O prelată neagră este legată peste o încărcătură voluminoasă de aur. Grămezi de cărbuni lucesc stins. Ca de obicei, zugravii sînt suspendați pe scînduri dintr-o parte în cealaltă a hotelurilor de pe malul rîului și în ferestrele hotelurilor licăresc deja puncte de lumină. Pe partea cealaltă orașul este alb ca de bătrînețe; Catedrala Sf. Pavel se înalță albă deasupra clădirilor sculptate, ascuțite sau dreptunghiulare de lîngă ea. Numai crucea strălucește roz-aurie. Dar în ce secol ne aflăm? Cortegiul acesta dinspre Surrey spre Strand a existat oare întotdeauna? Bătrînul acela tot traversează podul de șase sute de ani, cu o mulțime de copii în spatele lui, deoarece este beat sau orbit de mizerie, și înfășurat cu bulendre vechi așa cum ar fi putut să poarte pelerinii. El pleacă tîrșindu-și picioarele. Nimeni nu stă pe loc.

Se pare că am mers în ritmul muzicii, poate al vîntului și al rîului, poate al acelorași tobe și trompete – încîntarea și tumultul sufletului. Asta-i bună, pînă și cei nefericiți rîd, și polițistul, departe de a-l dezaproba pe omul beat, îl cercetează cu umor, iar băiețașii fug îndărăt iarăși, și funcționarul de la Somerset House[1] nu are decît sentimente de îngăduință pentru el, și omul care citește jumătate de pagină din *Lothair* la standul de cărți meditează cu mărinimie cu ochii ridicați de pe ziar, iar fata șovăie la traversare și-și întoarce spre el privirea luminoasă și totuși vagă a tinerilor. Luminoasă și totuși vagă. Ea are poate douăzeci și doi de ani. Are înfățișare sărăcăcioasă. Trece drumul și privește ghioceii-de-grădină și lalelele roșii din vitrina florăriei. Ezită și o pornește apoi în direcția Temple Bar. Merge repede și totuși orice o distrage. Acum pare să vadă, acum pare să nu observe nimic.

[1] Clădire care adăpostește arhivele centrale din Anglia.

Capitolul X

În cimitirul părăsit al parohiei St. Pancras, Fanny Elmer rătăcea printre monumentele funerare albe care se sprijină de zid, călcînd pe iarbă ca să citească un nume, grăbindu-se cînd se apropia paznicul, ajungînd în grabă în stradă, trecînd cînd pe lîngă o vitrină cu porțelanuri albastre, cînd încercînd să recupereze timpul pierdut, intrînd brusc într-o brutărie să cumpere cornuri, dar și prăjituri și pornind din nou mai departe, astfel încît, dacă vrea cineva s-o urmeze, trebuie să lungească pasul. Totuși, înfățișarea ei sărăcăcioasă nu era cea a unei femei neglijente. Purta ciorapi de mătase și pantofi cu catarame de argint, numai pana roșie de la pălărie îi atîrna și încheietoarea poșetei era slabă, căci în timp ce mergea i-a căzut din ea un exemplar din programul muzeului Doamnei Tussaud[1]. Avea glezne de cerb. Fața îi era ascunsă. Desigur, în acest amurg, mișcările repezi, privirile fugare și speranțele avîntate sînt ceva destul de firesc. Ea a trecut chiar pe sub fereastra lui Jacob.

Casa era plicticoasă, întunecată și tăcută. Jacob era acasă, ocupat cu o problemă de șah, tabla fiind așezată pe un scăunel pe care-l ținea între genunchi. Cu o mînă își atingea ușor părul de la spate. El a mișcat încet regina albă înainte și a ridicat-o din pătratul ei; apoi a pus-o din nou în același loc. Și-a umplut pipa; a meditat; a mișcat doi pioni; a înaintat cu calul de alb; după aceea a stat meditînd cu un deget pe nebun. Atunci Fanny Elmer a trecut pe sub fereastră.

[1] Cunoscutul muzeu din Londra conținînd figuri omenești de ceară în mărime naturală

Era în drum spre Nick Bramham, pictorul căruia îi servea drept model.

Ea poza într-o broboadă spaniolă înfloratã, ținînd în mînă un roman de senzație.

„Puțin mai jos, nițel mai destinsă, așa – e mai bine, așa e bine“, mormăia Bramham care îi desena portretul. Și în același timp fuma, și era tăcut din fire. Capul lui ar fi putut să fie opera unui sculptor care dăduse formă frunții, întinsese gura și lăsase amprentele degetului mare și urmele celorlalte degete în argilă. Ochii însă nu fuseseră niciodată închiși. Erau mai degrabă proeminenți și cam injectați, ca și cum s-ar fi uitat fix prea mult timp, și, cînd vorbea, ei arătau neliniștiți pentru o clipă, dar continuau să se zgîiască. Deasupra capului ei atîrna o lampă electrică fără abajur.

Cît despre frumusețea femeilor, ea este ca lumina pe mare, niciodată nerămînînd constantă pe un singur val. Toate femeile posedă frumusețe și toate o pierd. Acum ea este plicticoasă și greoaie, acum transparentă ca un pahar suspendat în aer. Fețele imobile sînt cele plicticoase. Iat-o pe Lady Venice expusă asemenea unui monument pentru a fi admirată, dar sculptată în alabastru pentru a fi așezată pe policioara căminului și a nu fi niciodată scuturată de praf. O brunetă gătită, întreagă din cap pînă în picioare, slujește doar ca o ilustrație pentru a sta pe masa din salon. Femeile de pe stradă au fețele ca niște cărți de joc; contururile umplute exact cu roz sau galben și cu linia în jurul lor bine desenată. Atunci, la o fereastră de la ultimul etaj, aplecîndu-se în afară, privind în jos, zărești frumusețea însăși; ori într-un colț în omnibuz, ori stînd pe vine într-un șanț – frumusețe înfocată ce devine brusc grăitoare pentru a dispărea o clipă mai tîrziu. Nimeni nu se poate bizui pe ea și nu o poate dobîndi ambalată în hîrtie. Nimic nu-i de cîștigat din magazine și, Dumnezeu știe, dar ar fi mai bine să stai acasă decît să bîntui vitrinele de sticlă în plăci turnate în speranța că vei șterpeli din ele strălucitorul smarald, rubinul aprins, și să rămîi teafăr. Sticla albastră dintr-o farfurioară își pierde luciul la fel de repede ca mătasea. Astfel, dacă vorbești despre o femeie frumoasă vrei să zici doar ceva care zboară

repede și care pentru o clipă folosește ochii, buzele sau obrajii lui Fanny Elmer, de exemplu, pentru a străluci.

Nu era frumoasă, așa țeapănă cum stătea; buza de jos îi ieșea prea mult în afară; nasul îi era prea mare, ochii – prea apropiați unul de altul. Era o fată slabă cu obrajii strălucitori și părul negru, acum îmbufnată sau doar amorțită de nemișcare. Cînd Bramham a rupt în două cărbunele de desen, ea a tresărit. Bramham s-a înfuriat. S-a așezat pe vine în fața mașinii de gătit cu gaz ca să-și încălzească mîinile. În acest răstimp ea a privit desenul. El a mormăit. Fanny a îmbrăcat un capot și a pus ceainicul la fiert.

– La naiba, e prost, spuse Bramham.

Fanny a căzut pe podea, și-a prins mîinile în jurul genunchilor și l-a privit, ochii ei frumoși – da, frumusețea plutind prin cameră, străluci acolo pentru o clipă. Ochii lui Fanny păreau să întrebe, să compătimească, să întruchipeze pentru o secundă însăși dragostea. Dar ea exagera. Bramham n-a observat nimic. Și cînd ceainicul a început să fiarbă, ea s-a ridicat în pripă, mai degrabă ca un mînz sau un cățeluș decît ca o femeie iubitoare.

Atunci Jacob s-a dus la fereastră și stătea acolo cu mîinile în buzunare. Domnul Springett de vizavi a ieșit, a privit vitrina magazinului său și a intrat din nou în casă. Copiii s-au perindat prin fața ochilor, măsurând cu privirea bețișoarele roz de zaharicale. Furgoneta lui Pickford a trecut legănîndu-se pe stradă. Un băiețel se învîrtea repede pe o funie. Jacob a plecat de la fereastră. Două minute mai tîrziu, el deschidea ușa principală și o pornea în direcția Holborn.

Fanny Elmer și-a luat mantia din cuier. Nick Bramham a scos acele din desen și l-a răsucit sub braț. Au stins lumina și au pornit pe stradă continuîndu-și drumul printre oameni, automobile, omnibuze, căruțe, pînă cînd au ajuns la piața Leicester, cu cinci minute înaintea lui Jacob, deoarece drumul lui era ceva mai lung și el fusese oprit de o masă de oameni care așteptau să-l vadă pe rege trecînd în automobil, așa încît Nick și Fanny se rezemau deja de balustradă pe promenada de

la Empire cînd Jacob a împins ușile batante și și-a luat locul alături de ei.

– Salut, nici nu te-am observat, a spus Nick cinci minute mai tîrziu.

– Nu vorbi prostii, a zis Jacob.

– Domnișoara Elmer, a spus Nick.

Jacob și-a scos pipa din gură foarte stîngaci.

Era foarte stîngaci. Și cînd s-au așezat pe o canapea de pluș și între ei și scenă se înălța fumul, și au auzit în depărtare vocile înalte și orchestra veselă a început să cînte la momentul oportun el era încă stîngaci, dar Fanny Elmer și-a zis: „Ce voce frumoasă!“ Ea se gîndea cît de puține vorbe spusese și totuși cît de hotărîte erau. Se gîndea cît de impunători și distanți sînt tinerii, și cît de insensibili sînt, și cît de liniștit ai putea să șezi lîngă Jacob și să-l privești. Și cît de copilăros ar fi el, își zicea ea, venind acasă seara obosit, și cît de maiestuos, poate puțin cam arogant. „Dar eu n-aș ceda“, își zicea ea. El s-a ridicat și s-a rezemat de balustradă. În jurul lui plutea fumul.

Și frumusețea tinerilor pare să fie veșnic înconjurată de ceață, oricît de pasionați ar alerga ei după mingea de fotbal sau ar lovi mingea de crichet, ar dansa, ar alerga ori ar colinda pe drumuri. Este posibil ca ei s-o piardă, curînd. Este posibil ca ei să privească în ochii eroilor îndepărtați și să-și ia locul printre noi pe jumătate disprețuindu-ne, gîndea ea (vibrînd ca o coardă de vioară la care să cînți și să plesnească). Oricum, lor le place liniștea și vorbesc frumos, fiecare cuvînt căzînd ca un disc nou turnat, nu trăncăneala măruntă pe care o auzi la fete; iar ei se mișcă cu hotărîre, ca și cînd ar ști cît timp trebuie să stea și cînd să plece – oh, dar domnul Flanders s-a dus numai să ia un program.

– Dansatorii vor apărea chiar la sfîrșit, a spus el cînd s-a întors.

Și nu e oare plăcut, continuă Fanny să cugete, să vezi cum tinerii scot o mulțime de monede de argint din buzunarele pantalonilor și le privesc, în loc de a avea o mulțime într-o pungă?

Apoi iat-o pe ea însăși, rotindu-se pe scenă în volane albe, iar muzica era dansul și vitalitatea propriului suflet și întreaga alcătuire, legănare și mecanismul lumii se contopeau lin în

acele repezi vîrtejuri și căderi, socotea ea, stînd nemișcată rezemată de balustradă la doi pași de Jacob Flanders.

Mănușa ei neagră răsucită a căzut pe podea. Cînd Jacob i-a dat-o, ea a tresărit furioasă. Căci nicicînd n-a mai existat o pasiune mai absurdă. Și o clipă lui Jacob i-a fost teamă de ea – atît este de vehement, de primejdios cînd tinerele stau nemișcate, țin mîinile strîns pe balustradă, se îndrăgostesc.

Era la mijlocul lunii februarie. Pe acoperișurile din suburbia Hampstead Garden plutea o ceață tremurătoare. Era prea cald ca să te plimbi. Un cîine lătra la nesfîrșit în vale. Pe cîmpie se întindeau umbre nestatornice.

După o boală lungă trupul este istovit, pasiv, gata să primească bunătatea, dar incapabil s-o păstreze. Lacrimi țîșnesc și curg cînd cîinele latră în vale, copiii zburdă cu cercurile, ținutul se întunecă și se luminează. Pare acoperit de un văl. „Ah, dar desenează vălul mai gros ca să nu leșin de atîta farmec“, suspină Fanny Elmer, în timp ce ședea pe o bancă în Judges Walk Street privind Hampstead Garden Suburb. Dar cîinele continua să latre. Pe drum claxonau automobilele. Auzi un iureș și un bîzîit în depărtare. Inima ei era cuprinsă de neliniște. S-a ridicat și a pornit. Iarba era de un verde proaspăt, soarele – fierbinte. De jur împrejurul lacului, copiii se aplecau pentru a lansa bărcuțe pe apă sau erau trași înapoi țipînd de către doici.

La miezul zilei, femeile tinere se plimbă la aer. Toți bărbații sînt ocupați în oraș. Ele stau pe marginea lacului albastru. Adierea proaspătă a vîntului împrăștie glasurile copiilor în toate părțile. „Copiii *mei*“, cugeta Fanny Elmer.

Femeile stau în jurul lacului și alungă cîinii mari lățoși care se zbenguie. Pruncii sînt legănați domol în cărucior. Ochii tuturor doicilor, mamelor și femeilor care se plimbă sînt puțin împăienjeniți, cufundați. Dau ușor din cap în loc de a răspunde cînd țîncii le trag de fuste rugîndu-le să plece.

Fanny s-a mișcat din loc auzind un strigăt în înaltul văzduhului – probabil fluierul unui muncitor. Acum, între copaci se auzea sturzul scoțînd triluri, vibrații de bucurie în aerul cald,

dar teama părea să-l îmboldească, și-a zis Fanny; de parcă era prea îngrijorat avînd inima plină de atîta bucurie – de parcă era privit cînd cînta și era împins de neliniște să cînte. Iată! Neliniștit, a zburat în copacul următor. Ea îi auzi cîntecul mai slab. Dincolo de acesta se auzea huruitul roților și vuietul vîntului.

Ea a cheltuit zece peni pentru masa de prînz.

– Scumpo, domnișoară, și-a uitat umbrela, a bombănit femeia cu haine pestrițe din cabina de sticlă de lîngă ușa magazinului Express Dairy Company.

– Poate c-am s-o ajung din urmă, a răspuns Milly Edwards, chelnerița cu cosițe deschise, și a zbughit-o pe ușă.

– N-are rost, a zis ea, întorcîndu-se o clipă mai tîrziu cu umbrela ieftină a lui Fanny. Și-a dus mîinile la cosițe.

– Oh, ușa aia! a bombănit casierița.

Mîinile ei erau acoperite cu mănuși negre fără degete și vîrfurile degetelor care trăgeau fîșiile de hîrtie înăuntru erau umflate ca niște cîrnați.

– O porție de plăcintă și legume. O cafea mare și gogoși. Ouă pe pîine prăjită. Două prăjituri cu fructe.

Așa hăpăiau vocile ascuțite ale chelneriților. Clienții ascultau aprobator cum li se repetă comenzile, vedeau cum este servită masa alăturată într-o stare de așteptare. În cele din urmă li se aduceau și lor ouăle pe pîine prăjită. Privirile lor nu mai rătăceau.

Cuburi umede de plăcinte cădeau în gurile deschise ca niște săculețe triunghiulare.

Nelly Jenkinson, dactilografa, își fărîmița prăjitura cu destulă indiferență. De cîte ori se deschidea ușa, ea își ridica privirea. Ce aștepta oare să vadă?

Negustorul de cărbuni citea ziarul *Telegraph* fără să se oprească, n-a nimerit farfurioara și, pipăind distrat, a pus ceașca pe fața de masă.

– Ai mai auzit vreodată o asemenea impertinență? a încheiat doamna Parsons, curățîndu-și firimiturile de pe blănuri.

– Lapte cald și plăcintă pentru o persoană. O cană de ceai. Chiflă și unt, strigau chelneriţele.

Ușa se deschidea și se închidea.

Așa este viața persoanelor în vîrstă.

E curios să privești valurile stînd într-o barcă. Iată trei cam de aceeași mărime care vin cu regularitate unul după altul. Apoi, grăbindu-se în spatele lor, vine un al patrulea foarte mare și amenințător; el ridică barca; merge mai departe; se pierde cumva fără să fi dus nimic la bun sfîrșit; se domolește împreună cu celelalte.

Ce poate fi mai violent decît mișcarea crengilor în timpul unei furtuni, copacul cedînd de la trunchi pînă în vîrful crengii, fluturînd și înfiorîndu-se după cum bate vîntul, totuși nezburînd niciodată aiurea în dezordine?

Grîul se agită și se umilește de parcă s-ar pregăti să se smulgă din rădăcini, și totuși rămîne legat de pămînt.

De ce, de la aceleași ferestre, chiar și în amurg, vezi o izbucnire pe stradă, o răsuflare avînd parcă brațe întinse, ochi plini de dorință, gura larg deschisă. Și atunci ne potolim și devenim împăciuitori. Căci, dacă exaltarea ar dura mai mult, am fi împrăștiați de vînt în aer ca spuma. Prin noi ar luci stelele. Ar trebui să plutim în furtună ca picăturile de sare – cum se și întîmplă uneori. Căci spiritele înflăcărate nici nu vor să audă de o asemenea legănare. Pentru ele nu există nici un fel de legănare sau hoinăreală. Nici un fel de ipocrizie sau odihnă tihnită, sau binevoitoare presupunere că unul este aidoma celuilalt, că focul e fierbinte, vinul – plăcut, extravaganța – un păcat.

– Oamenii sînt atît de drăguți cînd ajungi să-i cunoști!

– N-aș putea să mă gîndesc urît la ea. Nu trebuie să uităm. Dar Nick, poate, și, poate, și Fanny Elmer, crezînd orbește în adevărul de moment, se fac nevăzuți, pișcă obrazul, dispar ca o ploaie bruscă cu grindină.

„Oh!“, a exclamat Fanny dînd buzna în studio cu o întîrziere de trei sferturi de oră deoarece dăduse tîrcoale căminului pentru copiii părăsiți doar în speranța că-l va vedea pe Jacob

pe stradă, scoțîndu-și cheia și deschizînd ușa, „mă tem că am întîrziat“, la care Nick nu a scos o vorbă, iar Fanny a devenit sfidătoare.

– N-am să mai vin niciodată! a strigat ea în cele din urmă.

– Atunci să nu mai vii, a răspuns Nick, iar ea a luat-o la goană fără a-i ura nici măcar noapte bună.

Ce minunată era – rochia aceea în magazinul Evelinei de lîngă Shaftesbury Avenue! Era ora patru într-o zi frumoasă de aprilie și era oare Fanny ființa care să petreacă ora patru într-o zi frumoasă în casă? Alte fete de pe aceeași stradă ședeau aplecate deasupra registrelor contabile sau treceau cu un aer obosit fire lungi prin mătase și voal; sau, împodobite cu panglici în magazinul Swan and Edgar's, adunau la iuțeală bănuț cu bănuț pe dosul notei de plată și răsuceau un iard și trei sferturi de hîrtie de mătase și-l întrebau pe următorul client: „Cu ce vă servim?“

În magazinul Evelinei de lîngă Shaftesbury Avenue îmbrăcămintea pentru femei era prezentată în raioane separate. În stînga erau fuste. În mijloc, încolăcit în jurul unui stîlp, era un boa din pene. Așezate aidoma capetelor răufăcătorilor la Temple Bar, se vedeau pălăriile – verzi și albe, înconjurate cu o coroană subțire sau lăsate în jos sub pene de culori închise. Și pe covor se găsea încălțămintea – cu vîrful auriu sau din piele lăcuită cu incizii de un roșu-intens.

Admirate de privirile femeilor, pe la ora patru hainele erau murdare ca prăjiturile din vitrina unei brutării. Fanny le privea și ea.

Pe Gerrard Street venea un bărbat înalt, îmbrăcat într-o haină jerpelită. Pe vitrina Evelinei s-a lăsat o umbră – umbra lui Jacob, deși nu era Jacob. Și Fanny s-a întors și a pornit pe Gerrard Street dorind să fi citit si ea cărti. Nick nu citea niciodată cărți, nu discuta niciodată despre Irlanda sau despre Camera Lorzilor, și ce să mai spunem despre unghiile lui! Ea va învăța latina și-l va citi pe Vergiliu. Ea fusese o cititoare pasionată. Îl citise pe Scott; îl citise pe Dumas. La școala de arte Slade nimeni nu citea. Dar la Slade nimeni nu o cunoștea pe Fanny și nu bănuia cît de lipsit de conținut i se părea totul; pasiunea pentru cercei, pentru dans, pentru Tonks și Steer –

cînd numai francezii știau de fapt să picteze, după cum spunea Jacob. Căci modernii erau ușuratici, iar pictura era cea mai puțin respectabilă dintre arte. Și de ce să citești altceva în afară de Marlowe și Shakespeare, spunea Jacob, și Fielding, dacă vrei să citești romane?

– Fielding, a răspuns Fanny, cînd bărbatul din șoseaua Charing Cross a întrebat-o ce dorește.

A cumpărat deci *Tom Jones.*

La ora zece dimineața, într-o cameră pe care o împărțea cu o învățătoare, Fanny Elmer citea *Tom Jones* – cartea aceea plină de mister. Căci lui Jacob îi plac poveștile astea plicticoase despre oameni cu nume ciudate (gîndea Fanny). Femeile lipsite de gust, cărora nu le pasă cum își încrucișează picioarele, citesc *Tom Jones* – o carte plină de mister; căci este ceva în cărți, cugeta Fanny, și, dacă aș fi fost învățată, mi-ar fi plăcut mai mult decît cerceii și florile, oftă ea, gîndindu-se la coridoarele de la școala de arte Slade și la balul mascat de săptămîna viitoare. Nu avea ce să îmbrace.

Ei sînt sinceri, cugeata Fanny Elmer, punîndu-și picioarele pe policioara căminului. Unii oameni sînt astfel. Nick poate că e sincer, numai că el era atît de neghiob! Iar femeile nu sînt niciodată – în afară de domnișoara Sargent, dar ea pleca la ora prînzului și-și dădea importanță. Ședeau acolo seara liniștiți și citeau, gîndea ea. Nu se duceau la music-hall, nu se abăteau să se uite la vitrinele magazinelor, nu-și purtau unul altuia lucrurile, ca Robertson care purtase broboada ei, iar ea purtase jiletca lui, ceea ce Jacob făcea cu foarte mare stîngăcie, căci lui îi plăcea *Tom Jones.*

Cartea se afla în poala ei, scrisă pe două coloane, la prețul de trei șilingi jumătate; cartea plină de mister în care cu atîta amar de ani în urmă Henry Fielding a dojenit-o pe Fanny Elmer, într-o proză desăvîrșită, pentru că admira îmbrăcămintea de culoare roșu-intens, a spus Jacob. Deoarece el nu citea niciodată romane moderne. Lui îi plăcea *Tom Jones.*

– Chiar îmi place *Tom Jones,* a spus Fanny la ora cinci și jumătate în aceeași zi de aprilie, cînd Jacob, care ședea în fotoliul din fața ei, și-a scos pipa din gură.

Vai! Femeile mint. Nu însă și Clara Durrant. O minte desăvîrșită; o fire deschisă; o fecioară înlănțuită de o stîncă (undeva lîngă piața Lowndes) turnînd veșnic ceai unor bărbați bătrîni îmbrăcați în jiletci albe, cu ochi albaștri, care te privea drept în față și cînta Bach. Dintre toate femeile, pe ea o respecta Jacob cel mai mult. Dar să stai la o masă cu pîine și unt, alături de matroane învești mîntate în pluș și să nu-i spui Clarei Durrant mai mult decît îi vorbea Benson papagalului cînd bătrîna domnișoară Perry turna ceai era o ofensă inadmisibilă adusă libertății și bunei-cuviințe a firii omenești – sau cuvinte în acest sens. Fiindcă Jacob n-a scos o vorbă. Își ținea doar privirea ațintită asupra focului. Fanny a pus jos cartea.

Ea cosea sau împletea.

– Ce e asta? a întrebat Jacob.

– Pentru dansul de la Slade. Și a adus pălăria, pantalonii, pantofii cu pompoane roșii. Ce-ar trebui să poarte?

– Eu o să fiu la Paris, zise Jacob.

Și ce rost au balurile mascate și costumele? își zise Fanny. Întîlnești aceiași oameni; porți aceleași haine; Mangin se îmbată, Florinda șade pe genunchii lui. Chiar acum ea cochetează în mod rușinos cu Nick Bramham.

– La Paris? întrebă Fanny.

– În drum spre Grecia, răspunse el. Deoarece, a spus el, nimic nu este mai detestabil ca Londra în luna mai.

El o va uita.

O vrabie a zburat pe lîngă fereastră tîrînd un pai – un pai dintr-un stog ce se înălța lîngă un pătul din curtea unei ferme. Bătrînul prepelicar cafeniu adulmeca în jurul clăii în căutarea unui șobolan. Crengile de deasupra ale ulmului sînt deja pătate de cuiburi. Castanii și-au făcut vînt cu evantaiul crengilor și fluturii zboară mîndri deasupra aleilor din pădure. Poate că fluturele-cardinal se ospătează pe un stîrv în putrefacție la rădăcina unui stejar, după cum spune Morris.

Fanny credea că toate acestea își aveau sorgintea în *Tom Jones*. El putea pleca de unul singur cu o carte în buzunar; ca să privească bursucii. La ora opt și jumătate va lua trenul și se va plimba toată noaptea. El vedea insecte producătoare de lumină și aducea acasă licurici închiși în cutii de pilule. Va vîna împreună cu cei din New Forest Staghounds. Toate acestea își

aveau originea în *Tom Jones*. Iar el va pleca în Grecia cu o carte în buzunar și pe ea o va uita.

Ea și-a adus oglinda cu mîner. Aceasta era fața ei. Și dacă oare capul lui Jacob ar fi înfășurat într-un turban? Aceasta era fața lui. Ea a aprins lampa. Dar așa cum lumina zilei pătrundea prin fereastră, numai jumătate din față îi era luminată de lampă. Și deși el arăta grozav, splendid și va renunța la vînătoare, a spus el, și va veni la balul de la Slade travestit în cavaler turc sau în împărat roman (și el i-a îngăduit să-i înnegrească buzele și și-a încleștat dinții, și s-a încruntat în oglindă), totuși – *Tom Jones* era acolo.

Capitolul XI

– Archer va fi mîine la Gibraltar, a spus doamna Flanders cu acea tandrețe pe care mamele o arată așa de des fiilor celor mai în vîrstă.

Poșta pe care o aștepta (plimbîndu-se pe Dods Hill, în timp ce deasupra capului ei clopotele întîmplătoare ale bisericilor cîntau o melodie, ceasul bătînd ora patru chiar în mijlocul notelor ce vibrau în aer; iarba împurpurîndu-se sub un nor de furtună; și cele două duzini de case ale satului ghemuite, nespus de umile, întovărășindu-se sub o frunză de umbră), poșta, cu mesajele ei de tot felul, scrisori cu adrese scrise apăsat, altele cu scriere aplecată, timbrate cînd cu timbre englezești, cînd cu timbre coloniale, iar uneori marcate cu o linie galbenă, poșta era gata să răspîndească un număr incalculabil de mesaje în întreaga lume. Dacă noi cîștigăm ceva sau nu de pe urma acestui obicei de a comunica excesiv nu putem spune. Dar că scrierea scrisorilor se practică în scopuri mincinoase în zilele noastre mai cu seamă de către tinerii care călătoresc pe meleaguri străine pare destul de probabil.

De exemplu, luați această scenă. Iată-l pe Jacob Flanders ajuns în străinătate și fiind gata să-și întrerupă călătoria la Paris. (Bătrîna domnișoară Birkbeck, verișoara mamei lui, murise în luna iunie și-i lăsase o sută de lire sterline.)

– Nu e nevoie să mai repeți povestea asta afurisită, Cruttendon, a spus Mallinson, micul pictor chel care ședea la o masă de marmură pătată cu cafea și purtînd urme de la paharele de vin, vorbind foarte repede și, desigur, beat de-a binelea.

– Ei, Flanders, ai terminat de scris mamei tale? a întrebat Cruttendon cînd Jacob a venit și și-a ocupat locul alături de ei, ținînd în mînă un plic adresat doamnei Flanders, în apropiere de Scarborough, Anglia.

– Tu îl susții pe Velasquez? a întrebat Cruttendon.

– Pe legea mea că da, a zis Mallinson.

– Întotdeauna face așa, a spus Cruttendon iritat.

Jacob l-a privit pe Mallinson cu o stăpînire de sine nemăsurată.

– Îți voi spune cele trei lucruri sublime care au fost tratate în întreaga literatură, a izbucnit Cruttendon. „Atîrnă acolo ca un rod sufletul meu“, a început el...

– Nu-l asculta pe unul căruia nu-i place Velasquez, a zis Mallinson.

– Adolphe, să nu-i mai dai vin domnului Mallinson, a spus Cruttendon.

– Joc cinstit, joc cinstit, a spus Jacob nepărtinitor. Lasă-l pe om să se îmbete dacă dorește. Acesta-i Shakespeare, Cruttendon. Aici sînt de acord cu tine. Shakespeare a avut mai mult curaj decît toate aceste broaște afurisite laolaltă. „Atîrnă acolo ca un rod sufletul meu“, a început el citînd pe un ton melodios retoric, învîrtind în aer paharul de vin. „Să te ia dracu de smintit galben la față!“ a exclamat el în timp ce vinul s-a revărsat peste buza paharului.

„Atîrnă acolo ca un rod sufletul meu“, au început să spună Cruttendon și Jacob în același timp, și amîndoi au izbucnit în rîs.

– Afurisitele astea de muște, a spus Mallinson ducîndu-și mîna ușor la capu-i chel. Drept ce mă iau?

– Ceva ce miroase frumos, a răspuns Cruttendon.

– Tacă-ți gura, Cruttendon, a zis Jacob. Băiatul e lipsit total de maniere, i-a explicat el foarte politicos lui Mallinson. Vrea să-i facă pe oameni să renunțe la băutură. Ascultă. Eu vreau ciolan la grătar. Cum se spune ciolan la grătar în franțuzește? Ciolan la grătar, Adolphe. Ei, găgăuților, nu înțelegeți?

– Și am să-ți spun, Flanders, cel de-al doilea lucru cel mai frumos din întreaga literatură, a zis Cruttendon, coborîndu-și picioarele pe podea și rezemîndu-se de-a curmezișul mesei, astfel încît fața lui aproape că o atingea pe a lui Jacob.

– Foaie verde lapte acru, l-a întrerupt Mallinson, bătînd tactul cu degetele pe masă. Lucrul ne-mai-pomenit de frumos din întreaga literatură... Cruttendon e un băiat foarte bun, a spus el confidențial. Dar e cam neghiob. Și și-a smucit capul înainte.

Ei bine, despre aceasta nu i s-a spus niciodată doamnei Flanders nici o vorbă, și nici ce s-a întîmplat după ce au achitat nota de plată și au părăsit restaurantul, și au pornit pe jos pe Boulevard Raspaille.

Apoi iată un alt crîmpei de conversație, timpul, în jurul orei unsprezece dimineața; locul, un studio, și ziua, duminică.

– Îți spun eu, Flanders, a zis Cruttendon. Aș putea la fel de bine avea un mic tablou de Mallinson ca și un Chardin. Și cînd spun aceasta... stoarse capătul unui tub aproape gol... Chardin a fost un mare grangur... Acum el le vinde ca să aibă cu ce-și plăti masa. Dar așteaptă pînă cînd vor pune negustorii mîna pe el. Un mare grangur – oh, un grangur foarte mare.

– E o viață nemaipomenit de plăcută să te afli în treabă aici. Totuși, e o artă insipidă, Cruttendon. Se plimba dintr-o parte în alta prin cameră. Iată-l pe acest Pierre Lonys. Luă o carte.

– Ei, bunul meu domn, ai de gînd să te liniștești? a întrebat Cruttendon.

– Aceasta e o lucrare temeinică, a spus Jacob, așezînd o pînză în picioare pe un scaun.

– Oh, asta am făcut-o cu foarte mult timp în urmă, a zis Cruttendon, uitîndu-se peste umăr.

– După părerea mea, ești un pictor destul de priceput, a spus Jacob după un timp.

– Acum, dacă vrei să vezi ce fac în momentul de față, a zis Cruttendon, punînd o pînză în fața lui Jacob. Iată! Asta e. Așa mai merge. Asta e..., el și-a mișcat degetul mare formînd un cerc în jurul unui glob de lampă vopsit în alb.

– O lucrare cît se poate de serioasă, a spus Jacob îndepărtîndu-și picioarele în fața ei. Dar ceea ce aș vrea să-mi explici...

În cameră intră domnișoara Jinny Carslake, palidă, pistruiată, bolnăvicioasă.

– Oh, Jinny, uite un prieten. Flanders. E englez. Bogat. Are relații în lumea bună.

– Continuă, Flanders...

Jacob a păstrat tăcerea.

– Aceasta este – nu este bine, a zis Jinny Carslake.

– Nu, a răspuns Cruttendon cu hotărîre. Nu se poate. El a luat pînza de pe scaun și a pus-o pe podea cu spatele spre ei.

– Luați loc, doamnelor și domnilor! Domnișoara Carslake este de prin părțile tale, Flanders. Din Devonshire. Foarte bine. Și ea este o fiică a bisericii. Oaia neagră a familiei. Mama ei îi scrie niște scrisori de felul acesta. Ei, ai cumva una la tine? De obicei sosesc duminica. Știi, citindu-le, parcă auzi clopotele bisericii.

– I-ai cunoscut pe toți pictorii? a întrebat Jinny. Mallinson era beat? Dacă te duci la studioul lui, o să-ți dea unul din tablourile sale. Ascultă, Teddy...

– O secundă, a zis Cruttendon. În ce anotimp sîntem? A privit pe fereastră.

– Duminica avem zi liberă, Flanders.

– El va... întrebă Jinny privindu-l pe Jacob. Tu...

– Da, el va veni cu noi, răspunse Cruttendon.

Și acum, iată Versailles.

Jinny stătea pe bordura de piatră și se apleca deasupra lacului, iar Cruttendon o ținea în brațe, căci altfel ar fi căzut în apă.

„Uite!“ a exclamat ea. „Chiar pînă la suprafață!“ Niște pești leneși de forma unui umăr arcuit se înălțaseră din adînc ca să ciupească firimiturile ei. „Privește“, a spus ea, sărind jos. Și atunci apa de o uluitoare transparență, vijelioasă și parcă sugrumată, a țîșnit în sus. Fîntîna s-a întins. Prin ea, din depărtare s-a auzit sunetul fanfarei militare. Suprafața apei era încrețită peste tot de picături. Un balon albastru lovea ușor suprafața. Cum s-au mai îngrămădit la margine toate doicile, toți copiii, toți bătrînii și tinerii, cum s-au aplecat și și-au fluturat bastoanele! Fetița a alergat spre balonul ei întinzîndu-și brațele, dar acesta s-a scufundat dedesubtul fîntînii.

Edward Cruttendon, Jinny Carslake și Jacob Flanders mergeau în șir pe cărarea galbenă acoperită cu pietriș, au pășit pe iarbă și de acolo sub copaci; și au ajuns la pavilionul unde Maria Antoaneta obișnuia să-și bea ciocolata. Edward și Jinny au intrat, dar Jacob a așteptat afară, șezînd pe mînerul bastonului. Cei doi au ieșit.

– Ei bine? a zis Cruttendon zîmbindu-i lui Jacob.

Jinny aștepta; Edward aștepta; și amîndoi îl priveau pe Jacob.

– Ei bine! a spus Jacob, zîmbind și strîngînd bastonul cu amîndouă mîinile.

– Haideți, a decis el și a pornit. Ceilalți l-au urmat zîmbind.

Și apoi s-au dus la cafenenua micuță din strada laterală unde oamenii stau și beau cafea privind soldații, scuturînd gînditori cenușa în scrumiere.

– Dar el e cu totul altfel, a spus Jinny, încrucișîndu-și mîinile deasupra paharului. Nu cred că știi ce vrea să zică Edward cînd spune așa, a zis ea privindu-l pe Jacob.

– Ba știu. Uneori îmi vine să-mi pun capăt zilelor. Uneori el stă în pat toată ziua – stă așa acolo... Nu vreau să veniți chiar pe masă, a spus ea fluturînd mîinile. În jurul picioarelor lor mergeau clătinat porumbei grași irizați.

– Uitați-vă la pălăria acelei femei, spuse Cruttendon. De unde le vin asemenea idei?... Nu, Flanders, nu cred că aș putea trăi ca tine. Cînd mergi pe strada aceea din fața Muzeului Britanic – cum se numește? – asta vreau să spun. Totul este astfel. Femeile acelea grase – și bărbatul care stă în mijlocul drumului de parcă ar fi gata să aibă un atac.

– Toată lumea îi hrănește, zise Jinny, alungînd porumbeii cu o fluturare a mîinilor. Sînt niște bătrîni neghiobi.

– Ei, nu știu, a spus Jacob fumîndu-și țigara. Mai este și Catedrala Sf. Pavel.

– Adică să mergi la birou, a zis Cruttendon.

– La naiba! a protestat Jacob.

– Dar tu nu contezi, a spus Jinny, privindu-l pe Cruttendon. Tu ești smintit. Vreau să zic, tu te gîndești numai la pictură.

– Da, știu. N-am ce-i face. Ei, oare o să cedeze regele George în privința lorzilor?

– Va trebui negreșit, a spus Jacob.

– Uite! a zis Jinny. El știe.

– Înțelegi, aș vrea dacă aș putea, dar pur și simplu nu pot, a zis Cruttendon.

– Eu cred că aș putea, a spus Jinny. Numai că doar oamenii care-ți sînt antipatici fac asta. Acasă, vreau să zic. Nu vorbesc despre nimic altceva. Chiar și oameni ca mama.

– Dacă aș veni să locuiesc aici... a zis Jacob. Care-i partea mea, Cruttendon? Oh, foarte bine. Fie cum vrei tu. Păsările alea proaste, îndată ce vrei să vină la tine – și-au și luat zborul.

Și în sfîrșit, Jinny și Cruttendon s-au apropiat unul de altul sub lămpile cu arc de la Gare des Invalides, printr-una din acele mișcări ciudate care sînt foarte ușoare și totuși foarte precise și care pot să se desfășoare sau să treacă neobservate, dar, în general, pricinuiesc o mare stînjeneală; Jacob stătea deoparte. Ei trebuiau să se despartă. Trebuia spus ceva. Nu s-a spus nimic. Un bărbat a împins un cărucior pe lîngă picioarele lui Jacob atît de aproape, încît era cît pe-aci să-l lovească. Cînd Jacob și-a recăpătat echilibrul, ceilalți doi îi întorseseră spatele, deși Jinny a privit peste umăr, și Cruttendon, făcîndu-i semn cu mîna, a dispărut ca un foarte mare geniu ce era.

Nu – doamnei Flanders nu i s-a spus nimic despre toate acestea, deși, se poate spune cu siguranță, Jacob socotea că nimic pe lume nu era mai important; cît despre Cruttendon și Jinny, el îi considera oamenii cei mai deosebiți pe care îi cunoscuse vreodată – neputînd desigur să prevadă cum s-a întîmplat că în cursul timpului Cruttendon s-a apucat să picteze livezi și de aceea a trebuit să locuiască în Kent, și ai crede că acum trebuie să se uite cum înfloresc merii, deoarece soția lui, de dragul căreia s-a mutat, a fugit cu un romancier; dar nu, Cruttendon încă mai pictează livezi într-o cumplită singurătate. Apoi Jinny Carslake, după povestea cu pictorul american Lefanu, i-a frecventat pe filosofii indieni, și acum o poți întîlni în pensiuni în Italia păstrînd cu grijă o cutiuță pentru bijuterii conținînd pietricele obișnuite adunate de pe drum. Dar dacă le privești cu atenție, spune ea, diversitatea devine unitate, care este într-un fel sau altul secretul vieții, și aceasta

n-o împiedica să urmărească macaroanele care se învîrtesc în jurul mesei și uneori, în serile de primăvară, ea face cele mai ciudate confidențe tinerilor englezi timizi.

Jacob nu avea nimic de ascuns față de mama lui. Era doar faptul că el nu se putea înțelege pe sine și nici emoția să neobișnuită, iar ca să scrii despre asta...

– Scrisorile lui Jacob îi seamănă întru totul, a spus doamna Jarvis, împăturind foaia de hîrtie.

– Într-adevăr, pare că... a zis doamna Flanders și s-a oprit deoarece croia o rochie și a trebuit să îndrepte tiparul... se distrează minunat.

Doamna Jarvis se gîndea la Paris. Fereastra din spatele ei era deschisă căci era o noapte blîndă; o noapte liniștită, cînd luna părea oblojită și merii stăteau perfect nemișcați.

– Nu-i compătimesc niciodată pe cei morți, a spus doamna Jarvis mișcîndu-și perna de la spate și prinzîndu-și mîinile la ceafă. Betty Flanders nu a auzit fiindcă foarfecile ei făceau mult zgomot pe masă.

– Ei se odihnesc pe lumea cealaltă, a spus doamna Jarvis. Iar noi ne irosim zilele făcînd lucruri nesăbuite, inutile, fără să stim de ce.

Doamna Jarvis nu era iubită în sat.

– Nu te plimbi niciodată seara la ora asta? a întrebat-o ea pe doamna Flanders.

– Vremea e neîndoielnic minunat de blîndă, a spus doamna Flanders. Totuși, trecuseră ani de cănd ea deschisese poarta livezii și se dusese pe Dods Hill după cină.

– E cît se poate de uscat, a zis doamna Jarvis cînd au închis poarta livezii și au pășit pe pajiște.

– N-o să merg departe, a spus Betty Flanders. Da, Jacob pleacă la Paris miercuri.

– Dintre cei trei frați, Jacob mi-a fost întotdeauna prieten, a zis doamna Jarvis.

– Acum, draga mea, nu merg mai departe, a spus doamna Flanders. Urcaseră dealul întunecat și ajunseseră la castrul roman. Bastionul se înălța la picioarele lor – arcul neted

înconjura castrul sau mormîntul. Cîte ace pierduse Betty Flanders acolo, ca și broșa de granat!

– Uneori este mult mai senin decît acum, a spus doamna Jarvis stînd pe culme. Nu erau nori, dar deasupra mării și a landelor se întindea ceața. Luminile din Scarborough sclipeau ca și cum o femeie purtînd un colier de diamante ar fi întors capul dintr-o parte într-alta.

– Ce liniște este! a exclamat doamna Jarvis.

Doamna Flanders a frecat iarba cu tocul pantofului gîndindu-se la broșa de granat.

În seara aceasta, doamnei Jarvis îi era greu să se gîndească la sine. Era atîta liniște! În aer nu se simțea nici o adiere. Nimic care să alerge, să zboare, să evadeze. Deasupra landelor argintii se așternuseră umbre nemișcate. Tufele de grozamă stăteau neclintite. Nici la Dumnezeu nu se gîndea doamna Jarvis. În spatele lor era, desigur, o biserică. Orologiul bisericii a sunat ora zece. Oare bătăile ceasului au ajuns la tufa de grozamă sau le-a auzit mărăcinele?

Doamna Flanders se apleca să adune o pietricică. Uneori oamenii găsesc lucruri, cugeta doamna Jarvis, dar pe o lună începătoșată ca aceasta este imposibil să vezi ceva în afară de oase și bucăți mici de cretă.

– Jacob a cumpărat-o cu banii lui, și l-am însoțit pe domnul Parker pînă sus ca să vadă priveliștea, și trebuie să-mi fi căzut, a murmurat doamna Flanders.

S-au clintit oare osemintele sau spadele ruginite? Era oare broșa ieftină a doamnei Flanders o părticică permanentă, nedespărțită a acestei bogate acumulări? Și dacă toate nălucile s-ar fi adunat grămadă și s-ar fi însoțit cu doamna Flanders în amfiteatru, n-ar fi părut ea oare aici cu totul la locul ei, o englezoaică respectabilă, plină de viață, cam corpolentă?

Orologiul a sunat sfertul. Undele sonore gingașe se frîngeau printre grozama țeapănă și ramurile de păducel, în vreme ce orologiul bisericii împărțea timpul în sferturi.

Landele întinse și neclintite au primit știrea: „Este și un sfert“, dar n-au dat nici un răspuns, doar dacă s-a clintit un rug.

Totuși, și la lumina aceasta se puteau citi legendele de pe pietrele funerare, glasuri concise rostind: „Eu sînt

Bertha Puck“, „Eu sînt Tom Gage“. Și spun în ce zi a anului s-au stins, iar Noul Testament glăsuiește ceva pentru ei, foarte nobil, foarte accentuat sau consolator.

Landele acceptau toate acestea. Lumina lunii cade ca o pagină îngălbenită pe zidul bisericii și luminează familia îngenuncheată în nișă și placa așezată în 1780 în memoria proprietarului de pămînt al parohiei care i-a ajutat pe săraci și a crezut în Dumnezeu – astfel continuă vocea măsurată pe inscripția în marmură, de parcă ar putea să poruncească timpului și aerului liber.

Acum, din spatele tufelor de grozamă, se furișează o vulpe.

Adesea, chiar și noaptea, biserica pare plină de oameni. Stranele sînt tocite și unsuroase, și sutanele sînt la locul lor, iar cărțile de rugăciune stau pe marginea stranei. Este o corabie cu întregul echipaj la bord. Bîrnele se întind ca să-i țină pe cei vii și pe cei morți, pe plugari, pe tîmplari, pe gentlemenii care vînează vulpi și pe fermierii care miros a pămînt și a coniac. Limbile lor se unesc pentru a silabisi cuvintele limpezi care pentru totdeauna despică timpul și întinsele lande. Tînguire, credință și elegie, deznădejde și triumf, dar cel mai adesea judecată sănătoasă și voioasă indiferență au ieșit pe fereastră, neținînd niciodată seama de nimic în acești ultimi cinci sute de ani. Totuși, cum spunea doamna Jarvis pășind pe lande: „Ce liniște este!“ Liniște la miezul zilei, în afară de zilele cînd aici se împrăștie vînătorii; liniște după-amiază, în afară de oile rătăcite; noaptea pe landă este o liniște desăvîrșită.

O broșă de granat a căzut în iarbă. O vulpe umblă pe furiș. O frunză se răsucește în dungă. Doamna Jarvis, care are vîrsta de cincizeci de ani, se odihnește în castru la lumina începătoșată a lunii.

– ... și, a spus doamna Flanders, îndreptîndu-și spatele, mie niciodată nu mi-a plăcut domnul Parker.

– Nici mie, a spus doamna Jarvis. Au pornit spre casă.

Dar glasurile lor au plutit un răstimp deasupra castrului. Lumina lunii nu nimicea nimic. Landa accepta totul. Tom Gage va striga atîta timp cît va dăinui piatra ce-i acoperă mormîntul. Scheletele romane sînt păstrate cu grijă. Acele de stopat ale lui Betty Flanders sînt în siguranță ca și broșa ei de

granat și uneori, la miezul zilei, în bătaia soarelui, landa pare să strîngă aceste mici comori aidoma unei doici. Dar la miezul nopții, cînd nimeni nu vorbește și nu galopează, și mărăcinele este neclintit, ar fi nechibzuit să tulburi landa cu întrebări – ce? și de ce?

Totuși, orologiul bisericii sună ora douăsprezece.

Capitolul XII

Apa cădea de pe o bordură ca plumbul – ca un lanț cu verigi groase, albe. Trenul gonea printr-o pajiște verde abruptă, și Jacob a văzut lalele vîrstate ce creșteau acolo și a auzit o pasăre cîntînd, în Italia.

Un automobil plin cu ofițeri italieni alerga pe șoseaua netedă și ținea pasul cu trenul ridicând praful în urma lui. Copacii erau îngemănați de horbota viței-de-vie, după cum spunea Vergiliu. Iată și o gară și o scenă nemaipomenită de rămas-bun, cu femei în cizme înalte galbene și băieți palizi și ciudați, încălțați cu șosete cu desene în cercuri. Albinele lui Vergiliu își vedeau de lucru pe cîmpiile Lombardiei. Anticii aveau obiceiul să tragă vița-de-vie între ulmi. Apoi la Milano, șoimii cu aripi ascuțite, de culoare cafeniu-deschis, se umflau în pene pe acoperișuri.

Vagoanele astea italienești se încing grozav din cauza soarelui de după-amiază care bate în ele, și este aproape sigur că înainte ca locomotiva să ajungă la capătul trecătorii lanțul care zăngănește se va rupe. Merge în sus ca un tren pe o scenă de teatru. Toate vîrfurile sînt acoperite cu copaci ascuțiți, iar pe margine se îngrămădesc uimitoare sate albe. Întotdeauna în vîrf se înalță un turn alb, acoperișuri cu zorzoane roșii și o cădere prăpăstioasă dedesubt. Acesta nu este un ținut unde să-ți faci plimbarea după ceai. Mai întîi, lipsește iarba. Șiruri drepte de măslini acoperă un întreg versant de deal. Încă din luna aprilie pămîntul dintre ele se îngroașă și se preface în praf. Nu sînt nici pîrleazuri, nici poteci, nici ulițe vărgate de umbrele frunzelor, nici hanuri din secolul al optsprezecelea cu ferestre boltite, unde poți servi ouă cu șuncă. Oh nu, Italia

înseamnă doar impetuozitate, goliciune, expunere la soare și preoți bruneți tîrșindu-și picioarele de-a lungul drumurilor. E ciudat, de asemenea, că nu te îndepărtezi nici o clipă de casele de țară.

Totuși, e foarte plăcut să călătorești de capul tău avînd o sută de lire de cheltuială. Iar dacă i se terminau banii, ceea ce se va întîmpla probabil, atunci va merge pe jos. Putea să trăiască mîncînd pîine și bînd vin – vinul din sticle acoperite cu împletitură de paie – căci, după ce fusese în Grecia, acum avea să isprăvească repede de vizitat și Roma. Civilizația romană era desigur pe o treaptă mult inferioară. Dar cu toate acestea, Bonamy spunea o mulțime de prostii. „Trebuia să fi fost la Atena“, așa o să-i spună lui Bonamy, cînd se întoarce acasă. Va spune: „Stînd în Partenon“ sau „Ruinele Coloseumului îți inspiră cugetări sublime“ pe care le va înfățișa pe larg în scrisori. Aceasta s-ar putea transforma într-un eseu despre civilizație. O comparație între antici și moderni cu cîteva șarje acide la adresa domnului Asquith – ceva în genul lui Gibbon[1].

Un gentleman voinic s-a tîrît cu greu înăuntru, prăfuit, puhav, pe umeri atîrnîndu-i lanțuri de aur, și Jacob, regretînd că nu se trage din ginta latină, a privit pe fereastră.

E ciudat să te gîndești că, după două zile și două nopți de călătorie, ajungi în inima Italiei. Printre măslini se ivesc neașteptate vile și servitori care udă cactuși. Trăsuri negre trec printre coloane impunătoare pe care sînt prinse scuturi din ipsos. Este totodată momentan și uimitor de intim – pentru a fi etalat privirilor unui străin. Și iată un vîrf de deal singuratic unde nu merge nimeni niciodată și totuși îl văd eu, care nu de mult mergeam cu un omnibuz pe Piccadilly Street. Și ceea ce aș vrea ar fi să ies pe cîmp, să stau pe iarbă și să aud lăcustele, și să iau o mînă de pămînt – pămînt italienesc, după cum acesta de pe pantofii mei este praf italienesc.

În gări Jacob a auzit strigîndu-se nume ciudate toată noaptea. Trenul s-a oprit și în apropiere a auzit broaște orăcăind, a îndoit prudent jaluzelele și a văzut o mlaștină întinsă albă în lumina lunii.

[1] Edward Gibbon (1737–1794), istoric englez

Vagonul era îmbîcsit de fum de țigări de foi, care plutea în jurul globului înconjurat de un abajur verde. Gentlemanul italian era întins și sforăia cu ghetele scoase din picioare și descheiat la jiletcă... și toată povestea asta cu călătoria în Grecia i se părea lui Jacob o plictiseală insuportabilă să stai singur la hoteluri și să privești monumente – ar fi făcut mai bine să se ducă în Cornwall împreună cu Timmy Durrant.

„Ooh!“ a protestat Jacob cînd întunericul din fața lui a început să se subțieze și s-a zărit lumina, dar bărbatul se întindea peste el să ia ceva – italianul gras cu plastron, nebărbierit, cu hainele mototolite, obez, a deschis ușa și a ieșit să se spele.

Astfel Jacob s-a ridicat și a văzut un vînător italian uscățiv cu pușcă mergînd pe drum în lumina zorilor, și l-a străfulgerat gîndul la Partenon.

„La naiba!“ și-a zis el, „trebuie să fim pe aproape“, și și-a scos capul pe fereastră și a simțit curentul în față cu toată forța.

Este cît se poate de enervant ca douăzeci și cinci de persoane dintre cunoștințele tale să poată spune ceva foarte pertinent despre vizita în Grecia, în timp ce toate sentimentele tale sînt împiedicate să se exprime. Căci, după ce s-a spălat la hotel în Patras, Jacob urmase linia de tramvai pe distanță de aproape o milă, înainte, apoi o urmase cam o milă îndărăt; întîlnise mai multe cîrduri de curcani, mai multe șiruri de măgari, se rătăcise pe străzile lăturalnice, citise reclame de corsete și de supă consommé marca Maggi, îl călcaseră copiii pe picioare. Locul mirosea a brînză stricată și s-a bucurat constatînd că a ieșit vizavi de hotelul său. Printre cestile de cafea era un număr vechi al ziarului *Daily Mail,* pe care l-a citit. Dar ce putea să facă după cină?

Fără îndoială că, dacă n-am fi înzestrați cu darul uimitor de a avea iluzii, am duce-o mult mai greu. Cam la vîrsta de douăsprezece ani, cînd am renunțat la păpuși și am stricat locomotivele, imaginația ne este atrasă superfluu de Franța, dar mult mai probabil de Italia, și aproape sigur de India. Mătușile cuiva au fost la Roma; și fiecare are un unchi despre care s-a auzit ultima oară – bietul om – la Rangoon. Nu se va mai întoarce niciodată, Dar cele care plăsmuiesc legenda despre Grecia sînt guvernantele. Priviți ce cap frumos (spun ele) –

nasul, vedeți, drept ca lumînarea, părul creț, sprîncenele – tot ceea ce este propriu frumuseții bărbătești, iar picioarele și brațele au zbîrcituri care arată o treaptă desăvîrșită de dezvoltare – grecii arătau un interes la fel de mare pentru trup ca și pentru față. Și grecii știau să picteze fructele astfel încît păsările veneau să le ciugulească. Citiți mai întîi Xenofon, apoi Euripide. Într-o zi – acesta a fost un adevărat eveniment, pe legea mea – ceea ce au spus oamenii pare să aibă o noimă; „spiritul grec" cutare și cutare, și cutare, toate grecești; deși, apropo, e absurd să susții că orice grec se apropie de Shakespeare. Lucrul esențial însă este că am fost crescuți în iluzii. Cam așa gîndea, desigur, și Jacob cu ziarul *Daily Mail* mototolit în mînă, cu picioarele întinse, o întruchipare a plictiselii.

„Dar acesta este modul în care sîntem crescuți", a continuat el.

Și toate acestea i se păreau foarte neplăcute. Ar trebui făcut ceva în privința aceasta. Și din starea de ușoară deprimare a trecut în alta a unui om pe punctul de a fi executat.

La o petrecere Clara Durrant îl părăsise ca să stea de vorbă cu un american numit Pilchard și el făcuse drumul pînă în Grecia și o părăsise. Purtau rochii de seară și spuneau inepții – ce tîmpenii spuneau – și el a întins mîna să ia *Globe Trotter,* o revistă internațională care este furnizată gratuit proprietarilor de hoteluri.

În ciuda situației ei precare, Grecia modernă este foarte avansată în privința sistemului de transport al tramvaielor electrice, astfel încît, în timp ce Jacob ședea în salonul hotelului, tramvaiele zăngăneau, zornăiau, sunau, sunau poruncitor să îndepărteze măgarii și pe o bătrînă așezată sub ferestre, care refuza să se clintească. Întreaga civilizație era astfel osîndită.

Chelnerul era total indiferent și la aceasta. Aristotel, un bărbat slinos, manifestînd un interes de carnivor față de trupul singurului oaspete care ocupa acum singurul fotoliu, a intrat în cameră cu ostentație, a pus ceva jos, a îndreptat ceva și a văzut că Jacob era tot acolo.

– Vreau să fiu trezit mîine devreme, a spus Jacob, peste umăr. Mă duc la Olimpia.

Această melancolie, această capitulare în fața apelor întunecate care ne înconjoară este o născocire modernă. Poate, așa cum spunea Cruttendon, noi nu credem cu suficientă tărie. În orice caz, părinții noștri au avut ceva de dărîmat. Dar și noi avem dacă-i vorba de asta, cugeta Jacob, mototolind în mînă ziarul *Daily Mail.* Va deveni membru al parlamentului și va ține discursuri frumoase – dar la ce folosesc discursurile frumoase și parlamentul de vreme ce ai capitulat cîtuși de puțin în fața apelor întunecate? Într-adevăr, nu au fost niciodată lămurite fluxul și refluxul din venele noastre, fericirea și nefericirea. În spatele acestor lucruri, gîndea Jacob, probabil că se află acea respectabilitate și seratele la care trebuia să te îmbraci șic, și străzile jalnice din dosul lui Gray's Inn – ceva temeinic, de nezdruncinat și grotesc. Dar apoi mai era și Imperiul Britanic care începea să-l nedumerească și nici nu era întru totul de părere să i se acorde Irlandei autonomie. Ce scria oare despre aceasta *Daily Mail?*

Căci crescuse și devenise bărbat, și era gata să se cufunde în vîltoarea vieții, după cum remarcase într-adevăr slujnica, golindu-i chiuveta la etaj, atingînd cu degetele chei, butoni de manșetă, creioane și flacoane cu tablete împrăștiate pe masa de toaletă. Că devenise bărbat era un fapt pe care Florinda îl cunoștea din instinct, după cum ea cunoștea totul.

Iar Betty Flanders bănuia acest lucru chiar și acum cînd citea scrisoarea pe care el i-o trimisese din Milano.

„Nu-mi spune de fapt nimic din ceea ce vreau să știu", i se plîngea ea doamnei Jarvis, meditînd însă cu melancolie.

Pe Fanny Elmer acest lucru o umplea de deznădejde. Căci el își lua bastonul și pălăria și se ducea la fereastră părînd foarte distrat și totodată foarte sever, gîndea ea.

– Mă duc să-i cerșesc lui Bonamy o masă, spunea el.

– Oricum, pot să mă înec în Tamisa, țipa Fanny pe cînd trecea în grabă pe lîngă căminul pentru copii părăsiți.

Dar nu poți să ai încredere în *Daily Mail,* își zicea Jacob, căutînd altceva să citească. Și oftă din nou, fiind într-adevăr atît de melancolic, încît melancolia trebuie să fi sălășluit în el ca să-l întristeze în orice clipă, lucru ciudat la un om care se

bucura atîta de viață, care nu era prea înclinat spre analiză, dar era îngrozitor de romantic, se înțelege, cugeta Bonamy în camera lui din Lincoln's Inn.

„Se va îndrăgosti de vreo grecoaică cu nasul drept", gîndea Bonamy. Lui Bonamy i-a scris Jacob din Patras – lui Bonamy care nu putea iubi o femeie și care nu citea niciodată o carte neghioabă.

La urma urmei sînt foarte puține cărți bune fiindcă nu putem pune la socoteală poveștile pline de peripeții, călătoriile în căruțe trase de catîri în căutarea izvoarelor Nilului sau volubilitatea romanelor. Îmi plac cărțile a căror forță se adună într-o pagină sau două. Îmi plac propozițiile care nu se clintesc chiar de-ar mărșălui prin ele o armată. Îmi plac cuvintele riguroase – acestea erau părerile lui Bonamy și ele i-au atras dușmănia celor al căror gust nu le îngăduise să prețuiască decît lăstarii fragezi ai dimineții, cei care deschid fereastra și văd macii răspîndiți la soare, și nu se pot stăpîni să nu scoată un strigăt de bucurie văzînd uimitoarea rodnicie a literaturii engleze. Acest mod de a privi lucrurile îi era cu totul străin lui Bonamy. Învinuirea ce i se aducea era că gustul său literar îi influența prieteniile și îl făcea să fie tăcut, rezervat, cusurgiu și simțindu-se cu totul în largul lui numai în compania a unu sau doi tineri care-i împărtășeau modul de gîndire.

Dar Jacob Flanders nu-i împărtășea deloc modul de a gîndi – departe de asta, ofta Bonamy, așezînd pe masă foile subțiri de hîrtie de scrisori și cufundîndu-se în gînduri despre caracterul lui Jacob, și asta nu pentru prima oară. Necazul era înclinația lui romantică. „Amestecat însă cu prostia care-l vîră în toate aceste situații absurde", cugeta Bonamy, „există ceva – ceva", suspină el, pentru că ținea la Jacob mai mult decît la oricine pe lumea aceasta.

Jacob s-a dus la fereastră și a stat acolo cu mîinile în buzunare. De acolo a văzut trei greci în fustanelă, catargele vapoarelor, oameni leneși sau ocupați din clasele umile hoinărind sau pășind sprinten ori adunîndu-se în grupuri și gesticulînd cu mîinile. Nu indiferența lor față de el era cauza melancoliei lui Jacob, ci o convingere mai profundă – nu

faptul că se întîmpla ca el să fie singuratic, ci că toți oamenii sînt astfel.

Totuși, a doua zi, cînd trenul înconjura încet un deal în drum spre Olimpia, țărăncile erau la lucru în vii; bărbații în vîrstă ședeau în gări și sorbeau vin dulce. Măcar că Jacob era la fel de melancolic, nu bănuise niciodată ce grozav era să fii singur, în străinătate, de capul tău, despărțit de toate. În drum spre Olimpia sînt coline foarte ascuțite și golașe, iar între ele marea albastră formînd suprafețe triunghiulare. Se aseamănă oarecum cu țărmul din regiunea Cornwall. Ei bine, să mergi pe jos singur toată ziua – să ajungi la poteca aceea și să mergi pe ea printre tufe – sau poate sînt copăcei? – pînă în vîrful acelui munte de unde poți să vezi jumătate din națiunile Antichității.

„Da", a zis Jacob, căci trăsura lui era goală, „să ne uităm pe hartă".

Fie că este spre osîndirea sau spre lauda noastră, este indiscutabil că în noi sălășluieste un bidiviu nedomesticit. Să galopăm peste măsură; să cădem pe nisip istoviți; să simțim cum pămîntul se învîrtește în jurul nostru; a simți pur și simplu o pornire năvalnică de a te împrieteni cu pietrele și iarba, de parcă omenirea ar pieri, cît despre bărbați și femei, n-au decît să se ducă să se spînzure – nu se poate trece cu vederea faptul că această dorință ne cuprinde destul de des.

Adierea vîntului de seară agita ușor perdelele murdare de la fereastra hotelului din Olimpia.

„Iubesc din inimă pe toată lumea", cugeta doamna Wentworth Williams, „pe săraci în primul rînd – pe țăranii care se întorc acasă seara cu poverile lor. Și totul este liniștit, vag și foarte trist. Este trist, trist. Dar toate au un sens", cugeta Sandra Wentworth Williams, ridicînd puțin capul și arătînd foarte frumoasă, tragică și exaltată. „Trebuie să iubim totul."

Ținea în mînă o cărticică potrivită pentru călătorie – povestiri de Cehov – așa cum stătea voalată, îmbrăcată în alb la fereastra hotelului de la Olimpia. Ce seară frumoasă! iar frumusețea ei era frumusețea serii. Tragedia Greciei era tragedia tuturor sufletelor nobile. Compromisul inevitabil. Ea părea să fi sesizat ceva. Îl va scrie pe hîrtie. Și ducîndu-se la masa

unde soțul ei ședea și citea, ea și-a sprijinit bărbia în mîini și a meditat la țărani, la suferință, la propria frumusețe, la inevitabilul compromis și la felul cum va scrie toate acestea. Iar Evan Williams nu a rostit nici o vorbă aspră, banală sau nesăbuită cînd și-a închis cartea și a pus-o deoparte ca să facă loc pentru farfuriile de supă pe care chelnerul le așeza acum în fata lor. Doar ochii lui de copoi, privind în jos și obrajii săi durdulii palizi exprimau o toleranță plină de melancolie, convingerea că, deși silit să trăiască prudent și cumpătat, nu va putea niciodată să atingă țelurile care, cum bine știa, erau singurele ce meritau să fie urmărite. Considerentele sale erau ireproșabile, iar tăcerea lui era desăvîrșită.

– Toate lucrurile par să aibă foarte mare importanță, a spus Sandra. Dar sunetul vocii ei a rupt vraja. Ea a uitat de țărani. Îi stăruia în minte doar ideea propriei frumuseți și, din fericire, în fața ei se afla o oglindă.

„Sînt foarte frumoasă“, gîndi ea.

Și-a potrivit pălăria. Soțul ei a văzut-o privind în oglindă și a fost de acord că frumusețea este importantă; este o moștenire; nu poți să nu ții seama de ea. Dar frumusețea este un obstacol; de fapt, este o plictiseală. El și-a mîncat supa și-și ținea ochii ațintiți asupra ferestrei.

– Prepelițe, a spus doamna Wentworth Williams domol. Și apoi capra, cred, și apoi...

– Cremă de ouă cu zahăr ars, probabil, a spus soțul ei în același ritm, după ce scosese deja scobitoarea.

Ea și-a așezat lingura pe farfurie și supa i-a fost luată doar pe jumătate consumată. Ea nu făcea nimic fără demnitate; căci ea era genul de englez care e foarte grecesc, în afară de faptul că țăranii își scot pălăria în fața lui, preotul de țară îl venerează; și grădinarii-șefi și ajutoarele de grădinar își îndreaptă spatele cu respect cînd ea coboară duminică dimineața pe terasa largă zăbovind la urnele de piatră împreună cu prim-ministrul ca să culeagă un trandafir – ceea ce, probabil, ea încerca să uite în timp ce privirile ei rătăceau prin sufrageria hanului din Olimpia căutînd fereastra unde se afla cartea, unde cu cîteva minute în urmă descoperise ceva – ceva foarte profund, despre dragoste și tristețe, și țărani.

Dar cel care a oftat a fost Evan; nu de disperare și, la drept vorbind, nici de revoltă. Dar deși era omul cel mai ambițios, era temperamental dintre cei mai leneși și nu realizase nimic, cunoștea de-a fir a păr întreaga istorie politică a Angliei și petrecîndu-și mare parte din timp în compania lui Chatham, Pitt[1], Burke[2] și Charles James Fox[3], nu se putea împiedica de a se compara pe sine și epoca sa cu aceștia și cu epoca lor. „Totuși, n-a fost niciodată atîta nevoie de oameni mari ca acum“, avea el obiceiul să-și zică, oftînd. Și iată-l acum scobindu-se între dinți la un han în Olimpia. El isprăvise. Dar privirile Sandrei rătăceau încoace și încolo.

– Este sigur că pepenii aceia roz sînt periculoși, a spus el posomorît. Și în timp ce vorbea s-a deschis ușa și a intrat un tînăr într-un costum în carouri.

– Frumoși, dar periculoși, a zis Sandra, adresîndu-se soțului ei în prezența unei a treia persoane. („Ah, un băiat englez în călătorie“, și-a zis ea.)

Și Evan cunoștea toate acestea. Da, el le cunoștea și o admira. E foarte plăcut să ai aventuri amoroase, gîndea el. Dar, în ceea ce îl privea, ba din cauza înălțimii lui (și-a amintit că Napoleon avea cinci picioare și patru inci), ba a trupului, nepriceperea lui în a-și impune propria personalitate (și totuși, oamenii mari sînt mai necesari acum mai mult ca oricînd, a oftat el), totul era în zadar. A aruncat țigara de foi, s-a apropiat de Jacob și l-a întrebat pe un ton deschis și sincer, care i-a plăcut lui Jacob, dacă venise direct din Anglia.

– Așa-s englezii! a exclamat Sandra rîzînd cînd a doua zi dimineață chelnerul le-a spus că tînărul domn plecase la ora cinci ca să urce pe munte. Sînt sigură că ți-a cerut să facă o baie, la care chelnerul a clătinat din cap și a spus că-l va întreba pe director.

– Nu înțelegi, a rîs Sandra. Nu-i nimic.

[1] William Pitt (1708–1778), conte de Chatham, om de stat englez. Fiul său, William (1759–1806), om de stat și prim-ministru

[2] Edmund Burke (1729–1797), om de stat, orator și scriitor irlandez)

[3] Charles James Fox (1749–1806), orator și om de stat britanic

Întins în vîrful muntelui, singur-singurel, Jacob se distra de minune. Probabil că niciodată în viața lui nu fusese atît de fericit.

Dar în seara aceea la cină domnul Williams l-a întrebat dacă vrea să citească ziarul. Apoi doamna Williams l-a întrebat (în timp ce se plimbau pe terasă fumînd -- căci cum ar fi putut refuza țigara de foi oferită de acel domn?) dacă văzuse amfiteatrul la lumina lunii; dacă îl cunoștea pe Everard Sherborn; dacă citea grecește și dacă (Evan s-a ridicat în tăcere și a intrat), dacă ar trebui s-o sacrifice pe una din ele, ar sacrifica literatura franceză sau literatura rusă.

„Și acum", scria Jacob în scrisoarea sa către Bonamy, „va trebui să citesc afurisita ei de carte", – adică Cehov, căci ea i-o împrumutase.

Deși părerea aceasta nu este pe placul tuturor, pare destul de probabil că noi ne acomodăm mai bine cu locuri sterpe, cîmpuri acoperite cu un strat gros de pietre ce nu pot fi arate, cu mișcătoare pajiști marine situate la jumătatea distanței dintre Anglia și America decît cu orașele.

Există în noi ceva absolut care disprețuiește restricția. Tocmai acest lucru este întors pe toate fețele și denaturat în societate. Oamenii se adună într-o cameră. „Încîntat să vă cunosc", spune cineva și aceasta este o minciună. Și apoi: „Îmi place primăvara mai mult decît toamna la vîrsta mea. Așa se întîmplă, cred, cînd îmbătrînești". Deoarece femeile vorbesc întotdeauna, fără excepție, despre ceea ce simți și cînd ele spun „cînd îmbătrînești" așteaptă să le răspunzi ceva care nu are nici o legătură cu subiectul discutat.

Jacob s-a așezat în cariera unde vechii greci ciopliseră marmura pentru amfiteatru. Te încălzești grozav cînd urci colinele grecești la amiază. Ciclamenul roșu răsărise; Jacob văzuse broaște țestoase micuțe ce înaintau cu poticniri de la un pîlc la altul; în aer era un miros puternic care a devenit pe neașteptate dulceag și soarele, bătînd în sfărîmăturile zimțate de marmură, te orbea pur și simplu. Calm, impunător, disprețuitor puțin melancolic și plictisit, de o plictiseală augustă, el ședea acolo fumîndu-și pipa.

Bonamy ar fi spus că un lucru ca acesta îl făcea să se simtă neliniștit – cînd Jacob era abătut, arăta ca un pescar din Margate care și-a pierdut slujba sau ca un amiral britanic. Cînd era într-o asemenea dispoziție sufletească, nu-l puteai face să înțeleagă nimic. Cel mai bun lucru era să-l lași în pace. Era posomorît. De aceea se putea lesne îmbufna.

S-a sculat foarte devreme și privea statuile cu ghidul Baedeker[1] în mînă.

Sandra Wentworth Williams, colindînd prin lume înainte de micul dejun în căutarea aventurii sau a unui punct de vedere, învesmîntată în alb de sus pînă jos, poate nu chiar atît de înaltă, dar neobișnuit de dreaptă – Sandra Williams a văzut capul lui Jacob la aceeași înălțime cu capul lui Hermes sculptat de Praxiteles. Comparația îi era cu totul favorabilă. Dar înainte ca ea să apuce să-i spună un singur cuvînt, el ieșise din muzeu și o părăsise.

Totuși, o doamnă care este în ton cu moda își ia mai multe rochii în călătorie și dacă albul se potrivește dimineața, poate că galben-roșcat cu buline mov, o pălărie neagră și un volum de Balzac se potrivesc seara. Astfel era ea îmbrăcată pe terasă cînd a intrat Jacob. Arăta foarte frumoasă. Cu mîinile încrucișate ea medita, părea să-l asculte pe soțul ei, părea să-i privească pe țăranii care coborau cu vreascuri în spate, părea să observe cum colina se prefăcea din albastră în neagră, părea să discearnă adevărul de minciună, își zicea Jacob, și, dîndu-și seama de înfățișarea ponosită a pantalonilor săi, și-a încrucișat picioarele pe neașteptate.

„Dar el are o înfățișare foarte distinsă“, a hotărît Sandra.

Și Evan Williams, răsturnat în fotoliu cu ziarul pe genunchi, îi invidia. Cel mai bun lucru ar fi să publice, la editura Macmillan, monografia lui cu privire la politica externă a lui Chatham. Dar la naiba cu acest sentiment bombastic dezgustător – acest neastîmpăr, această izbucnire și înflăcărare – era gelozie, gelozie, gelozie, simțămînt pe care se jurase să nu-l mai încerce niciodată.

[1] Ghiduri de călătorie publicate de editorul german Karl Baedeker (1801–1859) și de succesorii acestuia

– Vino cu noi în Corint, Flanders, i-a spus el cu o forță mai mare ca de obicei, oprindu-se lîngă fotoliul lui Jacob. A fost ușurat de răspunsul lui Jacob sau, mai degrabă, de modul temeinic, sincer, deși timid în care el a spus că ar dori foarte mult să vină cu ei în Corint.

„Iată un băiat care ar putea face o frumoasă carieră politică“, gîndea Evan Williams.

„Am intenția să vin în Grecia în fiecare an cît voi trăi“, îi scria Jacob lui Bonamy. „Este singura posibilitate pe care o întrevăd ca să te aperi de civilizație.“

„Naiba știe ce vrea să spună cu asta“, a zis Bonamy oftînd. Deoarece el nu spunea niciodată o vorbă lipsită de tact, aceste cuvinte triste ale lui Jacob îl făceau să se simtă temător și totuși oarecum impresionat, el fiind înclinat spre definit, concret și rațional.

Nimic nu putea fi mai simplu decît ceea ce a spus Sandra cînd a coborît din trenul Acro-Corint, urmînd poteca îngustă în timp ce Jacob mergea cu pași mari alături de ea pe pămîntul pietros. Ea își pierduse mama la vîrsta de patru ani, iar Parcul era întins.

– Părea că n-ai să poți ieși din el niciodată, a spus ea rîzînd. Desigur, existau biblioteca și scumpul domn Jones și aveam idei precise despre lucruri. Obișnuiam să mă abat prin bucătărie și să șed pe genunchii majordomului, a spus ea rîzînd, totuși cu o umbră de tristețe.

Jacob cugeta că, dacă el ar fi fost acolo, ar fi salvat-o căci, socotea el, ea fusese expusă unor mari primejdii și, și-a zis el, „Oamenii n-ar înțelege o femeie care vorbește așa cum vorbește ea“.

Ea nu dădea atenție asprimii colinei pietroase; și el a văzut că sub fusta scurtă ea purta pantaloni bufanți care se strîmtau la genunchi.

„Femeile ca Fanny Elmer nu poartă“, a gîndit el. „Carslake cum-îi-zice nu purta, totuși ele se prefac...“

Doamna Williams spunea lucrurile pe șleau. El era uimit de propria cunoaștere a regulilor de comportament, de fapt că se puteau spune mult mai multe lucruri decît îți închipui; cît de sincer poți să fii cu o femeie și cît de puțin se cunoscuse pe sine înainte.

Evan li s-a alăturat pe șosea; și cum călătoreau urcînd și coborînd dealuri (căci Grecia este într-o stare de efervescență, totuși uimitor de îngrijită, o țară lipsită de copaci, unde vezi pămîntul între frunze, fiecare colină tăiată, modelată și proiectată cel mai adesea pe fundalul apelor de un albastru strălucitor, cu insule de culoarea nisipului plutind la orizont, cu rare crînguri de palmieri ce se adăpostesc în văi unde sînt răspîndite capre negre, unde cresc măslini mici și care uneori au pe coastă adînciturі albe în formă de raze și în zigzag), cînd urcau și coborau colina, el se încrunta în colțul trăsurii cu palma închisă atît de strîns, încît pielea dintre încheieturile degetelor se întinsese și perișorii de pe mînă stăteau drept. Sandra mergea în trăsură vizavi, atotstăpînitoare, aidoma zeiței Victoriei gata să-și ia zborul în nemărginire.

„Inimă de piatră!“ și-a zis Evan (ceea ce nu era adevărat). „Fără minte!“ bănuia el (și nici acest lucru nu era adevărat). „Totuși...!“ El o invidia.

Cînd a sosit ora culcării, lui Jacob i-a fost greu să-i scrie lui Bonamy. Totuși, văzuse Salamis și Marathon în depărtare. Bietul Bonamy! Nu, era ceva ciudat în asta. Nu putea să-i scrie lui Bonamy.

„Am să mă duc totuși la Atena“, a decis el, cu o înfățișare foarte hotărîtă, cu acest cîrlig îmboldindu-l în coastă.

Soții Williams fuseseră deja la Atena.

Atena poate încă prea bine să-i pară unui tînăr cel mai ciudat amalgam, cea mai absurdă nepotrivire. Acum este suburbană, acum divină. Aci bijuterii continentale ieftine sînt așezate pe tăvi de pluș; aci o femeie maiestuoasă stă despuiată doar cu un văl de pînză deasupra genunchilor. El nu-și poate învești mînta în nici un chip senzațiile în timp ce cutreieră, într-o după-amiază strălucitoare, pe bulevardul parizian și sare din calea caleștii regale care, arătînd nespus de șubredă, zdrăngăne pe șoseaua plină de gropi salutată de cetățeni de ambele sexe îmbrăcați ieftin, în costume continentale și cu melon, deși un cioban în fustanelă, căciulă și jambiere e cît pe-aci să-și mîne turma de capre sub roțile caleștii regale; și tot timpul Acropole se înalță în aer, se ridică deasupra orașului aidoma unui mare

val nemișcat cu coloanele galbene, ale Partenonului bine înfipte în el.

Coloanele galbene ale Partenonului pot fi văzute, la toate orele bine împlîntate în Acropole; deși la asfințitul soarelui, cînd de pe vapoarele din Pireu se descarcă tunurile, sună un clopot, se ivește un bărbat în uniformă (cu vestonul descheiat); și femeile răsucesc ciorapii negri pe care îi croșetează la umbra coloanelor, își cheamă copiii și pornesc cu toții să coboare colina spre casă.

Iată-le din nou, coloanele, frontonul, Templul Victoriei și Erehteionul, așezate pe o stîncă roșiatică, vîrstată de umbre îndată ce ridici jaluzelele dimineața și, aplecîndu-te în afară, auzi zăngănitul, larma, plesniturile de bici din strada de dedesubt. Iată-le din nou.

Precizia riguroasă cu care se înalță, acum de un alb-strălucitor, din nou galben și în unele momente roșu, creează impresia de trăinicie, de emanația din pămînt a unei forțe spirituale care în alte locuri se irosește în nimicuri elegante. Dar această trăinicie există cu totul independent de admirația noastră. Deși frumusețea aceasta este suficient de umană ca să ne slăbească, să agite stratul adînc de noroi – amintiri, renunțări, regrete, dăruire sentimentală – Partenonul este în afara tuturor acestora; și dacă socotești cum a dăinuit în lunga noapte de-a lungul secolelor, atunci începi să asociezi strălucirea (la miezul zilei lumina este orbitoare, iar friza este aproape invizibilă) cu ideea că probabil numai frumusețea este nemuritoare.

Mai mult decît atît, comparat cu stucul plin de crăpături, cu noile lor cîntece de dragoste scîrțîite la ghitară și la gramofon și cu fețele mobile, dar neînsemnate de pe stradă, Partenonul, în desăvîrșitul lui echilibru, este într-adevăr uimitor; este atît de viguros acest echilibru, încît, departe de a fi ruinat, Partenonul pare, dimpotrivă, ca s-ar putea să supraviețuiască întregii omeniri.

– Iar grecii, ca niște oameni cu bun-simț, nu s-au mai ostenit să isprăvească spatele statuilor lor, a spus Jacob, punîndu-și mîna streașină la ochi și observînd că latura figurii care este ascunsă privirii a fost lăsată în stare brută.

El a remarcat ușoara neregularitate a liniei treptelor pe care, „simțul artistic al grecilor antici o preferau preciziei matematice“, citi el în ghid.

El stătea exact pe locul unde se aflase marea statuie a Atenei și a recunoscut punctele de reper cele mai renumite din priveliștea de dedesubt.

Pe scurt, el era meticulos și harnic, dar cît se poate de posomorît. Pe deasupra, îl mai băteau la cap și ghizii. Aceasta se petrecea luni.

Iar miercuri i-a trimis lui Bonamy o telegramă spunîndu-i să vină imediat. Apoi a mototolit-o în mînă și a aruncat-o în rigolă.

„Mai întîi el nu ar veni, gîndi el. Și apoi cred că lucrul acesta trece.“ „Lucrul acesta“ era sentimentul acela neliniștit, dureros, asemănător cu egoismul – aproape că ai dori ca aceasta să înceteze – devine din ce în ce mai greu de îndurat – „Dacă mai continuă mult timp tot așa n-am să-i mai pot face față – dar dacă l-ar vedea și altcineva în același timp – Bonamy, e vîrît în camera lui în Lincoln's Inn – oh, ei, la naiba, ei“ – priveliștea munților Hymettus[1], Pentelicus[2], Lycabettus[3] pe o parte și a mării pe cealaltă, cînd stai în Partenon la apusul soarelui, cerul împodobit cu pene roz, cîmpia scăldată în toate culorile, marmura roșiatică oglindindu-ți-se în ochi, toate acestea devin apăsătoare. Din fericire, Jacob nu avea simțul asociației personale; el și-i închipuia rareori pe Platon și pe Socrate în carne și oase. Pe de altă parte, avea un foarte dezvoltat simț al arhitecturii. El prefera statuile picturii și începuse să mediteze mult asupra problemelor civilizației care fuseseră, desigur, rezolvate atît de minunat de către grecii antici, deși soluția lor pe noi nu ne ajută. Apoi a simțit o smucitură puternică în coastă de la cîrligul patului cînd stătea întins miercuri noaptea; și s-a întors pe partea cealaltă cu un fel de tumbă disperată, amintindu-și de Sandra Wentworth Williams de care era îndrăgostit.

A doua zi a urcat pe Pentelicus.

[1,2,3] Hymettus, Pentelicus, Lycabettus – munți situați în sud-estul Greciei, în apropiere de Atena

În ziua următoare s-a suit pe Acropole. Era o oră matinală și locul era aproape pustiu și poate că în aer plutea amintirea furtunii. Dar pe Acropole soarele bătea puternic.

Jacob avea de gînd să șadă acolo și să citească și, găsind o tobă de marmură așezată la îndemînă, de pe care se putea vedea Marathon și care era totuși la umbră, în timp ce în fața lui Erehteionul strălucea alb, el s-a așezat pe ea. Și după ce a citit o pagină și-a pus degetul cel mare între filele cărții. De ce să nu cîrmuiești țările în chipul în care trebuie cîrmuite? Și a citit mai departe.

Fără îndoială că locul acela de unde putea cuprinde cu privirea Marathonul i-a ridicat întru cîtva moralul. Sau se prea poate ca o minte cuprinzătoare greoaie să aibă asemenea momente de înflorire. Sau poate că, de cînd era în străinătate, căpătase pe nesimțite obiceiul să se gîndească la politică.

Și atunci, ridicindu-și privirile și văzînd conturul precis, meditațiile lui au căpătat o intensitate neobișnuită. Grecia era sfîrșită; Partenonul se afla în ruine; dar el era acolo.

(Prin curte treceau doamne cu umbrele verzi și albe – franțuzoaice în drum spre Constantinopol, unde se aflau soții lor.)

Jacob a citit din nou mai departe. Și punînd cartea pe pămînt, ca și cînd ar fi fost inspirat de cele citite, a început să scrie o însemnare despre importanța istoriei – despre democrație – una din acele mîzgăleli pe care se poate întemeia munca unei vieți întregi; sau care poate să cadă din carte peste douăzeci de ani și nu-ți mai amintești nici măcar un cuvînt din ea. Este puțin cam penibil. Mai bine ai arunca-o în foc.

Jacob scria. A început să deseneze un nas drept cînd toate franțuzoaicele deschizîndu-și și închizîndu-și umbrelele dedesubtul lui au exclamat, privind cerul, că nu știi la ce să te aștepți, ploaie sau vreme frumoasă.

Jacob s-a ridicat și s-a dus în partea cealaltă la Erehteion. Mai sînt încă acolo statuile cîtorva femei pe ale căror capete se sprijină acoperișul. Jacob s-a îndreptat ușor de spate, căci trupul este influențat mai întîi de stabilitate și echilibru. Aceste statui anulau cu totul prezența lucrurilor. S-a zgîit la ele, apoi s-a răsucit și a zărit-o pe Madame Lucien Gravé cocoțată pe un bloc de marmură cu aparatul de foto Kodak îndreptat spre

capul lui. Bineînțeles că ea a sărit jos, în ciuda vîrstei, a staturii și a botinelor strîmte – acum, după căsătoria fiicei sale, abandonîndu-se cu voluptate unei corpolențe grotești, destul de impresionantă în felul ei; ea a sărit jos, dar nu înainte ca Jacob s-o fi văzut-o.

„Naiba să le ia pe femeile astea – naiba să le ia!“ și-a zis el în gînd. Și s-a dus să-și ia cartea pe care o lăsase pe jos în Partenon.

„Cum strică ele totul!“ a murmurat el rezemîndu-se de una din coloane și strîngînd cartea între braț și coastă. (Cît despre vreme, fără îndoială, că furtuna va izbucni curînd; Atena era învăluită în nori.)

„Femeile alea afurisite“, a spus Jacob fără nici o urmă de amărăciune, ci mai degrabă cu tristețe și dezamăgire că tot ce s-ar fi putut împlini nu se va realiza niciodată.

(Această puternică deziluzie este de așteptat în general la tinerii în floarea vîrstei, cu respirația și membrele sănătoase, care vor deveni curînd tați de familie și directori de bancă.)

Apoi, încredințîndu-se că franțuzoaica plecase și privind prudent în jur, Jacob s-a apropiat de Erehteion și s-a uitat pe ascuns la zeița din partea stîngă pe al cărei cap se sprijinea acoperișul. Ea îi amintea de Sandra Wentworth Williams. S-a uitat la statuie, apoi a privit în altă parte.

Era extraordinar de emoționat și, cu mintea la nasul zdrobit al statuii grecești, la Sandra, la tot felul de lucruri, a început să urce pînă în vîrful Muntelui Hymettus, singur, pe arșiță.

Chiar în după-amiaza aceea Bonamy s-a dus anume la ceai la Clara Durrant ca să vorbească despre Jacob în scuarul din spatele Sloane Street unde, în zilele de primăvară călduroase, ferestrele din față sînt acoperite cu jaluzele în dungi, cai singuri lovesc cu copita în macadam în fața ușilor și gentlemeni în vîrstă îmbrăcați în jiletci galbene sună clopoțelul și intră foarte politicos cînd slujnica le spune cu răceală că doamna Durrant este acasă.

Bonamy ședea împreună cu Clara în camera din față însorită în timp ce afară cînta melodios o flașnetă; autocisterna mergea încet stropind trotuarul; trăsurile uruiau și toată argintăria și stamba, covoarele cafenii și albastre, și vazele

pline cu ramuri verzi se împestrițau cu dungi galbene tremurătoare.

Nu e nevoie să exemplificăm lipsa de gust a celor ce s-au spus – Bonamy continua să răspundă cu blîndețe la întrebări minunîndu-se din ce în ce mai mult de o existență stoarsă și vlăguită într-un pantof de satin alb (între timp doamna Durrant proclama convingeri politice stridente împreună cu Sir Cutare în camera din spate) pînă cînd puritatea sufletului Clarei i-a apărut în întreaga ei neprihănire; iar străfundurile lui – necunoscute. Și ar fi adus vorba despre Jacob dacă n-ar fi început să se convingă că ea îl iubea – și că el nu putea face absolut nimic.

„Absolut nimic!“ a exclamat el cînd s-a închis ușa și, pentru un om cu firea lui, a încercat un sentiment foarte ciudat trecînd prin parc, de parcă niște trăsuri erau mînate într-o goană irezistibilă; straturi de flori perfect geometrice; o forță care năvălește în jurul unor forme geometrice în modul cel mai absurd din lume.

„Era oare Clara femeia cea tăcută? Se va căsători Jacob cu ea?“ se întreba el, oprindu-se să-i privească pe copiii care se scăldau în lacul Serpentine.

Dar în Atena la soare, în Atena, unde este aproape imposibil să găsești ceai după-amiaza și unde gentlemenii în vîrstă care discută despre politică o fac de-a-ndoaselea, în Atena ședea Sandra Wentworth Williams, voalată, învești mîntată în alb, cu picioarele întinse în față, cu un cot pe brațul fotoliului de bambus, iar din țigareta ei ieșeau nori albăstrui care se risipeau în jur.

Portocalii care înfloresc în Piața Constituției, fanfara, tîrșîitul picioarelor, cerul, casele de culoarea lămîiei și a trandafirilor – toate acestea au devenit atît de însemnate pentru doamna Wentworth Williams după cea de-a doua ceașcă de cafea, încît ea a început să dramatizeze povestea englezoaicei nobile și impulsive care oferise în trăsura ei un loc unei doamne americane (doamna Duggan) la Micene – poveste ce nu era întru totul neadevărată, măcar că nu pomenea nimic de Evan, care se sprijinea cînd într-un picior, cînd în celălalt, așteptînd ca femeile să isprăvească sporovăiala.

„Voi transpune viața părintelui Damien în versuri“, spusese doamna Duggan, deoarece ea pierduse totul – tot ce avea pe lume, soțul și copilul, și toate celelalte, dar îi mai rămăsese credința.

Sandra, înălțîndu-se de la particular la general, se lăsase pe spate într-o stare de transă.

Zborul timpului care ne zorește în chip atît de tragic, eternul salahor și trîntor, izbucnind acum într-o aprigă văpaie ca acele mici sfere galbene printre frunzele verzi (ea privea portocalii); săruturi pe buzele ce au să moară; lumea învîrtindu-se, învîrtindu-se în labirinturi de arșită și sunet – deși, bineînțeles, există și seara cea liniștită cu încîntătoarea ei paloare, „Pentru că eu sînt sensibilă la toate aspectele, cugetă Sandra, și doamna Duggan o să-mi scrie întotdeauna și eu îi voi răspunde la scrisori“. Acum fanfara regală mergînd în pas de marș cu drapelul național a trezit și mai mari unde de emoție și viața devenea ceva pe care cei curajoși se urcă și ies călare în largul mării – cu părul fluturînd la spate în adierea vîntului (așa și-l închipuia ea, și briza a adiat ușor printre portocali) și ea ivindu-se din spumă argintie – cînd l-a zărit pe Jacob. Stătea în Piață cu o carte sub braț privind distrat în jurul lui. Era evident că avea o statură greoaie, iar cu timpul putea să devină corpolent.

Dar ea bănuia că nu e decît un bădăran.

– Iată-l pe tînărul acela, a spus ea arțăgos, aruncînd țigareta, domnul acela Flanders.

– Unde? a întrebat Evan. Nu-l văd.

– Oh, se îndepărtează – acum este în spatele copacilor. Nu, nu-l poți vedea. Dar o să mai dăm noi de el, ceea ce, firește, s-a și întîmplat.

Dar cît de bădăran era el? În ce măsură se poate spune că Jacob Flanders, la vîrsta de douăzeci și șase de ani, era un tip stupid? Nu are rost să încerci să rezumi caracterul oamenilor în cîteva cuvinte. Trebuie să urmărești aluzii, nu tocmai ceea ce se spune și nici tot ce se face. Este adevărat, unii rămîn pe loc cu o impresie de neșters în privința caracterului. Alții își irosesc timpul, zăbovesc și sînt purtați încoace și încolo. Doamnele bătrîne și cumsecade ne asigură că pisicile sînt adeseori cel mai

bun cunoscător al caracterului. Ele spun că o pisică se va duce întotdeauna la un om bun; dar doamna Whitehorn, proprietăreasa lui Jacob, nu putea să sufere pisicile.

Mai există și opinia foarte onorabilă că în zilele noastre bîrfa pe seama caracterului cuiva a întrecut orice măsură. La urma urmelor, ce importanță are faptul că Fanny Elmer era numai sentimente și senzații, iar doamna Durrant avea o inimă de piatră? Iar Clara (așa spuneau colportorii de zvonuri) datorită în mare măsură influenței mamei ei nu a avut încă niciodată prilejul să facă un lucru din proprie inițiativă și numai celor mai perspicace observatori le dezvăluia sentimente de o profunzime de-a dreptul alarmantă; și într-o bună zi se va sacrifica de dragul cuiva nevrednic de ea dacă, după cum spuneau colportorii de zvonuri, ea nu dovedea o licărire din spiritul mamei ei – Clara era într-un fel oarecare eroică. Ce fel de a vorbi despre Clara Durrant mai este și acesta! Alții o socoteau foarte naivă. Și tocmai acesta este motivul, spuneau ei, pentru care ea îl atrage pe Dick Bonamy – tînărul cu nasul ca al lui Wellington[1]. Ei bine, *el este* calul necunoscut care cîștigă cursa, dacă vreți. Și aici se opreau pe neașteptate toate aceste bîrfe. Evident, în acest fel voiau să facă aluzie la firea lui ciudată – despre care circulau de multă vreme zvonuri printre ei.

– Dar uneori bărbații cu un astfel de caracter au nevoie tocmai de o femeie cum e Clara... insinua domnișoara Julia Eliot.

– Ei, se prea poate să fie așa, răspundea domnul Bowley.

Căci oricît de mult ar sta la taifas palavragiii și oricît ar împăna caracterele victimelor lor pînă cînd acestea se umflă și devin gingașe ca ficatul de gîscă expus la un foc încins, ei niciodată nu ajung la o concluzie.

„Tînărul acela, Jacob Flanders“, spun ei, „care arată atît de distins și care e totuși atît de stîngaci.“ Apoi stăruie asupra lui Jacob și oscilează veșnic între cele două extreme. Mergea la vînătoare cu cîini, într-un anume sens, căci nu avea o lețcaie.

– Ai auzit vreodată cine a fost tatăl lui? a întrebat Julia Eliot.

[1] Arthur Wellesley Wellington (1769–1852), general și om politic britanic născut în Irlanda, prim-ministru între anii 1828–1830

– Se zice că mama lui e oarecum înrudită cu familia Rocksbier, a răspuns domnul Bowley.

– Oricum nu se spetește muncind.

– Prietenii îl îndrăgesc foarte mult.

– Vrei să zici Dick Bonamy?

– Nu, nu asta am vrut să spun. Este evident că Jacob este cu totul altfel. El este exact genul de tînăr care se îndrăgostește pînă peste cap și apoi regretă toată viața.

– Oh, domnule Bowley, a spus doamna Durrant, apropiindu-se de ei în felul său autoritar, vă amintiți de doamna Adams? Ei bine, aceasta este nepoata ei. Și domnul Bowley, ridicîndu-se, s-a înclinat politicos și a adus căpșuni.

Astfel ne reîntoarcem să vedem ce vrea să spună cealaltă tabără – bărbații din cluburi și cabinete ministeriale – atunci cînd afirmă că portretistica este o artă frivolă practicată la gura sobei, o chestiune de puncte și linii[1], contururi desăvîrșite care înconjoară un gol, înfloriturи și simple mîzgăleli.

Vasele de război trimit raze deasupra Mării Nordului menținînd-și cu exactitate pozițiile la distanță unul de altul. La un anumit semnal, toate tunurile sînt îndreptate asupra unei ținte care (tunarul-șef numără secundele cu ceasul în mînă – la a șasea secundă privește în sus) izbucnește în flăcări prefăcîndu-se în țăndări. Cu aceeași nepăsare o duzină de tineri în floarea vieții coboară în străfundurile mării cu fața liniștită și acolo se sufocă impasibil împreună fără să se plîngă (deși stăpînind în mod desăvîrșit mașinile). Aidoma unui grup de soldați de plumb, armata acoperă lanul de porumb, înaintează pe coasta dealului, se oprește, se desfășoară ușor într-o parte și în alta și se lasă pe burtă, doar că, prin binoclul de cîmp, se poate vedea că una sau două figuri se mai agită încă în sus și în jos ca niște frînturi de chibrituri rupte.

Aceste acțiuni, împreună cu comerțul băncilor, laboratoarelor, cancelariilor și firmelor de afaceri sînt mișcările vîslei care mînă lumea înainte, după cum se spune. Și ele sînt executate de oameni modelați la fel de frumos ca impasibilul polițist din Piața Ludgate. Dar veți observa că, departe de a fi

[1] Joc de cuvinte: *pins and needles* = (lit.) ace (puncte) și linii; (fig.) furnicături

vătuită pînă la rotunjime, fața lui este țeapănă prin puterea voinței și slabă ca urmare a efortului de a o păstra astfel. Cînd brațul drept i se ridică, întreaga forță din venele sale se scurge drept din umăr pînă în vîrful degetelor. Nici măcar nu se abate risipindu-se în impulsuri neașteptate, regrete sentimentale, distincții artificiale. Autobuzele se opresc cu exactitate.

Se spune că astfel trăim, mînați de o forță insesizabilă. Se mai spune că romancierii n-o sesizează niciodată, că ea se izbește de plasele lor și le sfîșie în bucăți.

Aceasta, se spune, este ceea ce ne ajută să trăim – forța insesizabilă.

– Unde sînt bărbații? a întrebat bătrînul general Gibbons privind în jurul salonului plin de oameni bine îmbrăcați, ca de obicei duminica după-amiază. Unde sînt tunurile?

Doamna Durrant a privit și ea.

Clara, crezînd că mama ei avea nevoie de ea, a intrat în salon, apoi a ieșit.

La familia Durrant se discuta despre Germania și Jacob (mînat de această forță insesizabilă) mergea repede pe Hermes Street și a dat nas în nas cu soții Williams.

„Oh!“ a exclamat Sandra cu o cordialitate spontană. Și Evan a adăugat: „Ce noroc!“

Cina pe care i-au oferit-o la hotelul care dă în Piața Constituției a fost excelentă. În coșuri argintate se aflau cornuri proaspete. Și untul era veritabil. Iar carnea nu avea nevoie să se ascundă în spatele a nenumărate legume mărunte roșii și verzi acoperite cu sos.

Era ciudat, totuși. Erau măsuțe așezate la intervale pe podeaua stacojie cu monograma regelui Greciei lucrată în galben. Sandra purta la cină pălăria și voalul ca de obicei. Evan privea în stînga și în dreapta peste umăr, imperturbabil, dar flexibil, și uneori ofta. Era ciudat. Deoarece ei erau niște englezi care se întîlniseră la Atena într-o seară de mai. Jacob, servindu-se cu una și cu alta, răspundea inteligent, dar cu un ușor tremur în glas.

Soții Williams au spus că pleacă la Constantinopol a doua zi dis-de-dimineață.

– Înainte de a te scula dumneata, a spus Sandra.

Atunci, îl vor lăsa pe Jacob singur. Întorcîndu-se foarte ușor, Evan a comandat ceva – o sticlă de vin din care l-a servit pe Jacob cu un fel de grijă, un fel de grijă părintească, dacă acest lucru era posibil. Să fii lăsat singur – asta era bine pentru un tînăr. Niciodată țara n-a avut mai mare nevoie de bărbați. El a oftat.

– Și ai fost pe Acropole? l-a întrebat Sandra.

– Da, a răspuns Jacob. Și s-au dus amîndoi la fereastră în timp ce Evan vorbea cu chelnerul-șef ca să-i sune devreme.

– Este uimitor, a spus Jacob pe un ton îmbufnat.

Sandra și-a întredeschis ochii. Poate că și nările i s-au umflat puțin.

– La șase și jumătate, deci, a spus Evan, venind spre ei cu o mină de parcă dînd cu ochii de soția sa și de Jacob, care stătea cu spatele la fereastră, avea de înfruntat cine știe ce.

Sandra i-a zîmbit.

Și cînd el s-a dus la fereastră și nu a spus o vorbă, ea a adăugat rostind frînturi de propoziție:

– Ei, dar ce încîntător – n-ar fi oare? Acropole, Evan – sau ești prea obosit?

La acestea Evan i-a privit sau, întrucît Jacob privea țintă înaintea lui, și-a privit soția, ursuz, supărat, totuși cu un fel de tristețe – și asta nu pentru că ea l-ar fi compătimit. Și orice ar fi făcut el, neîndurătorul spirit al dragostei nu ar fi încetat să-l chinuiască.

L-au părăsit și s-au dus în fumoarul care dă în Piața Constituției.

– Evan este mai fericit cînd e singur, a spus Sandra. Am fost lipsiți de ziare. Ei, e mai bine ca oamenii să aibă ceea ce doresc... Ai văzut toate aceste lucruri minunate de cînd ne-am cunoscut... Ce impresie... Cred că ești schimbat.

– Vrei să mergi pe Acropole, a spus Jacob. Pe aici în sus, atunci.

– E un lucru pe care ți-l amintești toată viața, a spus Sandra.

– Da, a răspuns Jacob. Aș fi vrut să fi venit în timpul zilei.

– Acesta este și mai minunat, a zis Sandra, fluturînd cu mîna.

Jacob a privit vag.

– Dar trebuie să vezi Partenonul în timpul zilei, a spus el. Mîine n-ai putea să vii – ar fi prea devreme?

– Ai stat acolo ceasuri întregi singur-singurel?

– Azi-dimineață au fost acolo niște femei îngrozitoare, a spus Jacob.

– Femei îngrozitoare? a repetat Sandra.

– Franțuzoaice.

– Dar s-a întîmplat ceva minunat, a zis Sandra. Zece minute, cincisprezece minute, o jumătate de oră – acesta era timpul de care dispunea.

– Da, a spus el.

– Cînd cineva are vîrsta dumitale. Cînd e tînăr. Ce-ai să faci? Te vei îndrăgosti – oh, da! Dar nu te pripi. Eu sînt mult mai în vîrstă.

Ea a fost dată la o parte de pe trotuar de către bărbații care se plimbau țanțoș.

– Să mergem mai departe? a întrebat Jacob.

– Hai să mergem, a insistat ea.

Căci ea nu se putea opri pînă cînd nu-i va spune – sau să-l audă spunînd – sau poate că ea aștepta vreun gest din partea lui? Departe în zare ea a deslușit acest lucru și nu-și găsea liniștea.

– Niciodată nu i-ai putea face pe englezi să stea afară ast-fel, a spus el.

– Nu, niciodată. Cînd te vei întoarce în Anglia nu vei uita aceasta – sau vino cu noi la Constantinopol! a strigat ea pe neașteptate.

– Dar atunci...

Sandra a oftat.

– Bineînțeles că trebuie să te duci la Delphi, a zis ea. „Dar ce vreau eu de la el?“ s-a întrebat ea. „Poate ceva ce mi-a lipsit.“

– Ajungi acolo cam pe la șase seara, a spus ea. Vei vedea vulturii.

La lumina din colțul străzii Jacob arăta hotărît și chiar deznădăjduit, dar totuși stăpînit. Poate că suferea. Era lesne încrezător. Totuși, în înfățișarea lui era ceva caustic. Purta în el sămînța celei mai mari deziluzii pricinuite de femei aflate la mijlocul vieții. Poate că, dacă s-ar fi străduit îndeajuns ca să ajungă în vîrful dealului, n-ar mai fi simțit această deziluzie pricinuită de femei aflate la mijlocul vieții.

– Hotelul este îngrozitor, a spus ea. Cei care ocupaseră camera înainte lăsaseră chiuvetele pline cu apă murdară. Întotdeauna se întîmplă asta, a zis ea rîzînd.

– Oamenii pe care-i cunoști sînt groaznici, a spus Jacob.

Emoția lui era evidentă.

– Să-mi scrii și să-mi spui, a zis ea. Și să-mi relatezi ce simți și ce gîndești. Să-mi spui totul.

Noaptea era întunecoasă. Acropole era o colină crestată.

– Aș dori foarte mult, a zis el.

– Cînd te întorci la Londra, ne vom întîlni...

– Da.

– Îmi închipui că lasă porțile deschise, a spus el întrebător.

– Am putea să ne cățărăm pe ele! a răspuns ea nebunește.

Punînd în umbră luna și întunecînd cu totul Acropole, norii s-au perindat de la est la vest. Norii au devenit compacți; vaporii s-au îndesit; dîra din spatele lor rămînea în urmă și se îngroșa.

Deasupra Atenei se așternuse acum întunericul, în afară de dungile roșii transparente unde se aflau străzile, iar fațada palatului avea o culoare cadaverică la lumina becurilor electrice. La țărm cheiurile ieșeau în evidență însemnate cu puncte distincte; valurile fiind invizibile, promontoriile și insulele erau cocoașe întunecate cu cîteva lumini.

– Mi-ar plăcea să-l aduc și pe fratele meu, dacă se poate, a murmurat Jacob.

– Și apoi cînd mama ta va veni la Londra... a spus Sandra.

Țărmul Greciei era întunecat și undeva în apropiere de Eubea un nor trebuie să fi atins valurile și să le fi stropit – delfinii rotindu-se din ce în ce mai adînc în mare. Ce cumplit era vîntul ce se năpustea acum deasupra Mării Marmara între Grecia și cîmpiile Troiei!

În Grecia și în ținuturile muntoase din Albania și Turcia, vîntul mătură nisipul și praful și se încarcă de fire de praf. Iar apoi el se abate cu furie asupra cupolelor netede ale moscheilor și face chiparoșii, care stau neclintiți lîngă pietrele funerare cu turban ale mahomedanilor, să scîrțîie și să se zbîrlească.

Vălurile Sandrei făceau vîrtejuri în jurul ei.

– Am să-ți dau cartea mea, a spus Jacob. Poftim. Vrei s-o păstrezi? (Volumul conținea poeme de Donne[1].)

Acum agitația atmosferei descoperea o stea ce se mișca în mare viteză. Acum era întuneric. Acum luminile se stingeau una după alta. Acum orașe mari – Paris – Constantinopol – Londra – erau întunecate ca niște stînci împrăștiate. Se puteau distinge canale navigabile. In Anglia copacii erau bine înfrunziți. Poate că aici, în vreo pădure din sud, un bătrîn dădea foc la ferigi uscate și păsările se speriau. Oile tușeau; o floare s-a aplecat ușor către alta. Deasupra Angliei cerul este mai blînd, mai lăptos decît cerul oriental.

Ceva din blîndețea și umezeala colinelor rotunjite cu iarbă se răsfrîngea în acest cer. Vîntul puternic dinspre mare a bătut la fereastra dormitorului lui Betty Flanders și doamna cea văduvă, ridicîndu-se ușor pe un cot, a oftat ca unul care-și dă seama de apăsarea eternității, dar bucuros s-ar feri de ea încă o clipă – oh, încă o clipă!

Dar să revenim la Jacob și la Sandra. Ei se făcuseră nevăzuți. Acropole era acolo. Dar ajunseseră ei oare pe colină?

[1] John Donne (1573–1631), poet englez

Coloanele și Templul stăruie; emoția celor vii le înconjoară din nou an de an, iar din aceasta ce mai rămîne? Cît despre ajungerea la Acropole, cine o să spună că reușim vreodată să facem acest lucru sau că, a doua zi dimineață cînd s-a sculat, Jacob a găsit ceva temeinic și trainic pe care să-l păstreze pentru totdeauna? Totuși, el s-a dus împreună cu ei la Constantinopol.

Cînd s-a sculat, Sandra Wentworth Williams desigur că a găsit un volum cu poeme de Donne pe masa de toaletă. Iar cartea aceasta va fi așezată în raft în conacul unde într-una din zilele acestea i se va alătura *Viața părintelui Damien* în versuri scrisă de Sally Duggan. Mai erau acolo deja zece sau douăsprezece volumașe. Intrînd în cameră în amurg, Sandra deschidea cărțile și privirile i se luminau (dar nu datorită literelor de tipar) și, cufundîndu-se în fotoliu, absorbea din plin momentul; deoarece uneori era neliniștită și scotea din raft o carte după alta și se legăna deasupra întregii sale vieți ca un acrobat care sare de pe o bară pe alta. Trăise clipe de neuitat. Între timp marele orologiu de pe palier ticăia și Sandra auzea cum se acumulează timpul și se întreba: „De ce? De ce?“

„De ce? De ce?“ spunea Sandra punînd cartea la loc, du-cîndu-se la oglindă și strîngîndu-și părul. Iar la cină, domnișoara Edwards, deschizînd gura să spună că dorește friptură de berbec, a fost uimită de solicitudinea bruscă a Sandrei: „Sînteți fericită, domnișoară Edwards?“ – un lucru la care Cissy Edwards nu se mai gîndise de ani de zile.

„De ce? De ce?“ Jacob nu-și punea niciodată asemenea întrebări, dacă ar fi să judecăm lucrurile după modul cum își lega șireturile la ghete, cum se bărbierea; dacă ar fi să judecăm după profunzimea somnului său în noaptea aceea, cînd vîntul agita obloanele și în urechi îi bîzîiau o jumătate de duzină de țînțari. El era tînăr – era bărbat. Dar Sandra avea dreptate cînd îl considera totuși credul. La patruzeci de ani lucrurile s-ar putea schimba. Însemnase deja lucrurile care-i plăcuseră în versurile lui Donne și acestea erau destul de fioroase. Totuși,

puteai așeza alături de ele pasaje de cea mai pură poezie din opera lui Shakespeare.

Dar vîntul rostogolea întunericul pe străzile Atenei, îl rostogolea, s-ar putea crede, cu un fel de energie capricioasă și disprețuitoare care nu îngăduie o analiză amănunțită a sentimentelor nimănui și nici cercetarea trăsăturilor acestuia. În întunericul acela toate fețele – grecești, levantine, turcești, englezești – ar fi arătat la fel. Într-un tîrziu coloanele și templele se albesc, se îngălbenesc, devin trandafirii, Piramidele și Catedrala Sf. Petru se înalță și în cele din urmă se întrevede domol la orizont Biserica Sf. Pavel.

Creștinii au dreptul să înflăcăreze cele mai multe orașe cu modul cum interpretează ei înțelesul zilei. Apoi, pe un ton mai puțin melodios, diferite secte gîlcevitoare pun în circulație o îndreptare. Vapoarele răsunînd ca niște diapazoane gigantice afirmă adevărul străvechi că afară este o mare rece, verde, care se leagănă. Dar în zilele noastre glasul slab al datoriei, care șuieră prin firul alb ce iese din coșul unui vapor, este cel care adună mulțimile cele mai numeroase, și noaptea nu este nimic altceva decît un oftat prelungit între două lovituri de ciocan, o răsuflare adîncă – o poți auzi de la o fereastră deschisă, chiar și în centrul Londrei.

Dar cine, în afară de cei cu nervii tociți sau cei care suferă de insomnie, sau gînditorii care stau cu mîinile la ochi pe un colț de stîncă deasupra mulțimii, pot vedea lucrurile astfel în linii esențiale, scheletul despuiat de carne? La Surbiton scheletul este acoperit cu carne.

„Ceainicul nu fierbe niciodată atît de bine duminică dimineața“, spune doamna Grandage, privind orologiul de pe policioara căminului. Atunci pisica persană cenușie se întinde pe scaunul de la fereastră și lovește o molie cu labele ei moi și rotunde. Și pe la jumătatea micului dejun (astăzi au întîrziat), i se pune doamnei Grandage un bebeluș în poală și ea trebuie să păzească sucriera în timp ce Tom Grandage citește articolul despre golf din *The Times,* își soarbe cafeaua, își șterge

mustața și pleacă la birou unde este cel mai bun expert în probleme de schimb de devize și e propus pentru avansare.

Scheletul este bine acoperit cu carne. Chiar și în noaptea aceasta întunecoasă, cînd vîntul rostogolește întunericul pe Lombard Street și pe Aleea Fetter, și în scuarul Bedford, el agită (deoarece este vară și sezonul este în toi) platani împodobiți cu becuri electrice și perdele care feresc camera de lumina zorilor. Oamenii încă mai murmură ultimul cuvînt rostit pe scară sau se străduiesc din răsputeri, prin vis, să audă sunetul deșteptătorului. Astfel, cînd vîntul rătăcește printr-o pădure, el agită nenumărate rămurele, atinge ușor stupii de albine, insectele se leagănă pe fire de iarbă, păianjenul aleargă iute printr-o crăpătură din scoarță și întreaga atmosferă vibrează din cauza respirației, este mlădioasă datorită undelor de lumină.

Numai aici pe Lombard Street și pe Aleea Fetter, și în scuarul Bedford – fiecare insectă poartă în corp globul pămîntesc, iar pînzele de păianjen din pădure sînt planuri urzite pentru bunul mers al afacerilor, și mierea este un tezaur de un fel sau altul, iar mișcarea din atmosferă este agitația de nedescris a vieții.

Dar culoarea revine; se cațără în fugă pe tulpina ierbii, înflorește în lalele și brîndușe, împestrițează trunchiurile copacilor cu dungi neîntrerupte și umple văzduhul, ierburile și iazurile.

Se ivește Banca Angliei și Monumentul[1] cu capul cu părul auriu în vîrf. Caii mari de povară care trec pe Podul Londrei sînt cenușii, frez și gri-fer. Cînd trenurile suburbane ajung la capătul liniei se aude un fîlfîit de aripi. Și lumina se ridică pe fațadele tuturor caselor înalte și întunecate, alunecă printr-o crăpătură și zugrăvește perdelele lucioase care se umflă în

[1] Monument înălțat în centrul istoric al Londrei pentru a comemora marele incendiu din 1666 care a mistuit o bună parte din oraș. Autorul proiectului este celebrul arhitect al vremii, Sir Christopher Wren (1632–1723).

culoarea carminului, paharele de vin verzi, cestile de cafea și scaunele care stau strîmb.

Lumina soarelui bate în oglinzile de bărbierit, în cutii de alamă sclipitoare, în toate gătelile vesele ale zilei, ziua de vară senină, curioasă, acoperită cu zale, splendidă, care a învins de mult haosul, care a alungat melancolicele ceturi medievale, a uscat mlaștina și a așezat deasupra ei sticlă și piatră, și ne-a înzestrat mintea și trupul cu un asemenea arsenal de arme, încît simpla vedere a mișcării și a efortului membrelor în desfășurarea vieții cotidiene este mai plăcută decît vechea procesiune a armatelor așezate în linie de bătaie pe cîmpul de luptă.

Capitolul XIII

– Toiul sezonului, a spus Bonamy.

Soarele scorojise deja vopseaua de pe spătarele scaunelor din Hyde Park, cojise scoarța platanilor și prefăcuse pămîntul în pulbere și pietricele netede galbene. În jurul Hyde Park-ului se învîrteau neîncetat automobile.

– Toiul sezonului, a spus Bonamy ironic.

Era ironic din cauza Clarei Durrant, din cauză că Jacob se întorsese din Grecia foarte bronzat și slab, cu buzunarele doldora de bancnote grecești pe care le-a scos cînd îngrijitorul parcului a trecut să le ceară taxa pentru scaune, din cauză că Jacob nu scotea o vorbă.

„N-a rostit nici măcar o vorbă ca să spună că se bucură să mă vadă“, gîndea Bonamy cu amărăciune.

Automobilele treceau neîncetat pe podul de pe lacul Serpentine. Membrii claselor de sus mergeau drept sau se aplecau grațios deasupra îngrăditurii; membrii claselor de jos ședeau întinși pe spate, cu genunchii ridicați; oile păsteau stînd pe picioare țepene ascuțite, copii mici alergau pe iarba în pantă, își întindeau brațele, cădeau.

– Foarte politicos, a rostit Jacob.

„Politicos“ pe buzele lui Jacob avea în mod misterios întreaga frumusețe a unui caracter pe care Bonamy îl socotea în fiecare zi tot mai sublim, mai grozav și mai neîntrecut ca niciodată, deși el era încă și poate va rămîne întotdeauna primitiv, obscur.

Ce superlative! Ce epitete! Cum am putea să nu-l învinuim pe Bonamy de sentimentalismul cel mai cras, de faptul că era azvîrlit aidoma unui dop pe valuri, de lipsă de finețe psihologică, de faptul că nu se întemeia pe rațiune și nu găsea nici un fel de încurajare în operele clasicilor?

– Treapta cea mai înaltă a civilizației, a spus Jacob.

Lui îi plăcea să utilizeze cuvinte latine.

Generozitate, virtute – cînd Jacob folosea cuvinte ca acestea în conversația cu Bonamy însemna că el era stăpîn pe situație, că Bonamy se juca în jurul lui ca un prepelicar iubitor și că (mai mult ca sigur) ei vor sfîrși prin a se rostogoli pe podea.

– Dar Grecia? a întrebat Bonamy. Partenonul și toate celelalte?

– Nu are nimic din misticismul ăsta european, a răspuns Jacob.

– Cred că atmosfera este totul, a spus Bonamy. Și ai fost la Constantinopol?

– Da, a răspuns Jacob.

Bonamy s-a oprit, a mișcat o pietricică, apoi pe neașteptate s-a năpustit cu iuțeala și siguranța limbii unei șopîrle.

– Ești îndrăgostit! a exclamat el.

Jacob s-a înroșit.

Nici cuțitul cel mai ascuțit n-a tăiat vreodată atît de adînc.

Cît despre răspuns sau să ia cîtuși de puțin în seamă cele spuse, Jacob se uita țintă înainte, neclintit, de nezdruncinat – oh, foarte frumos! – ca un amiral britanic, a exclamat Bonamy cuprins de furie, ridicîndu-se de pe scaun și îndepărtîndu-se; așteptînd să audă un sunet; nu s-a auzit nimic; prea mîndru pentru a privi în urmă; mergînd din ce în ce mai repede, pînă cînd s-a trezit zgîindu-se la automobile și ocărînd femeile. Unde era chipul femeii aceleia drăguțe, al Clarei, al lui Fanny, al Florindei? Cine era ființa aceasta micuță încîntătoare?

Nu era Clara Durrant.

Terierul scoțian trebuie scos la plimbare și întrucît domnul Bowley ieșea chiar în clipa aceea – nimic nu i-ar plăcea mai

mult decît o plimbare – au mers împreună. Clara și amabilul și măruntul Bowley, cel care avea apartament la hotelul Albany, care scria scrisori la *The Times* într-un stil umoristic despre hotelurile din străinătate și *aurora borealis* – Bowley căruia-i plăceau tinerii și se plimba pe Piccadilly Street cu brațul drept așezat pe cocoașa din spate.

– Drăcușorule! a strigat Clara și l-a legat pe Troy cu lanțul.

Bowley presimțea și se aștepta la o destăinuire. Devotată mamei ei, Clara simțea uneori că aceasta este cam, ei bine, mama ei era atît de sigură de sine, încît nu putea să înțeleagă că alți oameni sînt – sînt „la fel de ridicoli ca mine", a izbucnit Clara (cîinele trăgînd-o înainte). Și Bowley se gîndea că ea arată ca o vînătoriță și chibzuia în mintea lui care anume – vreo palidă fecioară cu o rază de lună în păr, ceea ce pentru Bowley era o evadare.

Obrajii ei erau îmbujorați. Să fi vorbit deschis despre mama ei – totuși, îi vorbise numai domnului Bowley, care o iubea, cum trebuie s-o iubească toată lumea, dar era împotriva firii ei să vorbească și era îngrozitor să simți nevoia, așa cum simțise ea toată ziua, că trebuie să-i spună cuiva.

– Așteaptă pînă trecem strada, i-a zis ea cîinelui, aplecîndu-se. Din fericire în clipa aceea își revenise.

– Se gîndește atît de mult la Anglia! a spus ea. Este atît de neliniștită!

Bowley era amăgit ca de obicei. Clara nu făcea niciodată confidențe nimănui.

„De ce tinerii nu clarifică lucrurile?" dorea el să întrebe.

„Ce-i toată povestea asta despre Anglia?" – o întrebare la care biata Clara n-ar fi putut să răspundă, deoarece în timp ce doamna Durrant discuta cu Sir Edgar politica lui Sir Edward Grey, Clara se întreba doar de ce comoda e acoperită de praf și Jacob nu venise. Oh, iat-o pe doamna Cowley Johnson.

Și Clara servea ceaiul în încîntătoare cești de porțelan și zîmbea la auzul complimentului – că nimeni la Londra nu făcea un ceai atît de bun ca ea.

– Îl cumpărăm de la Brocklebank în Cursitor Street, a spus ea.

Nu se cuvenea să fie recunoscătoare? Nu trebuia să fie fericită? Mai ales pentru că mama ei arăta atît de bine și-i plăcea atît de mult că discute cu Sir Edgar despre Maroc, Venezuela sau o altă țară asemănătoare.

„Jacob! Jacob!“ a zis în sinea ei Clara. Iar amabilul domn Bowley, care era atît de bun cu doamnele în vîrstă, a privit, s-a oprit în loc, s-a întrebat dacă nu cumva Elizabeth era prea aspră cu fiica ei, s-a mirat de Bonamy, Jacob – care dintre tineri era? – și a sărit în sus îndată ce Clara a spus că trebuie să-l scoată pe Troy la plimbare.

Ajunseseră la locul vechii Expoziții. Priveau lalelele. Țepene sau răsucite, tijele mici netede ca de ceară se înălțau din pămînt, hrănite, dar totuși înfrînate, acoperite cu roșu-intens și roz-corai. Fiecare plantă avea umbra ei; fiecare creștea în ordine în cuibul său romboidal, așa cum o rînduise grădinarul.

„Barnes nu reușește niciodată să le facă să crească așa“, cugeta Clara; ea a oftat.

– Îți neglijezi prietenii, a spus Bowley, cînd cineva care mergea în direcție opusă și-a ridicat pălăria. Ea a tresărit, a răspuns la salutul domnului Lionel Perry, irosind astfel simțămîntul care încolțise pentru Jacob.

(„Jacob! Jacob!“ medita ea.)

– Dar dacă te las, o să te calce mașina, i-a zis ea cîinelui.

– În Anglia lucrurile par să meargă bine, a spus domnul Bowley.

În bucla grilajului de sub statuia lui Ahile erau o sumedenie de umbrele de soare și de jiletci, de lanțuri și brățări, de doamne și domni tolănindu-se elegant puțin atenți la ceea ce se întîmpla în jur.

„Această statuie a fost ridicată de femeile Angliei...“ a citit Clara tare, rîzînd ușor, nesăbuit.

– Vai, domnule Bowley! Vai! Galop-galop-galop – un cal fără călăreț a trecut în galop pe lîngă ei. Scările de la șa se legănau, pietricelele săreau în toate părțile.

– Ah, opriți-l! Opriți-l, domnule Bowley! a strigat ea, palidă, tremurînd, apucîndu-l de braț, fără să-și dea seama de nimic, cu ochii plini de lacrimi.

„Ei poftim!“ a exclamat domnul Bowley în camera sa de toaletă cu o oră mai tîrziu. „Ei poftim!“ – un comentariu destul de profund, deși nearticulat, deoarece valetul îi înmîna butonii de manșetă.

Și Julia Eliot văzuse calul luînd-o la goană și se ridicase de pe scaun ca să vadă sfîrșitul acestei întîmplări care ei, provenind dintr-o familie căreia îi plăcea sportul, i s-a părut puțin ridicol. Desigur omulețul a venit bocănind în urmă cu pantalonii plini de praf; arăta cît se poate de necăjit și a fost ajutat de un polițist să urce în șa cînd Julia Eliot, cu un zîmbet sardonic, a luat-o spre Marble Arch în misiunea ei caritabilă. Se ducea numai să viziteze o bătrînă bolnavă care o cunoscuse pe mama ei și poate și pe Ducele de Wellington, deoarece Julia împărtășea cu semenele ei dragostea pentru cei aflați în suferință. Îi plăcea să viziteze persoane pe patul de moarte. Arunca papuci la nunți. I se făceau zeci de confidențe. Cunoștea arborele genealogic al mai multor oameni decît savantul care cunoaște date și era dintre femeile cele mai blînde, mai generoase și mai puțin reținute.

Totuși, cinci minute după ce trecuse de statuia lui Ahile, ea avea înfățișarea cufundată în gînduri a cuiva care trece ca o săgeată prin mulțime într-o după-amiază de vară cînd copacii freamătă, roțile se învîrtesc devenind galbene și agitația prezentului se aseamănă cu o elegie pentru tinerețea și verile trecute, și în suflet i s-a furișat o curioasă tristețe, de parcă timpul și eternitatea transpăreau prin fuste și jiletci, și ea vedea oamenii cum se îndreaptă în mod tragic spre pieire. Dar, Dumnezeu știe, Julia nu era o neghioabă. Nu era femeie mai

ageră decît ea cînd era vorba de o afacere. Era întotdeauna punctuală. Ceasul de mînă îi arăta că mai are douăsprezece minute și jumătate ca să ajungă la Bruton Street. Lady Congreve o aștepta la ora cinci.

Orologiul aurit de la Verrey suna ora cinci.

Florinda l-a privit cu o expresie posomorîtă, ca un animal. A privit orologiul; a privit ușa; a privit oglinda ovală de vizavi; s-a dezbrăcat de mantie; s-a apropiat de masă deoarece era însărcinată – nu mai era nici o îndoială în privința aceasta, a spus mama Stuart recomandînd leacuri, cerînd părerea prietenilor; călcîiul s-a afundat în pămînt cînd s-a poticnit ușor.

Chelnerul a pus pe masă un pahar mare cu o băutură dulce rozalie și ea sorbea cu un pai, cu ochii ațintiți asupra oglinzii, a ușii, gustul dulce făcînd-o să se liniștească. Cînd a intrat Nick Bramham era limpede chiar și pentru chelnerul elvețian că între ei exista o învoială. Nick și-a agățat hainele cu stîngăcie, și-a trecut mîinile prin păr, s-a așezat cuprins de neliniște, pentru a trece prin greaua încercare. Ea l-a privit și s-a pus pe rîs, și a rîs de nu mai isprăvea. Tînărul chelner elvețian, care stătea lîngă stîlp cu picioarele încrucișate, rîdea și el.

S-a deschis ușa și înăuntru a pătruns zarva din Regent Street, zgomotul impersonal, lipsit de îndurare, al traficului și lumina soarelui pătată de murdărie. Chelnerul elvețian trebuie să se ocupe de nou-veniți. Bramham a ridicat paharul.

– El seamănă cu Jacob, a spus Florinda privindu-l pe nou-venit. Cum se holbează. Ea s-a oprit din rîs.

Jacob, aplecîndu-se înainte, a schițat planul Partenonului în praful din Hyde Park sau cel puțin o rețea de linii ce ar fi putut fi Partenonul, după cum ar fi putut tot așa de bine să fie o diagramă matematică. Și de ce oare era pietricica atît de vizibil tocită la colț? Nu ca să-și numere banii a scos el un ghemotoc de hîrtie și a citit o scrisoare lungă cursivă pe care Sandra i-o scrisese cu două zile în urmă la Milton Dower House avînd în față cartea de la el și în minte amintirea a ceva

ce spuseseră sau încercaseră, o clipă care (aceasta era convingerea ei) avea o importanță veșnică.

„El este ca omul acela din Molière", reflecta ea.

Voia să zică Alceste. Se referea la faptul că este serios. Ea lăsa să se înțeleagă că putea să-l înșele.

„Sau n-aș putea?" cugeta ea, punînd poemele lui Donne înapoi în bibliotecă. „Jacob", urmă ea, ducîndu-se la fereastră și privind straturile de flori cu picățele de-a curmezișul ierbii unde păștеau vaci tărcate sub fagi, „Jacob ar fi șocat".

Căruciorul trecea prin portița gardului. El i-a sărutat mîna.

– E un băiețel, a zis ea, gîndindu-se la Jacob.

Și totuși – Alceste?

„Ești o pacoste!" a bombănit Jacob, întinzînd cînd un picior, cînd pe celălalt și scotocind în fiecare buzunar de la pantaloni după biletul pentru scaun.

– Sper că nu l-au mîncat oile, a spus el. De ce țineți oi?

– Regret că vă deranjez, domnule, a zis controlorul de bilete cu mîna înfundată adînc în punga cu mărunțiș.

– Ei bine, sper că sînteți plătit pentru asta, a spus Jacob. Poftim. Nu. Puteți păstra restul. Duceți-vă și beți un păhărel.

Se despărțise de o jumătate de coroană, cu îngăduință, cu compasiune, cu dispreț nemăsurat pentru semenii lui.

Chiar în clipa aceasta biata Fanny Elmer, în timp ce mergea de-a lungul Strand-ului, era preocupată în felul ei nepriceput de acest mod foarte nepăsător, indiferent, sublim al lui Jacob de a vorbi cu însoțitorii de tren sau cu portarii; sau cu doamna Whitehorn, cînd aceasta i-a cerut părerea despre băiețelul ei care fusese bătut de învățător.

Susținută în întregime în ultimele două luni de cărți poștale ilustrate, părerea lui Fanny despre Jacob era mai statuară, mai nobilă și mai oarbă ca niciodată. Ca să întărească această imagine, ea luase obiceiul să viziteze Muzeul Britanic unde, ținînd privirile plecate pînă cînd ajungea lîngă statuia deteriorată a lui Ulise, ea deschidea ochii și simțea un nou șoc în

prezența lui Jacob, suficient pentru a dura o jumătate de zi. Dar efectul începuse să slăbească. Iar acum ea scria – poezii, scrisori pe care nu le expedia niciodată prin poștă, îi vedea chipul pe reclamele de pe panourile publicitare și traversa strada ca astfel flașneta să-i prefacă meditațiile în rapsodie.

Dar la micul dejun (împărțea apartamentul cu o învățătoare), cînd farfuria era mînjită cu unt și dinții furculiței erau murdari de gălbenuș de ou, ea și-a revizuit radical aceste imagini; era, de fapt, foarte supărată; își pierdea culoarea, după cum îi spunea Margaret Jackson coborînd lucrurile la nivelul bunului-simț, al banalității și sentimentului, căci și ea fusese îndrăgostită și fusese o neroadă.

– Nașele noastre trebuiau să ne spună acest lucru, a zis Fanny, privind în vitrina lui Bacon, vînzătorul de hărți din Strand – să ne fi spus că n-are rost să faci tărăboi. Așa e viața, ar fi trebuit să spună ele, așa cum spunea acum Fanny privind globul mare galben pe care erau rutele de navigație ale vapoarelor.

– Așa e viața. Așa e viața, a zis Fanny.

„O față foarte aspră“, și-a zis domnișoara Barrett, de cealaltă parte a vitrinei, cumpărînd hărți ale deșertului sirian și așteptînd nerăbdătoare să fie servită. „In ziua de azi fetele îmbătrînesc atît de repede!“

Linia ecuatorului juca în spatele lacrimilor.

– Piccadilly? l-a întrebat Fanny pe conducătorul autobuzului și a urcat la nivelul superior. La urma urmelor el se va întoarce, trebuie să se întoarcă la ea.

Dar Jacob putea prea bine să se gîndească la Roma, la arhitectură, la jurisprudență în timp ce stătea sub platan în Hyde Park.

Omnibuzul s-a oprit în afara stației Charing Cross, iar în spatele lui stăteau înțepenite omnibuze, furgonete, automobile, deoarece pe Whitehall Street trecea o procesiune cu steaguri și oameni în vîrstă coborau țanțoși printre labele leilor[1] alunecoși unde își manifestaseră credința cîntînd din toate puterile,

înălțîndu-și privirile de la partiturile muzicale spre cer, și, în timp ce mărșăluiau în spatele drapelelor cu litere aurite ale crezului lor, ochii le erau îndreptați tot către cer.

Circulația s-a oprit și soarele, acum că nu mai adia vîntul, a devenit aproape prea fierbinte. Dar procesiunea a trecut, drapelele străluceau departe pe Whitehall. S-a dat drumul la circulație, vehiculele s-au pus în mișcare împleticindu-se, zgomotul motoarelor s-a transformat într-un vuiet lin continuu, au virat la curba din Cockspur Street și au trecut în viteză pe lîngă clădirile guvernamentale și pe lîngă statuile ecvestre din Whitehall pînă la turnurile de biserică acoperite cu țepi, la sumedenia de lucrări de zidărie priponite și la marele orologiu alb de la Westminster.

Big Ben a bătut de cinci ori; Nelson[2] a primit salutul. Aparatele de telegrafie ale Amiralității au vibrat primind o comunicare de la distanță. O voce tot repeta că în Reichstag au luat cuvîntul prim-miniștri și viceregi; că trupele au pătruns în Lahore; că împăratul se afla în călătorie; că în Milano izbucnise o revoltă; că în Viena circulau zvonuri; că ambasadorul britanic la Constantinopol avusese o audiență la sultan; că flota se afla în Gibraltar. Vocea a continuat întipărind pe fețele funcționarilor din Whitehall (Timothy Durrant era unul dintre aceștia) ceva din propria gravitate inexorabilă în timp ce aceștia ascultau, descifrau, scriau. Hîrtiile se acumulau purtînd declarațiile kaiserilor, statisticile privitoare la orezării, nemulțumirile a sute de muncitori care puneau la cale o rebeliune pe străzi dosnice sau se adunau în bazarele din Calcutta sau își strîngeau forțele în ținuturile muntoase ale Albaniei, unde dealurile au culoarea nisipului și oasele zac neîngropate.

Vocea se auzea limpede în camera pătrată liniștită cu mese grele unde un bărbat în vîrstă făcea însemănări pe marginea

[1] Cei patru lei de bronz de la baza Coloanei lui Nelson din piața Trafalgar

[2] Statuia amiralului Nelson din piața Trafalgar, nu departe de palatul Westminster

paginilor dactilografiate, iar umbrela lui cu vîrful de argint stătea rezemată de bibliotecă.

Capul lui – chel, cu vene roșii, scofîlcit – întruchipa capetele tuturor celor care se aflau în acea clădire. Capul lui, cu ochi blînzi spălăciți, purta povara cunoașterii vizavi și o prezenta colegilor săi, care veneau la fel de împovărați; și atunci cei șaisprezece gentlemeni, ridicîndu-și stilourile sau răsucindu-se poate cu un aer obosit în fotolii, decretau ca istoria să urmeze un curs sau altul fiind ferm hotărîți, după cum arătau chipurile lor, să impună oarecare ordine rajahilor și kaiserilor, murmurelor din bazare, întrunirilor secrete ale țăranilor în fustanelă din ținuturile muntoase ale Albaniei ce erau cît se poate de evidente guvernului britanic, să controleze cursul evenimentelor.

Pitt și Chatham, Burke și Gladstone[1] priveau dintr-o parte într-alta înmărmuriți și cu o înfățișare de un calm nestrămutat pe care poate cei în viață o invidiau, atmosfera fiind încărcată de șuierături și zguduiri, în timp ce procesiunea cu drapele trecea pe Whitehall Street. Pe deasupra, unii dintre ei sufereau de indigestie, chiar în clipa aceea unul și-a spart lentilele ochelarilor, un altul urma să țină un discurs la Glasgow a doua zi. În ansamblu, ei arătau prea congestionați, rotofei, palizi sau slabi ca să se poată ocupa de cursul istoriei așa cum făcuseră capetele marmoreene.

În cămăruța lui de la Amiralitate, Timmy Durrant, ducîndu-se să consulte o Carte Albastră[2], s-a oprit o clipă la fereastră și a observat placarda fixată pe stîlpul de felinar.

Domnișoara Thomas, una dintre dactilografe, i-a spus prietenei ei că, dacă ședința guvernului mai durează mult, o să piardă întîlnirea cu prietenul ei în fața teatrului Gaiety.

Timmy Durrant, întorcîndu-se cu Cartea Albastră sub braț, a observat un grup mic de oameni la colțul străzii, adunați ca

[1] William Ewart Gladstone (1809–1898), om de stat britanic, de patru ori prim-ministru între anii 1868–1894

[2] Cartea Albastră – raport oficial al unei comisii parlamentare sau al consiliului secret în Anglia

și cum unul dintre ei ar fi știut ceva, iar ceilalți, înghesuindu-se în jurul lui, priveau în sus, în jos, pe stradă. Oare ce știa el?

Timothy, așezînd Cartea Albastră în față, a cercetat o circulară trimisă de trezoreria britanică spre informare. Colegul lui de birou, domnul Crawley, a înfipt o scrisoare într-o țepușă.

Jacob s-a ridicat de pe scaun în Hyde Park, și-a rupt biletul în bucăți și s-a îndepărtat.

„Un apus atît de frumos“, scria doamna Flanders în scrisoarea către Archer aflat la Singapore. „Nu te puteai hotărî să intri în casă“, scria ea. „Părea o nesăbuință să irosești fie și o clipă.“

Ferestrele ovale ale Palatului Kensington s-au aprins cu o lumină trandafirie în timp ce Jacob pleca. Un cîrd de rațe sălbatice a zburat deasupra lacului Serpentine. Și copacii stăteau rezemați de cer, întunecați, magnifici.

„Jacob“, scria doamna Flanders, lumina roșie întinzîndu-se pe pagină, „lucrează din greu după călătoria încîntătoare pe care a făcut-o...“

„Kaiserul m-a primit în audiență“, a spus vocea îndepărtată din Whitehall.

„Ei, dar cunosc acel chip...“ a zis reverendul Andrew Floyd ieșind din magazinul Carter's din Piccadilly, „dar cine naiba...?“ și nu l-a scăpat din ochi pe Jacob, s-a întors ca să-l privească, dar nu putea fi sigur.

„Ah, Jacob Flanders!“ și-a amintit el într-o străfulgerare.

Dar el era atît de înalt, atît de insensibil, un tînăr minunat.

„I-am dat opera lui Byron“, cugeta Andrew Floyd și a pornit-o înainte cînd Jacob a traversat șoseaua, dar a șovăit și a lăsat să treacă momentul acela, și astfel a pierdut prilejul.

O altă procesiune, fără drapele, bloca Long Acre Street. Trăsuri, cu văduve nobile împodobite cu ametist și gentlemeni cu garoafe la butonieră, împiedicau înaintarea taximetrelor și automobilele s-au întors și au luat-o în direcția opusă, unde hoinăreau bărbați istoviți îmbrăcați în jiletci albe în drum spre casă la arbuștii și spre sălile de biliard din Putney și Wimbledon.

La marginea trotuarului cîntau două flașnete și niște cai, avînd lipite pe crupe etichete albe, au ieșit de la circul Aldridge's și au traversat strada, dar au fost înghiontiți înapoi.

Doamna Durrant, șezînd într-un automobil împreună cu domnul Wortley, era nerăbdătoare să nu piardă uvertura.

Dar domnul Wortley, întotdeauna politicos, întotdeauna ajungînd la timp pentru uvertură, și-a încheiat nasturii la mănuși și a admirat-o pe domnișoara Clara.

– E păcat să petreci o asemenea seară de teatru! a spus doamna Durrant văzînd toate ferestrele caretașilor din Long Acre aprinse.

– Gîndește-te la landele tale! i-a spus domnul Wortley Clarei.

– Ah, dar Clarei îi place mai mult asta, a zis doamna Durrant rîzînd.

– Nu știu – zău, a răspuns Clara privind ferestrele luminate. A tresărit.

Îl zărise pe Jacob.

– Cine? a întrebat doamna Durrant brusc, aplecîndu-se în față.

Dar nu văzu pe nimeni.

Sub arcada Operei fețe mari și fețe slabe, fețe pudrate și fețe păroase, toate deopotrivă erau roșii în lumina asfințitului și înviorate de lămpile mari atîrnate și de lumina lor galben-pal, de tropăit și de îmbrăcămintea de culoare stacojie, de ritualul pompos. Unele doamne au privit pentru o clipă în dormitoarele pline de aburi din apropiere, unde femei cu părul despletit se aplecau pe fereastră, unde fete – unde copii – (oglinzile ovale le înfățișau pe doamne suspendate), dar trebuie să mergem mai departe, să nu blocăm accesul.

Landele Clarei erau departe. Fenicienii își dormeau somnul de veci sub grămada de stînci cenușii; coloanele de minereu ale vechilor mine se înălțau drepte ca lumînarea; fluturii timpurii pătau florile de iarbă-neagră; departe dedesubt se

auzeau scîrțîind pe drum roți de căruță, șopotul și suspinul valurilor suna lin, stăruitor, veșnic.

Ținîndu-și mîna streașină la ochi, doamna Pascoe stătea în grădina de zarzavaturi privind spre mare. Două vapoare și un vas cu pînze s-au încrucișat, au trecut unul pe lîngă celălalt. În golf pescărușii se lăsau mereu pe o buturugă, înălțîndu-se, întorcîndu-se din nou la buturugă, în timp ce unii dintre ei zburau pe creasta valurilor și stăteau pe marginea apei pînă cînd luna scălda totul în lumina ei albă.

Doamna Pascoe intrase în casă de mult.

Dar coloanele Partenonului erau inundate de lumină roșie și grecoaicele care își împleteau ciorapii și strigau la vreun copil să vină ca să-i scoată insectele din păr erau voioase ca niște rîndunici-de-mare pe căldură, certîndu-se, dojenind și alăptîndu-și pruncii, pînă cînd de pe vasele din portul Pireu s-au tras salve de tun.

Sunetul s-a răspîndit pe toată întinderea și apoi și-a făcut drum cu explozii intermitente printre canalele din insule.

Deasupra Greciei întunericul se lasă ca lama unui cuțit.

„Tunurile?“ s-a întrebat Betty Flanders pe jumătate adormită, coborînd din pat și ducîndu-se la fereastră, care era împodobită cu un chenar de frunze întunecate.

„Nu la depărtarea asta“, cugetă ea.

„Este marea.“

Auzi din nou, în depărtare, zgomotul surd, de parcă niște femei băteau covoare mari în plină noapte. Morty era dat dispărut și Seabrock căzuse la datorie, fiii ei luptau pentru țară. Dar oare puii erau în siguranță? Umbla cineva la parter? Poate Rebecca din cauza durerii de dinți? Nu. Femeile băteau covoare mari în plină noapte. Găinile și-au schimbat ușor locul pe stinghii.

Capitolul XIV

„A lăsat totul așa cum era“, s-a minunat Bonamy. „Nici un fel de ordine. Toate scrisorile lui împrăștiate peste tot ca să le citească oricine. Ce spera el? Credea oare că se va întoarce?“ medita el, stînd în mijlocul camerei lui Jacob.

Secolul al optsprezecelea are trăsăturile sale distinctive. Aceste case au fost construite, să zicem, acum o sută cincizeci de ani. Camerele sînt bine proporționate, plafoanele sînt înalte; deasupra ușilor se află un trandafir sau o căpățînă de berbec sculptată în lemn. Chiar și panourile vopsite în frez au propria trăsătură distinctivă.

Bonamy a ridicat o factură pentru o cravașă.

„Aceasta pare să fie achitată“, a spus el.

Mai erau și scrisorile de la Sandra.

Doamna Durrant ducea un grup la Greenwich.

Lady Rocksbier spera că va avea plăcerea...

Aerul dintr-o cameră goală este indiferent, agitînd doar perdelele; florile din vas se mișcă. O fibră din fotoliul de răchită scîrțîie, deși nimeni nu șade pe el.

Bonamy s-a dus la fereastră. Furgoneta lui Pickford a trecut pe stradă legănîndu-se. Omnibuzele se împotmoliseră la colțul unde se afla librăria lui Mudie's. Motoarele duduiau și căruțașii, apăsînd pe frîne, își opreau caii brusc. O voce aspră și nefericită a strigat ceva de neînțeles. Și apoi, pe neașteptate, toate frunzele au părut că se ridică în aer.

„Jacob! Jacob!“ a strigat Bonamy, stînd la fereastră. Frunzele s-au așternut din nou pe pămînt.

– Atîta dezordine pretutindeni! a exclamat Betty Flanders deschizînd brusc ușa dormitorului.

Bonamy s-a întors de la fereastră.

– Ce să fac cu aceștia, domnule Bonamy?

A întins mîna arătîndu-i o pereche de pantofi vechi ai lui Jacob.

OPERE XX

În seria de autor

VIRGINIA WOOLF

Au apărut:

Anii

Valurile

Între acte

Spre far

Orlando

Doamna Dalloway

Jurnalul unei scriitoare

În curs de apariție:

Eseuri alese

OPERE XX

Camera lui Jacob este primul roman experimental al Virginiei Woolf, în care accentul cade pe portretul unui tînăr, reprezentant și, în același timp, victimă a valorilor sociale ce au angrenat societatea edwardiană în război. Ca într-un bildungsroman, traseul existențial al lui Jacob se conturează încă din perioada copilăriei, urmînd anii petrecuți în Universitatea Cambridge, apoi în mediul boem al Londrei, iar spre final, călătoria în Grecia, înainte ca izbucnirea războiului să schimbe iremediabil soarta personajului principal. Fără a încerca să păstreze însă conturul ferm al evenimentelor cronologice, privirea contemplativă a autoarei nu pierde nici o clipă din vedere mișcarea continuă a lucrurilor.

rao
rao international publishing company

ISBN (10) 973-576-939-5
ISBN (13) 978-973-576-939-0

9 789735 769390
www.rao.ro
www.raobooks.com